

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

BIBLIOTEKA UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

BIBLIOTHECA NOSTRA

RADA NAUKOWA

ANTONI BARCIAK (Uniwersytet Śląski), ELŻBIETA GONDEK (Uniwersytet Śląski), JANUSZ ISKRA (Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach), MARIA ANNA JANKOWSKA (University of Idaho), ZBIGNIEW KADŁUBEK (Biblioteka Śląska), DARIUSZ PAWELEC (Uniwersytet Śląski), IRENA SOCHA (Uniwersytet Śląski), WOJCIECH ŚWIATKIEWICZ (Uniwersytet Śląski)

REDAKCJA

KATARZYNA TALUĆ – redaktor naczelny (Wydział Humanistyczny UŚ),
MARIA KYCLER – redaktor (Biblioteka UŚ), MARIUSZ PACHA – redaktor (Biblioteka Główna AWF),
KATARZYNA BARAN – sekretarz (Biblioteka Główna AWF)
JOANNA STARZAK, DAMIAN ZIÓŁKOWSKI (Biblioteka Główna AWF), AGATA MUC, BOGUMIŁA
WARZĄCHOWSKA (Biblioteka Teologiczna UŚ), MARTA KUNICKA (Biblioteka Wydziału Prawa
i Administracji UŚ), HANNA LANGER, IZABELA SWOBODA (Wydział Humanistyczny UŚ), MONIKA
MOSZCZYŃSKA-GŁOWACKA (Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej), IZABELA JURCZAK
(Biblioteka Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu), HANNA BATOROWSKA (Instytut Nauk
o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie), GRAŻYNA TETELA (UŚ),
MAŁGORZATA WIECZOREK-TOMASZEWSKA (Kraków)

CZASOPISMO POWSTAJE PRZY WSPÓŁUDZIAŁE
SEKCJI BIBLIOTEK SZKÓŁ WYŻSZYCH STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH
PRZY ZARZĄDZIE OKRĘGU W KATOWICACH

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ W WERSJI ELEKTRONICZNEJ

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

BIBLIOTEKA UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

BIBLIOTHECA NOSTRA

ŚLĄSKI KWARTALNIK NAUKOWY

NR 2 (56) 2019

BIBLIOTEKI – HISTORIA, ZBIORY, USŁUGI

KATOWICE 2019

REDAKTORZY TEMATYCZNI
MARIA KYCLER, BOGUMIŁA WARZĄCHOWSKA

REDAKCJA JĘZYKOWA
Katarzyna Tałuć (język polski)

REDAKCJA ABSTRAKTÓW
Paulina Poplawska (język angielski)

REDAKCJA BIBLIOGRAFICZNA
Izabela Swoboda

KOREKTA
Agata Muc, Monika Moszczyńska-Głowacka, Izabela Jurczak

WYDAWCA
Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach
© Copyright by Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki
w Katowicach 2019

ADRES REDAKCJI
Biblioteka Główna Akademii Wychowania Fizycznego
im. Jerzego Kukuczki w Katowicach
ul. Mikołowska 72 A, 40-065 Katowice,
tel. 32 207 51 35

<http://www.bibliothecanostra.awf.katowice.pl>

Czasopismo dostępne jest na licencji CC-BY-SA 3.0 Polska

REDAKCJA TECHNICZNA,
SKŁAD I ŁAMANIE
Firma Usługowa „VIOLETPRESS”

DRUK
Poligrafia AWF im. Jerzego Kukuczki,
ul. Mikołowska 72 C, 40-065 Katowice

Zapraszamy zainteresowane instytucje do zamieszczania informacji
o swojej ofercie na łamach Bibliotheca Nostra.
Kontakt: tel. 32 207 51 35, e-mail: bibliothecanostra@awf.katowice.pl

e-ISSN 2084-5464

SPIS TREŚCI

BIBLIOTEKI – HISTORIA, ZBIORY, USŁUGI

ARTYKUŁY • 9

Diana Pietruch-Reizes *Z historii bibliotek parlamentarnych w odrodzonej Polsce* • 10

Katarzyna Wasiluk-Cieluch *Biblioteki holdingu Wyższych Szkół Bankowych – organizacja i działalność* • 22

Urszula Knop *Wybrane aspekty udostępniania księgozbiorów polskich bibliotek uczelnianych* • 34

Barbara Firla *Biblioteka Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach – historia i charakterystyka* • 45

Wojciech Kucharski *Działalność kompozytorska Henryka Miłka (1878-1943) w świetle zbiorów Biblioteki Śląskiej w Katowicach* • 56

Michał Garbacz, Ryszard Kaczmarek, Łukasz Wroński *Platforma Cyfrowa GEOHIST. Nowy sposób popularyzacji i rozpowszechniania regionalnego dziedzictwa kulturowego przez Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach* • 74

Katarzyna Stołpiec, Bogumiła Warzachowska *Wokół bibliotek naukowych i ich działalności na łamach pisma akademickiego „Gazeta Uniwersytecka: miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”* • 86

Maria Kalczyńska, Anna Jańdziak *Plaszczyzny współpracy Biblioteki Politechniki Opolskiej ze środowiskiem akademickim uczelni* • 118

Krzysztof Ziolo *Muzeum Techniki Politechniki Śląskiej w Gliwicach* • 132

Maria Kycler *Tożsamość kulturowa meksykańskiej książki dla dzieci w Cyfrowej Kolekcji Języków Tubylczych (Acervo Digital de Lenguas Indígenas) na tle praw kulturowych ludności rdzennej* • 144

RECENZJE I OMÓWIENIA • 181

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w pięćdziesięciolecie istnienia / red. Maria Kycler, Dariusz Pawelec, Bogumiła Warzachowska (Lucyna Sadzikowska) • 182

Biblioteki specjalistyczne Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach / red. Maria Kycler, Dariusz Pawelec, Bogumiła Warzachowska (Małgorzata Dąbrowicz) • **187**

Kolekcje w zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach / red. Maria Kycler, Dariusz Pawelec, Bogumiła Warzachowska (Weronika Pawłowicz) • **195**

SPRAWOZDANIA • 199

Alicja Paruzel, Małgorzata Wrześniewska *XLII Forum Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach* • **200**

Renata Ćmiel *I Kongres Bibliotek Szkół Wyższych – sprawozdanie z obrad* • **202**

Dorota Kaszuba *II Międzynarodowa Konferencja Proweniencyjna „Kolekcje prywatne w zbiorach książki dawnej”* • **205**

WYDARZENIA • 214

BIBLIOTEKA AWF w KATOWICACH
MATERIAŁY • ZBIORY • WYDARZENIA

INFORMACJE • 220

Aktualny wykaz czasopism dostępnych w Bibliotece Głównej AWF im. Jerzego Kukuczki w Katowicach • **221**

Bazy danych dostępne w Bibliotece Głównej AWF im. Jerzego Kukuczki w Katowicach • **226**

NOWOŚCI W ZBIORACH • 228

Wykaz książek zarejestrowanych w Bibliotece Głównej AWF w Katowicach w II kwartale 2019 roku • **229**

WYDAWNICTWA AWF • 272

CONTENTS

LIBRARIES – HISTORY, COLLECTIONS, SERVICES

ARTICLES • 9

Diana Pietruch-Reizes *From the history of Parliamentary libraries in the reborn Poland* • **10**

Katarzyna Wasiluk-Cieluch *Libraries of the WSB Universities holding – organization and activity* • **22**

Urszula Knop *Selected aspects of sharing collections of Polish university libraries* • **34**

Barbara Firla *Library of the Academy of Fine Arts in Katowice: history and description* • **45**

Wojciech Kucharski *Composing activity of Henryk Miłek (1878–1943) in the light of the collections of the Silesian Library in Katowice* • **56**

Michał Garbacz, Ryszard Kaczmarek, Łukasz Wroński *Digital Platform “GEOHIST”. A new way of popularization and dissemination of the regional culture heritage by the Regional Research Institute of the Silesian Library in Katowice* • **74**

Katarzyna Stołpiec, Bogumiła Warząchowska *Around scientific libraries and their activities in the academic journal “University Gazette: monthly magazine of University of Silesia in Katowice”* • **86**

Maria Kalczyńska, Anna Jańdziak *The cooperation of the university library with the academic environment on the example of the Opole University of Technology* • **118**

Krzysztof Ziolo *Museum of Technology of the Silesian University of Technology in Gliwice* • **132**

Maria Kycler *Cultural identity of the Mexican children’s book in the Digital Collection of Indigenous Languages (Acervo Digital de Lenguas Indigenas) and the cultural rights of indigenous peoples* • **144**

REVIEWS AND DISCUSSIONS • 181

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w pięćdziesięciolecie istnienia [The University of Silesia Library in its 50th anniversary] / ed. by Maria Kycler, Dariusz Pawelec, Bogumiła Warząchowska (Lucyna Sadzikowska) • **182**

Biblioteki specjalistyczne Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach [Specialized Libraries of the University of Silesia in Katowice] / ed. by Maria Kycler, Dariusz Pawelec, Bogumiła Warząchowska (Małgorzata Dąbrowicz) • **187**

Kolekcje w zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach [Collections in the Library Resources of the University of Silesia in Katowice] / ed. by Maria Kycler, Dariusz Pawelec, Bogumiła Warząchowska (Weronika Pawłowicz) • **195**

REPORTS • 199

Alicja Paruzel, Małgorzata Wrzeźniewska *The 42nd Forum of the Academic Libraries Section of the Polish Librarians' Association of the District Board in Katowice* • **200**

Renata Ćmiel *The 1st Congress of the University Libraries* • **202**

Dorota Kaszuba *The 2nd International Provenance Conference "Private Libraries in Early Printed Books Collections"* • **205**

EVENTS • 214

LIBRARY OF THE ACADEMY OF PHYSICAL EDUCATION (AWF) IN KATOWICE

MATERIALS • COLLECTIONS • EVENTS

INFORMATION • 220

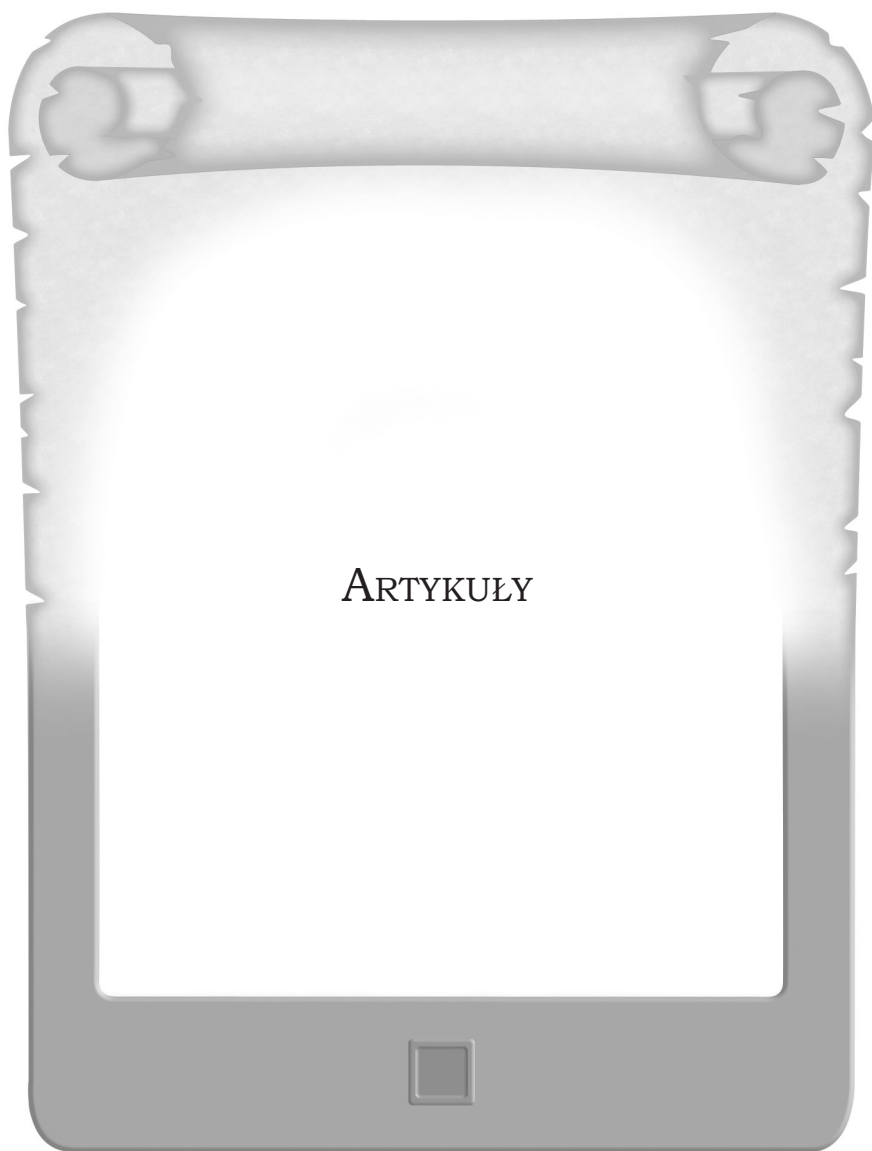
A current register of periodicals available at the Main Library of the Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice • **221**

Databases available at the Main Library of the Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice • **226**

NEWS IN THE COLLECTION • 228

Books registered in the Main Library of The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice (Biblioteka Główna AWF) in the 2nd quarter of 2019 • **229**

AWF's PUBLISHING NEWS • 272

Z HISTORII BIBLIOTEK PARLAMENTARNYCH W ODRODZONEJ POLSCIE

Wprowadzenie

Stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości skłania do refleksji nad polskim bibliotekarstwem w odradzającym się państwie i przywołuje postaci wybitnych praktyków i teoretyków bibliotekarstwa: Aleksandra Birkenmajera, Ludwika Bernackiego, Józefa Grycza, Edwarda Kuntzego, Mariana Łodyńskiego, Adama Łysakowskiego, Jana Muszkowskiego, Fryderyka Papée, Heleny Radlińskiej, Stefana Vrtela-Wierczyńskiego oraz wielu innych znakomych bibliotekarzy z okresu 1918-1939. Jak napisała Zofia Gaca-Dąbrowska, „okres II Rzeczypospolitej uznaje się powszechnie za przełomowy dla rozwoju polskiego bibliotekarstwa, wówczas bowiem, po odzyskaniu niepodległości, przystąpiono do wypracowania nowych zasad jego organizacji i na tej podstawie rozszerzył się znacznie krąg wiedzy bibliotekoznawczej oraz skryształizował się zawód bibliotekarza” (Gaca-Dąbrowska, 2007, s. 11). W okresie tym kształtowały się początki nowoczesnego bibliotekarstwa parlamentarnego w Polsce związane głównie z powołaniem do życia Biblioteki Sejmu Ustawodawczego w 1919 r. W związku z tym, w roku obchodów odzyskania przez Polskę niepodległości warto przybliżyć problematykę bibliotekarstwa parlamentarnego, tak mało obecną w polskich czasopismach bibliologicznych, o czym świadczą pojedyncze artykuły publikowane kilkadziesiąt lat temu (Szymanowska, 1980; Mężyński, 1994). W polskim piśmiennictwie naukowym zagadnienie bibliotekarstwa parlamentarnego i informacji parlamentarnej w szerokim kontekście Unii Europejskiej i Rady Europy było przedmiotem monografii (Pietruch-Reizes, 2006). Autorka artykułu stosując metodę analizy i krytyki piśmiennictwa, odwołuje się także do wyników własnych badań zawartych we wspomnianej monografii.

---

¹ Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Instytut Studiów Informacyjnych.

Geneza bibliotekarstwa parlamentarnego

Należy zauważyć, że badania tego tematu w ujęciu historycznym wymagają uwzględnienia szerokiego tła historii polskiego parlamentaryzmu, co znalazło odzwierciedlenie we wcześniejszych studiach prowadzonych przez autorkę, których wyniki opublikowano w monografii. Dalsze rozważania zostaną poprzedzone przypomnieniem faktów historycznych ważnych dla genezy bibliotekarstwa parlamentarnego w Polsce. W tym kontekście kluczowe są źródła do dziejów Sejmu polskiego, którego tradycje sięgają schyłku XV w. (1493 r.) i łączą się z ukształtowaniem dwuizbowego Sejmu składającego się z Senatu jako izby wyższej oraz Izby Poselskiej jako izby niższej (Bardach, red., 1995). W piętnastowiecznej Polsce – obok Sejmu Walnego całego Królestwa, określanego wówczas terminem urzędowym łacińskim *conventio generalis totius Regni parlamentum generale* lub *dieta*, którego nazwa polska pochodzi od słowiańskich wyrazów „sjem”, „soim” oznaczających liczne zgromadzenia – powstały i działały alternatywnie zjazdy szlachty w obu podstawowych prowincjach Królestwa: Małopolsce i Wielkopolsce czyli „sejmy generalne” oraz sejmiki ziemskie (*conventiones particulares, conventiones terrestres*) w województwach i ziemiach (Bardach, 1993, s. 12-13).

W okresie I Rzeczypospolitej nie powstał specjalny gmach przeznaczony do prac parlamentarnych (Kallas, 1997, s. 96), początkowo nie ustalano stałych terminów zwoływania Sejmu, ani stałego miejsca jego obrad. Zwyczajowo, król zwoływał Sejm do Piotrkowa, niekiedy do innych miast, jednakże po Unii Lubelskiej obrady Sejmu polsko-litewskiego odbywały się w Warszawie. Ustawa sejmowa z 1673 r. określała, że co trzeci sejm miał zbierać się w Grodnie.

I Rzeczpospolita nie ukształtowała sprawnej administracji państwowej, widoczny był „niedorozwój porządkującego czynnika urzędniczo-administracyjnego” (Wrede, 1990, s. 25), w następstwie czego nie wytworzyło się właściwe archiwum sejmu i biblioteka. Urzędy niższego rzędu – zgodnie z ówczesną praktyką – składały akta w archiwach urzędów o znacznie rozbudowanej strukturze organizacyjno-funkcjonalnej, stąd też część akt sejmowych znalazła się w Archiwum Metryki Koronnej. Interesujące źródła, zwłaszcza w odniesieniu do funkcjonowania sejmików partykularnych, zawierały księgi wpisów urzędów grodzkich, właściwe dla danego terytorium, które w wyniku różnorodnych zdarzeń dziejowych ulegały zniszczeniu w czasie wojen, pożarów, bądź nie były dostatecznie chronione.

Kancelaria królewska redagowała wszelkie konstytucje i inne dokumenty sejmowe, a tego rodzaju prace wymagały odwoływania się do rękopiśmiennych kodeksów prawa, później drukowanych zbiorów prawa. Od 1504 r. kanclerz i podkanclerzy mieli obowiązek badania, czy akty wychodzące z kancelarii nie są sprzeczne z prawem. Obok Ksiąg Wpisów Metryki

Koronnej (*Libri Inscriptionum*) zawierających wpisy pełnych tekstów dokumentów wystawianych przez kancelarię koronną, tworzone podręczne księgozbiory, przede wszystkim obejmujące księgi prawnicze, statuty, dyplomy i różne inne księgi.

W zbiorach największych i najstarszych bibliotek i archiwów polskich przechowywane są materiały źródłowe do historii parlamentaryzmu polskiego okresu I Rzeczypospolitej, jak również czasów późniejszych (Olszewski, 1963; Wrede, 1990; Kosiński, Pietrzyk, 2004). Stanowią one ogromny zbiór aktów i pism wytworzonych przez różne zgromadzenia (sejm, rada stanu, sejmiki generalne i partykularne, zgromadzenia obradujące pod konfederacją, które w całości lub w części wykonywały czynności właściwe sejmom lub sejmikom), na co zwracał uwagę Władysław Konopczyński w opublikowanej w 1916 r. *Odezwie w sprawie Katalogu aktów do dziejów polskiego parlamentaryzmu*: „Najwybitniejszym, i najbardziej swoistym przejawem ducha polskiego w dziedzinie życia państwowego był nasz odwieczny parlamentaryzm, w szerokim sensie tego wyrazu, występujący od XVI do XVIII wieku w czworakiej postaci. Jedną jego formą był sejm walny, normalny organ prawodawczy; drugą rada senatu, organ doradczo-dozorczy przy królu; trzecią sejmik, organ samorządu ziemskiego; czwartą konfederacja, wyjątkowy i pomocniczy organ prawodawstwa i rządu. Na tych zgromadzeniach kształciła się w dobie nowożytnej nasza świadomość polityczna; samodzielne ich wytworzenie daje nam główny tytuł do indywidualnego miejsca wśród narodów Europy. A jakże się przedstawia nasza wiedza o tym przedmiocie? Co wiemy o sejmie, senacie, sejmikach, konfederacjach? [...] Wszelką trudność powinno się przezwyciężyć za pomocą nowoczesnej techniki heurystycznej. Pracę konstrukcyjną nad parlamentarną stroną naszego ustroju winny wyprzedzać zdwojone i przyśpieszone wydawnictwa. Chcąc atoli żywo pchnąć naprzód te ostatnie, należy skatalogować materiały. Dopóki każdy wydawca o własnych tylko siłach robi poszukiwania w dziesiątkach archiwów i bibliotek, póty musi się zdarzać, że tempo wydawnictw będzie powolne, a wynik szukania niekompletny. Dopiero przez systematyczną rewizję wszystkich zasobów drukowanych i rękopiśmiennych otworzą się naraz wszystkie skarby pamiątek naszego parlamentaryzmu” (Konopczyński, 1916, s. 475-476).

Niestety, materiały do historii parlamentaryzmu nie zawierają źródeł poświadczających istnienie w czasach I Rzeczypospolitej zbiorów bibliotecznych bezpośrednio związanych z działalnością zgromadzeń. Zazwyczaj po skończonych obradach przepisywano i rozpowszechniano diariusze, relacje, gazety pisane. Dokumenty wytworzone przez zgromadzenie szlacheckie przechowywano w rodzinnych archiwach, niemało z nich zachowało się w spuściznach marszałków sejmików generalnych czy partykularnych.

Czasy rozbiorów

Ustawa Rządowa z 3 maja 1791 r. i dalsze ustawodawstwo Sejmu Czteroletniego, a także „związana z nim nauka prawa i publicystyka utrwaliły centralizację i usprawnienie działania władzy państwowej, przyspieszały przemiany społeczno-ekonomiczne, odzwierciedlały idee Oświecenia, mobilizowały do walki w obronie niepodległości kraju” (Bardach, Leśnodorski, Pietrzak, 1985, s. 290). Niestety, rozbiory Polski dokonane przez Prusy, Rosję i Austrię w końcu XVIII w. likwidowały na okres ponad 100 lat państwo o wielowiekowych dziejach i bogatej kulturze. Jak podaje Stanisław Grodziski, „do schyłku XVIII w. mówimy o dziejach polskiego parlamentaryzmu to od rozbiorów aż do odzyskania niepodległości mówić możemy jedynie o dziejach parlamentaryzmu na ziemiach polskich” (Grodziski, 1993a; Grodziski, 1993b, s. 5). Należy bowiem zauważyć różnice między staropolskim sejmem i sejmikami, a instytucjami parlamentarnymi Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego – Zgromadzeniem Reprezentantów Wolnego Miasta Krakowa, Sejmem krajowym galicyjskim doby autonomii, działającymi na ziemiach polskich w XIX w., narzuconymi z zewnątrz i odzwierciedlającymi wzory struktur organizacyjno-funkcjonalnych państw zaborczych, aby „mogły wyrazić wolę społeczeństwa polskiego jedynie w rozmiarach przez zaborcę dopuszczonych” (Grodziski, 1993b, s. 5).

Z badań opublikowanych przez autorkę we wspomnianej już wcześniej monografii wynika, że polskie instytucje przedstawicielskie doby zaborów posiadały księgozbiory i biblioteki służące ich działalności. Źródła wskazują na bibliotekę Senatu Królestwa Polskiego, ale najwięcej danych zebrano i opublikowano na temat biblioteki Wydziału Krajowego we Lwowie (Pietruch-Reizes, 2004).

W odrodzonej Polsce

U progu niepodległości namiastką parlamentu i rządu miała być Tymczasowa Rada Stanu (TRS), powołana przez władze okupacyjne rozporządzeniem z 26 listopada 1916 r. do „współdziałania przy tworzeniu dalszych urządzeń państwowych w Królestwie Polskim” (Suleja, 1998, s. 198). W *Odezwie do Narodu* z 15 stycznia 1917 r. znalazły się słowa, że „dążeniem Rady Stanu będzie możliwe rychłe przygotowanie sejmu prawodawczego oraz opracowanie konstytucyjnego ustroju Państwa, odpowiadającego nowożytnym potrzebom i zbudowanego na zasadach równouprawnienia wszystkich obywateli” (Suleja, 1998, s. 200). W kontekście rozważań nad bibliotekarstwem parlamentarnym ważny jest fakt, że przy Tymczasowej Radzie Stanu dla potrzeb Komisji Sejmowo-Konstytucyjnej utworzono księgozbiór obejmujący około 3000 woluminów, zgromadzony przez działacza państwowego, historyka i ekonomistę, Henryka Kołodziejskiego, który po

odzyskaniu niepodległości dał początek zbiorom Biblioteki Sejmowej (Szymanowska, 1980; Kramm, 1955). Pierwsze posiedzenie Sejmu Ustawodawczego wybranego dla uchwalenia konstytucji II Rzeczypospolitej nastąpiło 10 lutego 1919 r., a już w marcu pojawił się wniosek posła Jana Dąbskiego i członków PSL „Piast”: „Wysoki Sejm raczy uchwalić utworzenie biblioteki Sejmowej, zaopatrzenie jej w dzieła na razie najkonieczniejsze i stopniowe jej powiększanie” (*Wniosek posła*, 1919).

Biblioteka Sejmu i Senatu II Rzeczypospolitej

Swoją działalność Biblioteka rozpoczęła pod koniec 1919 r. i wraz ze zmianami w strukturze organizacyjno-funkcjonalnej Sejmu następowała zmiana jej nazwy, tak więc:

- w latach 1919-1922 Biblioteka Sejmu Ustawodawczego RP,
- w latach 1922-1931 Biblioteka Sejmu i Senatu w związku z postanowieniami konstytucji marcowej, której art. 2 stanowił: „Organami w zakresie ustawodawstwa są Sejm i Senat, w zakresie władzy wykonawczej – Prezydent Rzeczypospolitej łącznie z odpowiedzialnymi ministrami, w zakresie wymiaru sprawiedliwości – niezawisłe sądy” (Ustawa, 1921),
- w latach 1931-1939 Biblioteka i Archiwum Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej na skutek włączenia do Biblioteki archiwum dokumentów ustawodawczych i biurowych obu izb.

Na mocy *Statutu Organizacyjnego Biura Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej z 1931 roku* Biblioteka stanowiła jednostkę Biura Sejmu, „organu wykonawczego Marszałka Sejmu w zakresie spraw przez Konstytucję, ustawy i Regulamin obrad Sejmu przekazanych” (Statut Organizacyjny Biura Sejmu, 1931, par. 1) – obok Wydziału Prac Parlamentarnych i Wydziału Administracyjnego. Przepisy dotyczące Biblioteki, zawarte w *Statucie Organizacyjnym Biura Sejmu* (w paragrafach 12, 13 i 14) oraz *Statucie Organizacyjnym Biura Senatu Rzeczypospolitej* (w paragrafach 9, 10 i 11) (Statut Organizacyjny Biura Senatu, 1931) wskazywały na charakter i zadania tej instytucji, mianowicie:

1) Biblioteka i Archiwum Sejmu i Senatu jest „instytucją pomocniczą dla prac Sejmu i Senatu”.

2) W tym celu „prowadzi księgozbiór wszelkich wydawnictw” związanych z pracami obu izb, zwłaszcza wydawnictw z dziedziny nauk społecznych, prawnych i ekonomicznych.

3) „Udziela w tym zakresie informacji i materiałów, prowadzi czytelnię pism codziennych i periodycznych oraz gromadzi i przechowuje wszelkie akta i dokumenty”, stanowiące wynik prac Sejmu i Senatu.

Specjalny regulamin wydany przez Marszałków obu izb określał zasady funkcjonowania Biblioteki. Podstawę księgozbioru Biblioteki polskiego par-

lamentu stanowiły – poza wymienionym zbiorem Tymczasowej Rady Stanu – biblioteki likwidowanych polskich instytucji przedstawicielskich z okresu zaborów. Były to: fragment biblioteki Sejmu galicyjskiego w Wiedniu; część księgozbioru byłej Biblioteki Wydziału Krajowego we Lwowie; zbiory biblioteki Koła Polskiego w byłej rosyjskiej Dumie Państwowej. Rozwój zbiorów następował także przez „większe zbiory książek: z dubletów Biblioteki Publicznej i Biblioteki Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie, pozostałości księgozbioru b. Ministerium dla Galicji w Wiedniu oraz z księgozbioru po b. Regencji Poznańskiej w Poznaniu, dalej księgozbiór śp. posła Henryka Radziszewskiego...” (Biblioteka Sejmu i Senatu, 1928, s. 57).

Ogromne zaangażowanie Henryka Kołodziejskiego, pierwszego dyrektora Biblioteki, o czym świadczy odznaczenie Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski „za zasługi, położone dla Rzeczypospolitej Polskiej przy organizowaniu biblioteki Sejmu i Senatu” (Zarządzenie, 1924), przyczyniło się do utworzenia w ciągu dekady nowoczesnego pomocniczego aparatu naukowego dla Sejmu i Senatu – „liczący około 1930 r. ponad 40 000 pozycji starannie dobranych i opracowanych [...] sprawny instrument dla prac parlamentu” – wspominała długoletnia bibliotekarka Biblioteki Sejmowej Janina Kramm (Kramm, 1955, s. 158).

O wartości i znaczeniu zbiorów świadczyły nie tylko dzieła podstawowe z zakresu prawa państwowego oraz innych gałęzi prawa, nauk ekonomicznych i politycznych, dyscyplin społecznych, ale przede wszystkim różnorodność dokumentacji parlamentarnej i urzędowej dotyczącej kilkudziesięciu krajów oraz znaczny zbiór dzienników, czasopism polskich i obcych. W zbiorach znajdowały się diariusze i konstytucje sejmowe, druki polityczne z okresu I Rzeczypospolitej, także zbiory ustaw byłych państw zaborczych.

Posłowie i senatorowie, urzędnicy biur Sejmu i Senatu, członkowie Klubu Sprawozdawców Parlamentarnych, również urzędnicy ministerialni i pracownicy naukowcy mogli korzystać z katalogu alfabetycznego i katalogu działowego druków zwartych oraz katalogu wydawnictw periodycznych. Oprócz tego, pracownicy Biblioteki wyszukiwali i zestawiali teksty ustawodawcze, zbierali dane statystyczne, tworzyli bibliografie na określony temat. Informacja o ustawodawstwie polskim była także przekazywana odbiorcom zagranicznym. Temu służyło utworzone dzięki inicjatywie marszałka Macieja Rataja i funkcjonujące w ramach Biblioteki od 1925 r. Biuro Redakcji Przeglądu Prac Ustawodawczych, wydawnictwa publikowanego w języku francuskim pt. „Exposé Sommaire de Travaux Législatifs de la Diète et du Sénat Polonais”: „Dla dokładnej informacji zagranicy o całokształcie prac ustawodawczych Polski Odrodzonej, w wydawnictwie tem będą też podane teksty i streszczenia donioślejszych rozporządzeń ustawodawczych Prezydenta Rzeczypospolitej, wydawanych na podstawie pełnomocnictw, udzielanych przez Sejm i Senat” (Biblioteka Sejmu i Senatu, 1928, s. 58).

Struktura Biblioteki obejmowała dwa referaty: referat prawny, który pełnił funkcję informacyjną, a także „zgromadził i zestawiał na podstawie sprawozdań stenograficznych [...] parlamentu, cały materiał dotyczący precedensów i wypadków, mających znaczenie proceduralne” (Biblioteka Sejmu i Senatu, 1928, s. 58) oraz referat społeczno-gospodarczy.

Biblioteka i Archiwum Sejmu i Senatu była ważną instytucją w odrodzonej Polsce. Jak czytamy w księdze pamiątkowej z 1928 r., „Biblioteka Sejmu i Senatu pod względem ustaw i rozporządzeń oraz dzieł z zakresu prawa publicznego jest najzasobniejszym księgozbiorem w całej Polsce. Dlatego szereg ministerstw, przy opracowywaniu projektów nowych ustaw i rozporządzeń, stale deleguje swych urzędników do Biblioteki, w celu zapoznania się z ustawodawstwem obcym. Oprócz tego szereg profesorów wyższych uczelni stale uczęszcza do Biblioteki, korzystając z materiałów książkowych oraz z obszernego działu czasopism prawnych i ekonomicznych” (Biblioteka Sejmu i Senatu, 1928, s. 58). Niestety, sukcesywny rozwój Biblioteki został przerwany wybuchem II wojny światowej (Mężyński, 1994). Po jej zakończeniu przystąpiono niemalże od podstaw do organizowania biblioteki parlamentu polskiego (Mężyński, red., 1994, s. 45)².

Biblioteka Sejmu Śląskiego w Katowicach

W odrodzonej Polsce utworzono także Bibliotekę Sejmu Śląskiego w Katowicach (*Album-skorowidz Senatu i Sejmu*, 1936). Na mocy Ustawy konstytucyjnej z dnia 15 lipca 1920 r. zawierającej statut organiczny województwa śląskiego nadano Śląskowi autonomię z szerokimi kompetencjami ustawodawczymi dla Sejmu Śląskiego, przede wszystkim w zakresie ustroju władz administracyjnych i samorządowych oraz w zakresie finansów (oddzielny Skarb Śląski). Sejm Śląski pod względem strukturalno-funkcjonalnym był wzorowany na Sejmie RP. Biuro Sejmu jako organ pomocniczy marszałka obejmowało – według statutu organizacyjnego z 1931 r. (Zarządzenie, 1931) – trzy wydziały, mianowicie: Wydział Administracyjno-Gospodarczy, Wydział Prac Sejmowych i Wydział Biblioteczno-Archiwalny, którego zakres prac obejmował (§ 12):

a) „prowadzenie księgozbioru wszelkich wydawnictw dotyczących zakresu prac Sejmu Śląskiego...”;

b) prowadzenie śląskich zbiorów regionalnych („Silesiaca”);

² Straty w zakresie zbiorów Biblioteki i Archiwum Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej:
stan w 1939 r.   78000
straty egz.   48000
straty %   61%

Zob. Według tablicy 11 (Mężyński, red., 1995, s. 372): „W Warszawie od początku listopada 1939 r. rozwinął energiczną działalność [...] oddział operacyjny Kommando Paulsen. [...] Między innymi do Berlina skierowane zostały w listopadzie 1939 r. cenne zbiory Biblioteki i Archiwum Sejmu i Senatu: ponad 60 000 t. (tylko nieznaczna ich część wróciła po wojnie do Warszawy) – pozostałe na miejscu oddano na makulaturę ...” (Mężyński, red., 1995, s. 45).

c) prowadzenie „lectorium prawniczo-ekonomicznego” i czytelní pism codziennych i periodycznych;

d) gromadzenie i przechowywanie wszelkiego rodzaju akt i dokumentów, źródeł do historii Śląska od czasów najdawniejszych do obecnych, i tych, które powstały i powstawać będą wskutek prac Sejmu Śląskiego, przy czym sporządza stosowne katalogi, skorowidze, rejestry i zestawienia;

e) udzielanie informacji i przekazywanie materiałów w zakresie wymienionych wcześniej zagadnień.

Zgodnie z zapisami Statutu Biblioteka Sejmu Śląskiego miała „zarazem spełniać czynności Biblioteki ogólnopolskiej i naukowej na obszarze Województwa Śląskiego” (§13), natomiast do korzystania z Biblioteki uprawnieni byli posłowie Sejmu Śląskiego, sprawozdawcy sejmowi, urzędnicy Biura Sejmu Śląskiego i Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz „osoby zaopatrzone w karty biblioteczne” (Regulamin, 1933, par. 1; Sprawozdanie, 1934). Jak wcześniej wskazano, utworzenie Biblioteki łączyło się z Sejmem Śląskim i potrzebą podręcznego księgozbioru dla prac ustawodawczych, niemniej jednak rozwój tej biblioteki parlamentarnej nie powieiał przyjętych wzorów, ponieważ „organizacyjnie złączona ściśle z Biurem Sejmu Śląskiego, żyła już od szeregu lat własnym życiem, luźnie tylko związana z pracami Sejmu i jego organu wykonawczego” (Rybiński, 1936, s. 1). W stosunkowo krótkim czasie zbiory Biblioteki wzbogaciły się o książki z zakresu historii literatury i innych nauk, szczególnie o książki dotyczące Śląska. W 1936 r. przekształcono ją w Śląską Bibliotekę Publiczną im. Józefa Piłsudskiego, której została przekazana całość zbiorów i inwentarz Biblioteki Sejmu Śląskiego (Ustawa, 1936). Po wojnie przyjęła ona nazwę Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

Podsumowanie

W rozważaniach nad rozwojem bibliotekarstwa parlamentarnego w Polsce podkreślono znaczenie uwzględnienia szerokiego tła historii parlamentarizmu polskiego, odwołując się do ustaleń historyków państwa i prawa. Kultura parlamentarna I Rzeczypospolitej nie ukształtowała instytucji biblioteki związanej z działalnością staropolskiego sejmiku, chociaż tworzone księgozbiory podręczne w kancelarii królewskiej. W okresie zaborów na ziemiach polskich działały instytucje parlamentarne, w których funkcjonowały biblioteki, czego najlepszym przykładem jest Sejm Krajowy galicyjski wraz z Biblioteką Wydziału Krajowego we Lwowie. Dopiero odzyskanie niepodległości i zmiany dokonujące się w organizacji bibliotekarstwa w Polsce w okresie 1918-1939, mimo poważnych trudności (m.in. młode odradzające się państwo, zniszczenia wojenne, wewnętrzne spory społeczno-polityczne, problemy gospodarcze, ale także brak ustawy bibliotecznej i „niedowład państwowych władz bibliotecznych”) (Gaca-Dąbrowska, 2007, s. 153)

przyniosły dynamizację rozwoju bibliotekarstwa. Na I Zjeździe Bibliotekarzy Polskich we Lwowie Jan Muszkowski stwierdził m.in.: „Potrzeby i warunki życia umysłowego doby obecnej, nowoczesna organizacja pracy naukowej, jak wreszcie demokratyzacja społeczeństwa spowodowały bardzo daleko posunięte zróżniczkowanie bibliotek na rodzaje, gatunki, klasy itp.; każda grupa bibliotek posiada własną publiczność i wytworzyła sobie własny typ bibliotekarza” (Muszkowski, 1929, s. 26). Obok dużych bibliotek naukowych powstawały biblioteki specjalne, w tym biblioteki władz i urzędów, w tej grupie Biblioteka Sejmu i Senatu stanowiąca sprawną, dynamicznie rozwijającą się instytucję, której powierzono zadania związane z bezpośrednią obsługą procesu ustawodawczego.

Bibliografia

- Album-skorowidz Senatu i Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmu Śląskiego. Kadencja 1935/1940.* (1936). Kraków: [Drukarnia Ludowa].
- Bardach, J. (1993). Sejm dawnej Rzeczypospolitej. W: *Dzieje Sejmu Polskiego* (s. 9-97). Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Bardach, J. (red.). (1995). *Parlamentaryzm w Polsce we współczesnej historiografii*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Bardach, J., Leśnodorski, B., Pietrzak, M. (1985). *Historia państwa i prawa polskiego*. Wyd. 4 popr. i uzup. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Biblioteka Sejmu i Senatu. (1928). W: H. Mościcki, W. Dzwonkowski (red.), *Parlament Rzeczypospolitej Polskiej 1919 – 1927* (s. 57-58). Warszawa: L. Złotnicki, 1928 (Kraków: Druk. Narodowa).
- Gaca-Dąbrowska, Z. (2007). *Bibliotekarstwo II Rzeczypospolitej. Zarys problemów organizacyjnych i badawczych*. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.
- Grodziski, S. (1993a). Parlamentaryzm na ziemiach polskich w epoce porozbiorowej. W: *Dzieje sejmu polskiego* (s. 101-143). Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Grodziski, S. (1993b). *Sejm krajowy galicyjski* (t. 1). Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Kallas, M. (1997). *Historia ustroju Polski X-XX w.* Wyd. 2 rozszerz. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Konopczyński, W. (1916). Odezwa w sprawie Katalogu aktów do dziejów polskiego parlamentaryzmu. *Kwartalnik Historyczny*, 30, 475-476.

- Koziński, Z., Pietrzyk, Z. (2004). *Źródła do dziejów parlamentaryzmu polskiego w XVI-XVIII wieku w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej*. Kraków: Biblioteka Jagiellońska.
- Kramm, J. (1955). Henryk Kołodziejski jako bibliotekarz. Wspomnienie. *Przegląd Biblioteczny*, 23 (2), 157-162.
- Mężyński, A., (red.). (1994). *Straty bibliotek w czasie II wojny światowej w granicach Polski z 1945 roku. Wstępny raport o stanie wiedzy*. (cz. 1: Analiza; cz. 2: Tablice). Warszawa: Wydaw. Reklama-Wojciech Wójcicki.
- Mężyński, A. (1994). Okupacyjne dzieje księgozbioru Biblioteki Sejmowej. *Przegląd Sejmowy*, 4, 188 -200.
- Muszkowski, J. (1929). Przeszłość i teraźniejszość w życiu bibliotek współczesnych. Streszczenie referatu. W: *Pamiętnik I Zjazdu Bibliotekarzy Polskich we Lwowie : 26.V-29.V 1928* (s. 26-28). Lwów: Staraniem Koła Związku Bibliotekarzy Polskich – z za-
siłkiem Min. W. R. i O. P.
- Olszewski, H. (1963). Materiały do dziejów polskiego parlamentaryzmu w rękopisach Biblioteki Kórnickiej. *Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej*, 8, 163-175.
- Pietruch-Reizes, D. (2005). *Biblioteka i informacja w systemie parlamentarnym Unii Europejskiej i Rady Europy. Od historii do współczesności*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Pietruch-Reizes, D. (2004). Biblioteka Wydziału Krajowego we Lwowie 1861-1914. W: E. Różycki, J. Gwioździk (red.), *Kultura książki ziem wschodniego południowego pogranicza Polski (XVI-XX w.)*. Paralele i różnice (s. 369-379). Katowice: Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego.
- (Regulamin, 1933). *Regulamin Biblioteki Sejmu Śląskiego*. Katowice 1933.
- Rybicki, P. (1934). Biblioteka Sejmu Śląskiego. *Komunikat Instytutu Śląskiego w Katowicach*, 9, 1-8.
- (Sprawozdanie, 1934). *Sprawozdanie Biblioteki Sejmu Śląskiego za rok 1933*. Katowice: Biblioteka Sejmu Śląskiego.
- (Statut Organizacyjny Biura Sejmu, 1931). Statut Organizacyjny Biura Sejmu Rzeczpospolitej. *Monitor Polski*, 1931, nr 234 poz. 318.
- (Statut Organizacyjny Biura Senatu, 1931). Statut Organizacyjny Biura Senatu Rzeczpospolitej. *Monitor Polski*, 1931, nr 234 poz. 319.
- Suleja, W. (1998). *Tymczasowa Rada Stanu*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Szymanowska, Z. (1980). Działalność Biblioteki Sejmowej w latach 1919–1939. *Rocznik Biblioteki Narodowej*, 16, 241-250.

(Ustawa, 1921). Ustawa z dnia 17 marca 1921 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. *Dziennik Ustaw*, 1921, nr 44, poz. 267.

(Ustawa, 1936). Ustawa z dnia 31 marca 1936 roku o Śląskiej Bibliotece Publicznej imienia Józefa Piłsudskiego. *Dziennik Ustaw Śląskich*, 1936, nr 8 poz. 13.

Wniosek posła Jana Dąbskiego z Klubu PSL „Piastowców” w sprawie utworzenia Biblioteki Sejmowej. Sejm Ustawodawczy RP. Druk nr 229 z marca 1919 r.

Wrede, M. (1990). Katalog źródeł do dziejów sejmu i sejmików I Rzeczypospolitej w zbiorach rękopisów Biblioteki Narodowej. *Rocznik Biblioteki Narodowej*, 26, 25-38.

(Zarządzenie, 1924). Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 grudnia 1924 r. Nadanie odznaki Kawalera Krzyża Komandorskiego orderu Odrodzenia Polski. *Monitor Polski*, 1924, nr 299 poz. 979.

(Zarządzenie, 1931). Zarządzenie marszałka Sejmu Śląskiego z dnia 26 października 1931 r. Statut organizacyjny Biura Sejmu Śląskiego. *Gazeta Urzędowa Województwa Śląskiego*, 1931, nr 38 z 14 XI.

Diana Pietruch-Reizes

From the history of Parliamentary libraries in the reborn Poland

Abstract

The purpose of the article is to present the issues of parliamentary librarianship in Poland, to point to historical conditions, with particular attention to the circumstances of the establishment of parliamentary libraries in reborn Poland. The main research method is the analysis and criticism of literature. Polish sources and documentary publications on the history of Polish parliamentarism were used. Parliamentarism of the 1st Polish Republic did not shape the institution of the library related to the activities of the Old Polish Sejm although reference books were created in the royal chancellery. During the partitions era, parliamentary institutions operated in the Polish territories, in which there were libraries, e.g. the National Sejm with of Galicia and the Library of the Provincial Department in Lviv. It was only after regaining independence and the creation of the Legislative Sejm Library that gave rise to modern parliamentary librarianship. In the reborn Poland, Sejm and the Senate Library was an efficient, dynamically developing institution connected with direct servicing of the legislative process.

Keywords: Parliamentary librarianship, Parliamentary library, Sejm and Senat Library 1919-1939, Silesian Sejm Library, Second Polish Republic

Diana Pietruch-Reizes

Z historii bibliotek parlamentarnych w odrodzonej Polsce

Streszczenie

Celem artykułu jest przybliżenie problematyki bibliotekarstwa parlamentarnego w Polsce, wskazanie na uwarunkowania historyczne, ze szczególnym zwróceniem uwagi na okoliczności powstania bibliotek parlamentarnych w odrodzonej Polsce. Główną metodę badań stanowi analiza i krytyka piśmiennictwa. Wykorzystano polskie publikacje źródłowe i dokumentacyjne z zakresu historii polskiego parlamentaryzmu. Parlamentaryzm I Rzeczypospolitej nie ukształtował instytucji biblioteki związanej z działalnością staropolskiego sejmu, choć tworzone księgozbiory podręczne w kancelarii królewskiej. W okresie zaborów na ziemiach polskich działały instytucje parlamentarne, w których były biblioteki, np. Sejm Krajowy galicyjski wraz z Biblioteką Wydziału Krajowego we Lwowie. Dopiero odzyskanie niepodległości i powołanie do życia Biblioteki Sejmu Ustawodawczego dało początek nowoczesnemu bibliotekarstwu parlamentarnemu. W odrodzonej Polsce Biblioteka Sejmu i Senatu była sprawna, dynamicznie rozwijającą się instytucją związaną z bezpośrednią obsługą procesu ustawodawczego.

Słowa kluczowe: Biblioteka parlamentarna, bibliotekarstwo parlamentarne, Biblioteka Sejmu i Senatu 1919-1939, Biblioteka Sejmu Śląskiego, II Rzeczypospolita

BIBLIOTEKI HOLDINGU WYŻSZYCH SZKÓŁ BANKOWYCH – ORGANIZACJA I DZIAŁALNOŚĆ

Holding Wyższych Szkół Bankowych

Holding² Wyższych Szkół Bankowych (WSB) jest największą grupą prywatnych (niepublicznych) szkół wyższych w Polsce, w 2019 roku to 10 wydziałów w obrębie pięciu uczelni. Wyższą Szkołę Bankową we Wrocławiu tworzą: Wydział Finansów i Zarządzania we Wrocławiu oraz Wydział Ekonomiczny w Opolu. W ramach Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu funkcjonują trzy wydziały: Wydział Finansów i Bankowości w Poznaniu, Wydział Zamiejscowy w Chorzowie, Wydział Ekonomiczny w Szczecinie. Wyższe Szkoły Bankowe w Gdańsku i w Toruniu to dwuwydziałowe uczelnie. Pierwsza z nich składa się z Wydziału Finansów i Zarządzania w Gdańsku oraz Wydziału Ekonomii i Zarządzania w Gdyni, zaś druga – z Wydziału Finansów i Zarządzania w Toruniu oraz Wydziału Finansów i Zarządzania w Bydgoszczy. W Wyższej Szkole Bankowej w Warszawie działa tylko jeden wydział.

W strukturę holdingu wchodzi również dwie uczelnie, które po fuzji z WSB funkcjonują pod własną marką i są to: Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu (WSF) oraz Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu (DSW).

Uczelnie holdingu WSB oferują studia: licencjackie, magisterskie, jednolite magisterskie, podyplomowe, studia MBA. Dodatkowo pięć uczelni posiada uprawnienia do nadawania stopnia doktora (Poznaj WSB).

Założycielem holdingu Wyższych Szkół Bankowych jest Centrum Rozwoju Szkół Wyższych TEB Akademia z siedzibą w Poznaniu, tam też 10 sierpnia 1994 roku został uruchomiony pierwszy kierunek studiów finanse

---

¹ Uniwersytet Wrocławski, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa; Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu.

² Holding – to hierarchiczna forma organizacyjna współdziałania przedsiębiorstw, oparta na powiązaniach kapitałowych i umożliwiająca koncepcję potencjałów ekonomiczno-gospodarczych w celu ich kooperatywnego wykorzystania w ramach wspólnie wyznaczonej strategii działania (Toborek-Mazur, 2005, s. 12).

i rachunkowość i tym samym zaczęła funkcjonować pierwsza Wyższa Szkoła Bankowa w Polsce. Od tamtej pory marka WSB jest liderem w niepublicznym (prywatnym) szkolnictwie wyższym w Polsce, o czym może świadczyć zarówno dynamika rozwoju uczelni, jak i liczba studentów (około 60 000 słuchaczy) oraz absolwentów (300 000 osób) opuszczających mury uczelni.

Celem artykułu jest przybliżenie organizacji i działalności bibliotek holdingu Wyższych Szkół Bankowych. Zostanie omówiona ich struktura organizacyjna, funkcjonowanie oraz działalność bibliotekarska i społeczna. Opracowanie przygotowano metodą monograficzną na podstawie analizy dokumentów wewnętrznych, sprawozdań oraz wywiadu, który został przeprowadzony wśród pracowników opisywanych bibliotek w maju 2019. Był on podstawą do przedstawionych w tekście rozważań i pozwolił na zebranie informacji dotyczących: zbiorów, zatrudnienia, podejmowanych działań oraz zadań, jakie są realizowane w poszczególnych jednostkach.

Biblioteki Wyższych Szkół Bankowych – organizacja, funkcjonowanie, działalność

Grupa Wyższych Szkół Bankowych, jak każda uczelnia w Polsce, funkcjonuje w oparciu o prawo szkolnictwa wyższego³, a co za tym idzie,

II. 1. Położenie szkół holdingu WSB w Polsce. Źródło: *WSB w Polsce*, 2019

³ Grupa Wyższych Szkół Bankowych funkcjonuje na podstawie: Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Ustawa, 2018), statutów uczelni, które są zatwierdzane przez senaty uczelni, których dotyczą oraz regulaminów wewnętrznych.

każda z Wyższych Szkół Bankowych posiada swoją bibliotekę⁴, działającą w oparciu o wewnętrzne regulaminy (Regulamin, 2015; 2017; 2017b; 2018) oraz statuty uczelni. Mimo że szkoły funkcjonują w holdingu, mają bardzo dużą swobodę organizacyjną. W związku z tym struktura każdej biblioteki jest odmienna; dodatkowo Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu oraz Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu, po przejęciu zachowały swój dotychczasowy schemat organizacyjny.

W bibliotekach w Poznaniu, Wrocławiu, Gdańsku, Toruniu i Chorzowie osobą zarządzającą jest dyrektor. Jednostkami wydziałów w Gdyni i w Bydgoszczy zarządzają kierownicy w ścisłej współpracy z dyrektorami jednostek nadrzędnych, zaś biblioteka w Opolu jest zarządzana przez dyrektora z Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu, w Szczecinie przez dyrektora biblioteki Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu. W Wyższej Szkole Bankowej we Wrocławiu i w Wyższej Szkole Bankowej w Gdańsku funkcjonuje stanowisko zastępcy dyrektora.

Holding Wyższych Szkół Bankowych zatrudnia na umowę o pracę 27 bibliotekarzy (dyrektorów, zastępców dyrektorów, kierowników i bibliotekarzy) oraz 16 osób na umowę zlecenie, które są zazwyczaj odpowiedzialne są za pomoc przy obsłudze czytelników.

Podstawowym zadaniem bibliotek jest wsparcie procesu dydaktycznego poprzez gromadzenie, opracowanie, udostępnianie zbiorów, kształce-

Tabela 1. Liczba i charakter zatrudnionych pracowników w bibliotekach holdingu Wyższych Szkół Bankowych w dniu 1 czerwca 2019 roku

Biblioteka	Umowa o pracę	Umowa zlecenie
Bydgoszcz	2	1
Chorzów	4	3
Gdańsk	5	2
Gdynia	3	2
Poznań/Szczecin	4	2
Toruń	2	3
Wrocław/Opole	7	3

Źródło: Opracowanie własne wyników wywiadu

⁴ Biblioteki funkcjonują w oparciu o Ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, (Ustawa 2018), Ustawę z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Ustawa, 1997).

nie kompetencji informacyjnych studentów oraz pracowników naukowych i dydaktycznych. Misją Wyższych Szkół Bankowych jest idea: *Pomagamy zrozumieć świat – innowacyjni, przyjaźni, praktyczni*, w którą wpisuje się również działalność bibliotek. Oprócz zbiorów tradycyjnych, których liczba w czerwcu 2019 roku we wszystkich bibliotekach wyniosła 306 426 woluminów (tabela 2), każda z nich, próbując sprostać zmieniającej się rzeczywistości technologicznej, zapewnia zbiory elektroniczne (bazy danych, platformy e-booków, elektroniczne prenumeraty czasopism oraz wspólną dla wszystkich jednostek bibliotekę cyfrową).

Biblioteka cyfrowa⁵ to projekt zainicjowany w 2013 roku przez Bibliotekę Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Na początku była tworzona tylko przez Bibliotekę WSB we Wrocławiu i ograniczała się do digitalizacji „Zeszytów Naukowych Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu”, czasopisma wydawanego przez jednostkę macierzystą. Biblioteka Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu jest administratorem projektu, a od dwóch lat jego członkami są również inne biblioteki holdingu Wyższych Szkół Bankowych, które mają status redaktorów i tworzą swoje kolekcje. Od czerwca 2019 trwają prace nad nową koncepcją projektu oraz aktualizacją wersji systemu dLibra.

Tabela 2. Liczebność tradycyjnych zasobów bibliotek holdingu Wyższych Szkół Bankowych w dniu 1 czerwca 2019

Biblioteka	Liczba woluminów
Bydgoszcz	18 255
Chorzów	40 000
Gdańsk	38 523
Gdynia	14 924
Poznań/Szczecin	55 000
Toruń	36 315
Wrocław/Opole	102 806
Suma	306 426

Źródło: Opracowanie własne

⁵ Biblioteka cyfrowa Wyższych Szkół Bankowych jest dostępna pod adresem: <http://bibliotekacyfrowa.wsb.wroclaw.pl:8080/dlibra>

Aby studenci mogli w pełni wykorzystywać zasoby elektroniczne, pracownicy bibliotek prowadzą szeroko pojętą dydaktykę z kształcenia kompetencji informacyjnych. Są to zarówno szkolenia indywidualne, grupowe, zajęcia w ramach programu studiów, jak i kursy e-learningowe.

Do dodatkowych zadań bibliotekarzy w Gdańsku, Poznaniu i Wrocławiu należy ewidencja dorobku naukowego pracowników naukowych uczelni. Proces ten obejmuje: rejestrację danych w bazie dorobku naukowego jednostki lub w systemie Polskiej Bibliografii Naukowej (PBN) oraz przygotowanie danych do sprawozdań ministerialnych lub sprawozdań do użytku wewnętrznego (rektorskich, dziekańskich). Oprócz tego bibliotekarze wspierają naukowców w działalności naukowej swoją wiedzą z zakresu bibliometrii oraz znajomości naukowego rynku wydawniczego i zachodzących zmian w prawie szkolnictwa wyższego, które wiążą się z działalnością publikacyjną.

Pozytywnym aspektem działalności bibliotek w holdingu jest ich ścisła współpraca. Cyklicznie odbywają się *Spotkania bibliotekarzy WSB*, które mają charakter praktyczny. W ich trakcie najczęściej omawiane są kwestie obszarów wspólnego działania, problemów lokalnych, które często rozwiązane są wspólnie oraz planów działalności na przyszłość.

Oprócz współpracy typowo bibliotecznej, bibliotekarze powoływani są również do zespołów międzywydziałowych, które pracują nad projektami holdingowymi. Takie przedsięwzięcia dotyczą działalności wszystkich wydziałów, w 2019 roku były to np. prace nad budową nowych stron WWW czy konsultacje w sprawie systemu kompleksowej obsługi studenta.

Interesującym projektem, który również wpłynie na działalność bibliotek, jest powołanie Federacji DSW-WSB w składzie: Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu, Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu, Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku oraz Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu (Szewiła, 2018). Federacja została powołana na mocy Ustawy z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższym (art. 165) w celu wspólnej realizacji zadań w zakresie prowadzenia działalności naukowej, kształcenia doktorantów, nadawania stopni naukowych, komercjalizacji wyników działalności naukowej oraz know-how związanego z tymi wynikami (Ustawa, 2018). Ostatecznie jeszcze nie zostały zdefiniowane nowe zadania bibliotek współpracujących z Federacją DSW-WSB, ponieważ oficjalnie rozpoczęła ona działalność 1 lipca 2019 roku⁶.

Jak widać holding Wyższych Szkół Bankowych rozwija się bardzo prężnie, a razem z nim każda uczelnia i wszystkie biblioteki. Podejmowane działania są nastawione na innowacyjność, aby móc wpisać się w nadchodzące zmiany nie tylko dotyczące szkolnictwa wyższego w Polsce, lecz także zmianę pokoleniową wśród studentów.

---

⁶ Tekst przygotowywany był w czerwcu 2019 roku.

Działalność bibliotek holdingu Wyższych Szkół Bankowych na rzecz środowiska bibliotekarskiego oraz działalność naukowa bibliotekarzy Wyższych Szkół Bankowych

Bibliotekarze holdingu Wyższych Szkół Bankowych są bardzo aktywni w środowisku bibliotekarskim zarówno lokalnym, jak i ogólnopolskim.

Najbardziej widoczne jest zaangażowanie pracowników Biblioteki Wydziału Zamiejscowego w Chorzowie, która regularnie od 2005 roku organizuje wraz z Sekcją Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach konferencje naukowe i seminaria dla bibliotekarzy z całego kraju. Bezpłatny udział w tych formach podnoszenia kwalifikacji umożliwił zainteresowanym pogłębienie wiedzy o takie zagadnienia, jak: bezpieczeństwo i psychologia w bibliotece, globalizacja informacji we współczesnym świecie, zarządzanie marketingowe biblioteką, technologie informacyjne w gospodarce opartej na wiedzy, wykorzystanie funduszy Unii Europejskiej dla bibliotek, oraz poznanie szerokiego spektrum inicjatyw, jakie biblioteki podejmują z myślą o wzbogaceniu procesu dydaktycznego (Kycler, 2014a, 2014b; Archiwum: szkolenia; Napisali o nas).

Kolejnym ciekawym pomysłem, który cieszy się dużym zainteresowaniem wśród bibliotekarzy z całej Polski, są wyjazdy studyjne organizowane przez Bibliotekę Wydziału Zamiejscowego w Chorzowie. Ich celem jest zapoznanie się z działalnością i usługami bibliotek różnych państw, nawiązanie kontaktów, wymiana doświadczeń i zainicjowanie współpracy między bibliotekami. Wyjazdy odbywają się raz w roku i było ich już 16. Bibliotekarze odwiedzili: Bibliotekę Wydziału Filozoficzno-Przyrodniczego Uniwersytetu Śląskiego w Opawie (Czechy), Bibliotekę Uniwersytetu Mateja Bela na Słowacji, Lwowską Narodową Naukową Bibliotekę Ukrainy im. W. Stefanyka, Bibliotekę Collegium Polonicum w Ślubicach, Bibliotekę Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, Bibliotekę Państwową w Berlinie oraz Bibliotekę Akademii Sztuk Pięknych w Berlinie, Biblioteki i Archiwum Uniwersytetu Zachodnio-Węgierskiego w Sopron, Ogólnokrajową Bibliotekę Języków Obcych i Zbiorów Muzycznych w Budapeszcie, Bibliotekę Uniwersytecką w Budapeszcie, Austriacką Bibliotekę Narodową, Bibliotekę Główną Miasta Wiednia oraz Bibliotekę Historii Europy Wschodniej i Sławistyki Uniwersytetu Wiedeńskiego, Bibliotekę Powiatową im. Gheorghe Șincai'a w Oradei (Rumunia), Bibliotekę Narodową Rumunii w Bukareszcie oraz Bibliotekę Uniwersytetu Zachodniego w Timisoarze (Rumunia), Duńską Bibliotekę Królewską, Bibliotekę Narodową i Uniwersytecką w Kopenhadze, Rosyjską Bibliotekę Narodową w Petersburgu, Bibliotekę Uniwersytetu Łotewskiego w Rydze, Bibliotekę Wydziału Prawa, Ekonomii i Nauk Społecznych Uniwersytetu w Rouen (Francja), Szwajcarską Bibliotekę Narodową w Bernie, Królewską Bibliotekę Narodową w Sztokhol-

mie, Bibliotekę Ambrozjańską w Mediolanie, Bibliotekę Narodową w Oslo, Bibliotekę Narodową Parlamentu Gruzji oraz Bibliotekę Ormiańskiego Muzeum Ludobójstwa (Archiwum: wyjazdy; Szoltyś, 2011).

Biblioteka Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu organizuje ogólnopolskie seminarium poświęcone tematyce bibliotekarstwa światowego *Biblioteki świata* (Wydarzenia), podczas którego bibliotekarze mają możliwość zaprezentowania swoich przemyśleń i refleksji z wyjazdów do bibliotek na świecie, m.in. w ramach programu Erasmus+. Biblioteka WSB w Poznaniu była również inicjatorem Konferencji Bibliotek Uczelni Niepublicznych i podjęła się organizacji trzech edycji tego wydarzenia. Jubileuszowa, dziesiąta konferencja odbyła się w Wyższej Szkole Bankowej w Toruniu.

Biblioteka Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu we współpracy z Oddziałem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich we Wrocławiu organizuje coroczny Turniej Bibliotekarzy Gry w Kręgle. Wydarzenie to cieszy się dużym zainteresowaniem wrocławskiego środowiska bibliotekarzy. Turniej ma na celu integrację i nawiązanie współpracy między bibliotekarzami.

Biblioteki Wyższych Szkół Bankowych były również współorganizatorem pierwszego Kongresu Bibliotek Szkół Wyższych, który odbył się w dniach 12-14 czerwca 2019 roku w Łodzi.

Biblioteka Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu była współorganizatorem 12. edycji Forum Młodych Bibliotekarzy *Bibliotekarz do Poznania*, które odbyło się 12 i 13 września 2019 roku.

Oprócz organizacji wydarzeń bibliotecznych, bibliotekarze holdingu Wyższych Szkół Bankowych biorą również udział w konferencjach, seminariach i spotkaniach zarówno w kraju, jak i zagranicą, podnosząc tym samym swoje kompetencje oraz poszerzając wiedzę. Wielu z nich brało udział w programie Erasmus+, odbywając staże m.in. w Hiszpanii (Universidad de Almería, University of Cádiz, University of Seville), Grecji (TEI of Crete), Irlandii (Athlone Institute of Technology), Belgii (University of Liège – ULiège, University of Antwerp), we Włoszech (University of Foggia), Indonezji (Universitas Muhammadiyah Malang) oraz Niemczech (Hochschule Bremen, Duale Hochschule Baden-Württemberg Lössach).

W codziennej pracy zawodowej odbywają wiele szkoleń o różnorodnej tematyce – od szkoleń typowo bibliotecznych, poprzez szkolenia z obsługi klienta, zarządzania i marketingu, po te nastawione na rozwój osobisty. Wielu z pracowników wpisuje się też w ideę kształcenia ustawicznego i podejmuje naukę na studiach podyplomowych, doktoranckich czy studiach MBA. Jako przedstawiciele bibliotek uczelni akademickich, bibliotekarze holdingu Wyższych Szkół Bankowych są aktywni naukowo, ich prace były publikowane w czasopismach naukowych z zakresu bibliotekoznawstwa, bibliologii i informatologii. Zaznaczają też swój czynny udział w konferencjach naukowych poprzez wygłaszanie referatów oraz zabieranie głosu jako eksperci bibliotekarstwa niepublicznego szkół wyższych.

Wybór publikacji bibliotekarzy holdingu WSB:

1. Josińska, I., Zygarkowski P. (2014). Biblioteki w obliczu konsolidacji na rynku szkolnictwa wyższego. Z doświadczeń Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu. W: J. Przybysz, P. Pioterek, M. Nowak (red.). (2014). *Budowanie relacji z klientem biblioteki* (s. 11-22). Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej.

2. Przybysz, J., Pioterek P., Nowak M. (red.). (2014). *Budowanie relacji z klientem biblioteki*. Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej.

3. Szołtysik K. (2011). Biblioteka podróży. Wyjazdy edukacyjne bibliotekarzy do bibliotek europejskich. Sprawozdanie organizatora. *Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy*, 1, 123-131.

4. Urban B. (2005). Globalizacja informacji we współczesnym świecie. Seminarium w ramach III Forum Bibliotekarzy Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych przy Zarządzie Okręgu w Katowicach (Chorzów, 13 maja 2005 r.). *Przegląd Biblioteczny*, 3, 363-365.

5. Urban B. (2005). Sekcja aktywnych bibliotekarzy na Górnym Śląsku. *Biuletyn EBIB*, 4. Pobrane 22 czerwca 2019, z: <http://www.ebib.pl/2005/65/urban.php>

6. Urban B. (2005). Sekcja Bibliotek Szkół Wyższych przy Zarządzie Okręgu w Katowicach. *Przegląd Biblioteczny*, 3, 407-408.

Spółeczna odpowiedzialność bibliotek holdingu Wyższych Szkół Bankowych

Otoczenie uczelni jako miejsce świadczenia usług edukacyjnych obejmuje wielu uczestników. Są nimi: kandydaci na studia i studenci, ich bliscy (rodzina, przyjaciele), nauczyciele akademicki i pracownicy administracji szkół wyższych (Geryk, 2012, s. 136). Tak duże środowisko akademickie ma ważne obowiązki wobec społeczeństwa, jego oddziaływanie polega na krzewieniu poczucia odpowiedzialności za dobro wspólne, za odpowiedzialne podejmowanie wyzwań współczesnej cywilizacji, ma szczególne znaczenie dla promowania etycznych działań i prawdziwie społecznej postawy zarówno dla otoczenia, jak i dla samej uczelni (Geryk, 2012, s. 136).

Kierując się tymi ideami, pracownicy bibliotek holdingu szerzą wśród swoich czytelników wrażliwość na problemy współczesnego świata i zachęcają ich do działalności społecznej. Tego typu aktywności prowadzone są lokalnie. Ciekawą inicjatywą jest współpraca Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu z fundacjami prozwierzęcymi. Wspierała ona m.in.: Schronisko dla Bezdomnych Zwierząt we Wrocławiu (2010), Tara Schronisko dla Koni (2011-2012), Ekostraż (2013-2014), a od 2015 roku Fundację Fabryka Dobrych Działań, która opiekuje się bezdomnymi kotami na wrocławskich osiedlach. Współpraca polega zarówno na wsparciu finanso-

wym, jak i materialnym. Czytelnicy mogą przekazywać karmę dla kotów i zwirek w ramach rozliczenia swoich nieterminowych zwrotów materiałów bibliotecznych. Rokrocznie wolontariusze Fundacji organizują na terenie kampusu WSB we Wrocławiu wydarzenie *Sobota Kota*, w trakcie którego odbywa się bazar rękodzieła, akcje informacyjne na temat działalności fundacji oraz adopcji jej podopiecznych.

Biblioteka Wydziału Zamiejscowego w Chorzowie wraz z Kołem Naukowym Stonehenge i Kołem Naukowym Euro organizuje zbiórki darów dla podopiecznych Domu Dziecka w Chorzowie, Domu Dziecka w Bytomiu i Pogotowia Opiekuńczego, uczniów Szkoły Specjalnej w Chorzowie oraz dziecięcych pacjentów Chorzowskiego Centrum Pediatrii i Onkologii. Akcje odbywają się z reguły dwa razy do roku w okolicach Dnia Dziecka i Bożego Narodzenia.

Biblioteka Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu organizuje zbiórki książek dla poznańskich bibliotek szpitalnych oraz bibliotek szkolnych.

Biblioteka Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu współpracuje ze Schroniskiem dla Bezdomnych Zwierząt w Toruniu, wspierając je finansowo poprzez przekazanie środków finansowych pochodzących z kiermaszów książek, które organizuje cyklicznie. Każdego roku przyłącza się również do toruńskiej akcji: *Niebieski kwiecień w Toruniu – wiem więcej o autyzmie*, która ma na celu zwrócenie uwagi społeczeństwa na problem autyzmu. Przedsięwzięcie to jest organizowane przez Centrum Terapii i Edukacji „Mały Książę” w Toruniu.

Biblioteka Wydziału Finansów i Zarządzania w Bydgoszczy rokrocznie bierze udział w akcji: *Cała Polska czyta dzieciom* we współpracy z bydgoskimi przedszkolami.

Biblioteka Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku również wspiera działania na rzecz dzieci i przyłączyła się do akcji: *Biblioteka Areną Kultury* i prowadzi zbiórkę książek dla dzieci w szkołach w Kenii oraz współpracuje z lokalnymi przedszkolami. Dodatkowo wspiera również akcję *Szlachetna Paczka*, która jest organizowana przez uczelnię.

Tego typu działania są bardzo ważne w funkcjonowaniu bibliotek holdingu Wyższych Szkół Bankowych, ponieważ oprócz wspierania studentów w procesie dydaktycznym, bibliotekarze budują w nich poczucie potrzeby pomagania innym i uwalniają na współdziałanie na rzecz lepiej funkcjonującego środowiska lokalnego czy społeczeństwa. Tym samym realizują misję uczelni: *Pomagamy zrozumieć świat – innowacyjni, przyjaźni, praktyczni*.

Działalność bibliotek największej grupy uczelni niepublicznych w Polsce ma bardzo szeroki zakres i jest intensywna. Aktywność ta nie ogranicza się tylko do działań typowo bibliotecznych, ale obejmuje także całe środowisko bibliotekarskie i pozabibliotekarskie. Biblioteki holdingu Wyższych Szkół Bankowych istnieją na rynku od 1994 roku i stały się silną marką oraz znaczącym elementem szkolnictwa wyższego w Polsce.

Bibliografia

- Archiwum: szkolenia. W: Sekcja Bibliotek Szkół Wyższych przy Zarządzie Okręgu w Katowicach. Pobrane 25 czerwca 2019, z: <http://sbsw.katowice.sbp.pl/index.php/konferencje/archiwum-konferencji/>
- Archiwum: wyjazdy. W: Sekcja Bibliotek Szkół Wyższych przy Zarządzie Okręgu w Katowicach. Pobrane 25 czerwca 2019, z: <http://sbsw.katowice.sbp.pl/index.php/wyjazdy-szkoleniowe/archiwum-szkolenia/>
- Geryk, M. (2007). *Rynek uczelni niepublicznych w Polsce*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
- Geryk, M., (2012). *Spółeczna odpowiedzialność uczelni*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
- Kycler, M. (2014a). Organizacja i działalność Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach. Kronika wydarzeń. Cz. 1, Lata 2004-2009. *Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy*, 1, 114-141.
- Kycler, M. (2014b). Organizacja i działalność Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach. Kronika wydarzeń. Cz. 2, Lata 2010-2014. *Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy*, 2, 138-159.
- Napisali o nas. W: Sekcja Bibliotek Szkół Wyższych przy Zarządzie Okręgu w Katowicach. Pobrane 25 czerwca 2019, z: <http://sbsw.katowice.sbp.pl/index.php/o-nas/napisali-o-nas/>
- Pawłowski, K. (2013). Budowanie marki niepublicznej szkoły wyższej w Polsce – analiza z perspektywy 20 lat. W: G. Nowaczyk, D. Sobolewski (red.), *Marketing w szkole wyższej: istota i znaczenie marki* (s. 41-56). Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej.
- Poznaj WSB. W: Wyższe Szkoły Bankowe. Pobrane 20 czerwca 2019, z: <https://www.wsb.pl/poznaj-wsb>
- (Regulamin, 2015). Regulamin Wewnętrzny w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania Biblioteki Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu Wydziału Zamiejscowego w Chorzowie z dnia 3 września 2015. (2015). Pobrane 25.06.2019 r. czerwca 2019, z: https://www.wsb.pl/chorzow/sites/chorzow/files/biblioteka/regulamin_wewnetrzny-2015.pdf
- (Regulamin, 2017a). Regulamin korzystania z systemu Biblioteczno-Informacyjnego Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku. Pobrane 25 czerwca 2019, z: https://www.wsb.pl/gdansk/sites/gdansk/files/files/regulamin_korzystania_z_systemu_biblioteczno-informacyjnego_wsb_w_gdansk_2017.pdf

- (Regulamin, 2017b). Regulamin udostępniania zbiorów Biblioteki Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu. Pobrane 25 czerwca 2019 r. czerwca 2019, z: https://www.wsb.pl/bydgoszcz/sites/bydgoszcz/files/download/regulamin_udostepniania_zbiorow-2018.pdf
- (Regulamin, 2018). Regulamin Systemu Informacyjno-Bibliotecznego Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu (2018). Pobrane 25 czerwca 2019, z: https://www.wsb.pl/wroclaw/sites/wroclaw/files/Reg_Systemu_Inform_Bibliot_2018_Ww.pdf
- Szewioła, P. (2018). Polskie uczelnie chcą być jak Oxford. Instytucje naukowe zainteresowane tworzeniem federacji. *Gazeta Prawna.pl*. Pobrane 20 czerwca 2019, z: <https://serwisy.gazetaprawna.pl/edukacja/artykuly/1359721,uczelnie-zainteresowane-tworzeniem-federacji.html>
- Szołtysik, K. (2011). Biblioteka podróży. Wyjazdy edukacyjne bibliotekarzy do bibliotek europejskich. Sprawozdanie organizatora. *Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy*, 1, 123-131.
- Toborek-Mazur, J. (2005). *Holding w aspekcie prawnym, bilansowym i podatkowym*. Kraków: Oficyna Ekonomiczna.
- (Ustawa, 1997). Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. (Dz.U. 1997, nr 85 poz. 539)
- (Ustawa, 2018). Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. (Dz.U. 2018 poz. 1668).
- WSB w Polsce. W: Wyższe Szkoły Bankowe. Pobrane 20 czerwca 2019, z: <https://www.wsb.pl/poznaj-wsb/dlaczego-wsb/wsb-w-polsce>
- Wydarzenia. W: Wyższa Szkoła bankowa w Poznaniu. Pobrane 20 czerwca 2019, z: <https://www.wsb.pl/poznan/strefa-studenta/biblioteka/wydarzenia>

Katarzyna Wasiluk-Cieluch

Libraries of the WSB Universities holding – organization and activity

Abstract

The WSB Universities Holding is the largest group of non-public (private) universities in Poland. Universities are located in Bydgoszcz, Chorzów, Gdańsk, Gdynia, Opole, Poznań, Szczecin, Toruń, Wrocław and Warsaw. Libraries working in the holding structure focus on: teaching support, assisting the academic activity of the university, cooperation with the librarian community both locally and nationally, and working for the universities social responsibility. In addition, WSB librarians conduct scientific activities and professional

---

development through trainings, courses, postgraduate studies, doctoral studies, MBA studies and participation in the Erasmus+ program.

Keywords: WSB Universities Holding, Libraries of Non-public Universities, Non-public Universities

Katarzyna Wasiluk-Cieluch

Biblioteki holdingu Wyższych Szkół Bankowych – organizacja i działalność

Streszczenie

Holding Wyższych Szkół Bankowych (WSB) to największa grupa niepublicznych (prywatnych) szkół wyższych w Polsce. Uczelnie zlokalizowane są w Bydgoszczy, Chorzowie, Gdańsku, Gdyni, Opolu, Poznaniu, Szczecinie, Toruniu, Wrocławiu i Warszawie. Biblioteki funkcjonujące w strukturach holdingu skupiają się na: obsłudze dydaktyki, wsparciu działalności naukowej uczelni, współpracy ze środowiskiem bibliotekarskim zarówno lokalnie, jak i krajowo oraz pracy na rzecz społecznej odpowiedzialności uczelni. Dodatkowo bibliotekarze WSB prowadzą działalność naukową, a swoją aktywność zawodową rozwijają poprzez działania wpisujące się w ideę kształcenia ustawicznego, poprzez szkolenia, kursy, studia podyplomowe, doktoranckie, studia MBA oraz udział w programie Erasmus+.

Słowa kluczowe: holding Wyższych Szkół Bankowych, biblioteki niepublicznych szkół wyższych, uczelnie niepubliczne

WYBRANE ASPEKTY UDOSTĘPNIANIA KSIĘGOZBIORÓW POLSKICH BIBLIOTEK UCZELNIANYCH

Wprowadzenie

Funkcja udostępniania księgozbiorów polskich bibliotek uczelnianych jest tą najoczywistszą dla bibliotekarzy i użytkowników. Zależy ona od wielu różnych czynników związanych z techniką zapisu treści, miejscem przechowywania zbiorów, wykorzystaniem nowych technologii (Matysiak, 2016, s. 11-25). W swej służebnej roli wobec użytkowników, biblioteki od dawna podejmowały wyzwania mające na celu dostosowanie działalności do zmian zachodzących w otoczeniu. Jednocześnie od uwarunkowań zewnętrznych zależy jej funkcjonowanie. Na przestrzeni dziejów mówi się o dominacji druku i nowych technologii w upowszechnianiu i udostępnianiu wytworów działalności ludzkiej, jak i o formie tradycyjnej i cyfrowej dokumentów. Ze względu na różne przyjęte kryteria wyróżnia się: księgozbiór podręczny (Trzcińska, 1960, s. 213-239), księgozbiór dydaktyczny, księgozbiór naukowy, księgozbiór informacyjny, księgozbiór specjalny, księgozbiór zabytkowy, księgozbiór w magazynie zamkniętym, księgozbiór w wolnym dostępie, księgozbiór zdigitalizowany, zasoby online i inny.

Wymienione powyżej zjawiska kształtowania materiałów bibliotecznych, chociaż odmienne w poszczególnych bibliotekach, zespolone ze sobą odbijają się w czasie na księgozbiorach, udostępnianiu i organizacji przestrzeni, w której zbiory są przechowywane.

Celem artykułu jest omówienie zmian w procesie udostępniania jakie zachodzą w bibliotekach uczelnianych na skutek przeobrażeń księgozbioru bibliotecznego i wykorzystania nowych technologii. Ze względu na rozległość zagadnienia rozważania ograniczono do wybranych aspektów.

---

¹ Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej.

Księgozbiór biblioteczny - zarys historyczny

Księgozbiory polskich bibliotek uczelnianych kształtowały się pod wpływem różnych czynników i uwarunkowań historycznych. Przykładem mogą być losy księgozbiorów najstarszych bibliotek: Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego i Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. W pierwszej bibliotece gromadzenie księgozbioru związane jest z bogatą i długą historią uczelni. Obecnie księgozbiór tworzą inkunabuły, stare druki (z zabytkowych zbiorów wymienia się m.in. „trzy kodeksy rękopiśmienne z drugiej połowy XIV w., którymi posługiwano się we wszechnicy kazimierzowskiej” (Lechowski, 2013, s. 393). W latach 1868-1905 zbiór ten powiększony przez Karola Estreichera o ponad 180 000 woluminów (bez zbiorów specjalnych) był chlubą i problemem biblioteki (Baumgart, 1966, s. 20). Ograniczenia w opracowaniu i przechowywaniu tak liczного zbioru, trudności w dostosowaniu biblioteki do potrzeb, uniemożliwiły sprawne udostępnianie i sprostanie oczekiwaniom środowiska uniwersyteckiego w Collegium Maius. Uwagę jednak zwraca fakt, że profesorowie i studenci mogli korzystać z czytelników już na początku XIX w. (Konczyńska, 1923, s. 11-12 za Lechowski, 2013, s. 395). Z kolei Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego posiadająca unikatową kolekcję *rossica* (zbiory w języku rosyjskim wydane w XIX wieku i na początku wieku następnego), chociaż dysponowała nowoczesnym budynkiem w 1894 r., na skutek zawirowań historycznych bezpowrotnie utraciła część cennych zbiorów. Poza tym duża część księgozbioru i tak nie była w tym budynku przez cały czas przechowywana i udostępniana. Polityka państw zaborczych, potem wojny wpłynęły destruktywnie na polskie zbiory biblioteczne (Pietrzkiewicz, 2011, s. 251-271). W czasie I wojny światowej wraz z Cesarskim Uniwersytetem Warszawskim wywieziono do Rosji najcenniejsze kolekcje biblioteczne, m.in. inkunabuły i rękopisy oraz część archiwum, o których zwrot przez długi okres nieustannie zabiegała uniwersytecka biblioteka po wznowieniu swojej działalności. Odzyskiwane z trudem zbiory biblioteka opracowywała i „uprzystępniała” środowisku uczelni (Pietrzkiewicz, 2011, s. 268). Okres międzywojenny zaznaczył się wzrostem zbiorów, rozwojem katalogów bibliotecznych, przyrostem liczebnym czytelników w tejsze bibliotece. W kolejnych latach w okresie międzywojennym na ziemiach polskich powstawały księgozbiory związane z dydaktyką na specjalistycznych kursach, w szkołach średnich przy uczelniach i na uczelniach państwowych i prywatnych². Czas rozwoju polskich bibliotek zakłóciła II wojna światowa. W 1940 r. zbiory bibliotek: Narodowej, Uniwersyteckiej i Ordynacji Krasieńskich połączono w jedną Staatsbibliothek Warschau – zostały podzielone w obrębie utworzonych nowych oddziałów.

² Wykaz uczelni wyższych państwowych i prywatnych funkcjonujących w okresie międzywojennym w Polsce zob. (Wielgus, 2002, s. 7-8).

Na skutek tego podziału Bibliotekę Uniwersytecką pozbawiono rękopisów, inkunabułów, zbiorów graficznych i polskich czasopism, a wzbogacono w kolekcje obce (Kobierska-Maciuszko, 2010, s. 259). W tym trudnym czasie z księgozbioru Staatsbibliothek Warschau nielegalnie korzystały tajne Uniwersytety Warszawski i Poznański. Udostępnianie zbiorów bibliotecznych było kluczowe zarówno dla użytkowników, jak i bibliotek. Ukrywany i przechowywany w czasie wojny w piwnicach w budynku biblioteki podstawowy księgozbiór podręczny, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie udostępniła w czytelni głównej wraz z rozpoczęciem roku akademickiego 1945/46 (Kobierska-Maciuszko, 2010, s. 259-260). Po II wojnie światowej podejmowano różne decyzje w sprawie bibliotek. I tak Biblioteka Główna Politechniki Wrocławskiej przejęła obszerny księgozbiór po Bibliotece Technische Hochschule w dawnym Wrocławiu (Breslau), który wraz z nabytkami polskimi już na początku swej działalności udostępniała m.in. w dużej czytelni (Pyza, 2011, s. 238-240). Uruchomiła także blisko 50 bibliotek katedr i zakładów (Koniaszewska, Uniejewska, Zysek-Nockowska, 2007). W innych bibliotekach, jak na przykład w dzisiejszej Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie, wewnętrzne prace biblioteczne i obsługa użytkowników odbywały się w tych samych pomieszczeniach, w warunkach lokalowych znacznie ograniczających funkcjonowanie instytucji (Budkiewicz, Mroczek, 2002, s. 9). W wyniku zniszczeń budynków, utraty, rozproszenia i nieuporządkowania zbiorów bibliotekarstwo polskie było na etapie organizacji. Zasady współpracy w ramach sieci, w tym wypożyczenia międzybiblioteczne usprawniające udostępnianie w zakresie brakujących zbiorów, z czasem regulowano prawnie (Cieślińska, 2007, s. 103-104). Ustalono, że w r. 1962 w bibliotekach różnych sieci w Polsce ogółem znajdowało się 130 000 000 wol., co oznaczało ich ponad siedmiokrotny wzrost w porównaniu z 1938 r. (Baumgart, 1966, s. 16). Były to zasoby do bezpłatnego udostępniania. Udostępnianie zbiorów ogółu społeczeństwu w bibliotekach uczelnianych realizowano dzięki pozyskiwaniu pomieszczeń w nowych budynkach i adaptowaniu istniejących na uczelni. Księgozbiór dydaktyczny i naukowy wypożyczano na zewnątrz uprawnionym użytkownikom i innym bibliotekom poprzez system rewersowy, a zbiory na miejscu w: czytelniach książek, czytelniach czasopism, czytelniach zbiorów specjalnych, czytelniach norm. Z czasem zaczął się zmieniać dostęp do zbiorów i informacji.

Udostępnianie w czytelniach a wolny dostęp

Jednym z elementów wyróżniających czytelnie jest księgozbiór podręczny należący do najczęściej aktualizowanych w bibliotekach. W literaturze podkreśla się, że „księgozbiór podręczny zawiera to, co biblioteka uważa za najlepsze i najbardziej godne zalecenia. Księgozbiór powinien

być użyteczny i zarazem instruktywny” (Trzcińska, 1960, s. 223). Księgozbiór podręczny, obok wydawnictw informacyjnych typu encyklopedie, słowniki, informatory, katalogi, powinien dostarczać treści najnowsze, materiały poszukiwane przez użytkowników oraz publikacje w interesujący sposób prezentujące określone dziedziny nauki. Istotna w udostępnianiu w czytelni jest forma zwrócenia uwagi użytkownika na poszczególne dokumenty. Dlatego wolny dostęp do półek powiązany jest z układem tematycznym zbiorów, głównie według Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej (UKD). Wolny dostęp znaczy, że czytelnik sam wyszukuje zbiory, z których chce skorzystać na miejscu. Istnieją również czytelnie, w których bibliotekarz pośredniczy w udostępnianiu większości zbiorów. W zależności od przyjętych zasad, w czytelniach obok udostępniania prezencyjnego, mogą być realizowane wypożyczenia krótkoterminowe: na noc, na weekend, na 7 dni, na 15 dni, na okres czasu określony przez bibliotekarza dyżurnego. Zbiory do wypożyczenia na zewnątrz zastrzeżone są dla pracowników, doktorantów i studentów macierzystej uczelni z wyłączeniem: encyklopedii, słowników, czasopism, norm, prac doktorskich, dzieł wydanych do 1945 r., dzieł cennych i wartościowych. Zauważyć należy, że wiele bibliotek w ogóle nie wypożycza na zewnątrz zbiorów z czytelni, z drugiej strony wydłuża się czas otwarcia czytelni do późnych godzin wieczornych, w soboty czy w niedziele. Znacznym ułatwieniem w korzystaniu z księgozbioru bibliotecznego na miejscu okazała się usługa kopiowania dokumentów za wyjątkiem: prac doktorskich, norm, zbiorów cennych zabytkowych i dokumentów wybranych przez bibliotekę (m.in. wydawnictw oprawionych, które niszczeją na skutek promieniowania w czasie kopiowania). Obecnie w bibliotekach powszechne jest samodzielne kserowanie, skanowanie, drukowanie, wykonywanie zdjęć (bez użycia lampy błyskowej). Do kopiowania wykorzystywane są urządzenia biblioteki, instytucji zewnętrznych, użytkownika. Nie istnieje jedna zasada doboru zbiorów zarówno do kopiowania, jak i do udostępniania w czytelniach. W literaturze przedmiotu czytamy, że w Bibliotece Uniwersytetu Wrocławskiego można korzystać z cennych zbiorów jak *cymelia* czy starodruki w kolekcji śląsko-łżyckiej na miejscu łącznie z usługą ich kopiowania w Pracowni Reprografii i Digitalizacji Zbiorów (Górska, Gurazdowska, Kulig, Żolnierkiewicz, 2015, s. 132). Bibliotekę Uniwersytecką w Poznaniu wyróżnia posiadanie, oprócz zbiorów zabytkowych, bogatej kolekcji polskich i zagranicznych komiksów. Są one udostępniane w czytelni czynnej dłużej niż pozostałe czytelnie (Jazdon, 2016).

Obecnie biblioteki, w tym i czytelnie, dysponują pomieszczeniami wielofunkcyjnymi wyposażonymi w komputery z dostępem do Internetu, gniazda internetowe, Internet bezprzewodowy eduroam, wi-fi, czytniki do mikroform, urządzenia do kopiowania. Do pracy przy komputerze oferowane jest rozmaite oprogramowanie biurowe i specjalistyczne. Wśród

specjalistycznych narzędzi znajdują się m.in. syntezały mowy służące do zamiany tekstu na mowę ludzką. Nowe technologie obsługujące niewidomych udostępniono w specjalnej czytelni w Bibliotece Jagiellońskiej (W Bibliotece Jagiellońskiej, 2003).

Wykorzystanie nowych technologii łączy się również z wydzielaniem większej liczby zbiorów do tzw. Strefy Wolnego Dostępu (SWD). Funkcję taką pełnią otwarte magazyny. Regały wypełnione księgozbiorem często na różnych piętrach w bibliotece wymagają specjalnych zabezpieczeń, jak w nowoczesnej czytelni. Tymi zabezpieczeniami są elektroniczne bramki przy wejściu i zabezpieczenia materiałów bibliotecznych. Otwarte magazyny obejmują najnowsze i najczęściej wykorzystywane książki oraz czasopisma wybrane z magazynów zamkniętych. Zbiory ułożone tematycznie, zazwyczaj według UKD (Baran, b.d.) lub amerykańskiej Klasyfikacji Biblioteki Kongresu są dostępne dla wszystkich zainteresowanych, którzy chcą z nich korzystać na miejscu. Najmłodsi nabywają uprawnienia na podstawie dowodu osobistego.

Warunkiem uruchomienia otwartych magazynów jest odpowiednio zorganizowana i wyposażona przestrzeń biblioteczna, z zachowaniem norm uwzględniających wygodę użytkownika i ochronę zbiorów (Skubała, 2006, s. 166). Za istotne uważa się: połączenia komunikacyjne dostosowane do osób niepełnosprawnych; szerokie odstępy między regałami; regały opisane; odpowiednia konstrukcja regałów; zachowana odległość między książkami na półce; odpowiednie oświetlenie; klimatyzacja. Ze zbiorów na miejscu korzysta się przy stoliku, w kabinie do pracy indywidualnej wyposażonej w komputer, w pomieszczeniach do pracy zespołowej, przy pomocy komputera lub innych nowoczesnych narzędzi. W literaturze wymienia się 30 polskich uczelni, które udostępniły nowe lub zmodernizowane budynki dla bibliotek (Kozakiewicz, 2017, s. 9-17) w latach 1999-2015 (Matysiak, 2016, s. 12), co nie oznacza, że we wszystkich utworzono otwarte magazyny. Większość nowych budynków przystosowano do SWD czy innych form udostępniania księgozbioru.

W otwartych magazynach znajdują się czasopisma – zazwyczaj tytuły najczęściej wykorzystywane i najnowsze. Dostępność do nich jest różna: łącznie z książkami na końcu lub na początku działu, w odrębnej wydzielonej jednej alfabetycznie ułożonej kolekcji (Skubała, 2006, s. 170-171), rzadziej tylko w wersji online. Natomiast księgozbiór: informacyjny, dydaktyczny, naukowy udostępnia się w zasobach wydanych począwszy od lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku, co jednak też nie jest regułą (Pawelec, Witek, Smyła i in., 2009). Dowolność wyłączenia zbiorów z magazynu ustalają biblioteki. W Bibliotece Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie studenci mają wolny dostęp m.in. do księgozbioru dydaktycznego (Baran, b.d.). Z kolei w Bibliotece Politechniki Łódzkiej księgozbiór ten (podręczniki i skrypty) udostępnia się z zamkniętych magazynów na długi czas oraz w coraz większym zakresie w wersji cyfrowej online (Skubała, 2006, 167-171, 175).

Co wyróżnia zatem udostępnianie w otwartych magazynach? Zbiory łącznie są przechowywane i udostępniane na miejscu wszystkim, natomiast na zewnątrz uprawnionym użytkownikom (bez zamawiania przez komputer) przez wypożyczalnię lub za pomocą automatu, w zależności od uznania lub usługi dostępnej w bibliotece. Z opublikowanych informacji wynika, że na zewnątrz wypożycza się także czasopisma (Baran, b.d.), oraz że biblioteka staje się instytucją bardziej otwartą na potrzeby użytkowników spoza środowiska macierzystej uczelni (Kobierska-Maciuszko, 2009). Dla korzystających z biblioteki otwarty magazyn to nowa usługa w porównaniu z udostępnianiem z zamkniętych magazynów.

Księgozbiór w zamkniętym magazynie

W przeciwieństwie do wolnego dostępu księgozbiór w zamkniętych magazynach przeszukuje się wyłącznie przez katalogi: OPAC, zdigitalizowane, kartkowe. Dwa ostatnie z nich nie funkcjonują we wszystkich bibliotekach. Elementem wyróżniającym zbiory w magazynach są kolekcje najstarsze i nowsze. Ściśle ułożone na półkach w magazynach często ze słabą wentylacją ulegają z czasem zniszczeniu. Stare, zniszczone zbiory wytwarzają szkodliwe związki w powietrzu i stanowią zagrożenie dla pozostałych zbiorów. Zniszczenia te mają wielorakie podłoże. Wymienia się czynniki biologiczne, jak: drobnoustroje, grzyby, pleśnie, fizykochemiczne. Wszystkie one mają niekorzystny wpływ na zbiory i zdrowie ludzi obcujących ze skażonymi zbiorami. Z tego względu nie podlegają one wypożyczeniu, co w wielu regulaminach udostępniania jest zaznaczone. Problem ochrony zbiorów, ich zabezpieczenia poprzez dezynfekcję, poruszany w literaturze dotyczy przeważnie księgozbiorów zabytkowych. W bibliotekach przechowywane są jednak także inne zbiory również ulegające starzeniu. Dlatego ważna jest wiedza o czynnikach hamujących skażenie zbiorów papierowych, czyli o temperaturze (optymalna to od 14°C do 18°C), wilgotności (właściwy poziom to od 50% do 63%) (Zyska, 1993, s. 59). Inne sposoby sprzyjające przechowywaniu zbiorów to: klimatyzacja, stały monitoring, stały przepływ powietrza w magazynach, stosowanie żaluzji, rolet, wietrzenie pomieszczeń, higiena. Bezpieczny dostęp do zbiorów zapewnia usługa online.

Księgozbiór na stronie internetowej

Strona internetowa bibliotek należy do miejsc odwiedzanych przez użytkowników w celu korzystania ze zbiorów drukowanych, jak i zasobów online. Na stronie zamieszczane są różnego rodzaju informacje o udostępnianiu oryginału, jak i udostępnianiu wtórnym (kopii), począwszy od szczegółowych instrukcji czy regulaminów. Strona umożliwia też pobranie wybranych dokumentów do wypełnienia i ich złożenie w celu korzystania

ze zbiorów bibliotecznych poza instytucją, udostępnione m.in. na stronach: Biblioteki Politechniki Białostockiej (<http://biblioteka.pb.edu.pl/regulamin>), Biblioteki Politechniki Krakowskiej (<https://www.biblos.pk.edu.pl/jak-korzystac/formularze-do-pobrania>), Biblioteki Politechniki Łódzkiej (<http://bg.p.lodz.pl/pliki-do-pobrania>).

Kolekcje online znajdują się w zakładkach: e-zasoby, zasoby elektroniczne, zasoby online, zasoby ogólnodostępne online, biblioteka cyfrowa, repozytorium instytucjonalne, bazy danych, katalog OPAC. Kolekcje online stanowią uzupełnienie, wzbogacenie i rozszerzenie oferty materiałów drukowanych. Za pośrednictwem bibliotek cyfrowych udostępnia się księgozbiór zdigitalizowany przez własną bibliotekę, inne instytucje, w tym: księgozbiór zabytkowy, skrypty i podręczniki, monografie, artykuły w czasopismach, prace doktorskie, gazety, regionalia itp. Materiały do pobrania za pośrednictwem strony można wyszukiwać obok wersji drukowanej w katalogach OPAC, tak jak teksty drukowane niektórych dokumentów znajdują się aktywne linki do zasobów w sieci, czyli do dokumentów przechowywanych w bibliotece i/lub w Internecie. Biblioteka Politechniki Wrocławskiej lokalizuje w swoim katalogu tylko archiwum online tytułów, takich jak np.: „Dziennik Ustaw RP” i „Monitor Polski”. Zrezygnowano z umieszczania w katalogu opisów wersji drukowanych tych czasopism. Natomiast każda biblioteka stara się udostępniać (co wynika z OPAC) wszystkie tytuły czasopism macierzystej uczelni w wersji drukowanej oraz ich wersje online dostępne w ofercie bibliotek cyfrowych, repozytoriów instytucjonalnych, na stronie wydawcy, na stronie uczelni, w bazach danych itp. Pisma uczelniane (gazety), stanowiące kronikę życia uczelni i bibliotek uczelnianych, drukowane i mające wersję online, coraz częściej są zastępowane wersjami w plikach PDF i udostępniane w portalu danej uczelni (Knop, 2016, s. 237). Coraz częściej również drukowane czasopisma naukowe, popularnonaukowe oraz książki i zbiory specjalne typu prace doktorskie, współlistnieją z wersją w modelu Open Access. I tak w ofercie bibliotek uczelnianych dostępne są preprinty i najnowsze wyniki badań od razu po ich opublikowaniu. Udostępnianie w modelu Open Access sprzyja większemu wykorzystywaniu zbiorów, a dzięki temu zwiększaniu liczby cytowań, co potwierdzają liczne badania (Pulikowski, 2015, s. 60), jak i promocji osiągnięć naukowych w świecie. Liczba pobrań tych dokumentów w repozytoriach instytucjonalnych zwiększa się z roku na rok. Przykładowo w repozytorium AMUR Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu artykuły z czasopisma „Folia Scandinavica Posnaniensia” pobrano w roku 2010 - 2 383 razy, a w 2013 - 29 493 razy (Rychlik, 2015). Zmianie ulega również oferta komercyjnych zasobów naukowych. Jak podkreśla dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego uprawnieni użytkownicy biblioteki mieli dostęp do ok. 50 tys. prenumerowanych tytułów i baz danych już w 2009 r. (Kobierska-Maciuszko, 2009). Kolekcje e-booków i czasopism elektronicznych są

dostępne na stronach poszczególnych bibliotek. Zasoby komercyjne natomiast z komputerów w sieci uczelnianej i zdalnie z dowolnych komputerów.

Wnioski

Biblioteki uczelniane przekształcone w biblioteki hybrydowe zmieniają sposoby udostępniania oferty. Organizacja bezpośredniego dostępu do zbiorów w różnych miejscach wpisała się na stałe w usługi bibliotek, ma to swoje pozytywne następstwa. Zmiany w udostępnianiu pokazują otwieranie bibliotek na wszystkich użytkownikach i na zbiory w Internecie. Rozszerzanie SWD pozwala na swobodne wyszukiwanie w dużej ilości zbiorów ułożonych tematycznie w jednym miejscu. Coraz więcej odpowiednio zabezpieczonych zbiorów tworzących różne tematyczne kolekcje, w tym także zbiorów zabytkowych, jest dostępna dla wszystkich. Wiele dróg dostępu do publikacji naukowych nadaje nowy wymiar wszelkim działaniom wynikającym z podstawowych procesów bibliotecznych. Z jednej strony procesy te obejmują księgozbiór drukowany i zasoby elektroniczne, nadając nową formę przestrzeni bibliotecznej przez nową organizację, a ze strony drugiej pokazują nieuchronność postępujących zmian i konieczność adaptowania nowych rozwiązań w zarządzaniu zbiorami. Samodzielne wyszukiwanie, przeglądanie, kopiowanie, pobieranie dokumentów należą do czynności coraz częściej towarzyszących udostępnianiu. Zwłaszcza w tym, ważną rolę odgrywają nowe technologie przy korzystaniu ze zbiorów drukowanych, jak i tych w formie elektronicznej. Obserwowane tendencje udostępniania spełniają oczekiwania naukowców.

Bibliografia

- Baran, S. (b.d.). Wolny dostęp: czytelnictwo, przestrzeń biblioteczna. Pobrało 19 grudnia 2017, z: http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/3-4_09-ie/uwm.htm
- Baumgart, J. (1966). Zagadnienie budownictwa bibliotecznego na przykładzie Biblioteki Jagiellońskiej. *Przegląd Biblioteczny*, 34(1/2), 15-36.
- Budkiewicz, E., Mroczek, R. (2002). Historia Biblioteki Głównej Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie (tekst napisany z okazji Jubileuszu 75-lecia Uczelni). *Biuletyn Informacyjny Biblioteki Głównej Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie*, 2, 7-12. Pobrało 19 grudnia 2017, z: http://biblioteka.awf.krakow.pl/index.php/pl/?option=com_attachments&task=download&id=15
- Cieślińska, E. (2007). Wypożyczanie międzybiblioteczne jako jedna z form udostępniania zbiorów. W: B. Żmigrodzka (red.), *Ewolucja procesów bibliotecznych na tle dziejów Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu* (s. 103-116). Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego.

- Górska, M., Gurazdowska, J., Kulig, B., Żołnierkiewicz, G. (2015). Wpływ narzędzi elektronicznych wykorzystywanych w Oddziale Udostępniania Zbiorów BU na polepszenie jakości obsługi użytkowników. W: G. Piotrowicz (red.), *Wykorzystanie nowoczesnych technologii i mediów cyfrowych w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Stan na rok 2015* (s. 129-140). Wrocław: Biblioteka Uniwersytecka.
- Jazdon, A. (2016). Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersyteckiej za rok 2016. Poznań. Pobrane 19 grudnia 2017, z: http://lib.amu.edu.pl/pliki/sprawozdania/spr_bu_2016.pdf
- Knop, U. (2016). Akademickie czasopisma informacyjne w katalogach OPAC, bibliotekach cyfrowych i na stronach WWW bibliotek wyższych uczelni technicznych. W: T. Piestrzyński, J. Jerzyk-Wojtecka (red.), *Biblioteka w społeczeństwie wiedzy. Informacja, edukacja, profesjonalizm* (s. 226-238). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Kobierska-Maciuszko, E. (2009). BUW oblegany, choć kolejka linowa do niego nie jedzie. Rozm. przepr. D. Bartoszewicz. *Wyborcza.pl*. Warszawa, 2009, 18 grudnia. Pobrane 19 grudnia 2017, z: http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,54420,7378072,BUW_oblegany_choc_kolejka_linowa_do_niego_nie_jedzie.html
- Kobierska-Maciuszko, E. (2010). Stary i nowy BUW – zdarza nam się raz na sto lat! W: J. Jerzyk, M. Wrocławska (red.), *Stare i nowe w bibliotece: współpraca czy konkurencja: konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego* (s. 251-267). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Konczyńska, W. (1923). *Zarys historii Biblioteki Jagiellońskiej z 40 rycinami w tekście i 3 planami*. Kraków: Księgarnia Jagiellońska.
- Koniaszewska, T., Uniejewska, A., Zysek-Nockowska, E. (2007). Model systemu biblioteczno-informacyjnego Biblioteki Głównej i OINT Politechniki Wrocławskiej w edukacyjnym procesie przemian. W: *Wrocławskie Spotkania Bibliotekarzy Polonijnych, Wrocław, 4-6 lipca 2007 r.* [Warszawa]: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, K[omisja] W[ydawnictw] E[lektronicznych], Redakcja „Elektronicznej Biblioteki”. Pobrane 19 grudnia 2017, z: http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/mat17/koniaszewska_in.php
- Kozakiewicz, W. (2017). Nowe zadania dla biblioteki uczelnianej na przykładzie strefy wiedzy i innowacji Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. W: A. Łupszak, J. Leśniewski (red.), *V Wrocławskie Spotkania Bibliotekarzy* (s. 9-17). Wrocław: Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej. Pobrane 19 grudnia 2017, z: <http://www.dbc.wroc.pl/dlibra/docmetadata?id=36977&from=publication>
- Lechowski, P. (2013). Biblioteka Jagiellońska: historia i współczesność. *Forum Bibliotek Medycznych*, (6)2, 392-409.
- Matysiak, D. (2016). Przestrzeń biblioteczna odpowiedzią na potrzeby czytelnika. W: M. Świrad, B. Żmigrodzka (red.), *Biblioteka na miarę: przestrzeń, zasoby, usługi* (s. 11-25). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego.

- Pawelec, D., Witek, J., Smyłła, M. i in. (2009). Projekt „Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka” wobec trendów i norm w budownictwie bibliotecznym. *EBIB*, 3. Pobrane 19 grudnia 2017, z: http://www.ebib.pl/2009/103/a.php?pawelec_in
- Pietrzkiewicz, D. (2011). Z grabieży Katarzyny ocalone szczątki... czyli udział Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie w rewindykacji księgozbiorów na mocy traktatu ryskiego. *Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi*, 5, 245-272.
- Pulikowski, A. (2015). Widoczność polskich publikacji w Internecie. *Zagadnienia Informacji Naukowej. Studia Informacyjne*, (53)1, 59-70.
- Pyza, A. (2011). Historyczny księgozbiór Biblioteki Głównej Politechniki Wrocławskiej. W: H. Szarski, J. Wojtczak (red.), *Biblioteka Politechniki Wrocławskiej 1946-2011: historia, działalność, organizacja* (s. 233-244). Wrocław: Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej.
- Rychlik, M. (2015). Koncepcja rozwoju repozytorium naukowego w oparciu o doświadczenia redakcji repozytorium AMUR. Pobrane 19 grudnia 2017, z: <https://repozytorium.amu.edu.pl/handle/10593/12963>
- Skubała, E. (2006). Wolny dostęp do zbiorów jako element podnoszenia jakości obsługi czytelnika w Bibliotece Głównej Politechniki Łódzkiej. *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Librorum*, 13, 163-176.
- Trzcińska, M. (1960). Księgozbiór podręczny w bibliotece naukowej. *Przegląd Biblioteczny*, (28)3, 213-239.
- W Bibliotece Jagiellońskiej otwarto czytelnię dla niewidomych. *Wyborcza.pl*. Kraków, 2003, 2 października. Pobrane 19 grudnia 2017, z: <http://krakow.wyborcza.pl/krakow/1,44425,1703804.html>
- Wielgus, S. (2002). Uczelnie wyższe i instytuty naukowe w II Rzeczypospolitej. Polskie Towarzystwa Naukowe. *Notatki Płockie*, 3, 7-8. Pobrane 19 grudnia 2017, z: [http://mazowsze.hist.pl/files/Notatki_Plockie/PDF_bez_tytulowych/Notatki_Plockie-r2002-t47-n3_\(192\)/Notatki_Plockie-r2002-t47-n3_\(192\)-s6-11/Notatki_Plockie-r2002-t47-n3_\(192\)-s6-11.pdf](http://mazowsze.hist.pl/files/Notatki_Plockie/PDF_bez_tytulowych/Notatki_Plockie-r2002-t47-n3_(192)/Notatki_Plockie-r2002-t47-n3_(192)-s6-11/Notatki_Plockie-r2002-t47-n3_(192)-s6-11.pdf)
- Zyska, B. (1993). *Ochrona zbiorów bibliotecznych przed zniszczeniem* (t. 2: Czynniki niszczące materiały w zbiorach bibliotecznych). Katowice: Uniwersytet Śląski.

Urszula Knop

Selected aspects of sharing collections of Polish university libraries

Abstract

Sharing materials is one of the most variable processes in the history of university libraries. History and modern times show how book collections affect the activities of libraries. It is not enough to acquire resources to last, to function effectively. The place where the collections are stored, the technology of recording content and new technologies are one of many factors that make up achieving an organization's goals. The article focuses on selected issues related to library collections in the context of their sharing. Attempts have been made to show what changes are taking place due to transformations in collections and the use of new technologies in libraries, and to signal what encourages readers to use libraries.

Keywords: collections, sharing, university libraries

Urszula Knop

Wybrane aspekty udostępniania księgozbiorów polskich bibliotek uczelnianych

Streszczenie

Udostępnianie zbiorów jest jednym z najbardziej zmiennych procesów w dziejach bibliotek uczelni wyższych. Historia i czasy współczesne pokazują, jak księgozbiory wpływają na działalność bibliotek. Nie wystarczy pozyskiwać zasoby, by trwać, efektywnie funkcjonować. Miejsce przechowywania zbiorów, technika zapisu treści i nowe technologie to jedne z wielu czynników składających się na osiągnięcie celów organizacji. W artykule zwrócono uwagę na wybrane zagadnienia związane z księgozbiorami bibliotecznymi w kontekście ich udostępniania. Próbowano wykazać, jakie zmiany zachodzą w udostępnianiu na skutek przeobrażeń w zbiorach i wykorzystania nowych technologii w bibliotekach i zasygnalizować, co zachęca użytkowników do korzystania z bibliotek.

Słowa kluczowe: zbiory, udostępnianie, biblioteki wyższych uczelni

BIBLIOTEKA AKADEMII SZTUK PIĘKNYCH W KATOWICACH – HISTORIA I CHARAKTERYSTYKA

Biblioteka Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach jest jedną z najmłodszych bibliotek szkół wyższych w regionie. Powstawała powoli, a na jej kształt i rozwój miało wpływ wiele czynników. Miały one wpływ na rozwój biblioteki. Pytaniem jest, które z nich były najbardziej istotne i skutkowały największymi zmianami. Celem artykułu jest ukazanie historii biblioteki i jej scharakteryzowanie na tle rozwoju Akademii Sztuk Pięknych (ASP).

Za datę powstania załączka obecnej Biblioteki Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach można przyjąć rok 1945 – rok powołania do życia Państwowej Szkoły Sztuk Plastycznych (Głazek, 2007, s. 7). Była to szkoła średnia, w której biblioteka egzystowała jako „niewielki, nieuporządkowany zbiór różnych książek” (Więckowska-Lazar, Rak, 1972, s. 28). Zbiór to dary, na które w większości składają się nieaktualne wydawnictwa niemieckie. Na taki stan rzeczy ma wpływ trudna sytuacja lokalowa całej szkoły. Kilka pomieszczeń przy ul. Stawowej 16 i ul. Francuskiej (gmach związków zawodowych) nie zaspokaja potrzeb środowiska. Tym bardziej, że oprócz swojej funkcji edukacyjnej lokale te pełniły jeszcze inne, np. były miejscem spotkań środowiska intelektualistów katowickich. Być może właśnie dzięki tym nieformalnym kontaktom z dziennikarzami i środowiskiem literatów ukazywały się w prasie artykuły o potrzebach szkolnictwa artystycznego. Ówczesna władza, stawiająca przede wszystkim na rozwój przemysłu, nie widziała jednak potrzeby wyjścia naprzeciw oczekiwaniom środowiska artystów-plastyków. Działalność entuzjastów oraz napływ słuchaczy do szkoły ostatecznie wpłynęły na decydentów, co skutkowało powołaniem do życia Państwowej Szkoły Sztuk Plastycznych (Więckowska-Lazar, Rak, 1972, s. 28).

Warto dodać, że data powstania szkoły zbiega się z datą powołania do życia katowickiego oddziału Związku Artystów Plastyków, co świad-

---

¹ Biblioteka Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach.

czy o tym, że integracja środowiska artystów zaczęła przybierać kształty formalne. W 1947 roku powstaje pierwsza wyższa uczelnia artystyczna w historii regionu – Państwowa Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych we Wrocławiu, Wydział Grafiki Użytkowej w Katowicach. Dwa lata później uczelnia uzyskuje własny lokal przy ul. Stawowej 6. Od 1951 do 1952 to okres autonomii, który kończy się włączeniem placówki do Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie jako II Wydział Grafiki Propagandowej (Więckowska-Lazar, Rak, 1972, s. 27-29). W 1951 roku uczelnia otrzymuje lokal przy ulicy Kościuszki 67, a w roku 1954 przenosi się po raz kolejny do budynku przy ul. Świerczewskiego 7, który jest siedzibą Akademii do dziś (po zmianie nazwy ulicy to ul. Raciborska). Dopiero w tym budynku biblioteka znajduje „właściwe pomieszczenie” (Więckowska-Lazar, Rak, 1972, s. 29). W tzw. „czynie społecznym” pracują na rzecz biblioteki zmieniający się opiekunowie z zespołów administracyjnego i pedagogicznego. W roku 1958 zbiory zostają sklasyfikowane i zinwentaryzowane przez grupę studentów pod kierunkiem opiekuna biblioteki mgr Janiny Lazar. W księdze inwentarzowej zostaje zapisanych 780 pozycji. Zbiory powoli wzbogacają się o publikacje aktualne, a dzięki zbiorom z zakresu historii sztuki, malarstwa, grafiki, rzeźby – jednostka nabiera charakteru biblioteki specjalistycznej. Po wielu latach starań w latach 60. XX wieku pracownikiem etatowym biblioteki zostaje Bożena Maj. W tym czasie następuje organizacyjne zbliżenie Wydziału do uczelni krakowskiej. Mgr Janina Lazar – wykładowca, będąca również opiekunem biblioteki, zostaje członkiem zwyczajnym senatu ASP w Krakowie i wchodzi w skład senackiej komisji bibliotecznej (Więckowska-Lazar, Rak, 1972, s. 33).

Księgozbiór mimo tego, że specjalistyczny, nie jest liczny. Ma na to wpływ spadek funduszy przyznawanych filii przez uczelnię krakowską (Lazar, 1980). W tej sytuacji pomagają sami studenci, którzy przekazują bony z „Domu Książki”, za który biblioteka może nabyć nowe pozycje. Donatorami w latach 80. staje się Urząd Wojewódzki i Kopalnia „Wieczorek” Katowice-Janów, przekazując na zakup książek dużą sumę pieniędzy. Według opiekunki biblioteki (mgr Janiny Lazar), bez tej pomocy „rozwój biblioteki ASP w Katowicach byłby poważnie zagrożony” (Lazar, 1980). Biblioteka funkcjonuje do czasu przejścia na emeryturę Bożeny Majowej. Od tego czasu biblioteka istnieje jedynie formalnie. Ostatni zapis w księdze inwentarzowej pochodzi z 1994 roku. Księga zawierała 3023 pozycje inwentarzowe, w tym 243 ubytki. Ten majątek zostanie przekazany kontynuatorce – bibliotece ASP w Katowicach.

Biblioteka ASP w Katowicach

W 2001 roku Filia Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie zostaje przekształcona w Akademię Sztuk Pięknych w Katowicach. Reorganizacja ta

nałożyła na uczelnię obowiązek prowadzenia biblioteki. Ze względu na początkowe finansowe trudności Akademii, pierwszy bibliotekarz zostaje zatrudniony dopiero w 2003 roku. Do jego obowiązków, jak również zatrudnionego trzy lata później drugiego pracownika, należą również sprawy administracyjne związane z publikacją i rozpowszechnianiem uczelnianych wydawnictw. Dzięki temu biblioteka pełni w uczelni równocześnie funkcje wydawnicze.

Biblioteka nowo powstałej uczelni bardzo różniła się na niekorzyść od innych bibliotek akademickich regionu. Niewielki księgozbiór wymagał powiększenia i odświeżenia; przejęty katalog alfabetyczny i działowy należało uzupełnić; biblioteka wymagała skomputeryzowania, a także umocowania w środowisku prawnym uczelni, które, ponieważ uczelnia była młodym organizmem, trzeba było stworzyć od podstaw. Warunki lokalowe i wyposażenie biblioteki pozostawiały również wiele do życzenia (jako ciekawostkę można dodać, że w 2003 roku biblioteka dysponowała jedynie maszyną do pisania, na której były pisane pierwsze karty katalogowe). Podjęcie pracy w takich warunkach było dla młodych bibliotekarzy wyzwaniem.

Pierwsze prace zatrudnionego bibliotekarza związane były z przygotowaniem zbiorów do udostępniania. Przede wszystkim dokonano selekcji księgozbioru, ponieważ był on już nieaktualny (ostatnie publikacje wycofano z księgozbioru w roku 1980). Następnie skomputeryzowano księgozbiór. Zrezygnowano z kartkowego katalogu działowego i wprowadzono katalog komputerowy z językiem wyszukiwawczym haseł przedmiotowych BN. O wyborze tego systemu wyszukiwawczego zdecydowała możliwość pobierania opisów z Biblioteki Narodowej, co ułatwiło i przyspieszyło komputeryzację zbioru, a warto przypomnieć, że wszystkie te zadania należały początkowo do obowiązków jednego pracownika.

Przejęty księgozbiór ułożony był wg *numerus currens* i taki sposób ułożenia pozostawiono do dziś. Był on korzystny ze względu na małą przestrzeń, którą zajmuje księgozbiór, ułatwiając szybkie wyszukanie pozycji przez bibliotekarza. Na wniosek środowiska akademickiego umożliwiono czytelnikom wolny dostęp do półek. Ze względów lokalowych nie zdecydowano się jednak na podział księgozbioru na działy.

Biblioteka Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach w 2003 roku zajmowała pomieszczenie w budynku przy ul. Dąbrówki. Była to mała biblioteka akademicka, również pod względem zajmowanej powierzchni. Pierwsze pomieszczenie miało 28 m² i dwa nieskomputeryzowane miejsca dla czytelników. W 2008 roku biblioteka została przeniesiona do pomieszczeń w budynku przy ul. Koszarowej 19 w Katowicach. Budynek po dawnych koszarach został zaadaptowany do potrzeb dydaktycznych, w tym uczelnianej biblioteki. Biblioteka zajmowała dwa pomieszczenia biblioteczne i jedno gospodarczo-socjalne o łącznej powierzchni 127 m². W tej przestrzeni zorganizowano 11 miejsc dla czytelników. Dwa stanowiska komputerowe pod-

łączone były do sieci Internet, w tym jedno wyposażono w skaner, przy którym czytelnicy mogli samodzielnie wykonywać kopie elektroniczne dla własnych potrzeb.

W 2015 roku oddano do użytku nowy budynek Akademii przy ul. Raciborskiej 50, w którym zaprojektowano trzypoziomową bibliotekę. Pierwszy poziom znajduje się na parterze i jest przeznaczony dla czytelników – znajduje się tutaj czytelnia, wypożyczalnia i sala komputerowa. Dzięki wyposażeniu sali w sprzęt elektroniczny szkolenia biblioteczne prowadzone są przed monitorami komputerów – sprawa być może zupełnie oczywista w przypadku innych bibliotek akademickich regionu, ale w odniesieniu do biblioteki ASP przed przeprowadzką zadanie to było niewykonalne (il. 1).

Dwa kolejne piętra przeznaczone zostały na magazyny i pomieszczenie, w którym opracowuje się zbiory. Magazyny zostały wyposażone w regały jezdne (il. 2). Znacznie powiększyła się liczba szaf metalowych przeznaczonych do gromadzenia plakatów i grafik. Obecnie łączna powierzchnia pomieszczeń bibliotecznych to 435 m². Dla czytelników przeznaczone są 24 miejsca w czytelni i 11 w sali internetowej. Projekt modernizacji biblioteki został dofinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 oraz ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (il. 3).

W czytelni prezentowany jest księgozbiór podręczny podzielony na działy oraz czasopisma bieżące. Prenumerowanych jest 11 tytułów czasopism

Il. 1. Budynek biblioteki ASP. Fot. P. Muschalik

II. 2. Magazyn biblioteki ASP. Fot. P. Muschalik

II. 3. Czytelnia biblioteki ASP. Fot. P. Muschalik

krajowych oraz 12 tytułów czasopism zagranicznych. Dzięki dostępowi do aktualnej prasy czytelnicy mogą zorientować się w najnowszych wydarzeniach w świecie sztuki i projektowania. Ze względu na to, że większość zbiorów przechowywana jest w magazynie i czytelnik nie może z nich korzystać swobodnie, to, aby przynajmniej częściowo ułatwić dostęp, w dwóch regałach umieszczono fragment księgozbioru „wyciągniętego” z magazynu. Jest on okresowo zmieniany, żeby czytelnicy, którzy nie mają sprecyzowanych potrzeb, mogli korzystać z jak najszerszego zasobu bibliotecznych zbiorów.

W wyniku różnych zmian drugie piętro prawie w całości przeznaczono na magazyn publikacji wydawanych w ASP. Pozwoliło to na zgromadzenie wszystkich materiałów drukowanych w uczelni w jednym miejscu. Do obowiązków bibliotekarzy zaczęły należeć prawie wszystkie procesy związane z książkami i czasopismami w uczelni: gromadzenie, ewidencja i udostępnianie materiałów bibliotecznych a także administracyjna część związana z publikacją, dystrybucją uczelniach wydawnictw. Bibliotekarze zostali również upoważnieni przez dziekanów do raportowania o publikacjach pracowników naukowych do systemu Polskiej Bibliografii Naukowej. W 2019 roku w bibliotece są zatrudnione trzy osoby w pełnym wymiarze godzin. Są to osoby z doświadczeniem bibliotekarskim zatrudnione na stanowiskach starszego bibliotekarza i kustosza.

Środowisko czytelnicze

Rozwój Akademii, i dzięki temu również biblioteki, jest niewątpliwie powiązany ze zwiększeniem liczby studentów. W 1952 uczelnię kończyło pierwszych siedmiu absolwentów (Grabowski, red., 1997, s. 153), w 2001 roku, roku usamodzielnienia się ASP w Katowicach – 26 absolwentów (Juda, red., 2007, s. 115) jednolitych studiów magisterskich. W 2018 roku jest to 137 studentów, z czego absolwentów studiów stacjonarnych: 106, w tym jeden cudzoziemiec oraz 31 absolwentów studiów niestacjonarnych.

Uczelnia nastawiona jest na kształtowanie studentów traktowanych jako indywidualne jednostki twórcze. Studentom nie zaleca się takiej liczby lektur obowiązkowych, jak w innych uczelniach, w których tekst stanowi jedno z istotnych narzędzi przekazywania wiedzy. Każdy podąża własną drogą twórczą, realizuje własne projekty. Dlatego bibliotekarz jest osobą, która może mu pomóc wybrać odpowiednią literaturę. Niejednokrotnie czytelnik wie, co zamierza zrealizować, przedstawia swój pomysł i oczekuje od bibliotekarza pomocy. Wymaga to od pracowników nie tylko znajomości zgromadzonego księgozbioru, ale również zrozumienia zamysłu artysty czy projektanta. Dlatego rolą bibliotekarza jest zachęcenie czytelnika, wskazanie publikacji, w których może znaleźć inspirację. Bibliotekarz nie jest jedynie „kelnerem książki”.

Obecnie w bibliotece zgromadzono około 10000 jednostek księgozbioru. Tematyka zbiorów dotyczy głównie sztuk wizualnych. Szczególny nacisk kładziony jest głównie na publikacje wspierające proces dydaktyczny uczelni, czyli funkcjonowanie dwóch wydziałów: Wydziału Artystycznego i Wydziału Projektowego. Wydział Artystyczny kształci artystów malarzy i grafików warsztatowych. Artyści malarze, w trakcie swojego cyklu kształcenia realizują różne formy wypowiedzi artystycznej – od malarstwa sztalugowego, ikon, fresków, rysunku, scenografii, na instalacjach kończąc (instalacjach rozumianych jako rodzaj rzeźby). Graficy warsztatowi z kolei kształcą się m.in.

w pracowniach: grafiki – interpretacje literatury, druku wklęsłego, druku wypukłego, druku płaskiego, sitodruku, działań multigraficznych, intermediiów i technik cyfrowych, grafiki cyfrowej, grafiki książki.

Wydział Projektowy składa się z Katedry Projektowania Graficznego (projektantów różnego rodzaju druków, stron internetowych, animacji, plakatów, ilustracji, liternictwa), Katedry Form Przemysłowych (tutaj powstają m.in. projekty przedmiotów, mebli, urządzeń), Katedry Komunikacji Wizualnej (projekty informacji wizualnej, znaków, tożsamości wizualnej oraz danych statystycznych) oraz Zakładu Badań Wizualnych i Interakcji, w którego polu zainteresowań znajduje się m.in. zachowanie człowieka badane w kontekście jego percepcji. Oprócz przedmiotów specjalistycznych, studenci uczą się teorii sztuki oraz jej historii sztuki, również tej najnowszej.

Charakterystycznym wyróżnikiem zbiorów bibliotek uczelni artystycznych jest stosunkowo duża liczba dokumentów życia społecznego, przede wszystkim różnego rodzaju katalogów wystaw. Dla tego typu uczelni gromadzenie tych wydawnictw jest obligatoryjne, ponieważ stanowią one często jedyną dokumentację życia artystycznego.

W uczelni, która kształci przyszłych projektantów graficznych, istotna jest nie tylko zawartość treściowa książki, ale także jej forma. Czytelnik zwraca więc uwagę na sposób zaprojektowania książki, jej oprawę, ilustracje, zastosowane techniki introligatorskie, użyty krój pisma, sam druk, np. na błędy drukarskie. W znalezieniu odpowiedzi na pytania dotyczące wymienionych kwestii nie pomógłby jednak żaden język informacyjno-wyszukiwawczy i obecność dobrze orientującego się w księgozbiorze bibliotekarza jest wówczas koniecznością.

W 2009 roku rozpoczęto gromadzenie grafik i plakatów. Proces ten poprzedzono wizytą studyjną w bibliotece Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, która od kilkunastu lat gromadzi tego typu zbiory. W Katowicach postanowiono również rozpocząć tworzenie takiej kolekcji, szczególnie po to, aby chociaż częściowo dokumentować dorobek artystyczny środowiska związanego z uczelnią. Obecnie zgromadzono ponad 600 jednostek ewidencyjnych. Podobnie jak biblioteki uniwersytetów czy politechnik gromadzą artykuły czy książki autorstwa swoich pedagogów, tak i uczelnie artystyczne również powinny dokumentować dorobek środowiska, któremu służą. Jest to ważne, ponieważ niektórzy pedagodzy nie dbają o zachowanie egzemplarzy archiwalnych swoich prac. Studenci, szczególnie ci mający zobowiązania wobec biblioteki, pomagają ten zbiór digitalizować, wykonując reprodukcje cyfrowe. Z czasem trafiły do biblioteki również rysunki i pojedyncze obrazy. Dzięki temu ściany biblioteki wypełniły się pracami z gromadzonej kolekcji i każdy odwiedzający placówkę ma możliwość zapoznania się z nimi.

Wydzielony zbiór archiwalny przechowywany w Bibliotece stanowi dar prof. Macieja Bieniasza. Zbiór ten tworzą m.in. matryce linorytów autorstwa

artysty, notatki, recenzje prac dyplomowych, plakaty i afisze do wystaw związanych z ruchem „Solidarność”.

Przestrzeń cyfrowa

Prawie wszystkie zbiory są opracowane komputerowo. Do roku 2016 Biblioteka korzystała w tym celu z programu LIBRA 2000, który przeznaczony jest również dla małych bibliotek akademickich. Przeprowadzka do nowego budynku powiązana była ze zmianą programu na outsourcingowy program koha.pl, który został dostosowany do potrzeb biblioteki. Program posiada wszystkie funkcje nowoczesnego, bibliotecznego programu komputerowego. Jego działanie zostało powiązane z systemem ochrony zbioru RFID. Możliwości systemu bibliotecznego umożliwiają dodanie do opisu skanu okładki, co wykorzystano w przypadku opisów plakatów. Jest to możliwe, jeżeli darczyńca, będący zazwyczaj również autorem projektu, wyraził zgodę na ich udostępnienie. W związku z tym, że zazwyczaj nie ma problemu z pozyskaniem od pracowników uczelni tego typu zgody, powstaje namiastka biblioteki cyfrowej udostępniającej zbiory plakatów autorstwa osób związanych z uczelnią katowicką.

Od 2016 roku biblioteka nawiązała współpracę bierną z katalogiem centralnym NUKAT. Katalog zbiorów polskich bibliotek naukowych umożliwia dostęp do informacji o zasobach bibliotek naukowych i akademickich w jednym miejscu. Poprzez informację z katalogu NUKAT, informacja o zbiorach Biblioteki ASP dostępna jest również w wyszukiwarce Google Books, co zwiększyło liczbę wypożyczeń międzybibliotecznych. Biblioteka ASP umożliwia czytelnikom wypożyczenia z innych bibliotek krajowych i zagranicznych. Z kolei współpraca z bibliotekami w regionie pozwala studentom ASP wypożyczać dokumenty ze zbiorów tych placówek na prawach studenta/pracownika instytucji macierzystej biblioteki.

W Bibliotece ASP w Katowicach można korzystać z naukowych baz czasopism i danych udostępnianych na podstawie licencji uzyskanej w ramach krajowego programu Wirtualna Biblioteka Nauki. Na pracownikach biblioteki spoczywa obowiązek administrowania części strony www Akademii poświęconej bibliotece oraz prezentującej uczelniane publikacje.

Jak zostało wcześniej wspomniane, bibliotekarze biorą udział w procesie wydawniczym uczelnianych publikacji. Dzięki temu dysponują ich projektami graficznymi. Wersje elektroniczne umieszczane zostają w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej. Akademia Sztuk Pięknych jest uczestnikiem ŚBC od 2008 roku. Warto w tym miejscu dodać, że niektóre z wydawnictw Akademii były nagrodzone lub wyróżnione w konkursach organizowanych przez: Polskie Towarzystwo Wydawców Książek (Konkurs na Najpiękniejszą Książkę Roku); Type Directors Club; Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie (konkurs „Śląska Rzecz”); magazyn „Wydawca” (konkurs „Edycja”).

Przestrzeń spotkań

W Bibliotece ASP organizowane są różnego rodzaju imprezy, które skierowane są nie tylko do środowiska akademickiego. W 2008 roku gościli w murach uczelni państwo Jadwiga i Janusz Tryzno – założyciele wydawnictwa i fundacji „Correspondence des Arts”, prowadzący w Łodzi Muzeum Książki Artystycznej. Państwo Tryzno podczas spotkania zaprezentowali różnego rodzaju książki unikatowe i artystyczne. Uczestnicy mogli wziąć je do ręki, zobaczyć, w jaki sposób są wykonane. W związku z tym, że wizyta państwa Tryzno spotkała się z dużym zainteresowaniem, postanowiono organizować cykl imprez poświęconych pięknej książce. Kolejną zaproszoną osobą był typograf Andrzej Tomaszewski, który wygłosił wykład pt. *Z warsztatu typografa*. Wykładowi towarzyszyła wystawa *Typografia książkowa. Andrzej Tomaszewski* przygotowana przez: Małgorzatę Dubowiak, Łukasza Dąbrowskiego, Jakuba Kowalskiego oraz Polskie Towarzystwo Wydawców Książek. Wystawa ta wcześniej została już zaprezentowana w Warszawie i Krakowie. Również w 2009 roku pracownicy biblioteki zorganizowali spotkanie z prof. Adamem Dziadkiem, który przybliżył czytelnikom postać Franciszki i Stefana Themersonów. Wykład został poprzedzony projekcją filmu pt. *Europa* ich autorstwa. Kilka lat później w Galerii Koszarowa zaprezentowano wybrane ekslibrysy o tematyce muzycznej pochodzące ze zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach.

Polepszenie warunków bytowych po przeprowadzce do nowego budynku przy ul. Raciborskiej 50 pozwoliło na jeszcze aktywniejsze włączenie się biblioteki w życie Akademii. W czytelni organizowane są lekcje czytelnicze i różnego rodzaju warsztaty adresowane nie tylko do studentów. W ciągu ostatnich dwóch lat pracownicy biblioteki uczestniczyli również w organizowanym przez uczelnię Dniu Dziecka czy Mikołaju, proponując warsztaty dla dzieci. Z ciekawszych inicjatyw można wymienić wystawę książek, których projekty graficzne autorstwa pedagogów uczelni zostały nagrodzone w różnego rodzaju konkursach. Biblioteka była jednym z partnerów projektu *Pola widzenia książki* realizowanego przez Dom Oświatowy Biblioteki Śląskiej. W 2018 roku, z inicjatywy jednego z pedagogów uczelni – dr hab. Dominiki Kowyni – powstało koło czytelnicze, którego członkowie spotykają się regularnie w bibliotece. Na jednym z tych spotkań zaproponowano, aby zaprosić na uczelnię Dorotę Masłowską. Spotkanie autorskie miało miejsce w październiku 2018.

Biblioteka jest też miejscem, które pobudza wyobraźnię młodych ludzi. Tworzą oni np. różnego rodzaju projekty identyfikacji wizualnej biblioteki czy bibliotecznych mebli. Zbędne materiały biblioteczne niejednokrotnie odgrywały zaszczytną rolę martwej natury, a część zbiorów stała się nawet elementem scenografii filmu (uczelnia kształci również przyszłych scenogra-

fów). W holu przed wejściem do biblioteki przy ul. Raciborskiej 50 była prezentowana wystawa prac studenckich inspirowanych książką i biblioteką.

***

Bezpośredni, najbardziej oczywisty wpływ na rozwój Akademii, a tym samym biblioteki, ma stale powiększająca się liczba studentów. To dla nich budowano nowe budynki, poprawiono komfort nauki, również poprzez budowę pomieszczeń bibliotecznych. To m.in. dzięki unowocześnieniu infrastruktury nastąpił rozwój działalności biblioteki na nowych polach: organizacji spotkań, wystaw, warsztatów itp.

W szerszej perspektywie zwiększenie liczby studentów i rozwój Akademii jest wynikiem głębokiej transformacji regionu: od modelu industrialnego do regionu oferującego nowoczesne usługi. Samo miasto Katowice, będące siedzibą Akademii, stało się pewnego rodzaju centrum kulturalnym, które może zaoferować artystom przestrzeń do ich działań.

Biblioteka Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach, chociaż jest biblioteką niewielką, to rozwija się bardzo dynamicznie. W porównaniu z innymi bibliotekami akademickimi regionu o długiej tradycji, z pewnością wypada skromnie. Jednak w tym wypadku trzeba wziąć pod uwagę, że biblioteka cały czas jest w trakcie zmian. A to, co w ciągu ostatnich lat osiągnięto, czyli stworzenie akademickiej biblioteki prawie od podstaw i usytuowanie w środowisku uczelni jednostki aktywnie wspierającej proces dydaktyczny, jest niewątpliwie zasługą nie tylko samych bibliotekarzy, ale całej społeczności akademickiej.

Bibliografia

- Grabowski, T. (red.). (1997). *50-lecie Wydziału Grafiki Filii w Katowicach 1947-1997*. Katowice: Katowicki Wydział Grafiki Filii Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.
- Głazek, D. (2007). Trwanie i zmiana. Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach 1947-2007. W: M. Juda (red.), *Od grafiki propagandowej do Ronda Sztuki* (s. 7-28). Katowice: Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach.
- Juda, M. (red.). (2007). *Od grafiki propagandowej do Ronda Sztuki*. Katowice: Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach.
- Juda, M., Romaniuk, A. (red.). (2008). *Koszarowa 17. Grafika w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach*. Katowice: Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach.
- Lazar, J. (1980). Materiały do raportu: Biblioteka. Maszynopis przechowywany w Bibliotece Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach.

Rykała J., Kowalski, A. (red.). (2007). *Dąbrówki 9. Wokół malarstwa w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach*. Katowice: Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach.

Więckowska-Lazar, J., Rak, A. (1972). Dzieje Wydziału Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. *Zeszyty Naukowe Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie*, 8, 27-43.

Barbara Firla

The Library of Academy of Fine Arts in Katowice: history and description

Abstract

The article outlines the history of the Library of the Academy of Fine Arts in Katowice, from the time of its creation – the collection of books of the State School of Fine Arts – to the library of the Academy of Fine Arts in Katowice. The specificity of the library as a unit within the art school is presented. The picture of the reading environment and the type of services that attract patrons is outlined. The development of the library infrastructure, which has been of great importance in increasing the appeal of the library, was traced. Raising its standards has transformed and developed the functions of the library, which not only serves readers for the purpose of their own work, but is also a place for meetings and exchange of views.

Keywords: Library of the Academy of Fine Arts in Katowice, higher education, university libraries, Universities of Fine Arts

Barbara Firla

Biblioteka Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach – historia i charakterystyka

Streszczenie

W artykule zarysowana została historia Biblioteki ASP w Katowicach, od czasów powstania jej załóżka, czyli Biblioteki Państwowej Szkoły Sztuk Plastycznych po Bibliotekę Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Przedstawiono specyfikę biblioteki jako jednostki w strukturze uczelni artystycznej. Nakreślono obraz środowiska czytelniczego oraz rodzaj usług adresowanych do jej użytkowników. Prześledzono rozwój infrastruktury biblioteki, który miał niebagatelne znaczenie w zwiększaniu atrakcyjności biblioteki. Podnoszenie standardów bibliotecznych przekształciło i rozwinęło funkcje biblioteki, która służy czytelnikom nie tylko jako miejsce ich pracy indywidualnej, ale staje się też miejscem spotkań oraz wymiany poglądów.

Słowa kluczowe: Biblioteka Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach, szkolnictwo wyższe, biblioteki uczelni wyższych, uczelnie artystyczne

DZIAŁALNOŚĆ KOMPOZYTORSKA HENRYKA MIŁKA (1878-1943) W ŚWIELE ZBIORÓW BIBLIOTEKI ŚLĄSKIEJ W KATOWICACH

Wstęp i określenie zakresu badań

Przypadająca w 2018 r. 140. rocznica urodzin kompozytora Henryka Miłka skłania do poszukiwań jego spuścizny twórczej, pamiątek, które po sobie zostawił oraz dokumentów i korespondencji. Materiałów związanych z kompozytorem – po drugiej wojnie światowej niemal zupełnie zapomnianym – jest w muzeach, bibliotekach i archiwach niewiele. Znaleźć można zaledwie po kilka artefaktów w miastach, z którymi był on związany przez dłuższy okres życia (Kielce, Częstochowa, Łódź, Pabianice) i, najczęściej, tylko drobne doniesienia prasowe o wykonaniach jego utworów w innych miejscowościach. *Polski słownik biograficzny* nie odnotowuje Henryka Miłka. Jedyne hasło biograficzne spośród wszystkich wydanych po 1945 r. encyklopedii i słowników muzycznych² znaleźć można w *Słowniku muzyków polskich* Józefa Chomińskiego (Chomiński, 1964, s. 38). Wspominają kompozytora badacze życia muzycznego Kielc: Joanna Sztejnabis-Zdyb (Sztejnabis-Zdyb, 2014, s. 90–91, 121; 2015, s. 78), Aneta Oborny (Oborny, 2006, s. 60, 86, 182, 211, 280, 289, 296, 300, 324) i Częstochowy: Wanda Malko (Malko, 2004, s. 31–32), Paweł Podejko (Podejko, 1977, s. 30, 35, 49, 69, 80). Brak natomiast opracowań zawierających, choćby podstawowe, dane biograficzne oraz zbiorcze informacje o komponowanej przez niego muzyce.

Celem niniejszego artykułu jest próba poszerzenia wiedzy o kompozytorze – dotarcie do nieznanych wcześniej faktów z jego życia oraz na temat utworów jego autorstwa (dotyczy to zarówno ich tytułów, zapisu nutowego, jak i publicznych wykonień) – dzięki kwerendzie w zbiorach Biblioteki Śląskiej oraz analizie odnalezionych materiałów. Punktem wyjścia do badań

¹ Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Muzykologii.

² Autor zbadał pod tym kątem kilkadziesiąt encyklopedii i słowników muzycznych, z *Encyklopedią muzyczną PWM* na czele.

były nuty ośmiu utworów, skomponowanych przez Henryka Miłka, figurujące w katalogu Biblioteki i przechowywane w Śląskiej Bibliotece Muzycznej (czytelni działającej w ramach Biblioteki Śląskiej) *Rejestr nazwisk i chórów do miesięcznika „Śpiewak”* (Fojcik, b.d.), w którym Miłek został wymieniony.

Na podstawie tych danych oraz, przedstawionych dalej, powiązań rodzinnych kompozytora ze Śląskiem i Zagłębiem autor sformułował, ukierunkowujące poszukiwania (Grobler, 2008, s. 33), hipotezy szczegółowe, co do:

a) występowania wzmianek o kompozytorze w literaturze dotyczącej śpiewactwa na Śląsku;

b) wykonywania utworów Miłka podczas zjazdów śpiewaczych na Śląsku;

c) szerszych (nieodnotowanych we wspomnianym *Rejestrze*) informacji o kompozytorze w czasopiśmie „Śpiewak” i „Śpiewak Śląski”;

d) istnienia notatek dotyczących kompozytora w archiwalnych materiałach redakcyjnych Stowarzyszenia Śpiewaków Śląskich oraz protokołach posiedzeń Związku Śląskich Kół Śpiewaczych;

e) istnienia powojennych doniesień o kompozytorze w katowickiej prasie.

Autor przeprowadził skrupulatne badania wszystkich numerów „Śpiewaka” i „Śpiewaka Śląskiego” wydanych w latach 1920–1939 oraz 1946 (w 1945 r. pismo się nie ukazywało) i w latach 1947–1948 (w 1948 r. wyszedł ostatni, przed kilkudziesięcioletnią przerwą, numer „Śpiewaka”), materiałów przekazanych Bibliotece Śląskiej przez śląski oddział Polskiego Związku Chórów i Orkiestr (PZChiO) w postaci papierowej jak też udostępnionych na platformie Śląskiej Biblioteki Cyfrowej. Drugim analizowanym czasopiśmie była, drukowana w Katowicach, „Nuta Polska” (ukazywała się tylko w 1925 r.). Zbadane zostały również, wydawane w latach 1920–1939, księgi pamiątkowe jubileuszowych zjazdów chórów działających na Śląsku. Do kwerendy w powojennej prasie wybrano „Trybunę Robotniczą” (która na ostatnich stronach zawierała zwykle informacje kulturalne) z lat 1945–1948 (do ostatniego roku ukazywania się „Śpiewaka” włącznie). Literaturę traktującą o śląskim śpiewactwie ograniczono do publikacji autorstwa znawców tej dziedziny: Rajmunda Hanke, Jana Fojcika i Andrzeja Wójcika.

Ze względu na charakter rozważanych problemów (Cisek, 2013, s. 301) zastosowano metodologię jakościową, zgodnie z którą w sposób systematyczny i ciągły przeanalizowana została zawartość wytypowanych materiałów. W jej ramach posłużono się metodą monograficzną (Kawa, 2013, s. 181) oraz techniką analizy i krytyki piśmiennictwa, analizy dokumentów a także wywiadu swobodnego ukierunkowanego.

Zdaniem amerykańskiego historyka Timothy’ego Snydera (Snyder, 2011, s. 13–15) można wskazać cztery powody tworzenia biografii: opisywana postać jest wpływowa; jest typowym przedstawicielem swojego środowiska lub epoki; stoi w opozycji do środowiska lub epoki; dzięki opisowi można tchnąć życie w środowisko lub epokę. Jeśli pozostawać w kręgu li tylko tego obszaru skojarzeniowego, motywacja autora niniejszej pracy

najbliższa jest ostatniemu z powodów. Dla autora istnieje jednak o wiele ważniejszy powód do tego rodzaju badań niż tak szczególnie akcentowana przez Snydera „reprezentatywność” osoby badanej. Jest nim ochrona dziedzictwa twórcy (zwłaszcza w zakresie identyfikacji poszczególnych składowych spuścizny czy ich spójności) i właściwe (w kontekście historycznej recepcji oraz funkcjonowania w praktyce wykonawczej) odczytywanie jego twórczości czy zarysowanie siatki powiązań między twórcą a jego otoczeniem, umożliwiającej sprawne wypełnianie luk wiedzy na temat artysty. Szczególnie istotne wydaje się również wskazywanie lokalnych kontekstów, które sprzyjałyby przyszłym prezentacjom utworów i ponownemu wprowadzeniu ich do żywego obiegu.

Wszystkie informacje na temat spuścizny po kompozytorze i jego historii życia, które nie zostały opatrzone przypisami wskazującymi pochodzenie przedstawianych danych, odnoszą się do archiwum autora. W szczególności stwierdzenia dotyczące istnienia lub nieodnalezienia niektórych utworów Miłka prezentują wiedzę wynikającą z ponad stu kwerend przeprowadzonych przez autora w związku z badaniami nad kompozytorem.

Rys biograficzny Henryka Miłka i jego związki ze Śląskiem

Henryk Miłek urodził się 20 stycznia 1878 r. w podkrakowskich Wawrzeńcach, w rodzinie organisty. W 1880 r. Miłkowie przeprowadzili się do Zagłębia Dąbrowskiego. Zamieszkali w niedalekim od Katowic Zagórze (dziś – dzielnica Sosnowca)³, gdzie upłynęły dzieciństwo i lata młodości przyszłego kompozytora.

Henryk Miłek uczył się początkowo u swojego ojca, później w tarnowskiej Szkole Organistowskiej (Gawroński, 2009, s. 31) i w Instytucie Muzycznym Warszawskim⁴ (Jachimecki, 1930, s. 123–124). Pracował jako organista katedry kieleckiej, dyrygent Kapeli Jasnogórskiej, był także przez długie lata nauczycielem śpiewu w szkołach (kieleckich, częstochowskich, łódzkich) oraz dyrygentem wielu zespołów chóralskich. Komponował utwory na uroczystości religijne, patriotyczne oraz pieśni na motywach ludowych. Jest autorem muzyki, bardzo popularnych przed wojną, trzech oper dziecięcych, przeznaczonych dla zespołów szkolnych.

³ Wieś i gmina Zagórze, granicząca od północy z Dąbrówą Górniczą, powiat będziński.

⁴ Wprawdzie Jachimecki (nie wiadomo, czy w następstwie danych ankietowych nadesłanych przez samego Miłka czy w oparciu o własną wiedzę) pisze wyraźnie o „Konserwatorium warszawskim”, ale zarazem też o tym, że kompozytor był uczniem Zygmunta Noskowskiego. Autor artykułu dostrzega tu niespójność chronologiczną. Instytut Muzyczny Warszawski zaczął funkcjonować pod nazwą Państwowe Konserwatorium Warszawskie dopiero od 1919 r. (Demska-Trębacz, 2017), Noskowski zmarł zaś w roku 1909. Tak więc, jeśli Miłek rzeczywiście u niego się kształcił, musiało być to za czasów Instytutu Muzycznego Warszawskiego. Na dużo wcześniejszy, niż za II Rzeczypospolitej, okres pobierania przez Miłka nauk w Warszawie wskazuje także kalendarium jego życia zawodowego.

Milek jako kompozytor zaczął być dostrzegany w pierwszych latach XX w., kiedy mieszkał i pracował w Kielcach. Praca na Jasnej Górze utrwaliła jego pozycję twórcy muzyki wokalne. Pierwsza chronologicznie opera dziecięca Miłka, pt. *Żabi król*, miała premierę w 1914 r., na deskach letniej sceny Teatru Zagłębia (Kronika – Z muzyki, 1914, s. 3), mimo że kompozytor nie mieszkał już wtedy od dawna w rodzinnych, zagórskich, stronach. Później, patriotyczne, ludowe i religijne pieśni Miłka (komponowane samodzielnie lub opracowania popularnych wówczas utworów) systematycznie docierały do amatorskich chórów między Gliwicami (na zachodzie) a Dąbrową i Jaworzniem (na wschodzie). Milek zawdzięczał to m.in. znajomym muzykom, z którymi zetknął się w trakcie swojej pracy⁵. Zapewne też jedną z przyczyn częstych kontaktów Miłka z miastami Śląska i Zagłębia były jego związki rodzinne z tym regionem, a dodatkową szansę na rozpowszechnienie jego twórczości, zwłaszcza w latach 20. i 30. XX w., stwarzała prężna działalność lokalnych organizacji śpiewaczych, na czele ze Związkiem Śląskich Kół Śpiewaczych⁶.

Utwory Henryka Miłka wśród muzykaliów Biblioteki Śląskiej

Część materiałów na temat kompozytora, którymi dysponuje Biblioteka Śląska, pochodzi z darowanych jej w 1999 r. katowickich zasobów PZChiO, w którego gestii znajdowały się również dokumenty Związku Śląskich Kół Śpiewaczych. Materiały te zostały zewidencjonowane w dwutomowej publikacji autorstwa Małgorzaty Witowskiej pt. *Kolekcja Oddziału Śląskiego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w zbiorach Biblioteki Śląskiej. Katalog. Druki Muzyczne*. Części zostały wydane, odpowiednio, w 2005 i 2009 r. Odnotowano w nich łącznie trzy utwory Miłka. W I Części (Witowska, 2005, s. 89–90), pod numerami: 458. *Do okienka* (BŚ BM 573237 III) i 459. *Szlakiem kadrówki* (BŚ BM 573939 III)⁷; w II Części (Witowska, 2009 s. 90–91), pod numerem 398. *Z polskich chat i pól*, z dedykacją dla Stefana Stoińskiego (BŚ BM 574910 III).

Na ostatniej stronie okładki zbioru *Szlakiem kadrówki* znajduje się lista kompozycji (polecane „nowości”), która znacząco poszerza wiedzę o twórczości chóralnej Miłka, a także pozwala się zorientować, że prowadził on samodzielną działalność wydawniczą („nowości” ukazały się jego nakładem). Są to zarówno kompozycje (*Veni Creator, Marsz weselny, Ecce Sacerdos magnus, Ascendit Deus, Przez ból i troski, Uroczysta pieśń szkolna, Na*

⁵ Przykładowo: Stefan Jakubowicz, który wystawił operę Miłka, znał się z kompozytorem z Częstochowy, gdzie obaj wchodzili w skład kadry nauczycielskiej Szkoły Muzycznej Ludwika Wawrzynowicza (Malko, 2004, s. 31–32).

⁶ Początkowo, od 1910 r., Związek Kół Śpiewackich na Śląsku (lub Górnym Śląsku, lub Górnego Śląska), potem jeszcze – Związek Kół Śpiewackich w województwie śląskim (pisownia oryginalna).

⁷ Jest to wariant na chór męski *a cappella* (oprócz tego, pisząc do kompozytora, można było zamówić „akompaniament fortepianowy lub orkiestrowy (nieobowiązkowy) w odpisie”; nut akompaniamentu, niestety, dotychczas nie odnaleziono).

wielką rocznicę narodową, *Zaszumiał las*, *Do okienka*, *Strumieniste jary*, *Polska krew w nas płynie*, *Pieśń młodzieży polskiej*, *Kantata na uroczystość 11 listopada*, *Powinszowanie*⁸, *Taniec kwiatów*), jak i opracowania (pieśni Mieczysława Karłowicza, Stanisława Moniuszki, Fryderyka Chopina, Wilhelma Heisera, Karla Komzaka juniora).

Wśród muzykaliów Biblioteki Śląskiej są dostępne także następujące pozycje nutowe: *Na imieniny Marszałka Piłsudskiego* (BŚ BM 648333 III), *Pieśń majowa* (BŚ BM 647946 II), *Kantata na 11 listopada*⁹ (bez sygnatury), *Pieśń o nieznanym żołnierzu* (bez sygnatury), *Przylecieli sokołowie Moniuszki* (BŚ BM 648904 II) i *Żeń się Jasiu* (BŚ BM 647191 III).

Osoba Henryka Miłka na kartach „Śpiewaka” i „Śpiewaka Śląskiego”

Wiele informacji o Henryku Miłku można odnaleźć w „Śpiewaku Śląskim”, piśmie wychodzącym jako dwutygodnik, od 1920 r. do kwietnia 1922 r., redagowanym najpierw przez Joannę Żnińską, potem do 1926 r. przez Jana Fojcika (we wcześniejszych materiałach – Foitzik), a w latach 1927–1939 przez Stefana Mariana Stoińskiego (Fojcik pojawia się jednak jako współredaktor od ostatniego numeru w 1938 r.) i ukazującym się w tym okresie pod tytułem „Śpiewak”. Poszukiwania wzmianek o kompozytorze może ułatwić indeks sporządzony ręcznie przez Jana Fojcika.

Czytamy tam, że Henryk Miłek został wymieniony:

- w numerze 12 z 1930 r., s. 162 (ciągła numeracja stron w ramach rocznika) – ze względu na obchodzony w Pabianicach jubileusz swojej pracy zawodowej (autor Stefan Marian Stoiński niewątpliwie czerpał dane o twórczości Miłka z *Księgi Pamiątkowej VI. Ogólnopolskiego Zjazdu Śpiewaków*, która ukazała się pół roku wcześniej – lista przywoływanych kompozycji jest identyczna; tekst Stoińskiego został także uzupełniony wykorzystaną już w *Księdze* fotografią kompozytora);

- w numerze 11 z 1933 r., s. 149 – jednym z sugerowanych utworów w artykule *Co śpiewać na gwiazdkę?* (nr 11 z 1933 r., s. 149 Stoiński) jest *Msza Pasterska* Miłka;

- w numerze 12 z 1937 r., s. 164 – w dziale *Kronika chóralna* przeczytać można relację z transmitowanego przez katowickie radio jubileuszowego, uświetniającego 50-lecie istnienia, koncertu chóru kościelnego z Niwki¹⁰; wśród zaproszonych gości znaleźli się dawni dyrygenci tego chóru – Henryk Miłek i jego ojciec Antoni.

⁸ Na chór męski (uwagi na temat pozostałych, wymienionych w tym zestawieniu utworów, występują w dalszej części tekstu).

⁹ Brak partii wokalne. Z innych źródeł (opisowych, nut nie odnaleziono) wiadomo, że istniały przynajmniej trzy opracowane przez Miłka warianty: na chór mieszany, męski i trzy głosy żeńskie.

¹⁰ Obecnie południowa dzielnica Sosnowca.

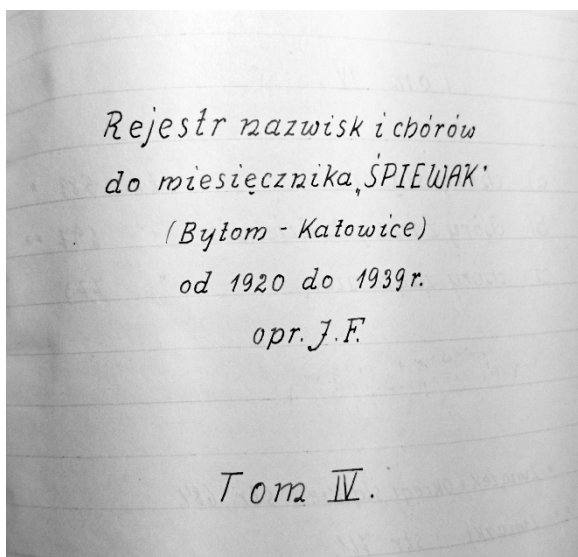

II. 1. Jan Fojcik — najwcześniejsza fotografia z zasobów Biblioteki Śląskiej (BŚ F 10478 I), wykonana zapewne nie później niż w 1910 r.

Nie są to zresztą, jak udało się stwierdzić, jedyne ślady obecności nazwiska Miłka na łamach miesięcznika. Oprócz wspomnianych już trzech artykułów, kompozytor pojawia się także:

- w dwóch numerach z 1923 r.:

1. nr 1, s. 8 – dział *Z życia kół* informuje, że 7 stycznia 1923 r. Towarzystwo Śpiewu „Wyspiański”, w kościele parafialnym w Szopienicach, wykonało *Mszę Pastorską* Miłka z towarzyszeniem orkiestry;

II. 2. Rejestr nazwisk i chórów do miesięcznika „Śpiewak”, Tom IV, opracował J.F. (BŚ R 6135 II)

2. nr 7, s. 56 – redakcja pod nagłówkiem *Baczność Kolendy Baczność*¹¹, poleca partyturę i głosy *Mszy Pasterskiej* z organami lub orkiestrą w opracowaniu¹² T.K. Bartkiewicza¹³;

- w dwóch numerach z 1925 r.:

1. nr 5, s. 24 – w dziale *Nowe Wydawnictwa* znajdujemy tutaj charakterystykę („Łatwa melodyjna i malownicza bajka, którą może wystawić każdy chór szkolny, zawiera szereg oddzielnych piosenek na jeden, dwa i trzy głosy.”) i informacje o możliwościach zakupu partytury opery *Taniec kwiatów*;

2. nr 10, s. 56 – pod tytułem *Kolendy! Polecamy*¹⁴ proponowany jest zakup partytury i głosów *Mszy Pasterskiej* Miłka;

- w numerze 11 z 1930 r., s. 152 – znajduje się tu reklama nut orkiestrowych *Mszy Pasterskiej* Miłka;

¹¹ Pisownia oryginalna.

¹² Miłek samodzielnie orkiestrował swoje utwory, dlatego można przypuszczać, że wymienione w „Śpiewaku” „opracowanie” jest tylko opracowaniem wydawniczym. Tomasz Karol Bartkiewicz (1865–1931), działający jako dyrygent i kompozytor, parał się również edytorstwem – przykładowo: *Pieśń dożynkową* op. 47 Piotra Maszyńskiego „za łaskawem pozwoleniem autora – wydał” (Maszyński, 1909).

¹³ Wersja z orkiestrą – nieodnaleziona.

¹⁴ Pisownia oryginalna.

- w dwóch numerach z 1931 r.:

1. nr 3, ss. 44 i 48 – w dziale *Nadesłane nuty i książki* wymieniono pieśń na chór mieszany – *Chrystus zmartwychwstan jest*¹⁵; w tym samym numerze, w dziale *Wydawnictwa chórowe na czas Wielkanocy* ponownie tę pieśń rekomendowano;

2. nr 7/8, s. 99 – Stefan Marian Stoiński, w obszernym, otwierającym lipcowo-sierpniowy numer „Śpiewaka”, artykule *Kronika polskich pieśni religijnych o Duchu Świętym* dostrzega Miłka jako kompozytora jednego z popularnych opracowań hymnu *Veni Creator*, obok: Zygmunta Noskowskiego, Bolesława Dębińskiego, Franciszka Koniora, Stanisława Wiechowicza, ks. Antoniego Chlondowskiego, ks. Józefa Orszulika;

- w numerze 6 z 1933 r., s. 88 – w artykule *Śląskie zjazdy śpiewacze* czytamy o wykonaniu przez chór męski i mieszany „kilku utworów Miłka, Chopina i Moniuszki”; dyrygował Engelbert Gabzdyl¹⁶;

- w trzech numerach z 1934 r.:

1. nr 1, s. 12 – w dziale *Nadesłane nuty, książki i czasopisma* zamieszczona zostaje wzmianka o skomponowanej przez Miłka modlitwie na chór mieszany z towarzyszeniem organów – *Panuj nam polskiej korony Królowo*;

2. nr 2, s. 28 – w dziale *Kronika chóralna* redakcja krótko relacjonuje doroczny (zapewne styczniowy, choć „Śpiewak” tego nie podaje) koncert Towarzystwa Śpiewaczego Echo w Łaziskach Górnych, które pod dyрекcją Władysława Stańczyka wykonało, przy akompaniamencie fortepianu, wiankę pieśni ludowych *Z polskich chat i pól*;

3. nr 9, s. 128 – w dziale *Polecamy następujące aktualne wydawnictwa chórowe* redakcja zwraca uwagę czytelników na dwie pieśni autorstwa Miłka: *Hymn ku czci Chrystusa Króla* i *Pieśń ku czci św. Cecylii* na chór mieszany;

- czterech numerach z 1935 r.:

1. nr 1, s. 13 – z działu *Kronika chóralna* dowiadujemy się o nadzwyczaj udanym koncercie, zorganizowanym 1 stycznia w Goduli¹⁷; muzykę Miłka wykonano wśród utworów m.in. Stanisława Moniuszki, Wacława Lachmana, Feliksa Nowowiejskiego, Witolda Friemanna i Piotra Moosa¹⁸; śpiewał Chór Męski Hejnał, dyrygował Paweł Gambiec, akompaniowała „doborowa” orkiestra smyczkowa;

2. nr 6, s. 95 – w dziale *Nadesłane nuty i czasopisma* wymieniono skomponowaną przez Miłka pieśń na chór mieszany *a cappella* lub z towarzyszeniem organów, względnie orkiestry — *O sacrum*;

3. nr 9, s. 130 – w dziale *Nadesłane nuty i czasopisma* wspomniana zostaje *Msza polska*, kompozycji wileńskiego kompozytora Józefa Grimma,

¹⁵ Utwór odnaleziony w wersji niekompletnej (brak partii tenorowej).

¹⁶ Nauczyciel muzyki Państwowego Gimnazjum w Pszczynie (Leszczyński, 1937, s. 95).

¹⁷ Dzielnica Rudy Śląskiej.

¹⁸ Kompozytora Piotra Moosa (1876–?) nie należy mylić z kompozytorem Piotrem Mossem (ur. 1949).

„przypomniana” i opracowana przez Miłka na chór mieszany i organy; redakcja dodaje jeszcze uwagę: „Łatwa i melodyjna msza. Nadająca się dla chórów wiejskich i początkujących.”;

4. nr 9, s. 132 – w bloku *Polecamy następujące aktualne wydawnictwa chórowe* znajdują się wzmianki o dwóch utworach Miłka na chór mieszany: *Pieśń ku czci Chrystusa Króla* i *Pieśń ku czci św. Cecylii*.

Utwory Henryka Miłka są również wymienione w *Katalogu nr 3, wydawnictw chórowych (własnych i obcych) posiadanych na składzie*, wydanym przez Stowarzyszenie Śpiewaków Śląskich. Są to: *Siedem pieśni wielkopostnych* na chór mieszany¹⁹ (część 4., *Pieśni Wielkopostne*, s. 5) i *pieśń Zmarłych* *Wstał Pan* na chór mieszany (część 5., *Pieśni Wielkanocne*, s. 6).

Kiedy lokal Związku Śląskich Kół Śpiewaczych w Katowicach został podczas wojny zajęty przez Niemców, mieszkający w tej samej kamienicy²⁰ Jan Fojcik ocalił część dokumentacji Związku, przenosząc ją do swojego mieszkania. Materiały przechowywali również w swoich domach inni członkowie Związku (Witowska, 2005, s. 3). Do takich ocalonych dokumentów należy m.in. korespondencja i protokoły posiedzeń Zarządu Związku.

Dokumenty życia społecznego Biblioteki Śląskiej

Wyjątkową pozycją archiwalną są listy związane z Miłkiem – dwa napisane przez kompozytora (datowane: 25 marca 1933 i 14 września 1938)²¹. W pierwszym z nich Miłek pisze o szczegółach realizowanego przez siebie zamówienia na kilka pieśni dla Związku Kół Śpiewaczych, wspomina też o załączonym do przesyłki rachunku. W drugim – proponuje przekazanie, za niewielką odpłatnością, przesłanej wcześniej, pieśni *Żołnierz po urlopie* na rzecz Stowarzyszenia Śpiewaków Śląskich oraz prosi o zwrot nut swoich utworów. Trzeci z kolei list, kierowany do Miłka, (z dnia 7 listopada 1938) przedstawia decyzję Zarządu Stowarzyszenia, które ma zamiar zakupić od kompozytora niepublikowaną wcześniej, wyżej wymienioną, pieśń i wydrukować ją w dodatku nutowym do „Śpiewaka”. Z listu dowiadujemy się, że Henryk Miłek brał udział w konkursach kompozytorskich ogłaszanych przez Stowarzyszenie (zarazem wydawcę „Śpiewaka”); nie wiadomo jednak, czy kiedykolwiek udało mu się jakiś wygrać – o Miłku, wśród (jak można przypuszczać) laureatów, wspomina jedynie notatka z posiedzenia Zarządu Głównego Związku Śląskich Kół Śpiewaczych w Katowicach, które odbyło się w dniu 4.11.1938 r. (Zarząd Główny Związku Śląskich Kół Śpiewaczych

¹⁹ Utwory nieodnalezione. W tekście błąd zecera – Miłek R., powinno być – Miłek H.

²⁰ Ulica ks. Konstantego Damrota 4. (Wiadomość o miejscu zamieszkania Fojcika pochodzi od Małgorzaty Witowskiej).

²¹ Znany jest poza tym jeszcze tylko jeden list Miłka – znajdujący się w zasobach Biblioteki Jagiellońskiej i skierowany do Bolesława Wallek-Wallewskiego (Biblioteka Jagiellońska, Rejestr przybytków rękopiśmiennych, Przyb. 208/08).

w Katowicach, b.d., s. 336). Dzięki listom poznajemy wiele tytułów pieśni nieznanych z innych zasobów archiwalnych. Są to: *Sztandar Polski* na chór mieszany²², *Zaszumiał las* na chór męski²³, *Pieśń o nieznanym żołnierzu*²⁴, *Kantata na wielką rocznicę*, *Z polskich chat i pól*²⁵, *Żołnierz po urlopie*²⁶, *Po pracy*, *Henio z Łodzi*, *Pieśń majowa*²⁷, *Śląsk śpiewa*, *Dymy*, *Chciałem pieśni*²⁸, *Ostatni śpiew*, *Moja ojczyzna*²⁹, *Nasz kraj*, *Braciom z szeregu*, *Gdynia*, *Śmierć żołnierza*, *Śmiej się bracie*.

Z treści listów można również wyciągnąć – istotne biograficznie – wnioski dotyczące:

- miejsca pracy kompozytora w roku 1933 (Towarzystwo Śpiewacze „Hejnał”);
- stosowanych przez niego metod promocji własnej twórczości (bezpłatne udostępnianie kopii swoich utworów najlepszym chóróm);
- używanych przezeń metod powielania partytur (hektografia³⁰ i millografia³¹);
- łódzkich adresów korespondencyjnych Miłka – w marcu 1933 r. (ul. Julianowska 30) i we wrześniu 1938 r. (ul. Julianowska 22).

Opinia Zdzisława Jachimeckiego

Wśród materiałów przekazanych przez Oddział Śląski PZChiO znajduje się oryginalne zdjęcie portretowe Miłka, nadesłane do Związku Śląskich Kół Śpiewaczych przez samego kompozytora. Jak można się domyślać³², miało to związek z napisanym później przez Jachimeckiego biogramem kompozytora, wydrukowanym w tym samym roku w *Księdze pamiątkowej VI Zjazdu*

²² Na chór mieszany, utwór nieodnaleziony.

²³ Ten utwór oraz *Kantata na wielką rocznicę* – wymienione też w niżej omawianym tekście Jachimeckiego.

²⁴ Chór mieszany z fortepianem oraz instrumentacja smyczkowa (14 instrumentów), słowa: Henryk Zbierzchowski.

²⁵ Wiazanka pieśni ludowych na chór mieszany.

²⁶ Utwór nieodnaleziony, podobnie jak: *Po pracy*, *Henio z Łodzi*, *Śląsk śpiewa*, *Dymy*, *Ostatni śpiew*, *Nasz kraj*, *Braciom z szeregu*, *Gdynia*, *Śmierć żołnierza*, *Śmiej się bracie*.

²⁷ Na chór mieszany, słowa Henryk Wróblewski.

²⁸ *Chciałem pieśni żyć bez ciebie* – na chór mieszany, Henryk Miłek, słowa Janina Górńska.

²⁹ Na trzy głosy żeńskie.

³⁰ Stosowana już od 80. lat XIX w. metoda uzyskiwania monochromatycznych (na ogół fioletowych lub niebieskich) kopii tekstu i rysunków. Nie wymaga kosztownego sprzętu. Pozwala, w oparciu o łatwo dostępne chemikalia, otrzymywać do stu dobrej jakości kopii oryginału (stąd nazwa).

³¹ Obecna w Polsce od lat 20. XX w. metoda uzyskiwania monochromatycznych (zwykle w czarnym kolorze) oraz kolorowych kopii tekstu i rysunków. Wymaga zakupu urządzenia – „millographu” – o dzisiejszej wartości (w odniesieniu do płac) wysokiej klasy drukarki. Jakość kopii nie wiązała się z ich liczbą, można ich było drukować tysiące (stąd nazwa).

³² Fotografia pojawiła się w druku wyłącznie przy tych dwóch tekstach (z tego samego roku – 1930).

II. 3. Henryk Miłek – zdjęcie wykonane nie później niż w 1930 r. (BŚ F 10518 I)

oraz z planowaną publikacją okolicznościowego tekstu, autorstwa Stoińskiego, z okazji jubileuszu 35-lecia pracy zawodowej Henryka Miłka. Kontakty kompozytora ze Stoińskim musiały być częstsze – w Bibliotece Śląskiej znajduje się jemu dedykowana wiazanka pieśni ludowych *Z polskich chat i pól*, a sam Stoiński pamięta, żeby polecać twórczość Miłka w artykułach na temat propozycji nutowych dla chórów (poleca m.in. *Mszę Pasterską* i kolędy). Z jubileuszem wiąże się też zabawna historia obliczania przez Miłka chwili rozpoczęcia zarobkowej działalności muzycznej – zaledwie trzy lata później obchodził on 40. rocznicę swojej inauguracji w zawodzie³³.

³³ O nowym jubileuszu donosi łódzki dziennik „Ilustrowana Republika” (Jubileusz muzyka, 1933, s. 8).

Bardzo ważnym świadectwem obecności Henryka Miłka wśród kompozytorów tworzących pieśni jest niszowa publikacja wydana w 1930 r. z okazji Ogólnopolskiego Zjazdu Śpiewaków i Śląskich Uroczystości Moniuszkowskich (Stoiński, red., 1930). Na kartach tej pozycji, pod tytułem *Twórczość chóralna i liryczna współczesnych kompozytorów polskich. R. 1930*, znajduje się wspaniały, aż 79-stronicowy, szkic Zdzisława Jachimeckiego na temat polskich kompozytorów, w większości młodego (wówczas) pokolenia. Próżno szukać w najlepszych encyklopediach muzycznych tak szczegółowych informacji i zdjęć, jakie pojawiły się w opracowaniu krakowskiego muzykologa. Henryka Miłka znajdujemy tam w gronie 73 twórców urodzonych między latami 50. a 90. XIX w.³⁴ Znamienne są też przyjęte przez Jachimeckiego proporcje: Szymanowski – sześć stron, Miłek – pół strony. Znany z ciętego języka Jachimecki przedstawia dokonania kompozytorskie Miłka w dwóch kaśliwych zdaniach:

Cały niewielki arsenał środków techniki kompozytorskiej włożył H. Miłek w ustępy Mszy Pasterskiej na chór czterogłosowy z tow. organów. [...] Inne utwory H. Miłka mają niemniej łatwy charakter, obracając się w kole wypróbowanych środków szkoły regensburskiej³⁵.

Wymienia przy tym 14 (jakoby tylko) wydanych do 1930 r. utworów, a przytacza tytuły 11 z nich (oprócz *Mszy Pasterskiej*³⁶ są to: *Strumieniste*

³⁴ Warto ich tu wszystkich przytoczyć, dając tym samym punkt odniesienia przyszłym badaczom twórców polskiego życia muzycznego pierwszych dziesięcioleci XX w., w wielu przypadkach, podobnie jak Miłek, zapomnianych: Tomasz Bartkiewicz, Stanisław Bursa, ks. Antoni Chlondowski, Stanisław Czapski, Tadeusz Czerniawski, Władysław Drzewiecki, Tomasz Flaszka, Witold Friemann, ks. Robert Gajda, Kazimierz Garbusiński, Jan Gawlas, ks. Wacław Gieburowski, Mateusz Gliński, Ludwik Heintze, Karol Hławiczka, Tadeusz Jarecki, Tadeusz Jotyko, Łucjan Kamieński, Aleksander Jan Karczyński, Stanisław Kazuro, Franciszek Konior, Feliks Konopasek, Stanisław Kwaśnik, Wacław Lachman, Stanisław Lipski, Edward Lorenz, Władysław Macura, Jan Adam Maklakiewicz, Czesław Marek, Piotr Maszyński, Henryk Miłek, Mieczysław Mierzejewski, Zygmunt Moczyński, Eugeniusz Morawski, Stanisław Niewiadomski, Feliks Nowowiejski, Tomasz Ogierman, Henryk Opieński, Aleksander Orłowski, ks. Józef Orszulik, Ignacy Paderewski, Stefan Bolesław Poradowski, Katarzyna Pliszka-Ranuszewiczowa, Edward Poniecki, Ludomir Poraj-Różycki, Karol Mieczysław Prosnak, Władysław Raczkowski, Stanisław Ignacy Rączka, Ludomir Michał Rogowski, Andrzej Różański, Feliks Rybicki, Feliks Sachse, Kazimierz Sikorski, Teodor Jan Sobieski, Adam Soltys, Mieczysław Soltys, Alfred Stadler, Stefan Marian Stoiński, Walerian Styś, Tadeusz Szeligowski, Felicjan Szopski, Karol Szymanowski, ks. Leon Świerczek, ks. Wandelin Świerczek, Michał Świeżyński, Aleksander Tansman, ks. Franciszek Walczyński, Bolesław Wallek-Walewski, Eugeniusz Walkiewicz, Stanisław Wiechowicz, Adam Wieniawski, ks. Jan Wiśniewski, Otton Mieczysław Żukowski.

³⁵ Chodzi o tzw. cecylianizm – nurt muzyki kościelnej, związany z Ratyzboną i działającą tam od 1874 r. szkołą, założoną przez ks. Franza Xavera Haberla (Dulisz, 2014, s. 297).

³⁶ Na chór mieszany z towarzyszeniem organów oraz z towarzyszeniem orkiestry. Wersja organowa została wydana przez Gebethnera i Wolffa około 1904 r.

jary³⁷, *Do okienka*³⁸, *Zaszumiał las*³⁹, *Uroczysta pieśń szkolna*⁴⁰, *Ascendit Deus*⁴¹, *Salve Regina*⁴², *Veni Creator*⁴³, *Kantata na wielką rocznicę*⁴⁴, *Ecce Sacerdos Magnus*⁴⁵, *Marsz weselny*⁴⁶. Spis Jachimeckiego nie jest jednak kompletny – do czasu ukazania się jego artykułu powstało już na pewno kilkadziesiąt utworów Miłka⁴⁷. Jachimecki nie wspomina również w ogóle o co najmniej dwóch skomponowanych, i wystawianych już przed 1920 rokiem, operach dziecięcych (*Żabi król*, *Taniec kwiatów*). Ze wstępu do zbioru tych krótkich biografii artystycznych, składających się na tekst Jachimeckiego, wynika, że powstały one w następstwie ankiety (Jachimecki, 1930, s. 82) – być może rozsyłanej i kompletowanej przez lokalne oddziały Związku Kół Śpiewaczych (tak chyba należało by interpretować fakt znalezienia się zdjęcia kompozytora w archiwum śląskiego oddziału Związku i niewykluczone, że sam wzór ankiety lub wypełnione arkusze odpowiedzi mogą być w przyszłości odnajdywane w innych oddziałach tej organizacji).

Pozostałe informacje o obecności Henryka Miłka w śląskim życiu muzycznym

O kompozytorze wspomina (całostronicowo) opracowany w 2010 r. *Album fotografii z kolekcji Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr w zbiorach Biblioteki Śląskiej* (Kowalczyk, Solarz, 2010). Jest to tekst oparty na publikacji Zdzisława Jachimeckiego pt. *Twórczość chóralna i liryczna współczesnych kompozytorów polskich. R. 1930* (Jachimecki, 1930) oraz artykule ze „Śpiewaka” o jubileuszu muzycznej pracy Miłka (Stoiński, 1930, s. 162), uzupełniony danymi zawartymi w monografii Pawła Podejki o Kapeli Jasnogórskiej (Podejko, 1977), w której podano lata pracy kompozytora na Jasnej Górze jako dyrygenta Kapeli (1911–1914), a także wymieniono tytuły dwóch pieśni Miłka: *Prawica Pańska* i *Witaj Święta*.

³⁷ Na jeden głos (tenor) z fortepianem, słowa Marii Konopnickiej.

³⁸ Na chór męski, słowa Henryka Wróblewskiego.

³⁹ Na chór męski, utwór dotychczas nieodnaleziony.

⁴⁰ Na chór mieszany, słowa Janiny Guzendzianki, nakład H. Miłka w Łodzi.

⁴¹ *Offertorium na Wniebowstąpienie Pańskie* na chór mieszany, utwór nieodnaleziony.

⁴² *Antyfona pogrzebowa*, na chór mieszany.

⁴³ Na chór mieszany (również, nieodnaleziona, wersja na trzy głosy żeńskie).

⁴⁴ *Na wielką rocznicę narodową. Kantata na chór mieszany z towarz. fortep.*, słowa: Or-Ota (akompaniament niezachowany).

⁴⁵ Na chór mieszany i organy (także wersja z orkiestrą dętą), utwór nieodnaleziony; prawykonywanie: 29 czerwca 1910 r., Kielce – ingres biskupa Augustyna Łosińskiego.

⁴⁶ Na chór mieszany z towarzyszeniem organów.

⁴⁷ Wiadomo o tym chociażby z, zawierających ofertę innych kompozycji, okładowych kart wydrukowanych utworów ze spisu Jachimeckiego.

W zbiorach Biblioteki Śląskiej znajdują się świadectwa obecności kompozytora w życiu publicznym, twórczym i śpiewaczym, przede wszystkim w latach 1923–1938. Jednak mimo ożywionych kontaktów Miłka ze Śląskiem i Zagłębiem niewiele piszą o nim badacze śląskiego śpiewactwa – nie wspomina o Miłku ani Rajmund Hanke w swoich monografiach⁴⁸, ani Jan Fojcik⁴⁹. Pierwsza część książki Andrzeja Wójcika⁵⁰ pod tytułem *Cześć pieśni!* przywołuje Miłka tylko na okoliczność wymienionego już protokołu posiedzeń Związku Śląskich Kół Śpiewaczych (Wójcik, 2010, s. 203).

Skromne zaistnienie oper dziecięcych Miłka na katowickich scenach dokumentują krótkie artykuły prasowe z 1925 r. i z lat tuż powojennych. Pierwsze pojawienie się *Tańca kwiatów* w Teatrze Śląskim (nazywanym wtedy jeszcze Teatrem Miejskim⁵¹) odnotowała wydawana przez Stefana Szlązaka „Nuta Polska” (Nuta Polska, 1925, s. 11):

OPERA FANTASTYCZNA.

W niedzielę, dnia 14. czerwca r. b., staraniem Komitetu imienia Miełckiego, wystawiono w Teatrze Miejskim w Katowicach operę dziecięcą „Taniec kwiatów” H. Miłka. Młodociani artyści, – uczennice Katowickiego Liceum żeńskiego pod kierownictwem dyrektora pana Szlązaka spisały się dziarsko. Dekoracje i kostjomy pomysłu prof. Ligonii dopełniły całości. Chwilami miało się wrażenie, że widz rzeczywiście znajduje się w krainie baśni. Przedstawienie zaszczylił swoją obecnością sam kompozytor opery p. H. Miłek, prof. gimn. w Pabianicach.

Dostępne w Bibliotece Śląskiej egzemplarze „Trybuny Robotniczej” z 1947 r. i 1948 r. (Loda, 1947, s. 8; Dygacz, 1948, s. 8) zawierają relacje o trzech przedstawieniach *Tańca Kwiatów*. Opera została wystawiona zrazu w szkolnej sali gimnastycznej (w czerwcu 1947 r.), potem w sali T.U.R.⁵², a później (w czerwcu 1948 r.) również na deskach Teatru Śląskiego przez uczniów Szkoły Podstawowej nr 10 w Katowicach (przygotowała je nauczycielka muzyki i absolwentka katowickiego konserwatorium Wanda Zajączek). W szkolnej kronice znajdują się wpisy świadczące o tym przedsięwzięciu. Niestety, teatr jedynie udostępniał swoją salę na to przedstawienie, a nie firmował go, dlatego w archiwum teatru nie zachowało się nic na ten temat⁵³.

⁴⁸ Np. *Śląsk Śpiewa* (Hanke, 1991).

⁴⁹ Np. Materiały do dziejów ruchu śpiewaczego na Śląsku (Fojcik, 1961).

⁵⁰ Sekretarz Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr.

⁵¹ Choć już od 1922 r. oficjalna nazwa placówki brzmiała: Teatr Polski (Gumułka).

⁵² Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego.

⁵³ Rozmowa autora z Anną Podsiadło z Biblioteki i Archiwum Artystycznego Teatru Śląskiego (26.04.2018).

Podsumowanie

W następstwie analizy wytypowanych do badań materiałów można stwierdzić, że Henryk Miłek nie był dostrzegany przez powojennych autorów piszących o śląskim śpiewactwie, natomiast w przedwojennych i tuż powojennych zasobach Biblioteki Śląskiej:

- znajduje się 10 utworów (samodzielnych lub opracowań) Henryka Miłka (*Chciałem pieśni żyć bez ciebie*, *Do okienka*, *Kantata na 11 listopada*, *Na imieniny Marszałka Piłsudskiego*, *Pieśń majowa*, *Pieśń o nieznanym żołnierzu*, *Przylecieli sokołowie Moniuszki*, *Szlakiem kadrówki*, *Z polskich chat i pól* i *Żeń się Jasiu*), w tym jeden niekompletny (*Kantata na 11 listopada*), przy czym dla 5 utworów (*Kantata na 11 listopada*, *Na imieniny Marszałka Piłsudskiego*, *Pieśń majowa*, *Pieśń o nieznanym żołnierzu*, *Żeń się Jasiu*) Biblioteka Śląska stanowi jedyne miejsce, w którym są przechowywane ich rękopisy lub ich kopie;

- można odnaleźć napomknienia o tytułach 54 utworów Miłka (w tym – nie odkryto dotychczas zapisu nutowego 19 z nich), co stanowi znaczną część znanej spuścizny kompozytora, a o 15 z nich wzmianki występują wyłącznie w zbiorach Biblioteki Śląskiej;

- można zapoznać się ze świadectwami o 10 wykonaniach utworów Miłka, które zarazem wskazują na miejsca i zakres przyszłych poszukiwań jego kompozycji;

- przechowuje się dwa listy pióra Miłka oraz jeden list skierowany do niego (to najobszerniejsza zachowana epistolografia kompozytora);

- istnieje jedno zdjęcie Miłka (jest to jedyna, dotychczas poznana, jego fotografia portretowa dobrej jakości – pozostałe fotografie przedstawiające kompozytora są znane tylko z publikacji prasowych);

- znajduje się także 13 wzmianek o kompozytorze zamieszczonych w „Śpiewaku” i „Śpiewaku Śląskim”, a dwie w powojennych egzemplarzach „Trybuny Robotniczej”.

Dzięki badaniu zawartości wykazanych zasobów Biblioteki Śląskiej można uzyskać wiedzę nie tylko, jak kompozytor funkcjonował w śląskim środowisku śpiewaczym, ale też dotrzeć do materiałów świadczących o popularności jego utworów i ocenie wystawianej im przez specjalistów (Jachimecki, Stoiński), zidentyfikować (w przybliżeniu) trzecią część spuścizny kompozytorskiej Miłka, co pozwoli podejmować efektywne poszukiwania utworów o wiadomych już tytułach. Pole do przyszłych badań na temat twórczości Miłka stanowić mogą również kroniki chórów, które wykonywały jego utwory (Chór kościelny z Niwki, Towarzystwo Śpiewu „Wyspiański”, Towarzystwo Śpiewacze „Echo” w Łaziskach Górnych, Chór Męski „Hejnał”), materiały pozostawione po dyrygentach tych chórów (Engelbert Gabzdyl, Paweł Gambiec, Władysław Stańczyk) oraz lokalna prasa, przede wszystkim kościelna (w Sosnowcu, Szopienicach, Pszczynie, Łaziskach Górnych, Rudzie Śląskiej) donosząca o występach śpiewaczych.

Bibliografia

- Chomiński, J. (red.). (1964). *Słownik muzyków polskich* (t. 2). Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne.
- Cisek, S. (2013). Metodologia jakościowa we współczesnej informatologii. Wybrane aspekty. *Przegląd Biblioteczny*, 81(3), 299–310.
- Demska-Trębacz, M. (2017). Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina. Dzieje Uczelni. Pobrane 8 stycznia 2018, z: <https://www.chopin.edu.pl/pl/universytet/dzieje-uczelni>.
- Dulisz, I. (2014). Feliks Nowowiejski o Szkole Muzyki Kościelnej w Ratybonie. *Studia Warmińskie*, 51, 297–308.
- Dygacz, A. (1948, 9 czerwca). Opera dziecięca „Taniec kwiatów” na scenie Teatru Śląskiego. *Trybuna Robotnicza*.
- Fojcik, J. (1961). *Materiały do dziejów ruchu śpiewaczego na Śląsku*. Katowice: Wydawnictwo „Śląsk”.
- Fojcik, J. (oprac.). (b.d.). *Rejestr nazwisk i chórów do miesięcznika „Śpiewak”*: tom IV. Biblioteka Śląska, sygn. BŚ R 6135 II
- Gawroński, L. (2009). Noty o autorach. *Muzyka w Liturgii*, 51(2), 31.
- Grobler, A. (2008). *Metodologia nauk*. Kraków: Wydawnictwo Aureus; Wydawnictwo Znak.
- Gumułka, A. *Teatr Śląski w Katowicach świętował 110. urodziny*. Pobrane 29 listopada 2017, z: <https://dzieje.pl/kultura-i-sztuka/teatr-slaski-w-katowicach-swietowal-110-urodziny>
- Hanke, R. (1991). *Śląsk śpiewa: Dzieje polskiego śpiewactwa Górnego Śląska*. Katowice: Muzeum Śląskie w Katowicach.
- Jachimecki, Z. (1930). Twórczość chóralna i liryczna współczesnych kompozytorów polskich. R. 1930. W: S. M. Stoiński (red.), *Księga Pamiątkowa VI. Ogólnopolskiego Zjazdu Śpiewaków i Śląskich Uroczystości Moniuszkowskich w Katowicach w czerwcu 1930 roku* (s. 81–159). Katowice: Związek Śląskich Kół Śpiewaczych.
- Jubileusz muzyka. (1933, 19 listopada). *Ilustrowana Republika*.
- Kawa, J. (2013). Metodologia, metodyka, metoda jako podstawa wywodu naukowego. *Studia Prawnoustrojowe*, 21, 169–188.
- Kowalczyk, J., Solarz, L. (oprac.). (2010). *Kompozytorzy i działacze ruchu muzycznego: Album fotografii z kolekcji Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr w zbiorach Biblioteki Śląskiej*. Katowice: Biblioteka Śląska w Katowicach.

- Kronika – Z muzyki (1914, 10 czerwca). *Goniec Częstochowski*.
- Leszczyński, L. S. (red.). (1937). *Sprawozdanie z 15-lecia pracy w Państwowym Seminarium Nauczycielskim w Pszczynie*. Państwowe Seminarium Nauczycielskim w Pszczynie.
- Loda, D. (1947, 6 lipca). Opera dziecięca. *Trybuna Robotnicza*.
- Malko, W. (2004). *100 lat szkolnictwa muzycznego w Częstochowie*. Częstochowa: Wanda Malko & Ośrodek Promocji Kultury „Gaude Mater”.
- Maszyński, P. (1909). *Pieśń dożynkowa*. Ostrów: T.K. Bartkiewicz.
- Nuta Polska: miesięcznik poświęcony literaturze, muzyce, sztuce i pieśni polskiej* (1925), 1(3/4).
Pobrane 31 marca 2018, z: <http://www.sbc.org.pl/dlibra/docmetadata?id=97433>
- Oborny, A. (2006). *Życie muzyczne Kielc 1815-1914*. Kielce: Wydawnictwo Jedność.
- Podejko, P. (1977). *Kapela wokalnie-instrumentalna paulinów na Jasnej Górze*. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne.
- Snyder, T. (2011). *Nacjonalizm, marksizm i nowoczesna Europa Środkowa. Biografia Kazimierza Kelles-Krauza (1872–1905)*. Warszawa: Krytyka Polityczna.
- Stoiński, S. M. (1930). Jubileusz prof. H. Miłki w Pabjanicach. *Śpiewak. Miesięcznik Muzyczny*, 11(12), 162.
- Stoiński, S. M. (red.). (1930). *Księga Pamiątkowa VI. Ogólnopolskiego Zjazdu Śpiewaków i Śląskich Uroczystości Moniuszkowskich w Katowicach w czerwcu 1930 roku* (s. 11–63). Katowice: Związek Śląskich Kół Śpiewaczych.
- Sztejnbis-Zdyb, J. (2014). „*Gazeta Kielecka*” w roli obserwatora lokalnego życia muzycznego w latach 1870-1939. Kielce: Ludowe Towarzystwo Naukowo-Kulturalne.
- Sztejnbis-Zdyb, J. (2015). *Od Wojewódzkiej Orkiestry Symfonicznej do Filharmonii*. Kielce: Światowid.
- Śpiewak: miesięcznik literacko-muzyczny: organ Kół Śpiewaczych na Śląsku*. (1930-1937), 11(11, 12); 12(3, 7/8); 14(6, 11); 15(1, 2, 9); 16(1, 6, 9); 18(12).
- Śpiewak Śląski: dwutygodnik literacko-muzyczny: organ Kół Śpiewaczych na Śląsku*. (1923-1925), 4(1, 7); 6(5, 10).
- Witowska, M. (2005). *Kolekcja Oddziału Śląskiego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w zbiorach Biblioteki Śląskiej: katalog*. (Cz. 1: *Druki muzyczne*). Katowice: Biblioteka Śląska w Katowicach.
- Witowska, M. (2009). *Kolekcja Oddziału Śląskiego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w zbiorach Biblioteki Śląskiej: katalog*. (Cz. 2: *Druki muzyczne*). Katowice: Biblioteka Śląska w Katowicach.

Wójcik, A. (2010). *Cześć pieśni! Z dziejów śląskiego życia muzycznego i śpiewaczego – szkice i materiały źródłowe*. (Cz. 1: Do 1939 roku). Katowice: Śląski Związek Chórów i Orkiestr.

Zarząd Główny Związku Śląskich Kół Śpiewaczych w Katowicach. (b.d.). *Książka Protokółowa od 4/3 1929 do 1939*. Pobrane 29 listopada 2017, z: <http://www.sbc.org.pl/dlibra/docmetadata?id=260775>

Wojciech Kucharski

Composing activity of Henryk Miłek (1878–1943) in the light of the collections of the Silesian Library in Katowice

Abstract

The Silesian Library collections – manuscripts, photos, regional music files and in particular documents from the archive of The Polish Union of Choirs and Orchestras – brim with treasures to discover numerous missing links in the history of 20th century Polish choir music. The paper presents information about works, performances and achievements assessed by musician contemporaries that can be picked out from these collections to complement the biographical data, almost forgotten after the Second World War, composer Henryk Miłek.

Keywords: religious music, patriotic songs, folk songs, choral singing, children's opera, Cecilian movement

Wojciech Kucharski

Działalność kompozytorska Henryka Miłka (1878-1943) w świetle zbiorów Biblioteki Śląskiej w Katowicach

Streszczenie

Zbiory Biblioteki Śląskiej – rękopisy, zdjęcia, muzyczne ślęsiana a w szczególności materiały z archiwum Polskiego Związku Chórów i Orkiestr – pozwalają na odkrywanie licznych brakujących ogniw w historii polskiej muzyki chóralnej XX w. Artykuł pokazuje, jak wiele informacji o twórczości, wykonaniach i ocenie dorobku muzycznego przez współczesnych można wyłowić z tych zasobów pod kątem danych biograficznych, niemal zupełnie zapomnianego po wojnie, kompozytora Henryka Miłka.

Słowa kluczowe: muzyka religijna, pieśni patriotyczne, piosenki ludowe, śpiew chóralny, opery dziecięce, cecylianizm

**PLATFORMA CYFROWA GEOHIST
NOWY SPOSÓB POPULARYZACJI I ROZPOWSZECHNIANIA
REGIONALNEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO PRZEZ
INSTYTUT BADAŃ REGIONALNYCH BIBLIOTEKI ŚLĄSKIEJ
W KATOWICACH**

Platforma Cyfrowa GEOHIST jest najnowszym projektem Instytutu Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach i próbą znalezienia nowego sposobu popularyzacji i rozpowszechniania regionalnego dziedzictwa kulturowego. Pojęcie dziedzictwo kulturowe obejmuje coraz szerszy zakres zagadnień. Zgodnie z założeniami konwencji UNESCO (*Konwencja UNESCO dotycząca Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego* przyjęta na 17 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w 1972 r. w Paryżu) ogólnie dzieli się je na dziedzictwo materialne, na które składają się zabytki, oraz dziedzictwo niematerialne, kultywowane przede wszystkim za pomocą przekazu ustnego i tradycji. Próbę zdefiniowania dziedzictwa kulturowego podjął m.in. prof. Jan Pruszyński, pisząc, że składa się ono z „rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi” (Pruszyński, 2002, s. 360). Pruszyński duże znaczenie przypisał ochronie i roli tego dziedzictwa, twierdząc, iż to właśnie jest: „podstawą ochrony prawnej dla dobra konkretnego społeczeństwa i jego rozwoju oraz dla przekazania następnym pokoleniom, z uwagi na zrozumiałe i akceptowane wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej” (Pruszyński, 2002, s. 360). Dzisiaj dziedzictwo kulturowe jest uważane nie tylko za ślad przeszłości, ale również za istotny czynnik rozwoju i edukacji, a także za narzędzie kształtowania pożądanych postaw społecznych. Stąd zaangażowanie państwa w formie grantów i dofinansowań we wspieranie inicjatyw

---

¹ Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

² Gorrión Software Haus, Gliwice.

zarówno zmierzających do opieki nad historyczną spuścizną kulturową, jak i wspieranie przedsięwzięć ją popularyzujących.

W czasach triumfu technologii informacyjno-komunikacyjnych tradycyjne próby szerzenia dziedzictwa danego narodu mogą się okazać niewystarczające, dlatego potrzebne jest również zaangażowanie instytucji naukowych, takich jak: instytuty naukowe, muzea, archiwa, skanseny czy biblioteki naukowe. Należy przy tym założyć, że aktualizacja form przechowywania spuścizny kulturowej powinna wiązać się z wypracowaniem kreatywnych form rozpowszechniania i popularyzacji dziedzictwa. Tę rolę powinno się w szczególności przypisać instytucjom i środowiskom naukowym, które, posiadając odpowiednie zaplecze teoretyczne, wydają się najlepsze.

Obecnie w tego typu przedsięwzięciach prym wiodą archiwa cyfrowe, a w przyszłości dojdą jeszcze do tego muzea wirtualne i wielkie klastry informacyjne agregujące olbrzymią liczbę danych. Połączenie tych środowisk pozwoli na wytworzenie nowej jakości, której nie sposób osiągnąć poprzez tradycyjne metody analizy pojedynczych źródeł. Taka perspektywa pozwala również na ukształtowanie nowych form badań nad regionalnym dziedzictwem kulturowym. Dzięki nowoczesnym technologicznym narzędziom łatwiej jest magazynować informacje w bazach danych, generować interaktywne aplikacje i prowadzić analizy ograniczonego materiału faktograficznego, jakim z reguły dysponuje się na poziomie lokalnym. Znacząco zmniejsza się margines błędu i znikają problemy związane z popularyzacją wyników (zwłaszcza przy pomocy platform cyfrowych). Używane w placówkach kultury tradycyjne formy prezentacji (prelekcje, konferencje popularno-naukowe, formy zajęć warsztatowych – muzycznych, plastycznych, literackich, popularno-naukowych – wystawy) mogą być uzupełniane bliskimi współczesnemu odbiorcy nowymi, interaktywnymi formami, takimi jak: rekonstrukcje, wizualizacje, a nawet prezentacje z elementami gier i zabaw multimedialnych.

Idealnym przykładem realizacji powyższych założeń są projekty: *Cuius Regio, Śląsk ojczysty, Edycja rękopiśmiennej mapy Galicji 1779-1783* i *Interaktywny atlas statystyczno-demograficzny Królestwa Polskiego*. Ten pierwszy był projektem realizowanym na skalę europejską i miał na celu wypracowanie ogólnego standardu prowadzenia badań regionalnych tak, by możliwe było prowadzenie analiz porównawczych dla różnych regionów Europy. Opracowane teksty ukazały się po polsku w „Śląskim Kwartalniku Historycznym Sobótka”³ i w języku angielskim w formie elektronicznej⁴.

³ Teksty opublikowano w zeszytach: (2012), 4; (2013), 2; (2013), 4; (2014), 3. Zob. (Harc, Wiszewski, Żerelik, 2012; 2013; 2014).

⁴ Wyniki badań projektu: *Cuius regio? Ideological and Territorial Cohesion of the Historical Region of Silesia (c. 1000-2000)* dostępne są na stronie: <http://www.slasknasz.uni.wroc.pl/> ostatnie-publicacje

Śląsk ojczysty. Dzieje wspólnot lokalnych w kontekście tożsamości regionalnej, państwowej i narodowej (XII-XXI w.). Cz. 1 to inicjatywa Uniwersytetu Wrocławskiego⁵. Projekt zakłada opracowanie zeszytów, poświęconych poszczególnym gminom z obszaru Śląska, zawierających ich historię, opis dziedzictwa kulturowego i atlas map. Ogólnie rzecz ujmując, będą to monografie gmin, bardzo przydatne w badaniach historycznych. Oba projekty mają jedną cechę wspólną – poza publikacjami w wersji elektronicznej nie są multimedialne i skierowane są raczej do specjalistów, a nie do osób bez przygotowania naukowego.

Atrakcyjnie wizualna jest inicjatywa *Edycja rękopiśmiennej mapy Galicji*⁶ opracowywana przez: Instytut Historii PAN, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie i Uniwersytet Rzeszowski. Projekt zakłada wydanie map topograficznych Galicji w formie piętnastotomowej publikacji *Galicja na józefińskiej mapie topograficznej 1779-1783*, a po ukazaniu się ostatniego tomu również w formie aktywnej mapy cyfrowej.

Kolejna koncepcja, *Interaktywny atlas statystyczno-demograficzny Królestwa Polskiego*⁷, to inicjatywa Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Projekt zakłada prezentację danych statystycznych na mapie Królestwa Polskiego w latach 1815-1914. Dane pojawiające się na mapie będą dotyczyły historii gospodarczej w szerokim rozumieniu – od stanu higieny do liczby pastwisk na danym obszarze.

Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach (IBR BŚ), szukając nowych form popularyzacji dziedzictwa kulturowego, zrealizował program Platformy Edukacji Regionalnej Eduś⁸. Celem projektu było dostarczenie nauczycielom w województwie śląskim różnorodnych materiałów do edukacji regionalnej (obejmujących zagadnienia z kilku przedmiotów, m.in. historii, geografii, języka polskiego, wiedzy o społeczeństwie, religii). Obecnie Eduś spełnia także znacznie szersze funkcje, ponieważ od początku był projektem biorącym pod uwagę różnorodność województwa śląskiego. Należy zaznaczyć, że ta jednostka administracyjna obecnie łączy dwie historyczne krainy geograficzno-historyczne – Śląsk i Małopolskę – podzielone ponadto jeszcze na tzw. subregiony (różne zresztą w zależności od ujęć naukowych w poszczególnych dyscyplinach naukowych). Do tej pory problemem w edukacji regionalnej było ukazywanie heterogenicznego dziedzictwa województwa w interakcjach, jakim podlegało ono historycznie (Kaczmarek, 2015, s. 9-25). Możliwości Platformy Cyfrowej Eduś (układ modułowy, swobodna komunikacja pomiędzy częściami materiałów w różnych scenariuszach lekcji, możliwość wskazywania interakcji pomię-

⁵ Więcej informacji o projekcie zob.: <http://www.slasknasz.uni.wroc.pl/o-projekcie>

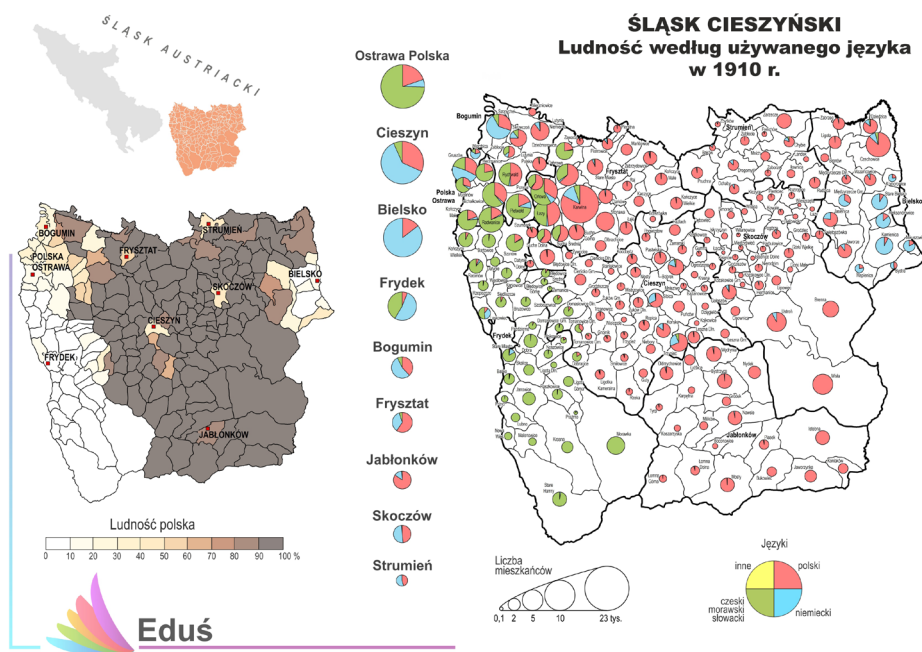
⁶ Zob. (Mapa topograficzna Galicji, 1779-1783).

⁷ Zob. (Hołubowska, 2018).

⁸ Zob. (Kaczmarek, Kubica, 2015).

dzy poszczególnymi elementami dziedzictwa, wizualizację) pozwalają oddać holistyczny obraz województwa przy zachowaniu całej jego antropologicznej i przyrodniczej różnorodności.

Doświadczenia zebrane przy realizacji projektu Eduś skłoniły pracowników IBR BŚ do zastosowania nowych narzędzi upowszechniania materiałów przeznaczonych do badań naukowych. Pomysł nowego projektu zrodził się podczas tworzenia mapy dydaktycznej wizualizującej dane z austriackiego spisu powszechnego z 1910 r.⁹ Mapa pokazuje zróżnicowanie językowe na poziomie gminnym i powiatowym na Śląsku Austriackim. Pierwszym problemem była transliteracja danych spisowych, które w zdigitalizowanych zasobach są zapisane czcionką neogotycką. Niemniej kłopotliwe jest odszyfrowanie nazw gmin, które zmieniały swój kształt na przestrzeni XX w. Po żmudnym opracowaniu materiałów źródłowych powstała unikatowa mapa dydaktyczna (il. 1) prezentująca zagadnienie podziałów językowych

II. 1. Mapa tematyczna *Śląsk Cieszyński. Ludność według używanego języka w 1910 r.* Źródło: zasób Instytutu Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach

⁹ Mapa opracowana na podstawie danych statystycznych pochodzących z austriackiego spisu powszechnego z 1910 roku (Patryn, red., 1912).

na Śląsku Cieszyńskim (porównane sumarycznie do Śląska Opawskiego). Wizualizacja danych statystycznych pozwoliła dostrzec wyraźnie zjawiska, o których mowa w literaturze, jednak zwykłemu odbiorcy trudno je sobie wyobrazić. Były to polsko-czeska granica językowa oraz „niemieckie wyspy” w okolicach Bielska i Cieszyna na początku XX w.

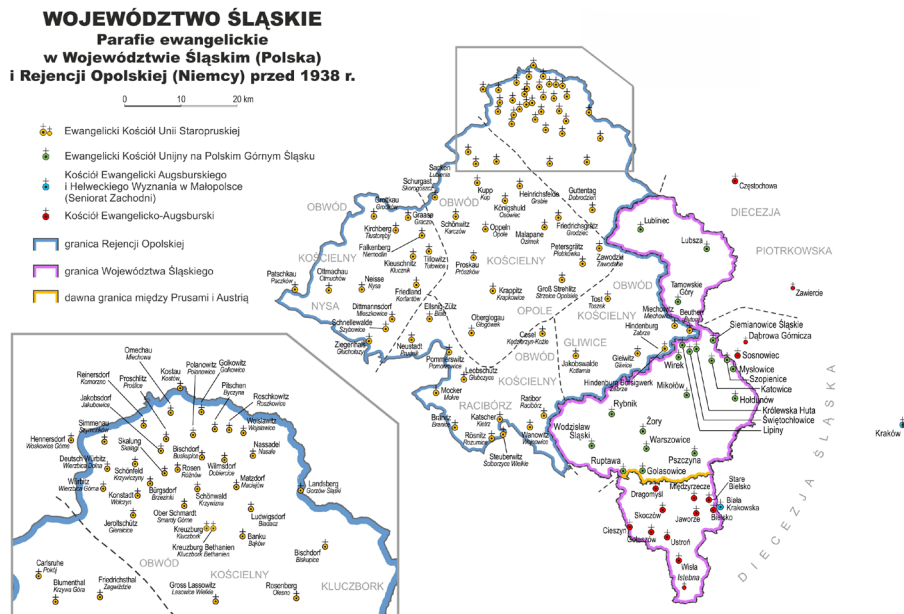
Kolejne doświadczenia zebrano przy opracowywaniu kartodiagramów związanych ze skomplikowanymi dziejami protestantów na Górnym Śląsku¹⁰. Liczba danych odnoszących się do epoki nowożytnej była ograniczona i przygotowanie wizualizacji materiału źródłowego było stosunkowo proste (il. 2). Problemy pojawiły się w momencie próby podobnego ujęcia struktury parafii przed II wojną światową (il. 3). Trzeba było rozróżnić parafie należące do czterech różnych kościołów: Ewangelickiego Kościoła Unii Staropruskiej, Ewangelickiego Kościoła Unijnego na Polskim Górnym Śląsku, Kościoła Ewangelickiego i Helweckiego Wyznania i Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego. Konieczne okazało się pokazanie granic administracyjnych (regionalnych i państwowych) wraz z granicami kościelnymi. Wspominany

**Księstwa śląskie w I poł. XVI w.
Główne ośrodki protestantyzmu**

II. 2. Mapa tematyczna *Księstwa śląskie w I połowie XVI w. Główne ośrodki protestantyzmu*. Źródło: zasób Instytutu Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach

¹⁰ Kartodiagramy wówczas opracowane zamieszczono w książce, która powstała z okazji obchodów 500-lecia Reformacji (Gojniczek, Kaczmarek, red., 2017).

II. 3. Mapa tematyczna Województwo Śląskie. Parafie ewangelickie w Województwie Śląskim (Polska) i Rejencji Opolskiej (Niemcy) przed 1938 r. Źródło: zasób Instytutu Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

w literaturze silny ośrodek ewangelicki w powiecie kluczborskim znalazł swoje potwierdzenie w treści mapy, a dziesiątki parafii skupionych na stosunkowo niewielkim obszarze wymagały zastosowania odrębnego kartodiagramu. Statyczna mapa w formie obrazu ma jednak swoje ograniczenia. Głównym problemem jest stosunkowo niewielka powierzchnia, co znacznie ogranicza liczbę danych i zmniejsza ich czytelność. Z dwóch podstawowych wyznaczników analizy historycznej – czasu i przestrzeni – do wykorzystania pozostaje tylko ten drugi i to jeszcze ograniczony do czytelności punktu w formacie, jaki można wykorzystać. Kartodiagramy eliminują więc w dużej mierze problemy prezentacji danych, pozwalając na syntezę treści, jednak brak interaktywności nie pozwala pracować w różnych skalach i podziałach administracyjnych, utrudnia badania komparatystyczne i w dobie ogólnodostępnych materiałów multimedialnych jest mało interesujący dla czytelnika.

Wykorzystując środki uzyskane z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego za pośrednictwem programu *Kultura Cyfrowa*, w 2017 rozpoczęto realizację projektu *Śląski Słownik Geograficzno-Historyczny GEOHIST*. Prace zakończą się w 2019 r. i mają na celu ułatwienie dostępu do doku-

mentów statystycznych¹¹ znajdujących się w zasobach zbiorów specjalnych Biblioteki Śląskiej oraz zespołu kartograficznego Archiwum Państwowego w Katowicach¹². Projekt z założenia ma być przyjazny dla „zwykłego użytkownika”, który nie ma specjalistycznego przygotowania naukowego.

Materiał należy przygotować tak, by nie wymagał użycia dodatkowych kompetencji (językowych, historycznych, geograficznych). Umożliwiać to będzie połączenie bazy danych z danymi statystycznymi i z unikalnymi mapami obejmującymi granice gmin, powiatów oraz rejencji/guberni/prowincji zwektorowanymi na współczesnej aktywnej mapie geograficznej. W ten sposób będzie można dowolnie wizualizować zjawiska społeczno-demograficzne na przestrzeni XX w. W projekcie przewidziano zamieszczenie map administracyjnych dla lat: 1910, 1930, 1950 (dodano 1946) i 2002. Projekt swoim zasięgiem obejmuje obszar obecnego województwa śląskiego. Naukowa weryfikacja zapewni precyzyjność i wiarygodność uzyskiwanych danych, które zostaną zaprezentowane w postaci wizualizacji. GEOHIST ma również za zadanie ułatwienie dostępu do epizodycznie wykorzystywanych źródeł naukowych, głównie statystycznych. Nowa jakość uzyskiwana dzięki wizualizacjom pozwoli na stawianie nowych tez badawczych, które będzie można weryfikować w innych źródłach. Projekt dostarcza odbiorcom zarówno narzędzie edukacyjne (gotowe wizualizacje), jak i narzędzie badawcze (możliwość wprowadzenia nowych danych i uzyskiwanie automatycznie nowych wizualizacji). Dane statystyczne będą prezentowane na zwektoryzowanych siatkach poligonów pochodzących z archiwalnych map administracyjnych. Pięciostopniowy podział administracyjny składa się z: gmin, powiatów, prowincji/rejencji/guberni/województw/powiatów politycznych, krajów i federacji. Przygotowane wizualizacje obejmować będą pięć kategorii: demograficzne (liczba ludności, płeć, wiek), strukturę społeczną (narodowość, wyznania, zawody, warunki socjalno-bytowe), podziały polityczne (wyniki wyborów), znaczenie gospodarcze (liczba zakładów przemysłowych i obiektów usługowych w poszczególnych branżach i sektorach) oraz znaczenie kulturowe (liczba obiektów kultury).

Zasadniczo GEOHIST składa się z bazy danych i interaktywnych map, które zostaną uzupełnione o kolekcje Śląskiej Biblioteki Cyfrowej (ŚBC) zawierające materiały opisowe dotyczące gmin i powiatów oraz informacje o tych jednostkach administracyjnych zapisane w *Encyklopedii Województwa Śląskiego* (Kaczmarek, red., 2019). Projekt ułatwi dostęp do oryginalnych, historycznych map zdigitalizowanych na potrzeby projektu.

Największym problemem merytorycznym przy realizacji projektu było ujednolicenie danych historycznych i geograficznych dla różnych terenów

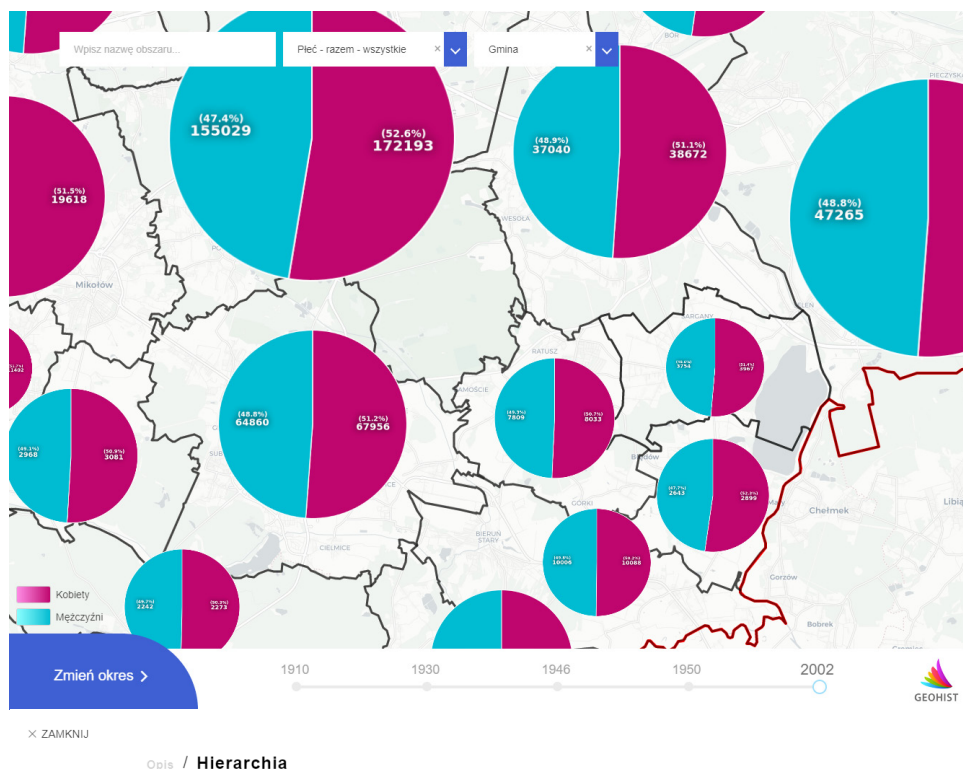
¹¹ Zebrano materiały statystyczne różnego typu, ale przede wszystkim były to publikowane roczniki statystyczne pochodzące z Austro-Węgier, Prus, Rosji i Polski.

¹² W sumie było to 300 skanów map z zasobu kartograficznego Archiwum Państwowego w Katowicach. Mapy pochodziły z lat: 1893-1953.

w różnych okresach (różnice w spisach statystycznych, skali map) tak, by prezentowane wyniki były jednorodne. Z założenia portal w części prezentacyjnej ma być oparty na prostych narzędziach wizualizacji danych, ułatwiających dostęp do informacji każdemu użytkownikowi, niezależnie od jego kompetencji. Należało zatem dostosować go także do odbiorcy nieznającego kilku języków obowiązujących na tym terenie w XX w. oraz uwzględnić różnice w zapisie i nazewnictwie. Przy zastosowaniu portalu do dalszych badań nie będzie już konieczna nowa transkrypcja i analiza danych związanych z podziałami terytorialnymi i nazewnictwem.

Wyzwaniem było również rozwiązanie problemów czysto technicznych i stworzenie sprawnie działającego zespołu interdyscyplinarnego (szczególnie ważny był tutaj język komunikacji), w którym znaleźli się, obok historyków, archiwiści, geografovi i informatycy. Dla każdej z tych grup projekt generował różne trudności. Obok wspomnianych już kwestii nazewnictwa i konieczności wykorzystania specjalistycznych nauk pomocniczych historii przez archiwistów i historyków, geograf musiał dokonać bardzo trudnego zwektorowania danych z map historycznych, do opracowania których stosowano różne metody, narzędzia i miary. Wizualizacje kreślą dzięki temu granice historyczne na poziomie dokładności odpowiadającej dzisiejszym mapom cyfrowym.

Projekt okazał się także bardzo interesującym wyzwaniem z programistycznego punktu widzenia. Zastosowane technologie dawały dużą swobodę w kreowaniu aplikacji, ale wymagały także sporego doświadczenia i pomysłu na ich zastosowanie. Szczególnie wymagające było wypracowanie metod organizacji kodu z wykorzystaniem biblioteki Redux realizującej architekturę Flux. Zastosowanie języka TypeScript pozwoliło na polepszenie bezpieczeństwa i jakości kodu, ale konsekwencją takiego zabiegu była duża ilość dodatkowej pracy związanej z użyciem bibliotek nieposiadających poprawnych definicji typów. Jednym z największych wyzwań było zbudowanie odpowiednio elastycznego modelu danych: z jednej strony, pozwalającego operatorom platformy na wygodne edytowanie danych; z drugiej strony, dobrze odzwierciedlającego domenę realizowanego projektu. Czasochłonnym etapem była integracja z biblioteką Leaflet pozwalającą na wyświetlenie danych w formie map opartych o platformę Open Street Map. Interesującym problemem była poprawna interpretacja dostarczonych map w formacie geoJSON oraz ich optymalizacja związana z prezentacją w formie strony internetowej. Dostarczone mapy przygotowane były z dużą starannością i precyzją, ale przez to zajmowały bardzo dużo miejsca, dlatego też zastosować trzeba było mechanizmy pozwalające na korzystanie z nich nawet przez użytkowników słabych łącz internetowych. Elementem nietypowym, który musiał zostać oprogramowany z wykorzystaniem rzadko spotykanych technik, był przybornik pozwalający użytkownikom na rysowanie po mapach oraz nanoszenie na nie własnych informacji.

Rocznik	Powiat / Okręg sądowy	Województwo / Rejencja / Okręg polityczny / Gubernia	Prowincja / Kraj / Generálne Gubernatorstwo	Państwo
1910	powiat (Landkreis) Pszczyna (Pleß)	Rejencja Opolska (Regierungsbezirk Oppeln), cz.	Prowincja Śląsk (Provinz Schlesien), cz.	Prusy, cz.
1930	powiat pszczyński	Województwo Śląskie		Polska, cz.
1946	powiat pszczyński	Województwo Śląskie (Śląsko-Dąbrowskie cz.)		Polska, cz.
1950	powiat pszczyński	Województwo Katowickie		Polska, cz.
2002	powiat bielsko-lędziński	Województwo Śląskie		Polska, cz.

II. 4. Przykładowy wygląd portalu *Śląski Słownik Geograficzno-Historyczny GEOHIST*. Źródło: zasób Instytutu Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach

GEOHIST, choć ograniczony chwilowo do XX w., będzie projektem wyjątkowym i umożliwi prezentację danych dla jednostek administracyjnych najniższego szczebla, takich jak gminy, obszary dworskie i Gutzbesirki. Trzeba też dodać, że do tej pory mapy z siatkami administracyjnymi dla tych jednostek były trudno dostępne. Projekt będzie całkowicie multimedialny, przez co umożliwi przesuwanie się w czasie i przestrzeni, dowolne powiększanie

wycinka mapy oraz tworzenie kartodiagramów do wykorzystania dydaktycznego. Innowacją będzie wbudowany panel pozwalający na rysowanie własnych oznaczeń na mapie, pozwalający na spersonifikowanie danego wycinka mapy. Pozwoli to pokazać rozwój danej miejscowości i wyjaśnić złożoność podziałów administracyjnych w XX w. na terenie obecnego województwa śląskiego. Kolejne elementy składowe projektu to kolekcje materiałów dotyczących gmin w ŚBC i hasła o historii gmin w EWoS.

Projekt dzięki atrakcyjnej formie popularyzacji regionalnego dziedzictwa kulturowego dotrze do osób niezajmujących się zawodowo badaniami naukowymi. Projekt GEOHIST kończy się w 2019 r. 6 grudnia 2019 r. odbyła się konferencja naukowa połączona z prezentacją portalu i jego oceną naukową. Od stycznia 2020 r. GEOHIST będzie powszechnie i bezpłatnie dostępny dla wszystkich użytkowników. W przyszłości planowany jest rozwój bazy danych o niejednorodnych informacjach statystycznych, czyli te występujące tylko w jednym z proponowanych okresów czasowych, a także dodanie kolejnych cięć czasowych wraz z powiązanymi z nimi mapami administracyjnymi.

Bibliografia

- Czapliński, M., Wiszewski P. (eds.). (2014). *Region divided: times of Nation-States (1918-1945)*. Wrocław: Publishing House eBooki.com.pl
- Gemeindelexikon für den Freistaat Preussen*. Band VII: Provinz Oberschlesien. (1932). Berlin: Verlag des Preussischen Statistischen Landesamt.
- Gojniczek, W., Kaczmarek, R. (red.). (2017). *500 lat Reformacji na Górnym Śląsku*. Katowice: Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej.
- Harc, L., Wąs, G. (eds.). (2014). *The strengthening of Silesian regionalism (1526-1740)*. Wrocław: Publishing House e-Booki.com.pl
- Harc, L., Wiszewski, P., Żerelik, R. (2012). Czyj to region, czyli słów kilka o projekcie badawczym. *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka*, 4, 3-5.
- Harc, L., Wiszewski, P., Żerelik, R. (2013). Między świadomością narodową i regionalną. Śląsk podzielony (1918–1945). *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka*, 4, 3-6.
- Harc, L., Wiszewski, P., Żerelik, R. (2013). Śląsk jako region spójny czy zmierzający ku dezintegracji? Okres nowożytny. *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka*, 2, 3-4.
- Harc, L., Wiszewski, P., Żerelik, R. (2014). Śląsk w okresie przemian pomiędzy wielkimi wojnami (1740–1918). *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka*, 3, 3-5.

- Hołubowska, M. (2018). Na UWM powstaje interaktywny atlas. Pobrane 3 grudnia 2019, z: <http://www.uwm.edu.pl/egazeta/na-uwm-powstaje-interaktywny-atlas-historeczny>
- Instytut Historyczny UW. (Cop. 2014). *Śląsk ojczysty i Cuius Regio*. Pobrane 3 grudnia 2019, z: <http://www.slasknasz.uni.wroc.pl/ostatnie-publicacje>
- Kaczmarek, R. (2015). Górny Śląsk na skrzyżowaniu polskiej, niemieckiej i czeskiej tradycji historycznej. *Zaranie Śląskie. Seria Druga*, 1, 9-25.
- Kaczmarek, R. (red.). (2019). *Encyklopedia Województwa Śląskiego*. Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej. Pobrane 3 grudnia 2019, z: <http://www.ibrbs.pl>
- Kaczmarek, R., Kubica, A. (red.). (2015). Platforma Edukacji Regionalnej „Eduś”. Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej. Pobrane 3 grudnia 2019, z: <http://www.edus.ibrbs.pl>
- Mapa topograficzna Galicji (1779-1783). Z Archiwum Wojennego w Wiedniu. Program wydawniczy. Pobrane 3 grudnia 2019, z: <http://www.iaepan.edu.pl/galicja/>
- Nowosielska-Sobel, J., Strauchold, G., Wiszewski, P. (2015). Gmina Świerzawa. Atlas materiałów i źródeł historycznych. Pobrane 3 grudnia 2019, z: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/80111>
- Nowosielska-Sobel, J., Strauchold, G., Wiszewski, P. (2015). *Permanent change: the new region(s) of Silesia (1945-2015)*. Wrocław: Publishing House eBooki.com.pl.
- Patrzn, L. (1912). *Der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1910 in Schlesien*. Troppau: Im Verlag des schlesischen Landesausschusses.
- Pruszyński, J. (2002). Dziedzictwo kultury. Teorie. Dylematy restytucji. *Przegląd Wschodni*, 2, 359-390.
- Wiszewski, P. (ed.). (2013). *The long formation of the Region Silesia (c. 1000-1526)*. Wrocław: Publishing House eBooki.com.pl.

Michał Garbacz, Ryszard Kaczmarek, Łukasz Wroński

Digital Platform "GEOHIST". A new way of popularization and dissemination of the regional culture heritage by the Regional Research Institute of the Silesian Library in Katowice

Abstract

The Regional Research Institute of the Silesian Library has received a financial support from the Ministry of Culture and National Heritage, under the Digital Culture program, for the implementation of the project *The Geographical and Historical Dictionary of Silesia GEOHIST*. The project is being implemented in 2017-2019. It will facilitate access to documents and will enable the creation of an original statistical database, including visualisation of data in the form of an interactive map, presenting data from 1910, 1930, 1950 and 2002.

Keywords: Statistical Registers, Databases, Maps, Cultural Heritage, Silesian Voivodeship

Michał Garbacz, Ryszard Kaczmarek, Łukasz Wroński

Platforma Cyfrowa „GEOHIST”. Nowy sposób popularyzacji i rozpowszechniania regionalnego dziedzictwa kulturowego przez Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach

Streszczenie

Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej uzyskał w ramach programu Kultura Cyfrowa dofinansowanie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego na realizację projektu *Śląski Słownik Geograficzno-Historyczny GEOHIST*. Projekt jest realizowany w latach 2017–2019. Oprócz ułatwienia w dostępie do dokumentów umożliwi on stworzenie oryginalnej bazy danych statystycznych z ich wizualizacjami w postaci interaktywnej mapy, prezentującej dane z 1910, 1930, 1950 i 2002 r.

Słowa kluczowe: spisy statystyczne, bazy danych, mapy, dziedzictwo kulturowe, województwo śląskie

WOKÓŁ BIBLIOTEK NAUKOWYCH I ICH DZIAŁALNOŚCI NA ŁAMACH PISMA AKADEMICKIEGO „GAZETA UNIWERSYTECKA: MIESIĘCZNIK UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH”

Wstęp

Jubileusz 50-lecia Uniwersytetu Śląskiego w wielu jednostkach naukowych śląskiej *Alma Mater* był ceremonialnie obchodzony przez cały 2018 r. Zwieńczeniem tych uroczystości stało się spotkanie bibliotekarzy, bibliologów i pracowników naukowych poszczególnych wydziałów z władzami uczelni w Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej zamykające obchody jubileuszu (Markowska, 2018, s. 12–13). Wydarzeniom wyjątkowym jak i codziennym towarzyszy od lat „Gazeta Uniwersytecka UŚ” – pismo informacyjne i opiniotwórcze w środowisku akademickim.

Celem artykułu jest ukazanie problematyki bibliologicznej i informatologicznej na łamach periodyku uniwersyteckiego, a zwłaszcza bibliotekarstwa akademickiego, dotyczącej nowoczesnych form gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów w kontekście postępującego rozwoju komputeryzacji. Szczegółowej analizie poddano 270 zeszytów „Gazety...” z lat od 1992 do 2018, które zamykały dwadzieścia sześć lat ukazywania się pisma dokumentującego bieżące życie uczelni. Jubileuszowe uroczystości stały się okazją do refleksji i spojrzenia na zawartość pisma w celu wydobywania materiału, odnoszącego się do bibliotek naukowych i ich działalności, zarówno tych w strukturze uczelni, jak i z bliskiego sąsiedztwa oraz książnic zagranicznych. Przywołano kontekstowo także Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej jako dydaktyczne i naukowo-badawcze zaplecze bibliotek i niekwestionowany autorytet bibliologiczny. Temat bibliotekarstwa praktycznego i naukowego wielokrotnie przewijał się w dłuższych artykułach lub krótszych wypowiedziach i był swoistego

---

¹ Doktorantka na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego.

² Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

rodzaju promocją bibliotekarstwa akademickiego na łamach „Gazety Uniwersyteckiej UŚ”.

„Gazeta Uniwersytecka UŚ” w środowisku akademickim

„Gazeta Uniwersytecka UŚ” to pierwszy w historii tej uczelni biuletyn akademicki, w którym nieprzerwanie od dnia powstania opisuje się bieżące wydarzenia, jubileusze oraz osiągnięcia studenckie, profesorskie. Początki periodyku datuje się na 28 kwietnia 1992 r., kiedy to ówczesny Rektor UŚ, prof. zw. dr hab. Maksymilian Pazdan (swoją funkcję pełnił w latach 1990–1996) zainicjował i powołał do istnienia miesięcznik, czego potwierdzeniem było wówczas zarządzenie zatwierdzające powstanie pisma (Szpor, 2012, s. 4). Decyzja ta pozwoliła pierwszym felietonistom zaprezentować szerszej publiczności talent dziennikarski. Sekcję prasową początkowo tworzyli studenci, doktoranci i pracownicy UŚ mający wprawne pióro, co także dziś stanowi istotny walor gazety. Na stanowisko pierwszego redaktora naczelnego został powołany dr Franciszek Szpor z Wydziału Nauk Społecznych. Layout zaprojektowany przez pracownika Wydziału Nauk Społecznych UŚ dr. Zbigniewa Kantykę (także autora tekstów w latach 1992–1993), cechujący się prostą i czytelną grafiką, niezmienny w 105 numerach gazety (do lutego 2003 r.), stał się elementem, dzięki któremu pismo było rozpoznawalne. Numer zerowy (lipiec 1992) miał charakter informatora akademickiego. Czarno-białe zdjęcie umieszczone na okładce przedstawiało tłum ludzi – kandydatów na studia wyciągających ręce w aplauzie w stronę studenckiego indeksu. Wakacyjna *zerówka* zawierała zestawienie istniejących wydziałów, wykładnię najnowszych zmian dotyczących kierunków czy nowych propozycji edukacyjnych, ofertę letniej szkoły języka, literatury i kultury polskiej Uniwersytetu Śląskiego, a także zachętę do korzystania z bibliotek i czytelní.

Uniwersytet Śląski w latach 90. XX w. skupiał ok. 30 tys. studentów i zatrudniał ponad 3 tys. pracowników. Dla początkującego zespołu rejestrowanie wszystkich wydarzeń wydziałowych było zadaniem niełatwym. F. Szpor, choć doświadczony pracownik Zakładu Dziennikarstwa w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UŚ na Wydziale Nauk Społecznych w Katowicach, sam przyznał w jednym z wywiadów, że było to dla niego spore wyzwanie (Szpor, 2012, s. 4). Zerowy numer „Gazety Uniwersyteckiej UŚ” był bardzo prosty w swojej formie.

Dzięki otwartemu umysłowi, chęci przekazywania „usiowego” ducha oraz wytrwałej pracy udało się początkującemu zespołowi sprostać oczekiwaniom grona akademickiego. Kolejne numery, wydawane od października, cieszyły się coraz większą poczytnością. Z każdym następnym egzemplarzem pismo coraz lepiej trafiało w gust czytelników. Sprawiało to ogromną satysfakcję zarówno felietonistom, jak i samemu redaktorowi naczelnemu.

Częstotliwość ukazywania się gazety od samego początku była ustalona – każdego miesiąca. Przyjęty rytm udało się utrzymać przez wszystkie lata istnienia pisma.

Wyjściowym przeznaczeniem biuletynu było dostarczanie informacji całej społeczności akademickiej o najważniejszych wydarzeniach dotyczących Uniwersytetu. Mowa tutaj o uroczystościach, jubileuszach, osiągnięciach studentów i naukowców. Potwierdzeniem tego był tekst opublikowany już w drugim numerze gazety, w którym znajdował się opis ceremonii przyznania doktoratu *honoris causa* Hansowi-Dietrichowi Genscherowi za „wkład do świata naukowej myśli i naukowej refleksji” (Zawiszowski, Szpor, 1992, 2, s. 8). Podobne wydarzenia weszły w kanon artykułów obecnych w „Gazecie Uniwersyteckiej UŚ”. Tam, gdzie Uniwersytet świętuje badawcze osiągnięcia swoich studentów, pracowników czy sympatyków, są obecni redaktorzy uczelnianego pisma.

Gazeta miała i ma także charakter opiniotwórczy. Zespół redakcyjny zawsze starał się kształtować rzetelny obraz świata, pozytywne podejście do nauki oraz zachęcać do szukania i pogłębiania swoich pasji. Dowodem ich zaangażowania są dodatkowe numery pisma (wydania specjalne) uzupełniające informacje o bieżących wiadomościach. Pierwszy numer wydania specjalnego ukazał się we wrześniu 1997 r., a kolejny w październiku tego samego roku.

Rok 1997 przyniósł duże zmiany w zespole redakcyjnym, bowiem dotychczasowy redaktor po pięciu latach pracy ustąpił miejsca nowemu naczelnemu. Został nim prof. dr hab. Dariusz Rott, literaturoznawca, kulturoznawca i medioznawca. Wraz z nową osobowością przybyło dziennikarskie *novum*. Jedną ze zmian był comiesięczny dodatek dla kandydatów na studia pt. „Co – gdzie – kiedy?”. Cieszył się on wielkim zainteresowaniem wśród maturzystów (Rott, 2012, s. 6). Zaczęły się również kształtować stałe rubryki, jak np. lista osób, które otrzymały nagrody rektorskie, listy publikacji Wydawnictwa UŚ czy dział zawierający przemówienia rektorów śląskiej uczelni. Biuletyn coraz wyraźniej nabierał kształtów typowego czasopisma uniwersytecko-społeczno-kulturalnego. Kadra periodyku zaczęła brać udział w zjazdach redaktorów gazet akademickich, które przekształcono później we wspólne konferencje. Pierwszym spotkaniem zespołu „Gazety Uniwersyteckiej” z innymi środowiskami redakcyjnymi była V edycja Zjazdu Redaktorów Gazet Akademickich w 1998 r. zorganizowana przez ośrodek akademicki w Opolu. Spotkanie okazało się na tyle owocne, że następną edycję zorganizowano w murach Uniwersytetu Śląskiego, który obchodził wówczas 30. rocznicę istnienia.

Każda zmiana *image’u* magazynu czytelniczego jest zaliczana do przełomowych zdarzeń. Takie właśnie były dla „Gazety Uniwersyteckiej UŚ” lata 2003 i 2006. W 2003 r. na okładce zagościły piękne grafiki Grzegorza Hańderka, wówczas studenta katowickiej Akademii Sztuk Pięknych, a obecnie

prorektora tejże uczelni. W 2006 r. natomiast wprowadzono druk kolorowy oraz fotografie na okładce. Biuletyn z każdą wprowadzaną modyfikacją stawał się bardziej czytelny i przejrzysty.

Po dziewięciu latach zarządzania uczelnianym pismem prof. D. Rott od 2006 r. powierzył pieczę nad gazetą Iwonie Kolasińskiej. Doświadczenie pisarskie i zawodowe nowej kandydatki na redaktora naczelnego dowodziło trafności decyzji. Choć związana była jeszcze z „Dziennikiem Zachodnim”, przyjęła stanowisko redaktora naczelnego w uniwersyteckim piśmie na najbliższe cztery lata. Wraz z tą zmianą pismo ponownie się zmieniło. I. Kolasińska wprowadziła nowe działy, usprawniła obieg bieżących informacji oraz wzmocniła promowanie zbiorowych i indywidualnych sukcesów zarówno studentów, jak i nauczycieli akademickich. Na łamach gazety można było odnaleźć dział *Poznajmy się*, który miał prezentować pracowników naukowych, administracyjnych i pomocniczych Uniwersytetu Śląskiego (Kolasińska, 2012, dodatek jubileuszowy, s. 8). Niestety, ze względu na słabą współpracę z gronem pracowników uczelni, dział wycofano. Nie wszystkie jednak inicjatywy spotykały się z oporem społeczności akademickiej. Dział *Badania naukowe*, którego celem było opisywanie w sposób ciekawy i zrozumiały sukcesów oraz osiągnięć naukowców czy zespołów badawczych UŚ, został pozytywnie przyjęty i do dziś znajduje swoje miejsce w miesięczniku. W czasie, kiedy redaktorem pisma była I. Kolasińska, dbano przede wszystkim o to, żeby przekazywać informacje na temat wydarzeń aktualnych i prowadzonych w uczelni badań, co nadawało gazecie profil kroniki wydarzeń uczelnianych (Kolasińska, 2012, s. 8). W 2007 r. w redakcji pojawiła się nowa, doświadczona wówczas dziennikarka Maria Sztuka, która dzięki swojemu doświadczeniu, wiedzy i niespotykanej aktywności wniosła do zespołu nowego ducha. Do dziś jest aktywnym współpracownikiem miesięcznika.

Po czteroletniej kadencji Iwony Kolasińskiej nowym redaktorem naczelnym została Jolanta Kubik. Z dziennikarstwem była związana już jako studentka pierwszego roku polonistyki, kiedy debiutowała w katowickim „Gościu Niedzielnym” (Kubik, 2012, s. 9). Podejmując się nowej funkcji, odważnie zadecydowała o unowocześnieniu pisma. Dzięki niej dr hab. Łukasz Kliś z Wydziału Artystycznego UŚ zaprojektował nowe logo oraz szatę graficzną pisma, która miała zwrócić uwagę czytelników na aktualnie toczące się wydarzenia. W gazecie znalazły się portrety felietonistów, wywiady związane z tematem numeru czy wydarzeniem miesiąca, prezentacja losów absolwentów, artykuły o pasjach naukowych członków wspólnoty akademickiej oraz o osiągnięciach studentów. Dodatkową modyfikację przeszła witryna internetowa, za przygotowanie której odpowiedzialny był Mateusz Rynk. Zgrana współpraca zaowocowała powstaniem kompatybilnego duetu: tradycyjnie wydawanego czasopisma i strony internetowej. Kolejnym pomysłem było założenie *fanpage’a* na Facebooku. Choć przygoda

Jolanty Kubik z „Gazetą Uniwersytecką UŚ” trwała tylko dziewięć miesięcy, był to czas intensywnej pracy i wyraźnie zaznaczył się on w historii miesięcznika.

Po J. Kubik redakcję w 2012 r. przejęła dr Agnieszka Sikora, pasjonatka podróży i literatury staropolskiej (Sikora, 2012b, dodatek jubileuszowy, s. 26). Nie było to jednak jej pierwsze spotkanie z „Gazetą Uniwersytecką UŚ”. A. Sikora jeszcze jako studentka filologii polskiej zetknęła się z tym pismem, kiedy jej wyprawa w Andy została objęta honorowym patronatem uczelni i gazety. Na stronach miesięcznika pojawiło się wówczas kilka relacji z tej podróży. Z czasem stała się etatowym pracownikiem czasopisma, a następnie redaktorem naczelnym periodyku. Z racji zamiłowania do literatury obecna redaktorka zwraca szczególną uwagę na poprawność językową zamieszczanych tekstów, a także styl, który powinien przyciągać uwagę czytelników. Do tej pory bowiem, np. sprawozdania były „suchymi relacjami”, niewywołującymi emocji. Koncentrowano się np. na listach gości, a nie na tematyce konkretnego spotkania czy wydarzenia. Za wkład A. Sikory w rozwój pisma można uznać położenie nacisku na promocję badań naukowych oraz zmianę sposobu opracowywania artykułów o tematyce popularnonaukowej, w wyniku czego w 2012 r. „Gazeta Uniwersytecka UŚ” została nominowana do tytułu Popularyzatora Nauki 2012 w konkursie serwisu Nauka w Polsce Polskiej Agencji Prasowej. Z czasem dzięki kierownictwu A. Sikory uniwersytecki biuletyn przekształcił się w przyjazne pismo, które nieustannie się rozwija.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Śląskiego

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego powołana została w strukturze uczelni wraz z utworzeniem śląskiej *Alma Mater* w 1968 r. Uniwersytet przejął biblioteki po Wyższej Szkole Pedagogicznej i Filii Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Katowicach, razem z depozytem Biblioteki Śląskiej, a także zbiór byłej biblioteki Instytutu Pedagogicznego, działającego w Katowicach w latach 1928–1960 (Sikora, 2008, s. 22). Nowo powstała biblioteka uniwersytecka posiadała wówczas prawie sto tysięcy woluminów książek, czasopism i zbiorów specjalnych. Od tego czasu nieprzerwanie pełni rolę instytucji usługowej i naukowo-badawczej w środowisku akademickim, poszerzając swoją działalność o biblioteki specjalistyczne na nowo tworzonych kierunkach i wydziałach. Warto podkreślić za Wandą Dziadkiewicz, że „biblioteka jest systemem składającym się z czterech elementów: zbiorów – tradycyjnych, jak i w postaci elektronicznej, użytkowników, bibliotekarzy oraz bazy materialnej, przez co należy rozumieć budynek i wyposażenie techniczne. Elementy te tworzą bibliotekę dopiero wtedy, gdy wchodzą we wzajemne związki” (Dziadkiewicz, 1997, s. 1). Zadaniem każdej biblioteki jest gromadzenie, opracowanie i udostępnianie zbiorów, dlatego gwałtowny

rozwój nowych źródeł informacji i szybki dostęp do nich miał radykalny wpływ na zmianę roli i funkcji bibliotek naukowych. W dotychczasowym trójpodziale pracy bibliotecznej punkt ciężkości uległ jednak przesunięciu w kierunku udostępniania (Tetela, 1996, s. 7).

O znaczeniu i roli biblioteki w śląskiej wszechnicy wypowiadają się na łamach gazety studenci, jako główni użytkownicy czytelní i wypożyczalni oraz dyrekcja biblioteki odpowiedzialna za system biblioteczno-informacyjny uczelni. Nie ulega wątpliwości, że ci którzy odwiedzają bibliotekę są zadowoleni z jej usług i gromadzonych zbiorów. „Zrozumiałym marzeniem Pani Dyrektor [mgr W. Dziadkiewicz] jest natomiast doczekanie się biblioteki uniwersyteckiej z prawdziwego zdarzenia – nowoczesnej, z odpowiednią bazą telekomunikacyjną i komputerową, dzięki którym możliwa będzie szybka i kompetentna informacja” (Piecha, 1993, s. 5). Jak na ówczesne możliwości były to plany odległe.

Widząc, jak ważne jest dla obecnych i przyszłych pokoleń, gromadzenie bieżącej literatury, zwrócono się z prośbą do pracowników poprzez GU „o przekazywanie dwóch egzemplarzy swoich publikacji do Biblioteki Głównej lub przysyłaniu informacji o miejscach ich wydania, co umożliwi dotarcie do nich w celu zakupu [...] materiałów z konferencji i sesji naukowych organizowanych przez wydziały i instytuty Uniwersytetu Śląskiego [...] plakatów, programów imprez, fotografii i innych materiałów dokumentujących działalność naukową, społeczną i kulturalną Uniwersytetu Śląskiego” (Apel Biblioteki Głównej, 1995, s. 5). Po kilku latach ponowiono prośbę do autorów publikujących w innych oficynach niż wydawnictwo uniwersyteckie (Apel, 1999, s. 5). Działania te szły w kierunku upowszechniania rodzimego dorobku naukowego zarówno w Polsce, jak i poza granicami kraju, czego dowodem są cytowane publikacje pracowników Uniwersytetu Śląskiego w Science Citation Index omówione przez Grzegorza Rackiego i Anetę Drabek (Racki, Drabek, 1999, s. 24-26).

O miejscu Uniwersytetu Śląskiego w nauce polskiej i światowej na podstawie cytowań rozpisujący się na łamach GU głównie G. Racki (Racki, 1999a, s. 33-34; 1999b, s. 7-8), przybliżając tę problematykę w dwóch obszernych artykułach. Odpowiedzią na te teksty był artykuł Jerzego Ratajewskiego, w którym autor wyjaśniał pojęcia naukometrii i bibliometrii, a także zaznaczał, że „w nauce, jak w wielu dziedzinach ludzkich działań, nie sprawdza się dialektyka heglowska, że ilość przechodzi w jakość” (Ratajewski, 1999, s. 14). Z kolei G. Racki twierdził, że „u progu XXI wieku bibliometria staje się merytoryczną podstawą naukometrii, a w praktyce nierzadko już jest jej synonimem” (Racki, 1999c, s. 15). Takie ujęcie prowadziło do wszechstronnych socjograficznych studiów wartości nauki i samych uczonych.

Teksty G. Rackiego dotyczą najczęściej cytowanych artykułów pracowników Uniwersytetu Śląskiego w kolejnych latach. Badacz skupia się głównie na naukach ścisłych, a zwłaszcza fizyce (Racki, 2000a, s. 4-6) i Wydziale

Nauk o Ziemi (Racki, 2000b, s. 18-20). Natomiast A. Drabek, pracownik Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego, podjęła się opracowania najczęściej cytowanych publikacji pracowników Wydziału Filologicznego, chociaż jak stwierdziła sama autorka, humanistykę, ze względu na jej „niemierzalny charakter trudno ocenić” (Drabek, 1999, s. 13, 18). Tekst A. Drabek został przez Zbigniewa Żmigrodzkiego – pracownika Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej – uznany za „nadzwyczaj pożyteczny wobec szerzonych zapytań, które bibliometrię, czyli ilościowe ujmowanie publikacji, podnoszą do rangi »naukometrii«, a więc metody określania poziomu naukowego osób i instytucji” (Żmigrodzki, 1999, s. 12).

Pomimo prężnie rozwijających się badań bibliometrycznych i rozwoju elektronicznego udostępniania zbiorów problem lokalizacji biblioteki i braku pomieszczeń magazynowych był wciąż aktualny. Uniwersytet Śląski zdołał jednak otrzymać dotację z Fundacji im. Stefana Batorego, za którą w latach 1997–1998 wyremontowano pomieszczenia biblioteczne (Dziadkiewicz, 1998, s. 18). Sprawnie przeprowadzone remonty nie tylko poprawiły warunki przechowywania zbiorów, ale również polepszyły pracę personelu. Ogólnie jednak sytuacja lokalowa Biblioteki Głównej nadal była trudna. Jak zaznacza w sprawozdaniu ówczesny rektor Uniwersytetu Śląskiego prof. Tadeusz Sławek: „brak miejsca na nowe książki oraz niefunkcjonalność i ciasnota pomieszczeń, to główne powody ograniczające działalność Biblioteki” (Sprawozdanie Rektora, 1998, s. 17).

Przy wielu okazjach podkreślano trudne warunki lokalowe akademickiej ksiąźnicy. Były nawet plany połączenia Biblioteki Śląskiej i Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego³ w jeden wspólny organizm. Pisano wówczas, że „przewiduje się, że Biblioteka Śląska stanie się biblioteką uniwersytetu i zostanie odpowiednio uzupełniona. Oprócz tego stworzone zostaną biblioteki wydziałowe” (Dziadkiewicz, 1999, s. 11). Na planach jednak poprzestano. Obszerny artykuł ówczesnego dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej, W. Dziadkiewicz, szczegółowo ilustrował związki obu instytucji, których początki sięgają daleko przed powołaniem Uniwersytetu (Dziadkiewicz, 1999, s. 11). Ostatecznie postanowiono budować nowy gmach Biblioteki Śląskiej, a lokalizacja Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego nie zmieniła się. Plany nowej siedziby Biblioteki UŚ odłożono. Reakcją na artykuł W. Dziadkiewicz była polemiczna wypowiedź Jana Malickiego – dyrektora Biblioteki Śląskiej, podchodzącego krytycznie do łączenia bibliotek (Malicki, 1999, s. 20, 23). Z kolei artykuł J. Malickiego zainspirował prof. Jacka Janię, prorektora do spraw nauki, który zamieścił komentarz do wypowiedzi dyrektora Biblioteki Śląskiej, a także odniósł się do treści obu artykułów, kładąc bardziej nacisk na to, co łączy ksiąźnice, a nie na to, co je dzieli (Jania, 1999, s. 11).

³ W 1998 r. Biblioteka Główna Uniwersytetu Śląskiego przyjęła nazwę Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego.

Temat budowy gmachu dla Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego przewijał się wielokrotnie na łamach „Gazety Uniwersyteckiej UŚ”. Ważną informacją była ta o przekazaniu w 2001 r. przez Urząd Miasta w Katowicach Uniwersytetowi Śląskiemu działki pod budowę nowej biblioteki uniwersyteckiej (M. K., 2001a, s. 23). Cieszył więc fakt, że po 30 latach nieustannych starań ziściły się marzenia śląskiego środowiska naukowego o akademickiej bibliotece z prawdziwego zdarzenia. Odpowiedzą na decyzję Urzędu było zaplanowanie przez rektora ogłoszenia konkursu architektonicznego na projekt nowego gmachu biblioteki, w którym, oprócz przestrzeni na książki, przewidziano miejsce na wystawy, koncerty i spotkania naukowe. Konsekwencją tych działań było zorganizowanie wielkiego balu charytatywnego, z którego dochód miał zasilić fundusz na budowę gmachu. Organizatorem balu było Stowarzyszenie Przyjaciół Uniwersytetu Śląskiego wspólnie z Instytucją Kultury „Estrada Śląska”. Dzięki temu przedsięwzięciu kwota, którą zebrano podczas balu, wynosiła ponad 90 tys. zł. (M. K., 2001b, s. 39). W następnych latach odbywały się kolejne bale charytatywne zasilające budżet przyszłej księżnicy (Przyjaciele biblioteki, 2004, s. 24–25).

Plany budowy nowej biblioteki akademickiej omawiano w kolejnych artykułach „Gazety Uniwersyteckiej UŚ”. W jednym z nich dyrektor biblioteki uniwersyteckiej W. Dziadkiewicz szczegółowo zaprezentowała dotychczasową strukturę organizacyjną systemu biblioteczno-informacyjnego, wraz z 24 bibliotekami specjalistycznymi. Autorka wskazała na rozproszoną lokalizację Uniwersytetu, a tym samym bibliotek, które służą wydziałom i specjalistycznym jednostkom (Dziadkiewicz, 2001, s. 4). Jeden z wątków artykułu dotyczył propozycji organizacji i wizji Biblioteki w nowym gmachu jako zcentralizowanego systemu, gdzie „głównym celem powinno być [...] zapewnienie lepszej obsługi środowiska naukowego pod względem dostępu do informacji i piśmiennictwa oraz pomocy w realizacji zadań dydaktycznych” (Dziadkiewicz, 2001, s. 5). Dyrektor Biblioteki zachęcała do wyrażania opinii na temat przedstawionego pomysłu, ponieważ mogą one pomóc w projektowaniu architektonicznym i udoskonalaniu pracy nad przygotowaniem zbiorów do udostępniania w przyszłości.

Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka (CINiBA)

Pierwsze wzmianki o Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej pojawiły się na łamach „Gazety Uniwersyteckiej UŚ” w 2003 r. Przedstawiono koncepcję CINiB-y (Koncepcja Centrum, 2003, s. 1), a następnie poinformowano o przebiegu i wynikach dwuetapowego konkursu na projekt budowy biblioteki. Zaprezentowano również wystawę prac konkursowych, którą można było zwiedzać w budynku Rektoratu Uniwersytetu Śląskiego (Projekt Biblioteki Uniwersyteckiej, 2003, s. 2–3). Był to pierwszy zwiastun zapowiadający zmaterializowanie planów budowy nowocze-

snego gmachu uniwersyteckiej księżnicy. Kolejne spotkanie poświęcone prezentacji wizji architektonicznych CINIb-y odbyło się w 2004 r. również w Rektoracie, w trakcie którego przedłożono plany inwestycyjne oraz omówiono bieżącą działalność księżnicy (Centrum Informacji Naukowej, 2004, s. 2–3). Budowa nadal jednak nie rozpoczynała się. Sytuacja zmieniła się, kiedy pojawił się pomysł połączenia sił dwóch uczelni i budowy biblioteki dla Akademii Ekonomicznej (AE) i Uniwersytetu Śląskiego (Trzmiel, 2008, s. 20–21). Ostatecznie przygotowano projekt, dzięki któremu pozyskano środki z Unii Europejskiej, które umożliwiły realizację tej inwestycji.

Następnym konkretnym krokiem w kierunku urzeczywistnienia budowy była konferencja prasowa, która odbyła się w Rektoracie UŚ. Podczas spotkania został przedstawiony zakres wspólnych działań UŚ i AE w celu stworzenia nowoczesnej biblioteki (Sikora, 2009, s. 9). Wydarzeniem znaczącym dla środowiska naukowego było wmurowanie kamienia węgielnego w 2010 r. pod budowę CINIb-y. Jak stwierdzono podczas uroczystości: „Nowoczesna biblioteka naukowa spełniać będzie standardy XXI w. w zakresie udostępniania informacji niezbędnej do realizacji programów studiów obu uczelni, poprawy jakości nauczania poprzez zwiększenie potencjału badawczego, zwiększenie dostępności literatury naukowej w regionie oraz zwiększenie roli Uniwersytetu Śląskiego i Akademii Ekonomicznej w międzynarodowych relacjach naukowych” (Wmurowanie kamieni węgielnych, 2010, s. 16). Po niespełna trzech latach intensywnych działań cel ten został osiągnięty. Zarówno pomysł, jak i projekt na nowoczesną bibliotekę jeszcze przed otwarciem dla czytelników został doceniony w kilku prestiżowych konkursach: Laury studenckie (2009) – nagroda honorowa, Śląskie na 5 (2010) – wyróżnienie, Fundusze dla Nauki (2011) – wyróżnienie, Obiekt Roku (2011) – nagroda główna i wyróżnienie Grand Prix, CINIbA wśród 101 najciekawszych budynków dekady (2012) (Witek, 2012, s. 9) oraz „Polski Cement w Architekturze” (2013) – nagroda główna (CINIbA, 2013, s. 4–5). Dla użytkowników, którzy niebawem mieli przekroczyć próg biblioteki, najważniejszą sprawą była jednak funkcjonalność oferowanych rozwiązań.

Po wielu latach oczekiwania marzenia studentów i pracowników uczelni zostały spełnione. Szczególnym więc wydarzeniem dla środowiska była inauguracja CINIb-y, która odbyła się 12 października 2012 r. z udziałem przedstawicieli władz uczelni, pracowników naukowych i studentów, środowisk biznesu, polityki, kultury i sztuki, a także bibliotekarzy akademickich. Centrum zapewnia szeroki dostęp do krajowych publikacji naukowych w postaci tradycyjnej i elektronicznej. Możliwy stał się również dostęp do światowych baz danych. Gmach oferuje czytelnikom zbiór liczący blisko miliona woluminów książek i czasopism (Sikora, 2012a, s. 10). CINIbA wpisuje się coraz mocniej w pejzaż kampusu uniwersyteckiego. Ogłoszono nawet konkurs na exlibris CINIb-y, którego organizatorem byli CINIbA oraz

Instytut Sztuki UŚ, a wykonawcami studenci tegoż Instytutu. Przygotowali oni projekty graficzne w oparciu o tradycyjne techniki graficzne (Ex Libris CINIbA, 2014, s. 4).

Czwarte urodziny CINIb-y były okazją do podsumowania dotychczasowej pracy i refleksji nad przyszłością. Przy wielu okazjach podkreślano, że jest to biblioteka otwarta zarówno dla pracowników naukowych i studentów środowiska akademickiego, jak i dla mieszkańców Katowic. Centrum organizuje zajęcia dla młodzieży, warsztaty dla seniorów, profesjonalne szkolenia dla aktywnych zawodowo oraz wiele imprez o charakterze edukacyjnym, kulturowym i naukowym (Nęcka, 2016, s. 5).

Aktywność w uczelni i zaangażowanie na rzecz środowiska sprawiły, że Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka znalazły się wśród laureatów regionalnego konkursu Lodołamacz 2018, zdobywając pierwsze miejsce w kategorii „przyjazna przestrzeń publiczna”. Kapituła konkursu doceniła wspólną przestrzeń Uniwersytetów Śląskiego i Ekonomicznego w Katowicach jako najlepsze rozwiązanie architektoniczne i urbanistyczne z dostosowaniem dla potrzeb osób niepełnosprawnych (Nęcka, 2018, s. 4).

Zwieńczeniem wieloletniej pracy ksiąźnicy akademickiej były obchody jubileuszu 50-lecia działalności Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego, które otworzył rektor Uniwersytetu Śląskiego prof. dr hab. Andrzej Kowalczyk. W skierowanym do uczestników wystąpieniu rektor powiedział, że: „50 lat pracy pozwala mówić teraz o Uniwersytecie kompletnym, którego ważnym elementem, sercem, jest właśnie Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka” (Markowska, 2018, s. 12). Następnie głos zabrala Wanda Dziadkiewicz dyrektor biblioteki (1982–2003), przybliżając zebranym historię ksiąźnicy oraz najważniejsze fakty z jej życia. Miłym akcentem było wręczenie przez dr Joannę Pasztaleniec-Jarzyńską, prezesa Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, dyrektorowi CINIb-y prof. dr. hab. Dariuszowi Pawelcowi medalu w dowód uznania przyznany Bibliotece UŚ przez Zarząd Główny SBP. Medale za zaangażowanie w pracę z rąk rektora UŚ otrzymali również pracownicy Biblioteki. Zwieńczeniem uroczystości była prezentacja tzw. trylogii Biblioteki, która ukazała się w serii „Biblioteka Otwarta”: *Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w pięćdziesięciolecie istnienia*, *Biblioteki specjalistyczne Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, *Kolekcje w zbiorach Bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, pod red. Marii Kycler, Dariusza Pawelca i Bogumiły Warzachowskiej, jako kompendium wiedzy o historii, funkcjonowaniu i pracy bibliotek (Markowska, 2018, s. 13).

Nowoczesne formy opracowania i udostępniania zbiorów

Lata 90. XX w. były początkiem komputeryzacji w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego. Wprowadzenie technik komputerowych w miejsce tradycyjnych sposobów działalności bibliotek wynikało nie tylko z trendów

ogólnoświatowych, ale z faktu ciągłego przyrostu informacji, do której należało mieć szybki i sprawny dostęp. Prace nad komputeryzacją biblioteki wiązały się z opracowaniem systemu informatycznego. Pierwszy wykorzystywał standard pakietu MICRO/ISIS nieodpłatnie rozpowszechnianego przez UNESCO (Kowalski, 1993, s. 6). Jednak oprogramowanie to nie było gotowym systemem obsługi biblioteki, gdyż dopiero na jego podstawie programiści z Centrum Techniki Obliczeniowej stworzyli struktury baz danych i sposoby ich obsługi. Do dyspozycji użytkowników oddano wówczas pełne bazy danych (Baza Wykaz, Baza Odbiór, Baza Dorobek, Baza Katalog) udostępnione przez Polską Fundację Upowszechniania Nauki. Równolegle do prowadzonych prac informatycznych dokonywano zakupów niezbędnego sprzętu komputerowego, głównie z myślą o polepszeniu obsługi użytkowników biblioteki. O pracach nad komputeryzacją informatyk biblioteczny pisze: „Miejmy nadzieje, że mimo ciągłych niedostatków finansowych komputeryzacja Biblioteki Głównej posuwać się będzie może nie w zawrotnym tempie, ale przynajmniej we właściwym kierunku” (Kowalski, 1993, s. 7).

Na temat rozwoju sieci komputerowych i usług informacyjnych „Gazeta Uniwersytecka UŚ” w 1994 r. opublikowała cykl artykułów Macieja Uhliga przybliżających pracownikom naukowym i studentom usługi Internetu. Informacje te były ważne również dla służb bibliotecznych, które doceniały możliwości nowego narzędzia, jakim jest Internet. Obszerny artykuł M. Uhliga wskazał bibliotekarzom zalety Internetu i systemu WWW, zwłaszcza że, jak zaznaczył, na zachodzie już „wdrażano nowe technologie w celu utworzenia jednolitej zintegrowanej uniwersalnej biblioteki złożonej z wielu różnych zasobów, począwszy od informacji udostępnianych przez indywidualne osoby, aż do zbiorów gromadzonych przez profesjonalne biblioteki i zasoby danych udostępniane przez uczonych” (Uhlig, 1995, s. 10).

Śląska uczelnia nie pozostawała w tyle, gdyż w 1996 r., podczas międzynarodowej konferencji naukowej *Elektroniczna biblioteka dzisiaj*, nastąpiła inauguracja sieciowego systemu rozpowszechniania baz danych. System połączył biblioteki akademickie Katowic i Opola. Przybliżając to niecodzienne wydarzenie, napisano: „System [...] to elektroniczna biblioteka, która zdolna jest zgromadzić niewyobrażalnie wielką ilość informacji i udostępniać ją bez przerwy o każdej porze dnia i nocy, w jednym czasie dowolnej ilości użytkowników podłączonych w dowolnym miejscu do sieci komputerowej” (F.S., 1996, s. 1). Tak duże przedsięwzięcie mogło być zrealizowane w Uniwersytecie Śląskim dzięki środkom uzyskanym z programu Tempus we współpracy z Akademią Ekonomiczną (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny) w Katowicach, uniwersytetami w Opolu, Tours, Trewirze i Brukseli.

Uruchomienie sieciowego systemu baz danych InfoWare CD/HD, odbiło się szerokim echem w środowisku uczelnianym, a jego działanie i wykorzystanie zostało szczegółowo omówione na łamach „Gazety Uniwersyteckiej UŚ” przez pracowników Biblioteki Głównej: Andrzeja Koziarę

(Koziara, 1996, s. 4) i Aleksandrę Kasper (Kasper, 1996, s. 8–9). Z kolei prof. Grzegorz Racki pisał o zakupie przez Bibliotekę Główną i wykorzystaniu przez środowisko naukowe prestiżowych baz elektronicznych do poznawania na bieżąco stanu i trendów rozwojowych współczesnej nauki (Racki, 1997, s. 8–9), a także o nowej bazie danych dla nauk humanistycznych (Racki, 1999a, s. 30). Natomiast uruchomienie nowej strony WWW Biblioteki Główniej ułatwiało docieranie do informacji o zbiorach w sieci Uniwersytetu Śląskiego, jak również zapewniało informację o zasobach bibliotek polskich i zagranicznych (Drabek, Pulikowski, 1998, s. 29).

Rozwój sieci komputerowej to nie tylko lepszy dostęp do wiedzy, to także sposobność do tworzenia wspólnych przedsięwzięć w celu sprawnego przepływu informacji. Zorganizowanie Konferencji Górnośląskiego Konsorcjum Bibliotek Naukowych pod hasłem *Biblioteka elektroniczna dzisiaj* było okazją do wymiany doświadczeń w zakresie wykorzystania baz danych na CD-ROM w sieciach komputerowych (Dziadkiewicz, 1999, s. 4). Konsorcjum Fundacji Sorosa i EBSCO Publishing, o którym pisze GU, dawało możliwość elektronicznego dostępu do pełnotekstowych czasopism naukowych w bibliotekach naukowych na zasadach bezpłatnego testowania (Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego, 1999, s. 26). Szerokie możliwości dostępu do elektronicznych czasopism pełnotekstowych z zakresu nauk społecznych, humanistycznych i ścisłych (zbiór aktualizowany co tydzień) oferowało również konsorcjum Kluwer Academic Publisher (Konsorcjum, 2003, s. 15). Z każdym rokiem testowane były nowe bazy i serwisy informacyjne, a także uaktualniana strona domowa Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego (Kaszper, 2000, s. 20–21; Kaszper, 2006, s. 30) z zachowaniem zasad dostępu do licencjonowanych źródeł elektronicznych (Kaszper, 2007, s. 29). Znaczny postęp w obsłudze czytelników stwarzał „system Onelog, który pozwalał na łatwy dostęp do zasobów informacji elektronicznej – baz danych oraz czasopism elektronicznych – użytkownikom łączącym się z komputerów zlokalizowanych poza siecią Uniwersytetu Śląskiego” (Kaszper, 2005, s. 22). Użytkownicy informowani byli również o wszelkich nowościach i zmianach zarówno za pośrednictwem „Gazety Uniwersyteckiej UŚ”, jak też w wydawanych i uaktualnianych informatorach, ulotkach i bieżących komunikatach na stronie WWW biblioteki.

Dużym usprawnieniem w pozyskiwaniu i wypożyczaniu literatury było uruchomienie katalogu komputerowego i możliwość zamawiania książek z każdego stanowiska mającego dostęp do Internetu (Dec, 2002c, s. 26). Przy korzystaniu z katalogu komputerowego jako szybkiej formy zamawiania książek zarówno do korzystania na miejscu, jak i do wypożyczenia na zewnątrz potrzebna była stała współpraca bibliotekarzy i czytelników, o czym szczegółowo pisała Renata Dec w kolejnym artykule na łamach gazety (Dec, 2002b, s. 17). Kontynuacją tej wypowiedzi była refleksja Moniki Skowron, która oczami czytelnika i bibliotekarza wskazywała na pewne praktyczne aspekty

korzystania z biblioteki (Skowron, 2003, s. 10–11). Nietrudno zauważyć, że współczesna biblioteka akademicka w coraz większym zakresie współtworzy nowoczesne społeczeństwo informacyjne, poszerzając zakres usług i udoskonalając sposoby dostępu do zasobów wiedzy, z wykorzystaniem specjalistycznych technologii informatycznych (Witek, Zięba, 2008, s. 22).

O stworzenie przyjaznego miejsca do pracy naukowej i dydaktycznej zabiegali pracownicy Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. W tych staraniach podkreślali jednak współpracę nauczycieli akademickich z bibliotekarzami i studentami. Oferta pracowników biblioteki dotyczyła dydaktyki bibliotecznej, niezbędnej na wszystkich poziomach studiowania, począwszy od przysposobienia bibliotecznego dla początkujących studentów, a kończąc na propozycjach dla słuchaczy studiów doktoranckich. Pisano o tym, że: „Dydaktyczna rola biblioteki uczelnianej polega na kształtowaniu studenta jako użytkownika informacji – na nauczaniu go korzystania z informacji, na rozwijaniu w nim samodzielności i inicjatywy w tym zakresie” (Kycler, Warząchowska, 2002, s. 14). Dopelnieniem przedstawionej oferty dydaktycznej był szczegółowy program realizowania jej zarówno dla studentów, jak i dla nauczycieli akademickich.

Warto zaznaczyć, że Biblioteka UŚ, obok działalności dydaktycznej prowadziła szeroką działalność usługową za pośrednictwem czytelni, wypożyczalni miejscowej i międzybibliotecznej. Dzięki wieloletniej współpracy z bibliotekami akademickimi w Polsce i za granicą z usług wypożyczalni międzybibliotecznej korzystają przede wszystkim studenci ostatnich lat piszący prace licencjackie, magisterskie, ale także doktoranci i sami pracownicy uczelni (Kuś, 2004, s. 37). Taka forma współpracy umożliwia zdobycie potrzebnej literatury bez konieczności wyjazdu do odległej biblioteki i jest dużym ułatwieniem dla czytelników niepełnosprawnych.

Z myślą o tej grupie użytkowników wydrukowano artykuł przybliżający przebieg konferencji zatytułowanej *Biblioteki współczesne wobec czytelników niepełnosprawnych – budownictwo i wyposażenie* (Dec, 2002a, s. 11). Autorka tekstu zwróciła w nim uwagę na budownictwo biblioteczne, wyposażenie i sprzęt oraz zapewnienie dostępu do literatury dla wszystkich grup użytkowników, a zwłaszcza dla osób z różnego typu niepełnosprawnościami, których jest wprawdzie niewielki procent wśród korzystających, ale wymagają oni szczególnej troski. Powoływano się na dobre rozwiązania architektoniczne i organizacyjne wielu polskich bibliotek, wskazując przy tym na poszerzenie dostępu do zbiorów dla osób niepełnosprawnych poprzez wprowadzenie znacznej liczby dokumentów do Śląskiej Biblioteki Cyfrowej (ŚBC). Takie działania mogły być zrealizowane dzięki projektowi *Dostosowanie zasobu Śląskiej Biblioteki Cyfrowej do rozszerzonego dostępu internetowego – RID* (Waga, Drabek, 2010, s. 24–25). Nietrudno zauważyć, że współczesne biblioteki w coraz większym zakresie i coraz częściej współtworzą społeczeństwo informacyjne otwarte na różnorodnego użytkownika.

Dużym udogodnieniem dla badaczy kulturowego dziedzictwa Śląska stało się oficjalne otwarcie w 2006 r. ŚBC, która została utworzona na mocy porozumienia pomiędzy Biblioteką Śląską a Uniwersytetem Śląskim. Ta nowa forma udostępniania zbiorów w ich historycznej i współczesnej różnorodności miała na celu prezentację w Internecie materiałów znajdujących się w bibliotekach śląskich objętych konsorcjum, jak również z innych zasobów włączonych w krajowy system bibliotek cyfrowych (Waga, 2006, s. 19). Z obserwacji i przeprowadzonych badań wynika, że ŚBC cieszyła się dużym zainteresowaniem. Chociaż była jedną z najmłodszych Bibliotek Cyfrowych w Polsce po kilku miesiącach od otwarcia osiągnęła liczbę 1000 wirtualnych publikacji i odnotowała ponad pół miliona odwiedzin (Ponad, 2007, s. 29). Wkład Uniwersytetu Śląskiego w zasoby biblioteki cyfrowej powiększał się z każdym miesiącem i choć był to może skromny udział w skali całej kolekcji, to jednak cieszył fakt, że liczba odwiedzin strony rosła, o czym świadczyło przekroczenie drzwi Śląskiej Biblioteki Cyfrowej przez milionowego czytelnika (Drabek, 2007, s. 28). ŚBC to również miejsce, gdzie zostały zabezpieczone zbiory archiwalne i cenne dokumenty dostarczone przez prywatnych ofiarodawców, którzy chcieli zachować pamięć o minionych wydarzeniach (Sztuka, 2010, s. 20).

W lipcu 2016 r. minęło 10 lat od założenia Śląskiej Biblioteki Cyfrowej będącej jedną z pięciu największych polskich bibliotek cyfrowych i drugą pośród cyfrowych bibliotek specjalistycznych (Drabek, 2016, s. 23). W ciągu dekady podejmowano szereg inicjatyw, projektów i działań zmierzających do powiększania elektronicznych zasobów. Zaproszone do współpracy instytucje z województwa śląskiego i opolskiego umieściły w ŚBC blisko 220 tys. publikacji, które miały ponad 50 milionów odsłon. Dzięki tak bogatym i różnorodnym zbiorom ŚBC stała się wartościowym źródłem dla badaczy poszukujących tekstów naukowych i tych wszystkich, którzy są zainteresowani literaturą dydaktyczną i użytkową.

Biblioteki specjalistyczne w systemie biblioteczno-informacyjnym

Biblioteki specjalistyczne w Uniwersytecie Śląskim dysponują pokaznym zbiorem literatury służącej pracownikom naukowym i studentom macierzystych wydziałów. Tworzone w strukturach wydziałów zatrudniają nie tylko bibliotekarzy, ale często wykwalifikowanych pracowników dziedzinowych, którzy wspólnie z kadrą naukowo-dydaktyczną kształtują księgozbiór bibliotek na użytek całej społeczności akademickiej. Szerokie kontakty środowiska naukowego z ogólnopolskim i międzynarodowym światem akademickim sprawiają, że ta współpraca nie tylko buduje relacje interpersonalne, ale przynosi konkretne korzyści dla uczelni.

Biblioteka Polonistyczna została dostrzeżona przez środowisko akademickie nie tylko dlatego, że od trzech lat funkcjonowała w innym budynku

i otoczeniu. Przeniesione z Sosnowca do Katowic polonistyka, bibliotekoznawstwo i kulturoznawstwo odziedziczyły budynek przedwojenny, który pierwotnie był siedzibą różnego rodzaju urzędów administracji (Rzońca, 1994, s. 3). Magazyny biblioteczne znalazły swoje miejsce w piwnicach, gdzie brak dostatecznej wentylacji, klimatyzacji, sezonowego ogrzewania oraz płatanina rur wodnych i kanalizacyjnych niedostatecznie szczelnych sprawiły, że „znaczna część liczącego ponad 100 tysięcy tomów księgozbioru biblioteki polonistycznej została zaatakowana przez nieznany jeszcze gatunek grzyba” (Rzońca, 1994, s. 2). W związku z tym pracownicy naukowcy i studenci, na progu sesji egzaminacyjnej, zostali pozbawieni dostępu do prawie całego księgozbioru. Sytuacja ta wywołała polemikę, o czym pisano na łamach „Gazety Uniwersyteckiej UŚ”. Prof. dr hab. Zbigniew Żmigrodzki z Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Kierownik Zakładu Bibliologii i Informacji Naukowej, wyraził zdziwienie, „jak mogło dojść do zaatakowania książek Biblioteki Polonistycznej przez szkodliwe drobnoustroje, skoro w tym samym budynku mieści się Instytut Bibliotekoznawstwa [...a w nim pracuje] czołowy polski specjalista, w zakresie ochrony książki, będący autorem jedynego obszernego podręcznika akademickiego w tej dziedzinie, prof. dr hab. inż. Bronisław Zyska” (List, 1994, s. 2). Źródłem rozgoryczenia prof. Z. Żmigrodzkiego było poczucie całkowitego braku współpracy między Instytutem Bibliotekoznawstwa, macierzystą biblioteką wydziałową i władzami uczelni. Następnie głos zabrał rzecznik prasowy UŚ, dając równocześnie wyjaśnienie dla lokalnej redakcji prasy, radia i telewizji, od miesiąca zainteresowanej wydarzeniem na uczelni. Rzecznik dodał, że rektor UŚ powołał komisję do oceny sytuacji w bibliotece polonistycznej, która to po oględzinach magazynu biblioteki i księgozbioru oraz wysłuchaniu wyjaśnień właściwych służb uczelni podjęła stosowne decyzje (Szpor, 1994b, s. 2). Po miesiącu w kolejnym numerze „Gazety Uniwersyteckiej UŚ” rzecznik zakomunikował, że „najważniejszą nowością jest gotowa ekspertyza zlecona przez władze Wydziału Zakładowi Technik Biologicznych »Fungotest« w Katowicach” (Szpor, 1994a, s. 6), dzięki której można było wprowadzić w życie konkretne zalecenia. Całe przedsięwzięcie wymagało kolejnych ocen komisji uczelnianej z uwzględnieniem opinii prof. B. Zyski i zdania bezpośrednio zainteresowanego sprawą, kierownika biblioteki polonistycznej Elżbiety Pietrzyk. Włączenie się gazety uczelnianej i komentowanie zaistniałej sytuacji było świadectwem sprawnego przepływu informacji i z pewnością przyspieszyło tempo prac nad ochroną zagrożonego zbioru.

Wyrosła z dobrego drzewa to tytuł artykułu, który ukazał się w 2002 r. w kilka miesięcy po powołaniu do życia Wydziału Teologicznego, a wraz z nim Biblioteki Teologicznej, utworzonej z przekształcenia Biblioteki Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego. W zaprezentowanym materiale omówiono historię powołania do życia w okresie międzywojennym semina-

rium, a w nim biblioteki. Ukazano także proces przekształcania ksiąźnicy seminaryjnej w placówkę naukowo-dydaktyczną służącą nie tylko klerykom, ale całej społeczności akademickiej (Warzachowska, 2002, s. 25–26). Zarysowane dzieje jednej z najstarszych bibliotek specjalistycznych w systemie biblioteczno-informacyjnym uczelni otwierają kolejne drzwi do polskiej i światowej literatury. W bibliotece zatrudniani są nie tylko bibliotekoznawcy, ale specjaliści z teologii i historii, którzy z dużym zaangażowaniem poznają tajniki pracy bibliotecznej (Olszowy, 2003, s. 21). Ta różnorodność umożliwia prowadzenie wielu badań i podejmowanie działalności szkoleniowych, promocyjnych, wystawienniczych.

Zorganizowana przez pracowników Biblioteki Teologicznej ogólnopolska konferencja *Problematyka księgozbiorów klasztornych i kościelnych* przyciągnęła nie tylko bibliotekarzy ze środowiska śląskiego, ale także osoby reprezentujące Federację Bibliotek Kościelnych „Fides”, która jest ogólnopolskim stowarzyszeniem bibliotek kościelnych, oraz przedstawiciele archiwów i muzeów, a także pracowników naukowych z macierzystej uczelni (Warzachowska, 2007b, s. 26). Podczas konferencji zaprezentowano cenne zbiory z ksiąźnicy katowickiej, a także omówiono inne „skarby” z bibliotek kościelnych, które stanowią Księgozbiór Wirtualny Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”.

Kolejnym ważnym wydarzeniem w Bibliotece Teologicznej było 13. Walne Zgromadzenie Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”. Spotkanie w Katowicach było okazją do zaprezentowania teologicznego księgozbioru i jego cennych kolekcji. Była to też sposobność do promowania dóbr kultury Ziemi Śląskiej, które są zgromadzone w Muzeum Archidiecezjalnym, Bibliotece Akademii Muzycznej i Bibliotece Śląskiej (Warzachowska, 2007a, s. 21).

W sposób szczególny promował Bibliotekę Teologiczną prodziekan ds. nauki Wydziału Teologicznego dr hab. Jacek Kempa. W obszernym wywiadzie przedstawił historię teologicznej ksiąźnicy, sposoby nabywania książek i czasopism, źródła finansowania oraz omówił prawo własności do zgromadzonego zasobu. Wskazał przy tym na obszerne kolekcje przekazane do Biblioteki a pochodzące z prywatnych księgozbiorów kapłańskich i darczyńców świeckich. Nie pominął także źródeł literatury zagranicznej, prac naukowych pracowników Wydziału Teologicznego, *silesiadców* i publikacji interdyscyplinarnych. Tak bogaty zbiór jest udostępniany nie tylko społeczności akademickiej, ale i innym użytkownikom poprzez wypożyczenia międzybiblioteczne (Sikora, 2016, s. 6–8).

Biblioteka Teologiczna to również miejsce spotkań uczonych i badaczy. Utworzone w 2017 r. Centrum Studiów nad Gnostycyzmem i Dokumentami Pokrewnymi dysponuje kolekcją ks. prof. zw. dr. hab. Wincentego Myszora, pierwszego dziekana Wydziału Teologicznego, patrologa, badacza gnostycyzmu i znakomitego bibliofila. To wokół tego księgozbioru, zgromadzonych

źródeł, materiałów archiwalnych i dokumentacji bibliograficznej prowadzone są badania nad historią starożytnego Kościoła i tematami pokrewnymi oraz realizowane są zadania bieżące związane z planem wydawniczym (Sowińska, 2017, s. 21).

Wśród bibliotek specjalistycznych dużym zainteresowaniem cieszą się także biblioteki językowe. Działalność w Katowicach Biblioteki Niemieckiej, utworzonej dzięki porozumieniu podpisanemu przez Uniwersytet Śląski z Instytutem Goethego od wielu lat integruje wszystkie osoby, które interesują się językiem i kulturą niemiecką oraz poszukują informacji o Niemczech. Jak piszą autorki artykułu: „czytelnicy mają możliwość przeszukiwania i wypożyczania zbiorów, oglądania filmów, słuchania muzyki, korzystania z komputera i wykonywania kserokopii” (Grabarska, Kwiecień, 2002, s. 18–19), a to wszystko sprawia, że biblioteka staje się miejscem szczególnie przyjaznym czytelnikowi.

Podpisanie porozumienia o współpracy pomiędzy Ambasadą Stanów Zjednoczonych RP i Uniwersytetem Śląskim, na mocy którego w Bibliotece UŚ zostało utworzone Amerykańskie Centrum Kultury i Informacji „American Corner”, było natomiast początkiem promowania literatury anglojęzycznej i propagowania kultury amerykańskiej (Nęcka, 2012, s. 4).

Biblioteka Śląska (BŚ)

Biblioteka Śląska jest jedną z pierwszych placówek kulturalno-oświatowych Katowic utworzonych w II Rzeczypospolitej. Prężnie powiększający się księgozbiór z biegiem czasu stał się zapleczem naukowo-badawczym dla śląskiej *Alma Mater*. Dlatego też otwarcie nowego gmachu BŚ było doniosłym wydarzeniem nie tylko w życiu kulturalnym regionu, ale i dla całego środowiska akademickiego. W „Gazecie Uniwersyteckiej UŚ” podkreślano m.in. dogodną lokalizację: „biblioteka znajduje się [...] w centrum akademickim Katowic [...] pomiędzy osiedlem Paderewskiego, a siedzibami Uniwersytetu Śląskiego, Politechniki Śląskiej, Akademii Ekonomicznej i Akademii Muzycznej” (Ruszniaik, 1998, s. 17). Takie usytuowanie śląskiej książki ułatwiało dostęp do zbiorów szerokim gronom czytelników. Ponadto w placówce organizowane są regularnie ekspozycje tematyczne i okolicznościowe z wykorzystaniem własnych zbiorów oraz promocje książek. Przykładem może być tradycja czwartkowych spotkań w BŚ, podczas których odbywają się prezentacje wartościowej literatury, a te najcenniejsze otrzymują nominacje do Śląskiego Wawrzynu Literackiego – nagrody BŚ (Biczowska, 2003, s. 20–21; Sznicer, 2005, s. 33) oraz spotkania popularyzujące kulturę śląską i literaturę, zwłaszcza dawną (Biczowska, 2003, s. 29).

Nie uszło uwadze redakcji otwarcie pracowni konserwacji w BŚ, wyposażonej w nowoczesną komorę próżniową. Pracownia, zaprojektowana przez prof. Leonarda Ogiermana z Politechniki Śląskiej (późniejszego pracownika

Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej) i prof. Józefa Śliwioka z UŚ, miała zajmować się rozpoznawaniem grzybów i bakterii niszczących książki, a także kompleksową konserwacją książek (Pracownia konserwacji książki, 1994, s. 8). Po kilku latach załóżki podobnej pracowni powstały na Wydziale Filologicznym przy Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego.

Bibliotek Śląska promuje nie tylko własne zbiory, ale też działalność naukową i publikacyjną. Na łamach „Gazety Uniwersyteckiej UŚ” prezentowano czasopismo „Guliwer”, którego redakcja mieści się w BŚ. Z periodykiem współpracują badacze literatury dziecięcej z rodzimego uniwersytetu i innych ośrodków naukowych w Polsce. Artykuł z „Gazety Uniwersyteckiej UŚ” promował pismo w środowisku akademickim i zachęcał do współpracy z nim (AP, 2004, s. 38).

Biblioteki zagraniczne

„Gazeta Uniwersytecka UŚ” nie ogranicza się tylko do problematyki lokalnego środowiska uczelnianego. Kontakty pracowników naukowych Uniwersytetu Śląskiego z innymi ośrodkami akademickimi były dobrą okazją do poznania nie tylko samej uczelni zagranicznej, ale również jej zaplecza naukowo-badawczego, jakim są biblioteki. O jednej z nich można było przeczytać na łamach gazety: „Biblioteka założona na początku XX wieku w Hamburgu przez niemieckiego historyka sztuki Aby Warburga, przekształcona z czasem w prywatny, a następnie uniwersytecki instytut naukowy jest wyjątkowym zjawiskiem w humanistyce europejskiej XX wieku...” (Wilczek, 1997, s. 24). Ta wyjątkowość zasadzała się na interdyscyplinarnym charakterze placówki wynikającym z koncepcji założyciela zakładającej ścisły związek między funkcjonującą biblioteką a prowadzeniem badań nad kulturą. W 1933 r. Instytut wraz z biblioteką, liczącą wówczas 60 tys. wol., przeniósł się do Londynu i tam od okresu powojennego funkcjonował już jako część Uniwersytetu Londyńskiego. Obecnie Biblioteka Instytutu liczy ok. 350 tys. pozycji. Zachowuje swój pierwotny układ systematyczny, kultywując nieprzerwanie tradycje założycielskie (Wilczek, 1998, s. 24). Gromadzona przez wiele lat biblioteka nieprzerwanie służy swoim zasobem filologom, historykom, teologom i wielu badaczom szeroko rozumianych dyscyplin humanistycznych, również pracownikom Uniwersytetu Śląskiego.

Wiele cennych informacji o bibliotekach polskich prywatnych i zinstytucjonalizowanych znajdujących się poza granicami kraju przynosi opracowanie Mariusza Kubika. Autor przybliżył sylwetkę Marii Danilewicz-Zielińskiej pisarki, która niemal całe swoje życie spędziła na emigracji, pracując w bibliotekach polonijnych. Początki jej pracy biblioteczej sięgają przedwojnia w Bibliotece Narodowej w Warszawie, a następnie na drodze emigracyjnej wędrowni stała Biblioteka Polska w Paryżu. Ostatecznie

M. Danilewicz-Zielińska podjęła pracę w Bibliotece Polskiej w Londynie, gdzie przyczyniła się do rozwoju organizacji tej placówki. Równolegle do prac bibliotecznych prowadziła działalność badawczą i publikacyjną, wydając wiele książek i opracowań bibliograficznych. Po śmierci męża kolejne losy skierowały ją do Portugalii, gdzie ponownie wyszła za mąż, a dom Marii Danilewicz-Zielińskiej, pełen książek, na wiele lat stał się oazą polskości. Informacja w prasie o pożarze, w którym prawie całkowicie spłonął zgromadzony przez lata księgozbiór M. Danilewicz-Zielińskiej i jej męża – wykładowcy, kolekcjonera książek i map – uświadomiła środowisku naukowemu, jak wielką stratę ponieśli nie tylko oni jako właściciele, ale wszyscy, którzy mogli korzystać ze zbiorów, przede wszystkim badacze powojennych dziejów emigracji (Kubik, 2001, s. 36–37).

Uwadze środowiska uniwersyteckiego nie mogła ująć bogata archiwalna kolekcja Franciszki i Stefana Themersonów, przekazana z londyńskiego Themerson Archive do Uniwersytetu Śląskiego. Otrzymany zbiór tworzą książki, rysunki, plakaty, projekty okładek, kolekcja obcojęzycznych awangardowych czasopism, rękopisy i maszynopisy oraz zbiory stanowiące kontekst dla twórczości kulturalnej Themersonów (Bytomska, 2002, s. 31, 45). Dzięki determinacji i zapobiegliwości uczonych z Uniwersytetu, a także upublicznieniu informacji o różnych aspektach cennych zbiorów, będzie możliwe dogłębne badanie kultury i literatury emigracyjnej.

Wyjazdy studyjne były dobrą okazją do poznawania bibliotek w sąsiadujących krajach i dawały możliwość konfrontacji bibliotekarstwa zagranicznego z polskim. Biblioteka Główna Uniwersytetu im. F. Palackiego, zwana popularnie Arsenalem, po kapitalnym remoncie przekształciła się w nowoczesną placówkę naukową. Uniwersytet zyskał miejsce do pracy naukowej, które zostało wyposażone w sprzęt komputerowy z dostępem do katalogów elektronicznych innych bibliotek czeskich i zagranicznych. W artykule z gazety UŚ omówiono szczegółowo strukturę organizacyjną ołomunieckiej księżnicy, co dało wyobrażenie o stanie księgozbioru, formach udostępniania i pracy tej placówki (Gacińska, 2001, s. 8). Z kolei wizyta w Państwowej Bibliotece Naukowej, której początki sięgają 1568 roku, uświadomiła zwiedzającym to, że już przed wiekami gromadzono tu uniwersalny księgozbiór z myślą o ołomunieckich uczelniach, ze szczególnym uwzględnieniem nauk humanistycznych. Kilkuwiekowe piśmiennictwo wzbogacane było o aktualne pozycje dzięki egzemplarzowi obowiązkowemu. Tak znakomity zasób udostępniany jest szerokiej publiczności, a zwłaszcza pracownikom naukowym i studentom. Mimo że wszelkie usługi biblioteczne są odpłatne, począwszy od rejestracji, poprzez wypożyczenia międzybiblioteczne i korzystanie z Internetu, to jednak frekwencja użytkowników jest imponująca. Poznanie bibliotek naukowych z sąsiedniego kraju pozwoliło także na podpatrzenie innych rozwiązań architektonicznych i strukturalnych, w tym form udostępniania zbiorów.

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (IBiIN)

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej na Uniwersytecie Śląskim powołano do życia w 1974 r. i od tego czasu kształcił on studentów w systemie dziennym i zaocznym na przyszłych bibliotekarzy dla ogólnopolskiej i lokalnej sieci bibliotek naukowych, publicznych, szkolnych i resortowych. O początkach tworzącego się najpierw Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej w obrębie Instytutu Filologii Polskiej, a następnie Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, wspomina pierwszy jego dyrektor Adam Jarosz tak: „Tworzyliśmy ten kierunek błyskawicznie, odpowiadając na ogromne zapotrzebowanie na wykształconych specjalistów w tej dziedzinie. Sieć bibliotek stale rosła, a bibliotekarze kształcili się w Krakowie czy Wrocławiu” (Sztuka, 2008, s. 19). Wielu absolwentów kierunków prowadzonych w IBiIN pracuje w Bibliotece Głównej UŚ i bibliotekach specjalistycznych na wydziałach, utrzymując stały kontakt z Instytutem poprzez opiekę nad praktykami studenckimi, udział w konferencjach, sympozjach i wspólnych przedsięwzięciach.

W prężnie rozwijającym się Instytucie, oprócz specjalistycznych Zakładów utworzono pracownię konserwatorską. Początkowo badania nad fizykochemicznymi i wytrzymałościowymi własnościami papieru prowadził prof. B. Zyska. Jednak zasadnicze prace konserwatorskie rozpoczęto pod kierunkiem prof. Leonarda Ogiermana, który z wykształcenia był chemikiem, ale także bibliofilem i kolekcjonerem. Działalność pracowni była znakomitą przykładem połączenia nauk ścisłych, zwłaszcza chemii i humanistyki w pracy bibliotekarskiej, muzealnej, archiwalnej (Kwaśniewicz, 1998, s. 5). Ponieważ ochrona książki przed różnymi wpływami niszczącymi była zawsze ważnym elementem w pracy bibliotekarzy, dlatego, chcąc chronić zbiory, a równocześnie zachować je dla potomnych i dla dobra nauki i kultury polskiej powołano Centrum Ochrony Zbiorów Bibliotecznych i Rejestracji Dawnej Książki, które tworzyły Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego, Biblioteka Śląska, Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Polskie Towarzystwo Bibliologiczne Oddział w Katowicach (Bibliotekarze, biblioteki, 1998, s. 17). Celem powołanego Centrum była kontrola i rejestracja znajdujących się na Śląsku i w bliskim sąsiedztwie zespołów starodrukowych i dziewiętnastowiecznych aż do 1945 r. Sukcesem pracowni były działania konserwatorskie obejmujące rekonstrukcję lub renowację starych druków oraz prace introligatorskie i renowacyjne starych opraw w bibliotece klasztornej oo. paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie i na Skałce w Krakowie. Z przeprowadzonej rozmowy z prof. Ogiermanem wynikało, że te dwie kolekcje (częstochowska-zabytkowa i krakowska-dydaktyczna) wymagały szczegółowego opracowania i krytycznej oceny historyczno-materialnej (Sikora, 2005, s. 6).

Prof. L. Ogierman podjął się również pełnej konserwacji znajdującego się w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego, egzemplarza Biblii Leopoldy pochodzącego z 1577 r. Przeprowadzona żmudna, ale skuteczna konserwacja nie tylko przedłużyła „życie” księgi, ale umożliwiła jej udostępnienie wraz z dokumentacją fotograficzną i opisową przebiegu prac renowacyjnych (Smyła, 2008, s. 14). Zrekonstruowane dzieło można było oglądać podczas wystawy, która towarzyszyła promocji książki *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* w 2008 r.

Nie można pominąć wydarzenia wieńczącego 30 lat pracy Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Z tej okazji wydano dodatek specjalny w „Gazecie Uniwersyteckiej UŚ” zatytułowany *30 lat Bibliotekoznawstwa w Uniwersytecie Śląskim*. W dodatku przedstawiono początki bibliotekoznawstwa w śląskiej *Alma Mater* (Kulik, 2005, s. 2–3), omówiono ostatnie dziesięć lat działalności Instytutu (Gondek, Socha, 2005, s. 3–5), zaprezentowano Międzywydziałową Pracownię Ochrony i Konserwacji Książki (Ogierman, 2005, s. 5–6), scharakteryzowano bibliograficzną bazę danych CYTBIN (Stefaniak, 2005, s. 6), przybliżono współpracę w ramach Towarzystw Naukowych (Towarzystwa, 2005, s. 9–10), zarekomendowano studia podyplomowe w IBiIN (Studia, 2005, dodatek specjalny kwiecień, s. 10), przedstawiono aktywność Studenckiego Koła Naukowego (Studenckie, 2005, s. 8) oraz opisano zaangażowanie pracowników w organizowanie polskich bibliotek za granicą (Kalczyńska, 2005, s. 8–9). Uzupełnieniem dodatku specjalnego były wypowiedzi absolwentów bibliotekoznawstwa na temat studiów, ich aktualnej prac zawodowej i dalszej współpracy z Instytutem (Absolwenci, 2005, s. 11).

Dużą aktywnością wykazują się studenci zaangażowani w Kole Naukowym Bibliotekoznawców, o czym świadczą cyklicznie konferencje. O jednej z nich Ogólnopolskiej Konferencji Kół Naukowych Bibliotekoznawców zorganizowanej w Katowicach na temat *Tradycja i nowoczesność w bibliotekoznawstwie i informacji naukowej* wydrukowano obszerny tekst w „Gazecie Uniwersyteckiej UŚ”. W szczegółowym sprawozdaniu podkreślono, że „celem spotkania była prezentacja wiedzy o historii, dorobku i działalności poszczególnych kół naukowych bibliotekoznawców, o roli, jaką działalność naukowa studentów pełni w życiu uczelni, a także o pogłębieniu integracji studenckich środowisk naukowych bibliotekoznawców” (Studenci bibliotekoznawcy, 1996, s. 7). Spotkanie było tym bardziej interesujące, że oprócz referatów wybitnych profesorów-bibliologów, wystąpili studenci z wielu Instytutów Bibliotekoznawstwa w Polsce, tworząc w ten sposób wspólny zespół naukowo-badawczy.

Zainteresowania studentów bibliotekoznawstwa nie ograniczają się do zagadnień bibliologicznych, lecz często wykraczają daleko poza ramy objęte siatką studiów. Niecodziennym pomysłem była konferencja popularnonaukowa zainicjowana i zorganizowana przez studentów IBiIN, której tematem

były zainteresowania naukowe, twórcze i artystyczne studentów tego kierunku (Krawczyk, 2006, s. 14). Konferencja udowodniła, jak ciekawe różnorodne i inspirujące mogą być zainteresowania, dzięki którym studenci stają się otwarci, kreatywni.

Aktywność Koła Naukowego Bibliotekoznawców przejawiała się na wielu płaszczyznach. Jedną z nich było zainicjowanie wydawania czasopisma naukowego „Nowa Biblioteka” pod redakcją opiekuna koła dr Diany Pietruch-Reizes. Jak deklaruje redakcja: „w polu jej zainteresowań znajduje się tematyka związana z książką, biblioteką, informacją naukową oraz pracami z pogranicza różnych nauk, nie tylko humanistycznych, ale powiązanych z bibliologią” (Kwaśniewicz, 1999, s. 24). To prężnie rozwijające się czasopismo z biegiem czasu zwiększyło częstotliwość wydawniczą z półrocznika na kwartalnik, a następnie z pisma studentów przekształcone zostało w naukowy periodyk Instytutu.

IBiIN regularnie włącza się w wiele działań uczelnianych i środowiskowych. Ogłoszenie 2014 r. Rokiem Czytelnictwa zainspirował redakcję „Gazety Uniwersyteckiej UŚ” do przeprowadzenia wywiadu z dyrektorem Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej dr hab. Anną Tokarską na temat obecnego stanu czytelnictwa w naszym regionie i w Polsce (Sztuka, 2014, s. 6). I chociaż przeprowadzane badania wskazują na spadek czytelnictwa w Polsce, to jednak szeroki dostęp do mediów i łatwość w docieraniu do wszelkiego typu literatury sprawia, że przybywa ludzi wykształconych, a tym samym obcujących z książką.

Szczególnym świętem Instytutu była uroczystość związana z 40-leciem działalności naukowo-dydaktycznej. Spotkanie swoją obecnością zaszczytili przedstawiciele wielu ośrodków i instytutów o podobnym profilu z całej Polski, dyrektorzy bibliotek, absolwenci i przyjaciele. W syntetycznym skrócie przedstawiono historię Instytutu, uzupełnioną wspomnieniami założycieli i twórców placówki. Wręczono również naukowcom złote medale „Zasłużony dla Uniwersytetu Śląskiego” i listy gratulacyjne oraz przyjęto wiele życzeń i ciepłych słów (Sztuka, 2015, s. 10–11).

W podobnym klimacie odbyło się nadanie Czytelni i Wypożyczalni Bibliologicznej imienia prof. Jerzego Ratajewskiego, współtwórcy Zakładu i wieloletniego pracownika IBiIN. Pierwszą naukową część spotkania wypełniły referaty pracowników Instytutu i uczonych z zaprzyjaźnionych placówek bibliologicznych w Polsce. Natomiast, w drugiej części przywołano licznie wspomnienia współpracowników, studentów, uczniów Profesora i zaproszonych gości. J. Ratajewski (1928–1999) zapisał się w pamięci jako wybitny bibliotekoznawca, dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego (1971–1976), nauczyciel akademicki i twórca Zakładu Metodologii Bibliotekoznawstwa i Bibliotekarstwa, którym kierował do 1997 r. (Nęcka, 2017, s. 5). Z przytoczonych wypowiedzi wynikało, że był nie tylko wybitnym naukowcem, ale życzliwym i prawym człowiekiem.

„Gazeta Uniwersytecka UŚ” regularnie zamieszcza informacje o pracownikach Uniwersytetu Śląskiego m.in. Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej oraz Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego, którzy obchodzą jubileusze pracy naukowej lub przechodzą na emeryturę. Szczególną grupę osób stanowią ci, których nie ma już wśród nas, którzy odeszli zawsze za wcześnie, ale pamięć o nich pozostała. Ze względu na dużą liczbę tych osób i obszerne doniesienia na temat ich zasług dla UŚ należy się temu tematowi odrębne opracowanie.

Zakończenie

„Gazeta Uniwersytecka UŚ” jako pismo środowiska akademickiego dokumentuje bieżące wydarzenia, promuje indywidualne i zbiorowe sukcesy oraz usprawnia obieg informacji, a także identyfikuje pracowników z uczelnią. Redaktorzy regularnie śledzą i rejestrują wszelkie zmagania i dokonania studentów, pracowników naukowych, administracyjnych i bibliotecznych.

Uwadze Redakcji nie uszły sprawy związane z Biblioteką Uniwersytetu Śląskiego, jej ponad 40-letnie zmagania z budową samoistnego gmachu, zakończone sukcesem w 2012 r. Również temat o nowoczesnych formach opracowania i udostępniania zbiorów, a zwłaszcza o komputeryzacji systemu biblioteczno-informacyjnego, wielokrotnie gościł na łamach akademickiego periodyku. Idąc z duchem czasu, informowano środowisko naukowe o bazach elektronicznych i trendach we współczesnej nauce. Uruchomienie ŚBC odbiło się głośnym echem nie tylko w środowisku akademickim. O tym wydarzeniu wielokrotnie informowali pracownicy biblioteki, podkreślając, że taka forma udostępniania zbiorów będzie dużym udogodnieniem i pomocą dla badaczy kulturowego dziedzictwa Śląska.

Dużą liczbę tekstów poświęcono działalności i pracy bibliotek specjalistycznych, które służąc pracownikom naukowym i studentom macierzystego wydziału, stanowią szczególne zaplecze naukowo-dydaktyczne dla tej społeczności, obsługując równocześnie innych użytkowników. Podobne zadania pełni Biblioteka Śląska jako najstarsza publiczna biblioteka naukowa i jedyna na tym terenie otrzymująca egzemplarz obowiązkowy, dzięki czemu gromadzi cały dorobek wydawniczy z obszaru naszego kraju. Wyjazdy zagraniczne pracowników UŚ i dostęp do zbiorów w różnego typu księżnicach oraz kontakty umożliwiające wymianę międzybiblioteczną pozwoliły poznać zawartość wielu cennych kolekcji zgromadzonych poza granicami kraju.

Wiele artykułów odnosiło się do funkcjonowania IBiIN – aktywności naukowej, badawczej i dydaktycznej pracowników i studentów. Wskazywano przy tym na wieloletnią dobrą współpracę Instytutu z pracownikami bibliotek uczelnianych i instytucji kulturalno-oświatowych.

Współpraca redakcji „Gazety Uniwersyteckiej UŚ” z pracownikami uczelni inspiruje do wielu działań i zachęca do prezentowania swoich dokonań na łamach uczelnianego periodyku, co w rezultacie daje pełny obraz życia akademickiego śląskiej *Alma Mater*.

Bibliografia

- Absolwenci bibliotekoznawstwa o sobie. (2005). *Gazeta Uniwersytecka UŚ*, Wydanie specjalne, Kwiecień, 11.
- AP. (2004). Guliwer czasopismo o książce dla dzieci. *Gazeta Uniwersytecka UŚ*, 4(114), 38.
- Apel Biblioteki Głównej. Pomóżmy sami sobie w gromadzeniu dokumentacji uniwersyteckiej. (1995). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 27(6), 5.
- Apel Biblioteki Uniwersyteckiej do pracowników naukowych Uniwersytetu Śląskiego. (1999). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 6(62), 22.
- Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego informuje o testowym dostępie do baz danych. Projekt EIFL DIRECT (Electronic Information for Libraries). (1999). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 3(70), 26.
- Bibliotekarze, biblioteki woj. katowickiego. (1998). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 6(51), 17.
- Biczowska, B. (2003). „Eksklasyk” nominuje klasyka. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 5(105), 20-21.
- Biczowska, B. (2003). Światło dla Gdacjusza. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8(108), 29.
- Bytomska, K. (2002). Archiwum Themersonów w Polsce. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2(102), 31, 45.
- Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego. (2004). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8(118), 2-3.
- CiNiBA zdobywa kolejne nagrody. (2013). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 4(204), 4-5.
- Dec, R. (2002a). Biblioteki współczesne wobec czytelników niepełnosprawnych – budownictwo i wyposażenie na marginesie konferencji. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 6(95), 11.

- Dec, R. (2002b). O katalogu komputerowym Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego raz jeszcze oraz o innych katalogach polskich bibliotek dostępnych w sieci Internet. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2(102), 17.
- Dec, R. (2002c). Refleksje dotyczące komputerowego zamawiania książek w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 7(96), 26.
- Drabek, A. (1998). Pulikowski Arkadiusz: Nowa strona WWW Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8(53), 29.
- Drabek, A. (1999). Wydział Filologiczny w świetle międzynarodowych baz danych. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 10-11(66-67), 13, 18.
- Drabek, A. (2007). Książki w sieci. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 7(147), 28.
- Drabek, A. (2016). Ważne źródło nie tylko dla badaczy. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 1(241), 23.
- Dziadkiewicz, W. (1997). Jakiej chcemy biblioteki? *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 40(1), 1, 4.
- Dziadkiewicz, W. (1998). W magazynach Biblioteki Uniwersyteckiej książki poczuły się lepiej. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 3(59), 18.
- Dziadkiewicz, W. (1999a). Biblioteka elektroniczna dzisiaj. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 9(65), 4.
- Dziadkiewicz, W. (1999b). Biblioteka Śląska – Biblioteka Uniwersytecka. Razem czy osobno. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 6(62), 11, 18.
- Dziadkiewicz, W. (2001). Jaka powinna być nowa Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 7(86), 4-5.
- Ex libris CINIbA. (2014). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8(218), 4.
- Gacińska, M. (2001). Bibliotekarze z BUŚ w Ołomuńcu. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 1(90), 8.
- Gondek, E., Socha, I. (2005). Dziesięć lat z trzydziestu, czyli o ostatniej dekadzie Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji naukowej. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Wydanie specjalne, Kwiecień, 3-5.

-
- Grabarska, E., Kwiecień, A. (2002). Biblioteka dla wszystkich. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2(102), 18-19.
- Jania, J. (1999). Szukajmy tego, co łączy. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8(64), 11.
- Kalczyńska, M. (2005). Studenci i pracownicy Instytutu jako organizatorzy polskich bibliotek za granicą. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Wydanie specjalne, Kwiecień, 8-9.
- Kaszper, A. (1996). Biblioteka w sieci (2) Menu. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 36(6), 8-9.
- Kaszper, A. (2000). Co nowego w „bibliotece elektronicznej”? *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8(75), 20-21.
- Kaszper, A. (2005). Systemu Onelog. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 7(127), 22.
- Kaszper, A. (2006). Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego przypomina. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 4(134), 30.
- Kaszper, A. (2007). Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego przypomina. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 6(146), 29.
- Kolasińska, I. (2012). Trudne wybory. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Dodatek jubileuszowy (październik), 8.
- Koncepcja Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Uniwersyteckiej UŚ. (2003). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 5(105), 1.
- Konsorcjum Kluwer Academic Publishers. (2003). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 5(105), 15.
- Koziara, A. (1996). Biblioteka w sieci (1). Czym się to je? *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 35(5), 4.
- Kowalski P. (1993). Komputeryzacja Biblioteki Głównej. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8(8), 6.
- Krawczyk, E. (2006). Semeniuk Agata: Bibliotekoznawcy-pasjonaci. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 5(135), 14.
- Kubik, J. (2012). Redaktorska przygoda. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Dodatek jubileuszowy (październik), 9.
- Kubik, M. (2001). Maria Daniłowicz Zielińska. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 1(86), 36-37.

- Kulik, M. (2005). Od Zakładu do Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji naukowej. Początki bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Uniwersytecie Śląskim. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Wydanie specjalne, Kwiecień, 2-3.
- Kuś, B. (2004). Wypożyczalnia międzybiblioteczna – prosta i efektywna forma współpracy bibliotek. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 5(115), 37.
- Kwaśniewicz, M. (1998). Szpital książek. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 5(50), 5.
- Kwaśniewicz, M. (1999). Nowa Biblioteka. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 6(62), 24.
- Kycler, M., Warząchowska B. (2002). Otwórzmy szerzej drzwi bibliotek. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2(102), 14.
- List prof. Żmigrodzkiego. (1994). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 15(3), 2.
- M.K. (2001a). Biblioteka dla Uniwersytetu. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 5(84), 23.
- M.K. (2001b). Bal na rzecz Biblioteki U.Ś. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 6(85), 39.
- Malicki, J. (1999). Osobno. Głos wolny, wolność ubezpieczający. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 7(63), 20, 23.
- Markowska, A. (2018). Czy uniwersytet może być bez biblioteki? *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 3(263), 12-13.
- Nęcka, A. (2012). Amerykańskie Centrum Kultury i Informacji „American Cornre”. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8(198), 4.
- Nęcka, A. (2018). CINIbA nagrodzona w konkursie Łodołamacze 2018. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 1(261), 4.
- Nęcka, A. (2016). 4. Urodziny CINIbA. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2(242), 5.
- Nęcka, A. (2017). Nadanie imienia prof. Jerzego Ratajewskiego Czytelni i Wypożyczalni Bibliologicznej. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 9(249), 5.
- Ogierman, L. (2005). Z warsztatów naukowo-dydaktycznych. Międzywydziałowa Pracownia Ochrony i Konserwacji Książki. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Wydanie specjalne, Kwiecień, 5-6.

-
- Olszowy, E. (2003). Historyk w bibliotece. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 7(107), 21.
- Piecha, E. (1993). Student w bibliotece. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 7, 5.
- Ponad 1000 publikacji w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej. (2007). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 5(145), 29.
- Pracownia konserwacji książek. (1994). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 17(5), 8.
- Projekt Biblioteki Uniwersyteckiej. (2003). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 5(105), 2-3.
- Przyjaciele biblioteki. (2004). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 7(117), 24-25.
- Racki, G. (1997). Co nowego w elektronicznej bibliotece. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 1(46), 8-9.
- Racki, G. (1999a). Miejsce Uniwersytetu Śląskiego w nauce polskiej. Cz. 1. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 7(63), 31, 33-34.
- Racki, G. (1999b). Miejsce Uniwersytetu Śląskiego w nauce polskiej i światowej. Cz. 2. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8(64), 7-10.
- Racki, G. (1999c). Naukometria, bibliometria, publikacje, cytowania. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8(64), 15.
- Racki, G. (1999d). „Polska Baza Humanistyczna”. Nowa baza danych Uniwersytetu Śląskiego dla nauk humanistycznych. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 6(62), 30.
- Racki, G. (2000a). „Gorące” publikacje pracowników Uniwersytetu Śląskiego. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 1(80), 4-6.
- Racki, G. (2000b). Wydział Nauk o Ziemi w świetle międzynarodowych baz danych. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 5(72), 18-20.
- Racki, G., Drabek A. (1999). Raz jeszcze o Górnośląskich przebojach w Science Citation Index. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 4(60), 24-26.
- Ratajewski, J. (1999). Naukometria, bibliometria, publikacje, cytowania. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8(64), 14.
- Rott, D. (2012). To była przygoda. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Dodatek jubileuszowy, 6-7.

- Ruszniak, S. (1998). Biblioteka Śląska w centrum akademickim Katowic. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 10-11(55-56), 17.
- Rzońca, M. (1994). Pieczarkarnia w bibliotece. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 14, 3.
- Skowron, M. (2003). Jak słoń w składzie... czyli o studentach w bibliotece. *Suplement. Magazyn Studentów Uniwersytetu Śląskiego. Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2/3(2), 10-11.
- Sikora, A. (2005). Z Jasnej Góry na Skalkę – ze Skalki na Jasną Górę o sukcesach Międzywydziałowej Pracowni Ochrony i Konserwacji Książki. Rozmowa z profesorem L. Ogiermanem. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 10(130), 4- 6.
- Sikora, A. (2008). Jak powstała Biblioteka Główna UŚ. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 7(157), 22.
- Sikora, A. (2009). Rozpoczęcie budowy Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej. Przyjazna przestrzeń dla wszystkich, *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 3(173), 9.
- Sikora, A. (2012a). Biblioteka otwarta. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2(202), 10-11.
- Sikora, A. (2012b). Zaczęłam od dobrej szkoły. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Dodatek jubileuszowy (październik), 26-27.
- Sikora, A. (2016). Szanujemy słowo zapisane na papierze. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 9(239), 6-8.
- Smyła, M. (2008). Konserwacja Biblii Leopoldy. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 3(163), 14.
- Sowińska, A. (2017). Apokalipsa (nie)dokończona. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 1(251), 20-21.
- Sprawozdanie Rektora z działalności Uniwersytetu Śląskiego za 1997 rok (wyciąg). (1998). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Wydanie specjalne, Październik, 16-17.
- Stare druki w Bibliotece UŚ (1997). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 41(2), 9.
- Stefaniak, B. (2005). Bibliograficzna baza danych – CYTBIN. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Wydanie specjalne, Kwiecień, 6.
- Studenci bibliotekoznawcy integrują się (1996). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 36(6), 7, 11.

- Studenckie koła naukowe. (2005), *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Wydanie specjalne, Kwiecień, 7-8.
- Studia podyplomowe w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informatyki UŚ (2005). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Wydanie specjalne, Kwiecień, 10.
- Sznicer, M. (2005). Oddaj swój głos na najlepszą książkę. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 10(130), 33.
- F.S. [Szpor Franciszek] (1996). Biblioteka w sieci. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 34(4), 1.
- Szpor, F. (1994a). Co nowego w Bibliotece Polonistycznej. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 16(4), 6-7.
- Szpor, F. (1994b). Sprawa Biblioteki Polonistycznej. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 15[3], 2-3.
- Szpor, F. (2012). Zgrzebnie, ale konkretnie. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Dodatek jubileuszowy (październik), 4-5.
- Sztuka, M. (2014). Batalia o czytelnika. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 7(217), 6-7.
- Sztuka, M. (2015). Cztery dekady życia z książką. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2(232), 11.
- Sztuka, M. (2010). Ratujmy archiwum. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 6(176), 20.
- Sztuka, M. (2008). „Tej inauguracji nigdy nie zapomnę”. Rozmowa z dr. Adamem W. Jaroszem. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 9(159), 18-19.
- Tetela, G. (1996). Trzy są życia bibliotek modele. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 39(12), 7, 9.
- Towarzystwa Naukowe. (2005). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, Wyd. spec., Kwiecień, 9-10.
- Trzmiel, A. (2008). Port przesiadkowy do wiedzy. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 7(157), 20-21.
- Uhlig, M. (1995). WWW biblioteki. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 23(2), 10.
- Waga, M. (2006). Śląska Biblioteka Cyfrowa. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2(142), 19.

- Waga, M., Drabek, A. (2010). Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego dla ŚBC. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 8(178), 24-25.
- Warzachowska, B. (2002). Wyrosła z dobrego drzewa. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 6(95), 25-26.
- Warzachowska, B. (2007a). Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES w Katowicach. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 3(153), 21.
- Warzachowska, B. (2007b). Skarby w książnicach. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 6(146), 26.
- Wilczek, P. (1997). Biblioteka i Instytut Warburga w Londynie. Część pierwsza: Historia Biblioteki i Instytutu do roku 1945. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 3(48), 23-24.
- Wilczek, P. (1998). Biblioteka i Instytut Warburga w Londynie. Część druga: Historia Instytutu Warburga po drugiej wojnie światowej. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 4(49), 23-24.
- Witek, J. (2012). Nagrody i wyróżnienia dla Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej. Tuż przed otwarciem. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 6(196), 9.
- Witek, J., Zięba, T. (2008). Biblioteka 2.0 – zasoby cyfrowe w nauce, kulturze i administracji. Nowe technologie w procesie komunikacji. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 10(160), 22.
- Wmurowanie kamieni węgielnych pod budowę gmachów... (2010). *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 10(180), 16.
- Zawiszowski A., Szpor F. (1992). Honoris Causa. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2, 1, 8-9
- Żmigrodzki, Z. (1999). Do „baz danych” komentarz. *Gazeta Uniwersytecka : miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 1(68), 12.

Katarzyna Stołpiec, Bogumiła Warzachowska

Around scientific libraries and their activities in the academic journal "University Gazette: Monthly Magazine of University of Silesia in Katowice"

Abstract

"University Gazette: monthly magazine of University of Silesia in Katowice" is an opinion-forming and culture-forming academic bulletin which has continuously published current

affairs, jubilees and student, professor, general and university achievements since 1992. The journal opens up to various fields and disciplines, publishing the most important and interesting events. Over the years, a significant part of the material has related to bibliological and information science issues that fit into the library and information system of the University of Silesia.

Keywords: University of Silesia Library, Information Center and Academic Library, Silesian Library, Institute of Library and Information Science, Silesian Digital Library, Specialized Libraries, Computerization of Libraries, Bibliographic Databases

Katarzyna Stolpiec, Bogumiła Warzāchowska

***Wokół bibliotek naukowych i ich działalności na łamach pisma akademickiego
„Gazeta Uniwersytecka: miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”***

Streszczenie

„Gazeta Uniwersytecka UŚ” jest opiniotwórczym i kulturotwórczym biuletynem akademickim, który nieprzerwanie od 1992 r. opisuje bieżące sprawy, jubileusze oraz osiągnięcia studenckie, profesorskie, ogólnowydziałowe i uczelniane. Periodyk otwiera się na różne dziedziny i dyscypliny, publikując najważniejsze i najciekawsze wydarzenia. Na przestrzeni lat znaczna część zamieszczonego materiału dotyczyła zagadnień bibliologicznych i informatologicznych wpisujących się w system biblioteczno-informacyjny Uniwersytetu Śląskiego.

Słowa kluczowe: Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego, Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka, Biblioteka Śląska, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Śląska Biblioteka Cyfrowa, biblioteki specjalistyczne, komputeryzacja bibliotek, bazy bibliograficzne

PLASZCZYZNY WSPÓŁPRACY BIBLIOTEKI POLITECHNIKI OPOLSKIEJ ZE ŚRODOWISKIEM AKADEMICKIM UCZELNI

Wstęp

Rozwój nowoczesnych technologii i co za tym idzie przemiany w przestrzeni informatycznej i informacyjnej pociągnęły za sobą wiele zmian w funkcjonowaniu zarówno jednostek naukowych, jak i bibliotek. Obie instytucje musiały w tej nowej rzeczywistości odnaleźć swoje miejsce i niejednokrotnie zmienić sposób funkcjonowania. Podstawowym zadaniem uczelni jest prowadzenie i upowszechnianie działalności naukowej oraz dydaktycznej. Podstawowym zadaniem biblioteki uczelnianej jest natomiast służenie jej pomocą w zaspokojeniu potrzeb informacyjnych, zapewnienie jak najlepszego dostępu do wyników badań światowej nauki, tak aby ta realizowała swoje cele jak najefektywniej (Jeszke, Pujanek, Tomaszczak, 2016, s. 128-139). Biblioteki tworzą wiele płaszczyzn współpracy z uczelnią, reagując na nowe potrzeby nauki i wychodząc im naprzeciw. Aby działania te przyniosły pożądany efekt i przekładały się na jakość wyników pracy naukowej oraz efekty kształcenia studentów, biblioteka podejmuje działania umożliwiające zapewnienie optymalnych warunków pracy intelektualnej, organizując warsztat pracy zarówno dla środowiska naukowo-dydaktycznego, jak i dla studentów, jednocześnie stale podnosi kompetencje swoich pracowników.

Celem niniejszej publikacji jest zaprezentowanie współpracy Biblioteki Politechniki Opolskiej z władzami uczelni oraz społecznością akademicką w zakresie działalności dydaktycznej, naukowej, usługowej oraz kulturalnej. W pracy zastosowano metodę analizy dostępnych dokumentów źródłowych o Bibliotece, w tym Statutu Politechniki Opolskiej (PO) oraz Regu-

---

¹ Politechnika Opolska, Wydział Ekonomii i Zarządzania.

² Biblioteka Politechniki Opolskiej.

laminu Organizacyjnego Biblioteki, a także corocznych sprawozdań z jej działalności. Podstawę do teoretycznych rozważań stanowiły publikacje wykazane w bibliografii. Część wniosków zaprezentowanych w pracy (przy zachowaniu maksymalnej obiektywności) jest wynikiem obserwacji i praktyki zawodowej współautorki, będącej pracownikiem Biblioteki.

Biblioteka Politechniki Opolskiej

Biblioteka Politechniki Opolskiej jest największą na Opolszczyźnie biblioteką posiadającą zbiory naukowe o profilu technicznym. W skali regionu jest to jedyny księgozbiór o takim zasięgu tematycznym, posiada unikatowe zbiory specjalne (normy, patenty, aprobaty techniczne), a w skali kraju niektóre książki naukowe i czasopisma techniczne polskie i zagraniczne. Zbiory są zgodne z kierunkami kształcenia i badaniami naukowymi realizowanymi w Uczelni i dotyczą: budownictwa, architektury, inżynierii lądowej, materiałów budowlanych, źródeł energii, elektroenergetyki, elektrowni, maszyn elektrycznych, przetwarzania i przesyłania energii elektrycznej, metrologii przemysłowej, techniki elektrochemicznej, elektroniki, informatyki, automatyki, robotyki, automatyzacji i sterowania procesami przemysłowymi, cybernetyki technicznej, diagnostyki technicznej, telekomunikacji, światłowodów, inżynierii materiałowej, logistyki, technologii żywności, żywienia człowieka, mechaniki i budowy maszyn, urządzeń przemysłu spożywczego, samochodów i ciągników, ochrony środowiska, zarządzania i marketingu, socjologii, psychologii, pedagogiki, filozofii przyrody, prawa, ekonomii, marketingu, europeistyki, matematyki, fizyki, chemii, turystyki, medycyny, wychowania fizycznego i fizjoterapii³.

Strukturę organizacyjną Biblioteki Politechniki Opolskiej tworzą: Oddział Udostępniania Zbiorów, w skład którego wchodzi wypożyczalnia, czytelnia i magazyn, Oddział Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, Oddział Informacji Naukowej i Promocji, Sekcja Technologii Informatycznych i e-Biblioteki oraz Zespół Bibliotek Specjalistycznych, w skład którego wchodzi cztery biblioteki wydziałowe.

Struktura zatrudnienia w Bibliotece kształtuje się następująco: asystent biblioteczny (wcześniej kustosz dyplomowany) – 2 osoby, kustosz – 13 osób, bibliotekarz – 7 osób, młodszy bibliotekarz – 5 osób, informatyk – 1 osoba, introligator – 1 osoba. Większość personelu bibliotecznego stanowią osoby z wykształceniem wyższym kierunkowym oraz dużym doświadczeniem zawodowym.

Z czyteln i bibliotek wydziałowych może korzystać każdy zainteresowany. Wypożyczać na zewnątrz oraz korzystać z usług wypożyczalni mię-

³ W strukturze uczelni działa 7 wydziałów: Budownictwa i Architektury, Mechaniczny, Elektrotechniki, Automatyki i Informatyki, Inżynierii Produkcji i Logistyki, Ekonomii i Zarządzania, Wychowania Fizycznego i Fizjoterapii, Inżynierii Systemów Technicznych.

dzybibliotecznej mogą zapisani do biblioteki pracownicy PO, studenci, a także mieszkańcy Opola po wpłaceniu zwrotnej kaucji zgodnie z obowiązującym cennikiem.

Zbiory są gromadzone zgodnie z realizowanymi kierunkami kształcenia i w 2018 r. liczyły 479.990 vol., w tym zbiorów specjalnych 252.635 vol., książek 191.906 vol.; czasopism 35.449 vol. W tym samym roku z usług wypożyczalni skorzystało 9.654 użytkowników, a z czytelni 54.755 użytkowników. W czytelniach udostępniono 249.364 vol. książek, czasopism i zbiorów specjalnych⁴.

W Bibliotece funkcjonuje system biblioteczny SOWA obsługujący następujące moduły: akcesji oraz opracowania książek i czasopism, kontroli księgozbioru, informacyjno-wyszukiwawczy, udostępniania zbiorów, zamawiania zbiorów poprzez OPAC i Internet, prolongaty wypożyczeń, powiadamiania o zbliżającym się terminie zwrotu oraz statystyk bibliotecznych. System pozwala na pobieranie opisów bibliograficznych z Biblioteki Narodowej, Biblioteki Kongresu USA itp. System biblioteczny jest wspomagany przez licencjonowany dostęp do listy publikacji Publication Finder i narzędzia linkującego Full Text Finder.

Na terenie Biblioteki użytkownicy mają dostęp do sieci Wi-Fi, a zbiory elektroniczne dla użytkowników spoza sieci są udostępniane poprzez serwer proxy.

Użytkownikom udostępnia się następujące zasoby elektroniczne:

- katalog biblioteczny, który zawiera blisko 93.000 pełnych opisów bibliograficznych książek, czasopism i zbiorów specjalnych;
- bazy katalogowe: Bank Prac Dyplomowych Doktorskich i Habilitacyjnych obronionych na Politechnice Opolskiej, Bazę Wiedzy Politechniki Opolskiej dokumentującą publikacje pracowników PO (WSI) od 1966 r., kartoteki zagadnieniowe przeszukiwane wspólnie z katalogiem bibliotecznym: *Organizacja, zarządzanie i marketing, Unia Europejska, Niekonwencjonalne źródła energii, Architektura i budownictwo, Kultura fizyczna, Transport, spedycja, logistyka*;
- Cyfrową Wypożyczalnię Publikacji Naukowych ACADEMICA;
- bazy współtworzone z innymi bibliotekami: BAZTECH – dokumentująca artykuły z polskich naukowych czasopism technicznych, Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa DBC – zawierająca ponad 300 pełnotekstowych publikacji naukowych wydanych przez Oficynę Wydawniczą Politechniki Opolskiej);
- bazy światowe udostępniane w sieci lokalnej Politechniki Opolskiej w ramach Wirtualnej Biblioteki Nauki oraz polskie, licencjonowane: IBUK i NASBI.

Pracownicy Biblioteki uczestniczą aktywnie w działalności naukowej Uczelni, biorąc udział w ogólnopolskich konferencjach naukowych czy

⁴ Na podstawie rocznych sprawozdań Biblioteki Politechniki Opolskiej.

seminariach, podczas których bibliotekarze wygłaszają referaty, publikują artykuły w czasopismach naukowych, a także rozdziały w monografiach oraz monografie⁵.

W obszarze działań naukowych Biblioteka zorganizowała dotąd wspólnie z Wydziałem Ekonomii i Zarządzania Politechniki Opolskiej kilka edycji konferencji naukowej pt. *Społeczeństwo internautów a kultura globalna* oraz we współpracy z Wydziałem Ekonomicznym Uniwersytetu Opolskiego dwie edycje ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *Informacja – dobro publiczne czy prywatne*. Pokłosiem tych wydarzeń są monografie naukowe, w których bibliotekarze są autorami rozdziałów lub redaktorami naukowymi pokonferencyjnych wydawnictw.

Współpraca z władzami uczelni

Biblioteka Politechniki Opolskiej w ramach współdziałania z władzami realizuje politykę gromadzenia zbiorów, doposażenia biblioteki, remonty oraz politykę kadrową.

W zakresie gromadzenia zbiorów w gestii władz dziekańskich leży finansowanie zakupu czasopism i książek zagranicznych ze środków wydziałów oraz współfinansowanie baz danych.

Doposażenie Biblioteki to przede wszystkim zakup potrzebnego sprzętu: komputerów, drukarek, skanerów i oprogramowania komputerowego. Przy ich zakupie Bibliotekę wspomaga również Pełnomocnik Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych. W zakresie remontów władze współfinansują takie działania, jak: modernizacja pomieszczeń bibliotecznych, wymiana oświetlenia czy remont sanitariatów.

Dobra współpraca z władzami umożliwia prowadzenie efektywnej polityki kadrowej. Zgoda na tworzenie nowych stanowisk pracy, modernizację istniejącej struktury oraz dofinansowanie kształcenia (studia podyplomowe, kursy, szkolenia) pozwala na zorganizowanie wykwalifikowanego zespołu pracowników oraz profesjonalnego warsztatu pracy.

W tym miejscu należy również zwrócić uwagę na znaczenie współpracy biblioteki z Radą Biblioteczną jako organem nadzorującym i opiniującym funkcjonowanie placówki, w szczególności w zakresie polityki personalnej (obsadzania stanowisk kierowniczych), jak i gromadzenia zbiorów (pozytywne opiniowanie decyzji o zakupie nowych baz danych)⁶.

⁵ Por. Baza Wiedzy Politechniki Opolskiej. Biblioteka Główna <https://omega.bg.po.edu.pl/index.seam> [dostęp: 16 sierpnia 2019].

⁶ W skład Rady wchodzi: członek senatu posiadający co najmniej stopień doktora habilitowanego jako przewodniczący, zaproponowany przez rektora i zaopiniowany przez senat; dyrektor Biblioteki, jako zastępcą przewodniczącego; zastępcą dyrektora Biblioteki; po jednym przedstawicielu z: wydziałów – nauczyciele akademicy zaproponowani przez dziekanów i zaakceptowani przez rady wydziałów, przedstawiciel Studium Języków Obcych – nauczyciel

Współpraca z pracownikami

Kolejna płaszczyzna współpracy przebiega na linii biblioteka – kadra naukowa uczelni. W sferze dydaktyki pracownicy mają wpływ na dobór księgozbioru poprzez, np. zgłaszanie propozycji tytułów książek i czasopism do zakupu, w tym składania propozycji pocztą elektroniczną bezpośrednio ze strony www biblioteki. Bibliotekarze reagują również w momencie powstawania nowych kierunków kształcenia i intensywnie poszukują oraz uzupełniają zbiory biblioteczne o niezbędne pozycje.

Pracownicy poszerzają zasoby biblioteczne, przekazując do biblioteki materiały konferencyjne oraz autorskie egzemplarze własnych publikacji, kształtują również elektroniczne źródła informacji, wyrażając zgodę na umieszczanie własnych publikacji w zasobach biblioteki cyfrowej (w przypadku Politechniki Opolskiej jest to Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa)⁷.

Owocem współpracy środowiska naukowego z biblioteką jest tworzenie Bazy Wiedzy Politechniki Opolskiej dokumentującej dorobek tej grupy pracowników (il. 1).

Repozytorium ▾ Jednostki i ludzie ▾ Działalność naukowa ▾ Inne osiągnięcia ▾ Konferencje ▾ Czasopisma i serie ⓘ

REPOZYTORIUM PUBLIKACJI - WYSZUKIWANIE PROSTE

Repozytorium publikacji - wyszukiwanie zaawansowane

Uporządkuj wynik wg:

Kategoria ▾

Lata od: do:

☐ Książki redagowane ☐ Książki autorskie ☐ Rozdziały z książek ☐ Artykuły z czasopism ☐ Materiały niepublikowane ☐ Patenty

Wyszukiwanie wykonywane jest w trybie pełno-tekstowym; tzn. zadane terminy mogą wystąpić w dowolnym polu opisu lub w dokumentach.
Precyzyjne wyszukiwanie ze wskazaniem pola (np. wg autora) należy wykonywać z wykorzystaniem formularza [wyszukiwanie zaawansowane](#).

☒ Politechnika Opolska

☐ Biblioteka Główna PO ☐ Inny ☐ Studium Języków Obcych ☐ Wydział Budownictwa ☐ Wydział Budownictwa i Architektury ☐ Wydział Ekonomii i Zarządzania ☐ Wydział ☐ Wydział ☐ Wydział

Il. 1. Baza Wiedzy Politechniki Opolskiej. Źródło: <https://omega.bg.po.edu.pl/index.seam>

akademicki zaproponowany przez kierownika SJO, samorządu studenckiego – student delegowany przez samorząd, samorządu doktorantów – doktorant delegowany przez samorząd; dwóch przedstawicieli Biblioteki wybranych przez jej pracowników.

⁷ Por. Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa. Kolekcja PO <https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/collectiondescription/155> [dostęp: 16 sierpnia 2019].

Baza jest tworzona od 1976 r., początkowo w postaci tradycyjnej papierowej kartoteki, od 1992 r. jako kartoteka komputerowa, a od 2000 r. jest dostępna w Internecie. Jednostką odpowiedzialną za jej prawidłowe funkcjonowanie jest Oddział Informacji Naukowej i Promocji. Na pracownikach oddziału spoczywa obowiązek kontaktów z autorami, udzielanie wszelkich informacji na temat dokumentacji i parametryzacji, przyjmowanie publikacji autorskich, na podstawie których są sporządzane opisy bibliograficzne oraz sprawdzanie kompletności danych i stała melioracja bazy. Baza Wiedzy PO pozwala na generowanie różnych raportów dla pracowników za wybrany okres ich działalności naukowej, w tym: raporty ogólne (autorzy, publikacje, publikacje z *impact factor* (IF), publikacje z listy Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW), współpraca z zagranicą), cytowania zaimportowane z Web of Science i Scopus, punktacja czasopism z list MNiSW. Umożliwia również pozyskanie danych zarówno dla całej uczelni, konkretnej jednostki, jak i dla indywidualnego autora. Baza daje naukowcom możliwość samodzielnego generowania tych raportów, jednakże w razie potrzeby mogą zgłosić się do dowolnego bibliotekarza, od którego dostaną gotowy raport oraz wskazówki dotyczące korzystania z bazy. Ubocznym i pozytywnym efektem obowiązku dostarczania publikacji do biblioteki było zacieśnienie współpracy kadry naukowej z biblioteką. Biblioteka, poszerzając współpracę z uczelnią, przyjęła na siebie również obowiązek przysyłania danych o publikacjach do Modułu Sprawozdawczego Polskiej Bibliografii Naukowej (Pietrzyk-Leonowicz, 2017, s. 19-34). Wiązało się to z koniecznością uzyskania nowych, bardziej szczegółowych danych oraz uzupełnienia o te dane wprowadzonych już publikacji.

Wspierając uczelnię, bibliotekarze wykonują różnorakie analizy naukometryczne i bibliometryczne. Corocznie przeprowadzają również analizę cytowań dla wszystkich pracowników naukowych uczelni, wspomagając tym samym proces oceny parametrycznej jednostek.

Współpraca ze studentami

Ścisła współpraca ze społecznością studentów przekłada się na zadowolenie użytkowników z oferty biblioteki i chętnie korzystanie z jej usług. Studenci mają wpływ na dobór księgozbioru dzięki możliwości zgłaszania zarówno tradycyjnie, jak i on-line, propozycji zakupu i chętnie z tej możliwości korzystają.

Pracownicy Biblioteki systematycznie zapraszają do współpracy zarówno pracowników, jak i studentów nie tylko w zakresie wspomnianej już wcześniej polityki gromadzenia, ale również testowania baz danych i nowych rozwiązań bibliotecznych. Wyrażone opinie pozwalają na ocenę przydatności danego źródła informacji czy wdrażanego udogodnienia.

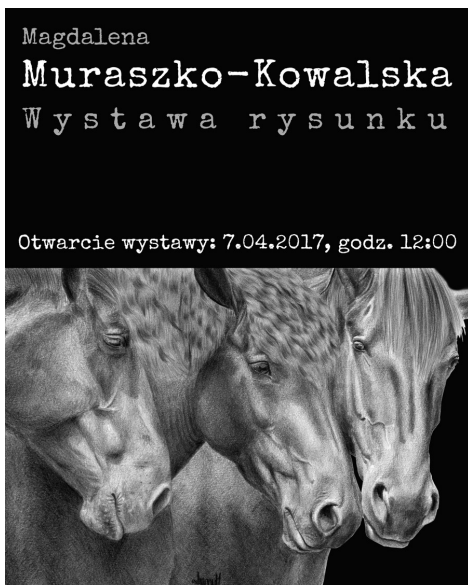
Dzięki systematycznemu przeprowadzaniu od 1998 r. anonimowych badań ankietowych, użytkownicy mogą wypowiedzieć się na temat oceny

księgozbioru, usług bibliotecznych, pracy bibliotekarzy, godzin otwarcia, przydatności przysposobienia bibliotecznego, niedogodności w korzystaniu z Biblioteki oraz mogą przedstawić propozycje zmian. Kierownictwo jednostki zapoznając się z opiniami użytkowników, może szybko reagować na zgłaszane uwagi i postulaty dotyczące jakości usług, poziomu obsługi czy zaplecza technicznego. Badania ankietowe umożliwiają bliższe poznanie użytkowników, zapoznanie się z oceną pracy bibliotekarzy, potwierdzają celowość i słuszność wyborów części działań, pozwalają na szybkie korygowanie niegodności i wytyczają kierunki pracy w przyszłości. Sugestie ankietowanych użytkowników są ważnymi argumentami w rozmowach z władzami uczelni na temat konieczności zwiększenia liczby etatów bibliotecznych, przyznawania większych środków na zakup zbiorów, modernizację sprzętu komputerowego oraz zwiększenia powierzchni bibliotecznych. Choć wszelkie dane statystyczne należy traktować z pewnym dystansem, to ogólnie Biblioteka, usługi biblioteczne i jej pracownicy otrzymali na przestrzeni ostatnich lat od respondentów ocenę bardzo dobrą, co sugeruje, że realizowane działania trafiają w potrzeby użytkowników.

Użytkownikom udostępnia się możliwie jak najszerszy wachlarz zasobów bibliotecznych. W bibliotekach wydziałowych oraz w czytelni księgozbiór udostępniany jest na zasadzie wolnego dostępu. Od kilku lat czytelnicy mają możliwość krótkoterminowych wypożyczeń zewnętrznych. Wypożyczenia długoterminowe obsługuje wypożyczalnia. Z materiałów elektronicznych można w pełni korzystać w dowolnym miejscu uczelni. Korzystanie z nich poza siecią uczelnianą możliwe jest przez serwer proxy i wymaga konfiguracji przeglądarki. Podstawowe informacje dotyczące tego, jak korzystać z zasobów zamieszczone są na stronie [www.biblioteki](#) w zakładce Użytkownik, jednakże najważniejszym i najpełniejszym źródłem informacji jest bibliotekarz. Stała gotowość do pomocy i udzielania pełnej informacji owocuje tym, że czytelnik chętnie wraca do Biblioteki.

Jedną z form współpracy ze społecznością akademicką jest dydaktyka, ukierunkowana na szerzenie wiedzy na temat zasobów nauki i umiejętnego z nich korzystania (Marciniak, 2016, s. 85-99). Biblioteka Politechniki Opolskiej aktywnie włącza się w proces dydaktyczny uczelni. Dla studiów pierwszego stopnia jest realizowane przysposobienie biblioteczne w wymiarze jednej godziny w semestrze, kończące się uzyskaniem zaliczenia bez oceny. Zajęcia kończą się pytaniami kontrolnymi lub testem zaliczeniowym na platformie e-learningowej, co pozwala zweryfikować, w jakim stopniu student potrafi wykorzystać zdobytą wiedzę oraz na jakie zagadnienia zwrócić większą uwagę podczas kolejnych szkoleń.

Poza regularnymi zajęciami dla studentów pierwszego roku z zakresu wiedzy o zasobach i usługach Biblioteki prowadzone są również prezentacje produktów licencjonowanych (narzędzia wyszukiwawcze) dla pracowników naukowych oraz specjalistyczne, dedykowane szkolenia z zasobów elek-

POLITECHNIKA
OPOLSKA

Biblioteka Politechniki Opolskiej
ul. gen. K. Sosnkowskiego 31,
45-272 Opole

II. 2-5. Przykłady wystaw organizowanych w Bibliotece. Źródło: Archiwum Biblioteki Politechniki Opolskiej

tronicznych dla doktorantów. Od kilku lat pracownicy Biblioteki prowadzą również szkolenia dla uczniów szkół średnich z zakresu prawa autorskiego. Informacje o potrzebach edukacyjnych użytkowników pozyskiwane są podczas bezpośrednich kontaktów z czytelnikiem i tu również następuje wstępna weryfikacja przydatności takich szkoleń. Zasadność prowadzenia tych zajęć potwierdza obserwowany wzrost świadomości użytkowników na temat oferty Biblioteki oraz wzrost umiejętności poruszania się w ogólnej przestrzeni biblioteki – fizycznej i wirtualnej. Ta działalność wymusza nieustanne kształcenie kadry bibliotecznej. Jest to niezbędne, aby przekazywana wiedza była zawsze aktualna, dobrana zgodnie z jej przydatnością.

Biblioteka „trzecim miejscem”

Społeczność akademicka, oprócz oczywistego zainteresowania nauką, posiada potrzeby kulturalne, które biblioteka powinna w miarę możliwości zaspokajać. Stąd pomysł na utworzenie w Bibliotece Politechniki Opolskiej minigalerii Galimatias, której celem jest przekaz treści edukacyjno-rozrywkowych oraz kulturalno-estetycznych. Tematyka i rodzaj wystaw tworzą szeroki wachlarz: są to wystawy posterowe, najczęściej jubileuszowe, tworzone przez bibliotekarzy, ekspozycje fotografii, prac dziecięcych oraz wystawy malarskie. Działalność minigalerii zainaugurowała 26 kwietnia 2011 r. prezentacja posterowa pt. *Jan Paweł II w naszej pamięci*. W Galimatiasie wystawiają swoje prace studenci i pracownicy Politechniki Opolskiej, a także jej sympatycy oraz zaprzyjaźnieni artyści. Pierwszą ekspozycję prac malarskich można było podziwiać podczas Opolskich Spotkań z Historią i Kulturą Kresów. Zorganizowano wówczas wystawę obrazów Józefa Lewczaka pt. *Uroki Lwowa*, której wernisaż miał miejsce 29 października 2013 r. oraz *Pamiętnik wileński* autorstwa Mileny J. Kalczyńskiej. Podczas kolejnych wystaw swoje prace malarskie prezentowali m.in.: Jolanta Hęciak-Morzyk, Magdalena Muraszko-Kowalska, Helga Radochońska, Monika Ratajczak, (il. 2-5).

Bibliotekarze biorą również czynny udział w wielu inicjatywach mających na celu promocję Biblioteki w społeczności regionu:

- współpracują z lokalnymi mediami w ramach tworzenia odpowiedniego wizerunku Biblioteki w środowisku,
- umożliwiają zwiedzanie Biblioteki oraz organizują konkursy plastyczne w ramach cyklu wykładów Dziecięcej Politechniki Opolskiej,
- realizują wystawy tematyczne oraz konkursy dla dzieci podczas opolskich festiwali nauki,
- organizują spotkania autorskie i promocje książek.

Dużą popularnością wśród dzieci i młodzieży cieszy się Dziecięca Politechnika Opolska oraz opolskie festiwale nauki. Zaproponowane tej grupie odbiorców inicjatywy odbywają się cyklicznie i przyciągają coraz większe

grono odbiorców. Pierwszy Opolski Festiwal Nauki odbył się w 2003 r. Od tamtej pory, co roku, Biblioteka prezentuje wystawy tematyczne na posterach oraz organizuje konkursy dla dzieci i młodzieży (il. 6).

II. 6. Plakat konkursowy w ramach Dziecięcej Politechniki Opolskiej

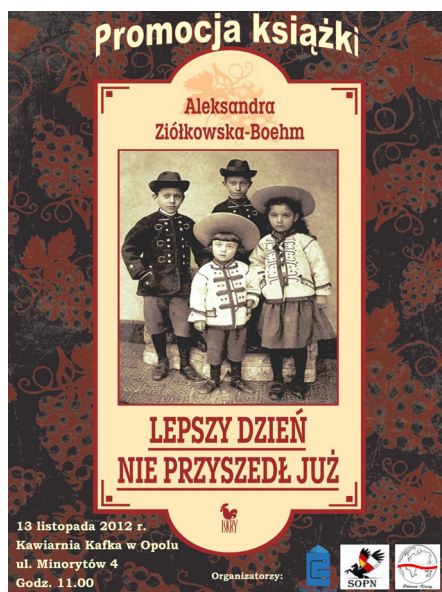
W 2008 r. na Uczelni rozpoczęła działalność Dziecięca Politechnika Opolska. Dzieci w wieku 9-12 lat mogą podczas zajęć z wykładowcami pogłębiać swoją pasję poznawania świata (il. 7).

Aby wzbudzić zainteresowanie swoją działalnością, Biblioteka pokazuje młodym czytelnikom różne formy księgozbioru oraz nośników informacji oraz każdego roku organizuje konkursy plastyczne o różnorodnej tematyce, np.: *Zakładka przyjacielem książki*; *Tytuł mojej ulubionej książki zaklęty w rysunku*; *Bibliotekarz w krzywym zwierciadle, czyli jak Cię widzą tak Cię malują*; *Biblioteka czeka na każdego człowieka czyli stwórz rymowanąkę o bibliotece*.

Zainteresowaniem starszej grupy odbiorców cieszą się spotkania autorskie i promocje książek. Pierwsze takie wydarzenie odbyło się w opolskiej kawiarni Kafka 13 listopada 2012 r. Było to spotkanie z dr Aleksandrą Ziółkowską-Boehm i promocja jej książki *Lepszy dzień nie przyszedł już* (il. 8).

II. 7. Stoisko Biblioteki podczas Opolskiego Festiwalu Nauki. Źródło: Archiwum Biblioteki Politechniki Opolskiej

II. 8. Plakat promujący spotkanie autorskie z Aleksandrą Ziółkowską-Boehm. Źródło: Archiwum Biblioteki Politechniki Opolskiej

Kolejne spotkania autorskie organizowane w czytelni i bibliotekach wydziałowych związane były z promocją książek lub prezentacją szerszego spektrum publikacji zaproszonych gości:

- *Czerwona woda* Mariusza Bylińskiego,
- *Wczoraj i dziś. Polacy na Kresach* Janusza Palucha,
- *Rubinowa broszka* Andrzeja Skibniewskiego,
- *Z Kresów do Opola. Kresowe wspomnienia pracowników opolskiej uczelni technicznej* pod redakcją Elżbiety Czerwińskiej i Anny Jańdziak przy współpracy Marii Kalczyńskiej,
- *Wielokulturowość w relacjach polsko-niemieckich* pod redakcją Marii Kalczyńskiej przy współpracy Zygryda Smolki,
- *(Nie) poszła za Niemca* Piotra Roguskiego,
- *Moc wyobraźni, magia uczuć* Jovanki Tomaszewskiej i Wojciecha Kołyszko,
- *Storytelling w literaturze i filmie* Jacka Kaszewskiego,
- *Malują, rysują, rzeźbią konie* Piotra Dzieciołowskiego.

Biblioteka bierze również aktywny udział w organizacji gier dedykowanych młodym mieszkańcom Opolszczyzny, w tym: gry ekonomicznej *Chłopska Szkoła Biznesu*, planszowej gry ekonomicznej *Oil city* oraz gry miejskiej *Twister* - edycje 2017, 2018, 2019. Dysponuje również kolekcją gier planszowych udostępnianych wszystkim zainteresowanym w bibliotecznej „laptopowni”.

Tym samym Biblioteka Politechniki Opolskiej tworzy od lat „miejsce spotkań”, gdzie może gromadzić się nie tylko społeczność akademicka, ale również mieszkańcy Opolszczyzny. Placówka stara się wzbogacać ofertę kulturalną, dedykować ją szerokiemu i zróżnicowanemu gronu odbiorców, tak aby była miejscem odwiedzanym chętnie nie tylko w celach naukowych, ale również, aby można było w niej odpocząć, zrelaksować się, pograć w szachy czy porozmawiać z przyjaciółmi i znajomymi.

Podsumowanie

Owocna współpraca pomiędzy biblioteką a władzami, pracownikami i studentami jest podstawą właściwego funkcjonowania placówki w strukturze uczelni. Biblioteka uczelniana jako jednostka usługowa musi wiedzieć, czego wymagają od niej władze i czego oczekują użytkownicy.

Chcąc sprostać oczekiwaniom swoich użytkowników, musi także współpracować ze wszystkimi jednostkami organizacyjnymi macierzystej uczelni. Współpraca ta musi realizować się na różnych płaszczyznach: w doborze księgozbioru, jego współfinansowaniu przez wydziały, instytuty czy katedry, wspomaganie przez bibliotekę starań o nowe kierunki i specjalności poprzez odpowiedni dobór źródeł informacji (książki, czasopisma oraz pełnotekstowe, abstraktowe i bibliograficzne bazy danych). Współpraca musi

również obejmować odpowiednie wyposażenie bibliotek wydziałowych. Partrycypowanie wydziałów w modernizacji tych placówek przyczynia się do stworzenia lepszych warunków pracy dla studentów i pracowników tych wydziałów.

Należy pamiętać, że działania podejmowane przez bibliotekę muszą służyć nie tylko zainteresowaniom naukowym czytelników, ale również ich oczekiwaniom kulturalnym. Ciągły monitoring potrzeb odbiorców usług bibliotecznych jest podstawą pozytywnego wizerunku wśród użytkowników.

Bibliografia

- Hudzik, K. (2018). Biblioteka akademicka i nauka w procesie transformacji cyfrowej: próba diagnozy. *Biblioteka*, 22, 143-155. DOI: 10.14746/b.2018.22.8
- Jeszek, L., Pujanek, I., Tomaszczak, R. (2016). Formy kształcenia i transferu wiedzy realizowane przez pracowników biblioteki Politechniki Poznańskiej – stan obecny i perspektywy. W: S. Skórka, M. Rogoż, E. Piotrowska (red.), *Bibliotekarz 2.0. Nowe technologie. Nowe wyzwania* (s. 128–139). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Karwasińska, E., Kozak, H. (2011). Ask a librarian–serwis Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. *Biuletyn EBIB*, 1(119). Pobrane 22 października 2019, z http://www.ebib.pl/2011/119/a.php?karwasinska_kozak
- Marciniak, A. (2016). Czy studenci chcą się uczyć od bibliotekarzy? O wdrażaniu edukacji permanentnej i idei społeczeństwa wiedzy przez biblioteki uczelniane. W: W. Juszczak (red.), *Biblioteki akademickie: w środowisku naukowym, we wspólnocie uniwersyteckiej, we wspólnocie lokalnej* (s. 85–99). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Pietrzyk-Leonowicz, S. (2017). Miejsce biblioteki w strukturze uczelni. W: A. Łupszak, J. Leśniewski (red.), *V Wrocławskie Spotkania Bibliotekarzy* (s. 19–34). Wrocław: Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej.
- Theus, M. (2015). Biblioteka w sieci usług: o nowatorskich usługach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. W: R. Aleksandrowicz, H. Rusińska-Giertych (red.), *Książka i biblioteka w procesie komunikacji społecznej* (s. 427-437). Poznań: Oficyna Wydawnicza Atut.

Maria Kalczyńska, Anna Jańdziak

***The cooperation of the university library with the academic environment
on the example of the Opole University of Technology***

Abstract

The paper presents the areas of cooperation of the Main Library of Opole University of Technology with authorities, research workers and students of the university at the interface between didactic, scientific and service activities. The main tasks of the library focus on gathering, developing, sharing, scientific information as well as promotion and activities in the area called "third place".

Keywords: academic environment, library, cooperation, Opole University of Technology

Maria Kalczyńska, Anna Jańdziak

***Płaszczyzny współpracy Biblioteki Politechniki Opolskiej ze środowiskiem
akademickim uczelni***

Streszczenie

W bibliotekach akademickich w ramach działalności statutowej podejmowanych jest wiele przedsięwzięć wspierających naukę i dydaktykę. Biblioteki organizują warsztat pracy naukowców, dokumentują dorobek naukowy oraz dokonują oceny parametrycznej jednostek naukowych. Prowadzą zajęcia dla studentów z zakresu wiedzy o zasobach i usługach biblioteki oraz organizują szkolenia m.in. z zakresu parametryzacji, *open access* i prawa autorskiego dla kadry naukowej. Biblioteki podejmują również inicjatywy mające zaspokajać potrzeby kulturalne. W artykule zaprezentowano działania Biblioteki Politechniki Opolskiej realizowane na rzecz i we współpracy z władzami i społecznością akademicką uczelni.

Słowa kluczowe: środowisko akademickie, współpraca, biblioteka, Politechnika Opolska

MUZEUM TECHNIKI POLITECHNIKI ŚLĄSKIEJ W GLIWICACH

Wstęp

Muzea w krajowych bibliotekach uczelnianych, poza Izbami Pamięci, nie występują, a już muzeum prezentujące historię techniki jest absolutnym wyjątkiem. Celem artykułu było przybliżenie idei przyświecającej utworzeniu Muzeum Techniki przy Bibliotece Głównej Politechniki Śląskiej w Gliwicach (dalej MTPŚ). W oparciu o istniejące dokumenty opisano powstanie i rozwój tej instytucji. Kwestie gromadzenia obiektów, sprawowania nad nimi opieki oraz eksponowania polskich urządzeń technicznych, będących wytworem epoki przemysłowej, ujęto jako formę dążenia twórców Muzeum do zachowania i upowszechnienia dziedzictwa kulturowego zabytków techniki oraz zaakcentowania ich wpływu na rozwój współczesnych technologii przemysłowych. W formie opisowej przedstawiono proces dokumentowania eksponatów i tworzenia katalogów kolekcji. Działalność placówki wpisano w ogólnokrajowy ruch muzeów przy uczelniach jakim jest Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych.

Politechnika Śląska jest najstarszą wyższą uczelnią na Górnym Śląsku, powołaną do istnienia w 1945 r. Ze względu na wielkoprzemysłowy charakter regionu była i jest uczelnią techniczną, a trzon jej kadry, której zawdzięcza swoje istnienie i renomę, stanowili profesorowie Politechniki Lwowskiej, najstarszej polskiej uczelni technicznej, którzy zostali zmuszeni do emigracji ze Lwowa². Lata 1945-1989 charakteryzowały się izola-

---

¹ Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej w Gliwicach.

² Na mocy Protokołu Końcowego konferencji mocarstw w Jaltcie, mającej miejsce w lutym 1945 r., przebieg granicy polsko-radzieckiej wytyczała „linia Curzona”. Granica została zatwierdzona w umowie zawartej przez Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej i rząd ZSRR w dniu 16 sierpnia 1945 r. Umowa ta weszła w życie 6 lutego 1946 r., a jej skutkiem było włączenie Kresów Wschodnich do Związku Sowieckiego i zmuszenie do emigracji większości mieszkających tam Polaków.

cją kraju od zawansowanej technologicznie techniki rozwijanej w państwach tzw. wolnego świata³, co skutkowało koniecznością samodzielnego konstruowania i wdrażania do produkcji wielu urządzeń i przyrządów. Postęp w dziedzinie techniki jest bardzo szybki, co powoduje szybkie „starzenie moralne”⁴ aparatury stosowanej w badaniach naukowych. Równie szybko starzeją się produkty przemysłu, tj. wszelkiego rodzaju urządzenia przeznaczone tak na rynek, jak i dla przemysłu. Sprawa dokumentowania osiągnięć technicznych dotyczących Uczelni i Kraju nie była ani dostrzegana, ani doceniana przez decydentów. Zawsze znajdowali się jednak hobbyści, którzy kolekcjonowali różne urządzenia, ratując je przed zniszczeniem. Ówczesny dyrektor Biblioteki, dr inż. Krzysztof Ziolo był jednym z nich. Pracując w Instytucie Elektroniki, na Wydziale Automatyki, Elektroniki i Informatyki, dostrzegał konieczność zachowania co ciekawszych urządzeń tak dla udokumentowania ciągłości prac prowadzonych na Uczelni, jak i dla celów dydaktycznych, wykorzystując część eksponatów na prowadzonych przez siebie zajęciach. Prywatne hobby, po przekroczeniu krytycznej liczby eksponatów, zostało przekształcone w ogólnodostępną ekspozycję muzealną, a nowym celem było przekazanie młodzieży wiedzy o tym, co w latach 1945-1989 produkowano w kraju. Zamiar był uzasadniony m.in. tym, że po roku 1989, na skutek ówczesnej polityki gospodarczej rządu, nastąpił upadek wielu gałęzi przemysłu i dominacja importu, co sprawiało wrażenie, że kraj żadnej tradycji technicznej nie posiadał, a wszystko zawsze sprowadzał. Niestety takie podejście nadal utrwała szkoła. Młodzież zwiedzająca ekspozycję jest bardzo zaskoczona widokiem urządzeń wytworzonych w kraju, gdyż, jak twierdzą uczniowie, podczas lekcji płynie przekaz o zapóźnieniu technologicznym Polski oraz opinia, że produkcja przemysłowa była niewiele warta i nieopłacalna, więc wszystkie zakłady należało zamknąć lub sprzedać.

Muzeum na Politechnice

Ekspozycja muzealna była pierwotnie zlokalizowana w budynku Biblioteki Głównej. Ponieważ w budynku nie było wolnej sali nadającej się do umieszczenia tam gablot ekspozycyjnych, zostały one rozmieszczone w kilku miejscach, w czytelnich, na podestach klatki schodowej i w korytarzach. Była to epoka „muzeum rozproszonego”. Przygotowana ekspozycja spotkała się z dużym zainteresowaniem studentów, ale nie tylko! Tak pracownicy, jak i czytelnicy „z miasta” oglądali, komentowali, a po pewnym czasie zaczęli przynosić w darze różne urządzenia, nie tylko aparaturę naukową i nie tylko z dziedziny elektroniki. W efekcie zbiory

³ Tak nazywano kraje spoza tak zwanego Obozu Socjalistycznego, głównie Europy Zachodniej, USA i Kanady.

⁴ W środowisku techników pojęcie „starzenia moralnego” jest powszechnie używane w przypadku urządzeń sprawnych technicznie, ale przestarzałych technologicznie.

rozrastały się tak pod względem liczby eksponatów, jak i tematyki, co skutkowało pojawianiem się nowych gablot. Niestety w tym okresie idea tworzenia Muzeum nie spotkała się ze zrozumieniem władz Politechniki Śląskiej. Pomimo coraz większej popularności (do zwiedzających dołączyły wycieczki ze szkół średnich i gimnazjów) dyrektor Biblioteki był osamotniony w swoich poczynaniach. W roku 2016 nastąpiła zmiana władz Uczelni, a wraz z nią przewartościowanie stosunku do idei Muzeum. W sukurs przyszły zmiany ustawodawcze, przede wszystkim Art.11 pkt. 9 i 10 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, który stanowi, że: „Podstawowymi zadaniami uczelni są: upowszechnianie i pomnażanie osiągnięć nauki i kultury, w tym poprzez gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych i informacyjnych”, oraz „działanie na rzecz społeczności lokalnych i regionalnych” (Ustawa, 2018). Zapisy te dają podstawę do organizacji i działalności muzeów uczelnianych. Interpretację tę potwierdza Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego poprzez bardzo dobrą współpracę ze Stowarzyszeniem Muzeów Uczelnianych. Rolę Muzeum Uczelnianego można przedstawić następująco:

- Ochrona dziedzictwa materialnego, w tym dziedzictwa akademickiego, rozumianego jako dziedzictwo Uczelni i jej pracowników.
- Edukacja skierowana do szerokiego grona odbiorców, w tym do studentów, absolwentów, społeczności akademickiej, seniorów oraz do dzieci i młodzieży.
- Rola edukacji: budowanie więzi z Uczelnią, budzenie zainteresowania nauką i techniką, zachęcanie do studiowania poprzez śledzenie postępu w technice, uwrażliwienie na fakt, że przedmioty „stare” mogą być cenne, poznanie historii swojego zawodu i swojego Wydziału.
- Promocja Uczelni poprzez ukazywanie i akcentowanie przekonania, że jest ona wiarygodna i jej aktualne sukcesy mają stabilne i wiarygodne korzenie w przeszłości utrwalonej w zgromadzonych eksponatach.

Latem 2019 r., decyzją Rektora, ekspozycja została przeniesiona do budynku Centrum Nowych Technologii, gdzie została zlokalizowana na trzecim piętrze ultranowoczesnego budynku, na obszernym, przeszklonym podeście, z widokiem na ogromne wahadło Foucaulta⁵. Miejsce idealne, a kontrast pomiędzy nowoczesnym budynkiem, a eksponatami z poprzednich epok doskonale całą ekspozycję uwidacznia. Niestety oficjalny status Muzeum jeszcze nie został określony i kwestia ta czeka na rozwiązanie.

---

⁵ Wahadło Foucaulta – instrument naukowy, za pomocą którego wykazano ruch obrotowy Ziemi. Wahadło to zachowuje stałą płaszczyznę wahań. W przypadku zawieszenia wahadła dokładnie nad środkiem okręgu umieszczonego na powierzchni Ziemi następuje pozorne przemieszczanie się płaszczyzny wahań wzdłuż tego okręgu. Powodem jest obrót powierzchni, na której umieszczono okrag, a więc ruch obrotowy Ziemi: Długość $L=22$ m, masa $m=55$ kg, okres drgań $T=9,4$ sek., obrót o $360^\circ = 31$ godz. 6,6 min.

W chwili obecnej (rok 2019) trwa bardzo czasochłonny proces opracowywania zgromadzonych zbiorów, gdyż odnajdywanie archiwalnej dokumentacji jest bardzo trudne i żmudne. Wiąże się to z faktem, że wraz ze złomowaniem przyrządów na Uczelni oraz likwidacją zakładów przemysłowych całą dokumentację techniczną usuwano, prawie niczego nie przekazując do archiwów. Szczególnie intensywnie proces ten jest odczuwalny w krajach byłego obozu socjalistycznego, gdzie nawet zakłady, które przetrwały proces przemian, z reguły pozbyły się archiwów. Z tego względu pisma z prośbą o informacje wielokrotnie kierowane do istniejących w dalszym ciągu zakładów (w Polsce i w innych krajach post-socjalistycznych) były bardzo często bezskuteczne. Szczególnie to przykre, ponieważ w krajach Europy Zachodniej archiwa zakładowe były i są cenione, a zdobycie dokumentacji archiwalnej – nawet sprzed 1945 r. – jest stosunkowo łatwe. Niestety „wszechwiedzący” Internet nie zawiera zbyt wielu potrzebnych w tym zakresie informacji. W związku z tym Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej podjęła skanowanie archiwalnej dokumentacji technicznej, którą systematycznie publikuje w Bibliotece Cyfrowej Politechniki Śląskiej pod adresem: <http://delibra.bg.polsl.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=702>. Kolejna istotna praca, wykonywana przez opiekuna Muzeum, polega na tworzeniu dokumentacji fotograficznej wszystkich eksponatów.

Organizacja Muzeum

Zgromadzone eksponaty zostały podzielone na sześć grup tematycznych: Przyrządy pomiarowe, Urządzenia do przetwarzania i publikacji informacji, Sprzęt fotograficzny i filmowy, Urządzenia RTV, Technologia w elektronice, Telekomunikacja. Dla każdej grupy jest lub będzie opracowany odpowiedni katalog.

1. Przyrządy pomiarowe – zabytkowe przyrządy pomiarowe, takie jak woltomierze, amperomierze, watomierze, oscyloskopy, multimetry, mostki pomiarowe i wiele innych (168 eksponatów). Katalog znajduje się w repozytorium pod adresem: <http://repolis.bg.polsl.pl/dlibra/docmetadata?id=45326&from=pubstats>

2. Urządzenia do przetwarzania i publikacji informacji – komputery sprzed epoki PC, takie jak np. Atari, Comodore, Meritum, komputery PC z początku lat 90. XX w., stacja robocza Sun Ultra Sparc, płyty główne komputerów PC AT z lat 1980-1999, poczynając od Full Size AT (procesor Intel 80286), przez Baby AT, Mini-Baby AT, Mikro-Baby AT (procesory Pentium II i AMD K7 Athlon), liczydła, kalkulatory, stacje i dyski: FDD, HDD, CD, DVD; kasety VHS, foniczne; taśma perforowana, pamięć taśmowa, pamięć ferrytowa, maszyny do pisania, drukarki (213 eksponatów).

Katalog podstawowych opisów i parametrów technicznych znajduje się pod adresem: <http://repolis.bg.polsl.pl/dlibra/docmetadata?id=53023&from=pubstats>

3. Sprzęt fotograficzny i filmowy – tradycyjne aparaty fotograficzne wykorzystujące jako nośnik błony fotograficzne głównie produkcji ZSRR i NRD, powiększalnik, różnego rodzaju obiektywy, sprzęt do makrofotografii, tradycyjne kamery filmowe, w których nośnikiem była taśma filmowa, wczesne kamery elektroniczne wykorzystujące matryce CCD i kasety VHS, CVHS i S-VHS (135 eksponatów).

Katalog jest dostępny pod adresem: <http://repolis.bg.polsl.pl/dlibra/docmetadata?id=49092>

4. Urządzenia RTV – lampowe i tranzystorowe odbiorniki radiowe i telewizyjne, magnetofony, magnetowidy, gramofony, ze szczególnym uwzględnieniem produktów krajowych (66 eksponatów).

Katalog podstawowych opisów i parametrów technicznych znajduje się pod adresem: <http://repolis.bg.polsl.pl/dlibra/docmetadata?id=54640&from=pubstats>

5. Technologia w elektronice – galeria lamp elektronowych, pierwsze polskie tranzystory i inne podzespoły stosowane w przemyśle elektronicznym od lat 50. do lat 80. XX w. Katalog w przygotowaniu.

6. Telekomunikacja – aparaty telefoniczne elektromechaniczne, elektroniczne, pierwsze komórki i radiotelefony. Katalog w przygotowaniu.

Przygotowanie katalogów wymagało opracowania odpowiedniej karty katalogowej. Karty ewidencyjne Narodowego Instytutu Dziedzictwa i Ochrony Zbiorów w Warszawie okazały się mało przydatne tak ze względu na ich obszerność, jak i na specyfikę gromadzonych w Muzeum Techniki eksponatów. Poniżej prezentowana przykładowa karta autorstwa K. Ziolo zawiera wystarczający zestaw informacji o eksponacie, czyli: numer katalogowy, nazwę urządzenia, nazwę producenta, kraj i rok powstania, numer fabryczny, charakterystykę techniczną, zdjęcie obiektu, informacje o dostępnych materiałach, takich jak instrukcje i karty katalogowe, ewentualne adresy stron internetowych, stan zachowania, uwagi, pochodzenie i dane opracowującego karty. Opisano do tej pory 582 eksponaty, a kolejne oczekują na swoją kolej.

W Muzeum Techniki Politechniki Śląskiej tworzona jest również dokumentacja zdjęciowa ekspozycji muzealnych. Na fotografiach utrwalany jest sposób prezentacji zabytków w budynku Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej (il. 2-3) oraz w nowej siedzibie Muzeum w budynku Centrum Nowych Technologii (il. 4-7). Ze względów dydaktycznych część eksponatów jest rozebrana, co przedstawiają fotografie 8 i 9. Autorem zdjęć jest Krzysztof Ziolo.

Numer katalogowy: K13 + K13/1	
1. Nazwa: Komputer osobisty MERITUM I model 2 + zasilacz MPS-23-3	
2. Producent: MERA-ELZAB, Zabrze	3. Rok powstania: 1987 4. Numer fabryczny: 23 + 3905
5. Charakterystyka: • Procesor: NRD UA880D 2,5 MHz (klon Zilog Z80); • Pamięć RAM: 32/48/max 64 kB + 1kB V-RAM; • Pamięć ROM: 14 kB, Basic 2.0; • Video: monitor monochromatyczny; • Grafika: tekst 16x32(64), semigrafika: 512x192 mono, 256x192 z 4 odcieniami szarości; • Dźwięk: 1 kanał; • Klawiatura: QWERTY na kontaktronach, 55 klawiszy + 2 klawisze specjalne, dostępne klawisze z polskimi znakami diakrytycznymi; • We/Wy: - magnetofon (pamięć zewnętrzna)/ gniazdo DIN 5-pin/ transmisja 500 bodów ; - interfejs szeregowy RS-232C; - interfejs równoległy: Centronics DB-25; - interfejs FDD: DB-25; - port video: Composite (monitor/Neptun 156) (nie obsługuje telewizora) ; • Zasilacz MP: ~220 V; 0,15 A.	
6. Materiały graficzne: Fot. K. Ziolo	
7. Instrukcje, karty katalogowe: brak http://oldcomputer.info/8bit/meritum/index.htm https://polskiekomputery.pl/mera-elzab-meritum-historia/ http://web.archive.org/web/20161103165839/http://kupazlomu.ovh.org/kolekcja/mera-meritum2.htm	
8. Stan zachowania: bardzo dobry	
9. Uwagi:	
10. Pochodzenie: Politechnika Śląska, RAu-3	11. Opracował: dr inż. Krzysztof Ziolo, st. Kustosz dyplomowany

II. 1. Karta katalogowa komputera osobistego MERITUM. Oprac. K. Ziolo

II. 2. Ekspozycja muzealna w budynku Biblioteki. Fot. K. Ziolo, 2016 r.

II. 3. Ekspozycja muzealna w budynku Centrum Nowych Technologii. Fot. K. Ziolo, 2019 r.

II. 4. Gablota przyrządów pomiarowych. Fot. K. Ziolo, 2016 r.

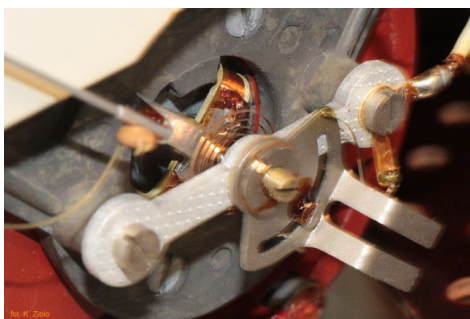
II. 5. Gablota sprzętu fotograficznego. Fot. K. Ziolo, 2016 r.

II. 6. Gablota lamp elektronowych. Fot. K. Ziolo, 2019 r.

II. 7. Gablota komputerów osobistych. Fot. K. Ziolo, 2019 r.

II. 8. Mechanizm woltomierza magnetoelektrycznego. Fot. K. Ziolo, 2016 r.

II. 9. Mechanizm twardego dysku. Fot. K. Ziolo, 2019 r.

Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych

Wiele spośród krajowych uczelni posiada własne muzea. Wachlarz tematyczny gromadzonych zbiorów jest niezwykle szeroki, a problemy dotyczące ich działalności podobne. Praktycznie wszystkie istnieją dzięki społecznej działalności lokalnych hobbystów i zapaleńców, a współpraca z macierzystymi uczelniami kształtuje się w sposób zróżnicowany. Podobne problemy powodowały nawiązywanie kontaktów pomiędzy muzealnikami z różnych uczelni. W roku 2012 projekty i pomysły zaczęły przekształcać się w realne działania. Współpraca między dr. hab. Hubertem Kowalskim z Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego, dr Magdaleną Grassmann z Muzeum Historii Medycyny i Farmacji Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku i dr. Markiem Bukowskim z Muzeum Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego doprowadziła do powstania i rozpropagowywania idei Stowarzyszenia Muzeów Uczelnianych (dalej SMU). W czerwcu 2012 r. doszło do pierwszego spotkania przedstawicieli polskich muzeów uczelnianych na Politechnice Warszawskiej. Wzięli w nim udział muzealnicy z Białegostoku, Poznania, Krakowa, Gdyni, Gdańska i Warszawy. Rezultatem rozmów było powołanie nieformalnego projektu „Muzea Uczelniane”. Do kolejnego spotkania doszło w murach Uniwersytetu Warszawskiego i w efekcie uruchomiono stronę internetową muzeauczelniane.pl. W roku 2013, na kolejnym spotkaniu, tym razem w Muzeum Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie doszło do spotkania z dr. hab. prof. UKSW Piotrem Majewskim, dyrektorem Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, oraz z dr. hab. prof. ASP Dorotą Folga-Januszewską, przewodniczącą Polskiego Komitetu Narodowego ICOM. Współpraca grupy inicjatywnej doprowadziła w dniu 28 maja 2014 r. do powołania Stowarzyszenia Muzeów Uczelnianych. „Najważniejszym celem Stowarzyszenia jest działalność na rzecz rozwoju muzeów uczelnianych oraz zachowania dziedzictwa

akademickiego poprzez jego ochronę, upowszechnianie, promocję, a także wspieranie gromadzenia, dokumentowania i konserwacji zabytków, inicjowanie i prowadzenie badań naukowych. Prowadzona jest szeroko zakrojona działalność informacyjna, propagująca ideę muzealnictwa uczelnianego na terenie Polski, jak też poza jej granicami” (O Stowarzyszeniu).

Do chwili obecnej SMU zorganizowało trzy ogólnokrajowe konferencje. Były to: I Konferencja Muzeów Uczelnianych w Pałacu w Nieborowie w roku 2016, na którą przybyło 45 przedstawicieli muzeów z całej Polski reprezentujących 26 instytucji; II Konferencja Naukowa Muzeów Uczelnianych w Krakowie w roku 2017 przygotowana przez Uniwersytet Jagielloński, Akademię Górniczo-Hutniczą i Muzeum Narodowe w Krakowie; III Konferencja Naukowa w Łodzi na Politechnice Łódzkiej w roku 2018, w której udział wzięło ponad 100 osób z 62 muzeów uczelnianych z całej Polski.

Działalność SMU obejmuje nie tylko organizację konferencji. W roku 2018 SMU opublikowało *Muzea Uczelniane. Katalog* (Kowalski, Grassmann, Bukowski, Ślaga, Piszczatowska, red., 2018), który w XII edycji konkursu *Mazowieckie zdarzenia muzealne – Wierzba* zajął pierwsze miejsce w kategorii Wydawnictwa muzealne. W latach 2017-2019 Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych otrzymało dofinansowania do projektów w ramach Programu Dotacyjnego *Niepodległa* m.in. na uaktualnione, angielskojęzyczne wydanie wspomnianego katalogu. Uzyskane środki pozwoliły również na realizację projektów: *Rektor Józef Brudziński i ruch niepodległościowy na Uniwersytecie Warszawskim – wystawa i konferencja naukowa; Niepodległe uczelnie. Doktorzy honoris causa w Polsce w latach 1918-1939 – wystawa, katalog i koncert z muzyką Ignacego Jana Paderewskiego*, oraz aktualnie realizowany projekt *Muzea uczelniane dla Niepodległej* (SMU, 2019). Stowarzyszenie jest również aktywne na arenie międzynarodowej. Współpracuje z ICOM (International Council of Museums), ICOM Polska (International Council of Museums Polska), UMAC (ICOM Committee for University Museums and Collections), Universeum – European Academic Heritage Network. Do SMU należą lub współpracują z nim przedstawiciele 88 jednostek z całej Polski.

Podsumowanie

Muzeum Techniki Politechniki Śląskiej rozpoczęło współpracę ze Stowarzyszeniem Muzeów Uczelnianych w roku 2018. W jej ramach przekazano redakcji nowej edycji katalogu *Muzea Uczelniane* materiały prezentujące gliwickie Muzeum Techniki. Na konferencji w Łodzi (2018) została przedstawiona dotychczasowa działalność placówki. Przy tej okazji nawiązano także niezbędne kontakty personalne. Karta katalogowa wdrożona w MTPŚ okazała się na tyle udana, że SUM poprosiło o zgodę na jej wykorzystanie przez inne muzea uczelniane. W chwili obecnej są kontynuowane czynności nad opracowaniem katalogów *Technologia w elektronice* i *Telekomunikacja*, czyli

części 5 i 6 pełnego Katalogu Muzeum. Wymaga to ogromnego wysiłku związanego m.in. z wykonaniem ponad 200 zdjęć i przygotowaniem odpowiednich opisów, co jest szczególnie obciążające dla jedyne go opiekuna placówki. Trwają też prace związane z ostatecznym ukończeniem ekspozycji, tj. zakup kolejnych gablot wystawowych i instalacja monitorów prezentujących zbiory, których zakończenie przewidziane jest na wrzesień 2019 r. Planowany jest też zakup krzesełek do części zaprojektowanej na prelekcje. Istotnym problemem do rozwiązania w przyszłości jest, po ostatecznym ustanowieniu statusu Muzeum w ramach nowej struktury Uczelni, określenie uprawnień opiekuna MTPŚ w procesie pozyskiwania do zbiorów wyeksploatowanych lub „zestarzonych moralnie” przyrządów naukowych podlegających procesowi usuwania z inwentarza uczelni, tak aby uchronić je przed złomowaniem. Władze Uczelni są przeciwne utrzymywaniu eksponatów w jakimkolwiek inwentarzu, z powodów pragmatycznych.

Muzeum zlokalizowane jest w Gliwicach przy ulicy Konarskiego 22B, w budynku Centrum Nowych Technologii, a podstawowe informacje na temat jego działalności, godzin otwarcia oraz ekspozycji można znaleźć na stronie głównej Politechniki Śląskiej: www.polsl.pl/Jednostki/RJO1-BG/Strony/MuzeumTechnikiPS.aspx lub Stowarzyszenia Muzeów Uczelnianych pod adresem: <http://muzeauczelniarne.pl/muzeum-techniki-politechniki-slaskiej/>.

Bibliografia

- Kowalski, H., Grassmann, M., Bukowski, M., Ślaga, J., Piszczatowska, M. (red.). (2017). *Muzea Uczelniane. Katalog*. Warszawa: Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych.
- Muzea Uczelniane: katalog. W: Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych. Pobrane 4 lipca 2019, z: <http://muzeauczelniarne.pl/muzea/>
- O Stowarzyszeniu. W: Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych. Pobrane 4 lipca 2019, z: <http://muzeauczelniarne.pl/o-smu/>
- Projekty. W: Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych. Pobrane 4 lipca 2019, z: <http://muzeauczelniarne.pl/projekty/>
- Statut Stowarzyszenia Muzeów Uczelnianych. Pobrane 4 lipca 2019, z: <http://muzeauczelniarne.pl/statut/>
- (Ustawa, 2018). Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. (Dz. U. 2018, poz. 1668).
- Zioło, K. (2018). *Muzeum techniki Politechniki Śląskiej*. Pobrane 4 lipca 2019, z: <http://repolis.bg.polsl.pl/dlibra/docmetadata?id=49168>

Krzysztof Ziolo

Museum of Technology of the Silesian University of Technology in Gliwice

Abstract

Museums in national university libraries, apart from the chambers of remembrance, are not common. The museum presenting the technique is an absolute exception. The article presents such a museum created as part of the Main Library of a technical university, which is the Silesian University of Technology. It presents the process of its creation, characteristics, and the way of creating a catalogue and its location. The Association of University Museums with which we cooperate was also presented.

Keywords: Museum of Technology of the Silesian University of Technology, Creation and mission of the museum, *Catalogue of Technical Monument*

Krzysztof Ziolo

Muzeum Techniki Politechniki Śląskiej w Gliwicach

Streszczenie

Muzea w krajowych bibliotekach uczelnianych, poza izbami pamięci, nie występują, a już muzeum prezentujące technikę jest absolutnym wyjątkiem. W artykule zaprezentowano takie muzeum, utworzone w ramach Biblioteki Głównej uczelni technicznej, jaką jest Politechnika Śląska. Przedstawiono proces powstania Muzeum, charakterystykę działalności, zaprezentowano sposób tworzenia katalogu i podano jego lokalizację. Przedstawiono też Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych, z którym współpracuje placówka gliwicka.

Słowa kluczowe: Muzeum Techniki Politechniki Śląskiej, utworzenie i misja muzeum, *Katalog Zabytków Techniki*

TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA MEKSYKAŃSKIEJ KSIĄŻKI DLA DZIECI W CYFROWEJ KOLEKCJI JĘZYKÓW TUBYLCZYCH (ACERVO DIGITAL DE LENGUAS INDÍGENAS) NA TLE PRAW KULTUROWYCH LUDNOŚCI RDZENNEJ

Wstęp

Tożsamość jest kategorią niejednoznaczną – w zależności od przedmiotu badań i akcentowanego aspektu tego pojęcia – rozmaicie interpretowaną przez różne dyscypliny nauk humanistycznych.

Przedmiotem omówienia będzie tożsamość kulturowa meksykańskiej książki dziecięcej adresowanej do czytelników posługujących się językami autochtonicznymi. Zanalizowane zostaną wybrane publikacje zamieszczone w Cyfrowej Kolekcji Języków Tubyłczych, bibliotece grupującej utwory według ich przynależności do regionów kulturowych. Na początek jednak – dla spójności dalszego toku analizy – zostaną przytoczone stanowiska badaczy odnośnie do pojęcia tożsamości, tożsamości meksykańskiej i – wyłaniających się z niej i będących jej ogniwem – językowych wspólnot indiańskich, a także scharakteryzowane zasady oraz podstawy międzykulturowej edukacji dwujęzycznej w Meksyku. Ta część tekstu będzie mieć charakter informacyjny, referujący procesy etnopolityczne w tym kraju.

Najbardziej ogólna definicja opisuje tożsamość jako „okazywanie innym jednostkom i samemu sobie identyfikacji (utożsamiania się) z jakimiś elementami rzeczywistości społecznej, a także umożliwienie innym zdefiniowania i rozpoznania danego obiektu, przez pewne cechy dla niego charakterystyczne” (Olechnicki, Załęcki, 1997, s. 228).

Zagadnienie tożsamości stanowi istotny problem w odniesieniu zarówno do jednostki, jak i całych społeczeństw. Przez badaczy jest traktowane jako „fenomen rozwijający się, zjawisko złożone i zmienne, konstrukt wielowymiarowy łączący elementy osobowe systemu jednostki z centralnymi wartościami kultury grupy, do której jednostka należy” (Nikitorowicz,

---

¹ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

2001, s. 69). Poczucie tożsamości umożliwia jednostce funkcjonowanie w zbiorowości z zachowaniem subiektywnego przeświadczenia o własnej odrębności i niepowtarzalności. Z kolei tożsamość grupowa, czyli to, co pozwala odróżnić ją od innych i świadczy o ciągłości danej kultury, wywodzi się z wypadkowej zachowań członków danego społeczeństwa (Nikitorowicz, 2001, s. 73-74). Wspólnotą, w której szczególnie formuje się tożsamość społeczna, jest naród – „historycznie wytworzona i zmieniająca się pod wpływem losów dziejowych trwała wspólnota ludzi postrzegających siebie jako odrębną całość [...], powstała na gruncie wspólnej kultury (w tym języka, religii, tradycji, symboli narodowych etc.) oraz wspólnoty terytorium, jak również w oparciu o określoną strukturę społeczno-polityczną i życie gospodarcze” (Kaganiec-Kamieńska, 2008, s. 58-59). Drogi formowania i formułowania tożsamości narodowej są zróżnicowane, zwłaszcza gdy dane społeczeństwo cechują różne wartości i wzory kulturowe. Tożsamość jako forma świadomości zbiorowej opiera się na poczuciu przynależności do wspólnoty, a za główny czynnik jej kształtowania należy bezspornie uznać kulturę narodową.

Tożsamość meksykańska jako problem

Badacze historii Meksyku kwestionują zakończenie procesu integracji narodowej w tym kraju², centralizację w dziedzinie świadomości społecznej i wykształcenie się organizmu o charakterze państwa narodowego³. Taki pogląd nawiązuje do hipotezy o niedokończonej tożsamości narodowej⁴.

Historyk meksykański Enrique Florescano jest zdania, że „Meksyk na żadnym etapie procesów historycznych, nie tworzył jednolitego narodu ani pod względem etnicznym, ani społecznym, ani kulturowym. Tym niemniej,

² Na gruncie polskim taki pogląd na temat procesu kształtowania się państwa i społeczeństwa meksykańskiego prezentują m.in. prace: (Łepkowski, 1986, s. 5-16); Krzysztof Brzechczyn (2004). *O wielości linii rozwojowych w procesie historycznym. Próba interpretacji ewolucji społeczeństwa meksykańskiego*. Poznań: Wydaw. Naukowe UAM; (Derwich, 2014, s. 329-330).

³ Podstawowe wyznaczniki typów narodu formułują: Urs Altermatt (1998). *Sarajewo przestrzega. Etnonacjonalizm w Europie*, wstęp Tadeusz Mazowiecki, przeł. Grzegorz Sowiński, Kraków: „Znak” : Ośrodek Myśli Politycznej; Józef Chlebowczyk (1977). *Świadomość historyczna jako czynnik procesu narodotwórczego. Zarys problematyki teoretycznej. Dzieje Najnowsze, 1*, 103-119; Antonina Kłoskowska (1996). *Kultury narodowe u korzeni*. Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN.

⁴ Jacek Wódz opisując ideę niedokończonej tożsamości narodowej jako czynniki istotne zarówno w przeszłości, jak i dziś dla definiowania tożsamości narodowej wymienia: zaistnienie trwałej wspólnoty kulturowej ze wspólną tradycją i z czasem (choć niekoniecznie) wspólnym językiem; wspólnota terytorium wraz z mieszczącym się w treści tradycji stosunkiem do niego, często stanowiącym podstawę budowania symboliki; istnienie zorganizowanych struktur konstytuujących wspólnotę ze strukturami państwa na czele; utrwalone poczucie przywiązania do trzech wymienionych czynników, ustrukturyzowane w ten sposób, by inni mogli na tej podstawie nas samych zdefiniować (Wódz, 2015, s. 15).

największym wyzwaniem wszelkich programów politycznych było tę niejednorodność eliminować, tworząc wyraźnie zdefiniowaną »tożsamość narodową«⁵. Niewątpliwym osiągnięciem epoki współczesnej jest większa tolerancja dla pluralizmu i różnorodności kultur” (Florescano, 1996, s. 20).

Do heterogeniczności kulturowej społeczeństwa meksykańskiego nawiązuje Karol Derwich, podkreślając, że „od początku niepodległego funkcjonowania państwa meksykańskiego dominowała koncepcja jednego narodu, homogenicznego pod względem kulturowym. Szczególnie widoczne to było po rewolucji meksykańskiej, która tchnęła świeżego ducha w budowanie tożsamości narodowej Meksykanów. Nie zwracano uwagi na odmienności, które występują przede wszystkim między poszczególnymi grupami ludności indiańskiej. Tego rodzaju polityka doprowadziła do wyniszczenia części społeczeństw rdzennych bądź zatracenia przez wiele spośród ocalałych dużej części ich dziedzictwa kulturowego, na przykład różnego rodzaju obrzędów czy języków” (Derwich, 2014, s. 329-330).

Ryszard Kapuściński przemiany kulturowe zachodzące w Meksyku odczytywał jako swoiste laboratorium nowego wieku, miejsce, gdzie kształtuje się nowa definicja narodu. Uważał, że dotychczasowa formuła odzwierciedla „rzeczywistość państwa narodowego ukształtowanego w XIX wieku w Europie, ale dziś nie odpowiada ona realiom wielu krajów – choćby w Ameryce Łacińskiej – jest marginalizująca, dyskryminująca ogromne masy ludności, miliony Indian, którzy uważają się za Meksykanów, członków narodu meksykańskiego, mimo że nie łączy ich z innymi obywatelami Meksyku ani wspólnota językowa, ani ta sama kultura. Stoimy więc wobec potrzeby stworzenia nowej definicji narodu, jako wspólnoty wielokulturowej, wieloetnicznej. I nie jest to tylko kwestia semantyczna. Przeciwnie – chodzi o podstawową zasadę demokracji, o przyznanie wszystkim obywatelom zamieszkującym obszar danego państwa równych praw do zachowania swojego języka, własnej kultury itd. i do uważania się za członków jednego narodu – np. meksykańskiego. To kwestia godności i praw tych, których dawna definicja narodu spychała poza obręb wspólnoty narodowej rządzącej w danym państwie” (Kapuściński, Domosławski, 2001).

Florescano zwraca uwagę na polityczne dzieje niepodległego Meksyku i akcentuje znaczenie kolejnych ustaw zasadniczych, ewolucję zapisów odnośnie do narodu meksykańskiego oraz budowania wspólnoty obywa-

---

⁵ Za istotne czynniki sprzyjające kształtowaniu się narodu zostały uznane: tzw. wojna o niepodległość (1810-1820), wojna meksykańsko-amerykańska (1846-1848), interwencja francuska (1862-1867) i rewolucja meksykańska (1910-1917). Ta ostatnia, jedno z najważniejszych i najbardziej dramatycznych wydarzeń w historii niepodległego państwa, urosła do rangi mitu założycielskiego. „Nie ma obywatela Meksyku, który by się nie utożsamiał z rewolucją. Pewnie każdy dziś rozumie ją na swój sposób i odwołuje się do różnych jej elementów, jednak dla każdego jest ona nieodłącznym elementem przeszłości, ale też teraźniejszości. W tym sensie Meksyk jest wyjątkowy” (Derwich, 2014, s. 359).

telskiej. Początkowo, zgodnie z owymi zapisami, traktowano naród wyłącznie w kategoriach politycznych (państwowych), by z czasem uwzględnić wyznaczniki kulturowe, włączające ludność indiańską w główny nurt życia kraju. Zapisy konstytucji głosiły, że naród jest wolny i niepodległy (1824) (Constitución, 1824), wszystkie klasy społeczne są jego nieodłączną częścią, zaś wszyscy obywatele równi⁶ wobec prawa (1917) (Constitución, 1917). Wielokulturowość populacji Meksyku znalazła odzwierciedlenie w konstytucji w roku 1992⁷, która – po znowelizowaniu – stanowiła, że „Meksykański naród jest wspólnotą wielokulturową, opartą na ludach tubylczych. Prawo chroni i promuje rozwój ich języków, kultur, zwyczajów, obyczajów, zasobów i specyficznych form organizacji społecznej oraz gwarantuje ich członkom skuteczny dostęp do jurysdykcji państwa. Procesy sądowe i postępowania agrarne, w którym te są stronami, ich praktyki i zwyczaje będą brane pod uwagę i rozpatrywane na zasadach określonych w ustawie” (Decreto, 1992). Kolejny krok ku zmodernizowaniu ustawy zasadniczej w zakresie definicji narodu oraz praw i wolności rdzennej ludności Meksyku przyniosła nowelizacja w 2001 r. Jej zapisy orzekają jedność i niepodzielność narodu meksykańskiego, jednocześnie postanawiając, że „naród ma wielokulturowy skład etniczny odnoszący się do pierwotnych ludów tubylczych, które pochodzą od populacji zamieszkujących obecne terytorium kraju na początku kolonizacji i które zachowują własne instytucje społeczne, gospodarcze, kulturalne i polityczne, lub ich część” (Constitución, 2001). Ponadto konstytucja gwarantuje m.in. prawo ludów rodzimych do samostanowienia i autonomii, poszanowanie praw człowieka, działania na rzecz zachowania i wzbogacania języków, wzrostu poziomu wykształcenia, sprzyjania dwujęzycznej i międzykulturowej edukacji, zdefiniowania i opracowania programów edukacyjnych na poziomie regionalnym, które rozpoznają dziedzictwo kulturowe rdzennych społeczności oraz promują poszanowanie i wiedzę o wielokulturowości Meksyku (Constitución, 2001). Badania prowadzone przez naukowców czy niezależne organizacje pokazują, że zapisy te w dużej mierze pozostały martwe⁸. Co istotne, w ustawie

⁶ Równość obywateli oznaczała m.in. włączenie ludności rdzennej w obieg jednej kultury narodowej i jeden język – hiszpański.

⁷ Zagadnienie zmian prawa konstytucyjnego w kontekście wielokulturowości i praw ludów tubylczych jest przedmiotem prac Jorge Alberto González Galvána, m.in.: *Reforma al artículo 4 constitucional: pluralidad cultural y derecho de los pueblos indígenas* (<http://biblio.juridicas.unam.mx/revista/pdf/DerechoComparado/79/el/el6.pdf>); *El Estado, los indígenas y el derecho* (<http://biblio.juridicas.unam.mx/libros/libro.htm?l=2880>); *El Estado y las etnias nacionales en México. La relación entre el derecho estatal y el derecho consuetudinario* (<http://biblio.juridicas.unam.mx/libros/libro.htm?l=214>); *La reforma constitucional en materia indígena* (<http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=88500709>).

⁸ Szczegółowo zagadnienie omawiają m.in.: López Bárcenas, Francisco, Guadalupe Espinoza Saucedo, Yuri Escalante Betancourt, Ximena Gallegos Toussaint, and Abigail Zúñiga Balderas (2001). *Los Derechos Indígenas y la Reforma Constitucional en México*. Mexico: Centro

zasadniczej nie ma zapisu o oficjalnym języku państwa, choć hiszpański pełni taką rolę i jest pierwszym językiem dla 90% populacji kraju, stając równocześnie *lingua franca* dla ludności rdzennej (R. Terborg, L. García Landa, cyt. w: Kaganiec-Kamieńska, 2009, s. 161-162).

Różnorodność meksykańskiej kultury jest odzwierciedleniem odmienności etnicznej mieszkańców tego kraju. Większość ludności stanowią Metysi, następnie Indianie, a także mieszkańcy pochodzenia europejskiego oraz potomkowie czarnych niewolników. Z tego wielokulturowego i wieloetnicznego podłoża wyłania się współczesne społeczeństwo meksykańskie charakteryzujące się oryginalną choć synkretyczną specyfiką, której istotną cechą jest przeplatanie się elementów zaczerpniętych z kultur odziedziczonych po rdzennych mieszkańcach z tradycjami przywiezionymi ze Starego Świata i uzupełnionymi elementami całkowicie nowymi, a wykształconymi podczas integracjonistycznych zabiegów tworzenia jednej kultury narodowej. Istotą *mexicanidad* (meksykańskości) jest obecność przeszłości w świecie współczesnym (Posern-Zieliński, 2003, s. 6-7). Jean-Claude Carrière widzi „lud złożony z wielu ludów, [...] naród, przyznaje się bowiem do tożsamości niepodobnej do żadnej innej” (Carrière J.-C., 2009, s. 8), a Tadeusz Łepkowski dostrzega „przekształcanie przez ludzi ich kraju, [...] tworzenie się wspólnoty [...] jakże innej od znanych nam w Europie” (Łepkowski, 1986, s. 15).

Kwestia tożsamości jest dla Meksykanów bardzo ważna. „Filozofia meksykańskości”, czyli próba odpowiedzi na pytania o narodową tożsamość kraju zajęło się całe pokolenie aktywnych, głównie w pierwszej połowie XX stulecia, pisarzy, filozofów i badaczy (Pindel, 2013), by wymienić takie postaci, jak: José Vasconcelos (1882-1959), Samuel Ramos Magaña (1897-1959), Alfonso Reyes Ochoa (1889-1959), Rodolfo Usigli (1905-1979), Leopoldo Zea Aguilar (1912-2004), Octavio Paz Lozano (1914-1998), Santiago Ramírez Ruiz Sandoval (1921-1989). Wymienieni należeli lub w znacznym stopniu sprzyjali Partii Rewolucyjno-Instytucjonalnej (Partido Revolucionario Institucional, PRI)⁹; pełniąc funkcje ministerialne

---

de Orientación y Asesoría a Pueblos Indígenas (<http://www.lopezbarcen.org/sites/www.lopezbarcen.org/files/LOS%20DERECHOS%20INDIGENAS%20Y%20LA%20REFORMA%20CONSTITUCIONAL.pdf>); Danuta Rycerz (1995). Ochrona języków Indian meksykańskich. *Ameryka Łacińska*, 4, 176; Teresa Walendziak (1996). Sytuacja mniejszości autochtonicznych w Meksyku. *Ameryka Łacińska*, 2, 34-36; *Diagnóstico sobre la Situación de los Derechos Humanos en México*. Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos en México (2003). Mexico D.F.: Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos (<http://www.campoalgodonero.org.mx/sites/default/files/documentos/diagnostico%20DH%20M%C3%A9xico%202003.pdf>).

⁹ Założona w 1929 r. PRI utrzymała monopol władzy do 2000 r. Partia zajmując pozycje centrowe lub centroprawicowe oraz głosząc ideologię tzw. nacjonalizmu obywatelskiego przez 70 lat, miała tak ogromne wpływy, że pozwalały one określać meksykański system jako jednopartyjny.

lub piastując inne wysokie stanowiska, tworzyli oni ideologię na potrzeby ówczesnego ładu politycznego, a kreowany obraz narodu był bliższy mitu niż prawdy.

Współczesne rozumienie *mexicanidad* zdefiniował antropolog i socjolog Roger Bartra Murià. W książkach *La jaula de la melancolía. Identidad y metamorfosis del mexicano* (1987), *Oficio Mexicano. Miserias y esplendores de la cultura* (1993) czy *Anatomía del mexicano* (2002) oferuje on nową wizję narodowej tożsamości i kultury, redefiniując esencjalistyczne lub funkcjonalistyczne interpretacje poprzedników. Jako socjolog i antropolog proponuje dekonstrukcję meksykańskiej tożsamości i nacjonalizmu. Bartra uważa, że – ze względu na kryzys polityczny, brak zaufania wobec partii i korupcję – nie jest możliwe dalsze utrzymywanie koncepcji tożsamości narodowej opartej na „nacjonalizmie rewolucyjnym”¹⁰. Według Bartry pojęcie *mexicanidad* ukute na początku XX w. odpowiada zachodnim ideom. Kultura ludowa/popularna została tak zmodyfikowana przez intelektualistów, aby odpowiadać zachodniemu/europejskiemu obrazowi Meksyku (np. postrzeganie rewolucji i chłopstwa jako raju utraconego). Klasyczne już prace Ramosa (*El perfil del hombre y la cultura en México*, 1934) czy Octavio Paza (*Labirynt samotności*, 1950) stanowią według niego mitologię narodową, która zakłada, że „typowy Meksykanin” to osoba bojaźliwa, wrażliwa, nieufna a chłop pozostaje częścią zachodniego archetypu jako *Inny*. Podobnie nieprawdziwa i nieprzystająca do warunków współczesnego kraju jest dla Bartry idea metysażu – wymysł Zachodu, który *Dzikiego*, *Indianina* traktuje jako nierozdzielny element tożsamości Meksykanów. Próby uwzględnienia Indian w koncepcji tożsamości narodowej również są chybione, gdyż formułowane na wzór modelu amerykańskiego sugerują konieczność dostosowania się Indian do nadrzędnej kultury narodowej. Jak zauważa Bartra, powstanie neozapatystów wstrząsnęło podstawami tej tożsamości i zakwestionowało politykę narodową Meksyku (por. Prądzynska, 2014), co dowodzi, że postrewolucyjny spokój, u podstaw którego leżało przyjęcie zagranicznych struktur i modeli politycznych, tworzy iluzję demokracji w tym kraju. Niezbędne jest zatem wypracowanie nowej, postnarodowej tożsamości opartej na różnorodności i strukturach demokratycznych (Abeyta, 2007).

Reasumując, mimo zgłaszanych postulatów nie sformułowano dotąd spójnej definicji postnarodowej tożsamości meksykańskiej, odzwierciedlającej procesy etnopolityczne. Redefiniowane w konstytucji pojęcie współczesnego narodu meksykańskiego ma dualny charakter – orzeka jedność i niepodzielność a jednocześnie wielokulturowość etniczną, które można określić jako tożsamość wielokulturowego państwa narodowego.

¹⁰ Pojęcie to istnieje tylko na poziomie teoretycznym i w nomenklaturze; współcześnie polityczny dyskurs w ogóle już się do niego nie odnosi.

Języki jako kulturowe wyznaczniki tożsamości rdzennej ludności Meksyku

„Tożsamość kulturowa ma wielorakie oblicze, wyraża się w spontanicznej identyfikacji ze wspólnotą lokalną, regionalną, narodową, językową, z charakteryzującymi tę wspólnotę wartościami moralnymi i estetycznymi; w sposobie przyswajania tradycji, obyczajów, wzorów i modeli życia, w poczuciu więzi ze wspólnym losem i jego przemianami, w obliczu indywidualnego »ja« w »ja« zbiorowym, utrwalającym jego obraz” (Wojnar, 1996, s. 132-133).

Ludność indiańska, jak każda grupa etniczna, postrzega siebie lub jest postrzegana przez otaczające ją zbiorowości jako środowisko odrębne i specyficzne ze względu na występowanie takich cech, jak: „kultura (język, gwara, religia, obyczajowość), genealogia (wspólne losy, wspólna historia, wspólni przodkowie itp.), poczucie posiadania własnego terytorium i praw do niego, odrębność osobowościowa (stereotypy, czyli jak inni ją postrzegają, oraz autostereotypy, czyli wyobrażenia o samych sobie)” (Olechnicki, Załęcki, 1997, s. 73). Tożsamość kulturowa jest kreowana w oparciu o różnorodne wartości kultury, lecz wybór może być ograniczony tylko do niektórych. Autochtonów z reszty społeczności Meksyku wyróżnia szereg cech, takich jak chociażby: język, zwyczaje, strój, jedzenie czy domostwa, jednakże głównym kryterium, stosowanym m.in. na szczeblu administracyjnym, które służy identyfikacji Indian, pozostaje język.

Właśnie język jest najważniejszą centralną symboliczną wartością¹¹, odróżniającą cechą kultury, z którą członkowie grupy się utożsamiają – najdoskonalszym ze wszystkich przejawów porządku kulturowego (Claude Lévi-Strauss, cyt. w: Kaganiec-Kamieńska, 2008, s. 80), a jednocześnie najłatwiej uchwytnym kryterium przynależności narodowej (Władysław Markiewicz, cyt. w: Kaganiec-Kamieńska, 2008, s. 81). Ponadto język jest symbolicznym przewodnikiem po kulturze, w którym zawarty jest cały schemat myślowy danej społeczności; warunkuje myślenie o problemach i procesach społecznych (Edward Sapir, cyt. w: Kaganiec-Kamieńska, 2008, s. 80) oraz umożliwia interpretację kultury. Język stanowi rozległy i odrębny system wzorców, sankcjonujący kulturowe formy i kategorie, za pośrednictwem których ludzie nie tylko się porozumiewają, ale również analizują rzeczywistość, wyróżniając bądź ignorując w niej pewne typy relacji i zjawisk. Za pomocą owego systemu ludzie rozumują i wypełniają swą rzeczywistość (Benjamin Lee Whorf, cyt. w: Kaganiec-Kamieńska, 2008, s. 80-81).

Bogactwo dziedzictwa kultury duchowej i materialnej Meksyku jest niekwestionowane, podobnie jak uznanie języków tubylczych za ważny element kulturowego dziedzictwa Indian, godny wspierania drogą eduka-

¹¹ Wartości centralne przeważnie stanowią rdzeń systemu ideologicznego i funkcjonują jako symboliczne wartości grupowe, z którymi członkowie grupy chcą się utożsamiać.

cji bilingwalnej. Anna Kaganiec-Kamieńska dostrzega „nadal ogromne zróżnicowanie etniczne i kulturowe, w tym językowe, ludności kraju. Należy [...] pamiętać o znacznym odsetku odmiennej kulturowo ludności rdzennej, z której część nadal posługuje się wyłącznie językiem swej grupy plemiennej i z nią się identyfikuje” (Kaganiec-Kamieńska, 2008, s. 63). Politykę językową współczesnego Meksyku, w opinii tej badaczki, cechuje podejście międzykulturowe. Zanim jednak państwo uznało prawa językowe ludności autochtonicznej i nadało językom rdzennym status języków narodowych na równi z językiem hiszpańskim, języki i kultury rdzenne postrzegano jako wyzwanie dla jedności społeczeństwa, a główny nacisk kładziono na szerzenie języka hiszpańskiego. Zmianę spojrzenia w tej kwestii przyniósł wiek XX. Wówczas m.in. powołano do życia Narodowy Instytut Indygenistyczny (Instituto Nacional Indigenista – INI, 1948), przyjęto decyzje o dwujęzycznych programach nauczania w regionach wielokulturowych (1964)¹², podpisano dokument *Carta de Pátzcuaro* (1978)¹³ oraz tzw. *Deklarację Meksykańską* (1982)¹⁴ – fundamentalny dla spraw tożsamości i polityki kulturowej dokument UNESCO. Jednak faktyczne zmiany legislacyjne nastąpiły po roku 1990, kiedy Meksyk ratyfikował *Konwencję Międzynarodowej Organizacji Pracy nr 169 w sprawie ludności tubylczej i plemiennej w krajach niezależnych* (1991)¹⁵. Na kanwie natomiast *Deklaracji praw osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, religijnych i językowych* (1992)¹⁶, *Powszechnej deklaracji praw językowych* (1996)¹⁷ oraz *Deklaracji Organizacji Narodów Zjednoczonych o Prawach Ludności Rdzennej* (2007)¹⁸ prowadzono debatę polityczną, w wyniku której zostały ustanowione regulacje federalne i stanowe dotyczące praw kulturowych ludności rdzennej¹⁹.

¹² W ramach podejmowanych działań nie zmierzono się w sposób efektywny z istniejącą w Meksyku wielojęzycznością (Kaganiec-Kamieńska, 2009, s. 156-157).

¹³ Zob.: *Carta de Pátzcuaro* (1978). *México Indígena, no esp.*, s. 361-368.

¹⁴ Zob.: *Mexico City Declaration on Cultural Policies World Conference on Cultural Policies Mexico City, 26 July - 6 August 1982*. (http://portal.unesco.org/culture/en/files/s/12762/11295421661mexico_en.pdf/mexico_en.pdf).

¹⁵ Zob.: *Convention No 169 concerning Indigenous and Tribal Peoples in Independent Countries*. (<http://www.ilo.org/indigenous/Conventions/no169/lang-en/index.htm>).

¹⁶ Zob.: *Deklaracja praw osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, religijnych i językowych*. (http://www.hfhrpol.waw.pl/pliki/deklaracja_praw_osob_nalezacych_do_mniejszosci_narodowych_lub_etnicznych_religijnych_i_jezykowych_2.pdf).

¹⁷ Zob.: *Declaración universal de Derechos Lingüísticos*. (<http://www.unesco.org/cpp/sp/declaraciones/linguisticos.htm>).

¹⁸ Zob.: *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples*. (http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_en.pdf).

¹⁹ Na kształt debaty oraz decyzje prezydenta Vincenta Voxa miał wpływ ruch zapatystów, rewolucyjne ugrupowanie społeczne powstałe w 1994 r. dla ochrony interesów rdzennej ludności Meksyku. Zapatyści rozpoczęli w Chiapas powstanie przeciwko polityce dyskryminacji i izolacjonizmu prowadzonej przez rząd w stosunku do Indian zamieszkujących ten region.

Ważkim aktem ustawowym stało się przyjęcie w roku 2003 prawa o językach rdzennych – *La Ley General de Derechos Lingüísticos de los Pueblos Indígenas*. Ustawa przyznała prawo (zarówno jednostkom, społecznościom, jak i narodom) do posługiwania się jednym z 62 rdzennych języków i nadała im status języka ojczystego (urzędowego), co zaakcentowało znaczenie języków rdzennych jako integralnej części narodowego dziedzictwa kulturowego i językowego. Na mocy ustawy powołano także Narodowy Instytut ds. Języków Rdzennych (Instituto Nacional de Lenguas Indígenas – dalej INALI), którego zadaniem jest m.in. czuwanie nad rozwojem rodzimych języków, ich standaryzowanie i kodyfikowanie oraz doradzanie organom rządowym w sprawach polityki językowej w Meksyku (Ley General, 2003)²⁰. Realizując postanowienie artykułu 20 ustawy, INALI przystąpił do opracowania katalogu narodowych języków rdzennych. Wydano atlas 150 map prezentujących geografie języków rdzennych na ich historycznych terytoriach – *Catálogo de lenguas indígenas mexicanas: Cartografía contemporánea de sus asentamientos históricos* (2005) oraz klasyfikację genetyczną, czyli warianty językowe Meksyku, ich samookreślenie i odniesienia geostatystyczne – *Catálogo de las Lenguas Indígenas Nacionales. Variantes lingüísticas de México con sus autodenominaciones y referencias geoestadísticas* (2008), w której wyodrębniono 11 rodzin językowych (familia lingüística), w ich ramach 68 grup językowych (agrupación lingüística), do których przynależą 364 zespoły językowe (variante lingüístico)²¹.

Ostatni spis powszechny, przeprowadzony w roku 2010²², wykazał, że populacja Meksyku wynosi 112 336 538 mieszkańców (ogółem), w tym 101 808 216 to osoby powyżej piątego roku życia, z których 6 695 228 zadeklarowało posługiwanie się na co dzień językiem rdzennym, a 1 096 512 nie mówi po hiszpańsku (Programa, 2014). Takie niekorzystne dla języków indiańskich proporcje są wynikiem stałych i nadal postępujących procesów asymilacji i akulturacji ludności tubylczej, która ulegała i nadal ulega metysażowi, co m.in. szczegółowo raportują *Programa de Revitalización, Fortalecimiento y Desarrollo de las Lenguas Indígenas Nacionales 2008-2012*, PINALI oraz *Programa Institucional del Instituto Nacional de Lenguas Indígenas PROINALI 2014-2018*.

Kształcenie międzykulturowe w Meksyku

Dążenia ludności indiańskiej do stworzenia powszechnego systemu oświaty realizującego prawo do nauki poprzez kształcenie, wychowanie

²⁰ Omówienie i krytyka dokumentu (Kaganiec-Kamieńska, 2009, s. 162-165).

²¹ Zob.: http://www.inali.gob.mx/pdf/CLIN_completo.pdf.

²² Spis Powszechny Ludności i Mieszkań został przeprowadzony w dniach 31.05.-25.06. 2010 r. przez Narodowy Instytut Statystyki i Geografii (Instituto Nacional de Estadística y Geografía – INEGI).

i opiekę, w tym ustanowienie ogólnych zasad edukacji międzykulturowej dla wszystkich Meksykanów i dwujęzycznej edukacji międzykulturowej dla ludności rdzennej²³, nabrały realnych kształtów w roku 2001. Powołana wówczas do życia w ramach Ministerstwa Edukacji Publicznej jednostka – Główny Nadzór ds. Dwujęzycznej Edukacji Międzykulturowej (Coordinación General de Educación Intercultural Bilingüe – dalej CGEIB)²⁴ – odpowiada za jakość edukacji świadczonej ludności autochtonicznej oraz za dwujęzyczną edukację międzykulturową. Ustawa przewidywała m.in. promowanie polityki edukacyjnej i jej koordynowanie na różnych poziomach systemu edukacyjnego, doradztwo w zakresie opracowywania, wdrażania i oceny innowacyjnych programów dwujęzycznej edukacji międzykulturowej (modeli programowych dotyczących różnorodności, szkolenia nauczycieli, opracowanie, rozpowszechnianie oraz wydawanie podręczników i materiałów w językach rdzennych), a także prowadzenie badań edukacyjnych²⁵.

Promowana przez CGEIB edukacja międzykulturowa działa na rzecz edukacji i różnorodności nie tylko ludności rdzennej, ale wszystkich Meksykanów, przy okazji stanowiąc jeden z głównych instrumentów do walki z wykluczeniem społecznym i dyskryminacją. Przeciwdziała także przekonaniu, że języki i kultury indiańskie stoją na drodze do jedności narodowej oraz dąży do równości (a nie asymilacji), nauczając Indian kultury narodowej, ale też *vice versa* – edukując w zakresie kultur regionalnych i mniejszościowych. Jej celem jest systematyczne włączanie całej społeczności w proces kształcenia, którego treści są związane z codziennymi doświadczeniami i problemami. Aktualne założenia programowe przyjęte do reali-

²³ Dzieje edukacji ludności tubylczej w Meksyku przedstawiają m.in.: (Stavenhagen, 1979), (Pellicer, 1997), (Sandoval Forero, Montoya Arce, 2013).

²⁴ Tekst: *Acuerdo por el que se establece la Coordinación General de Educación Intercultural Bilingüe*: http://eib.sep.gob.mx/cgeib/wp-content/uploads/2013/03/acuerdo_creacion_cgeib.pdf.

²⁵ Przywołane wcześniej raporty PINALI i PROINALI oraz badania nad funkcjonowaniem i efektywnością szkolnictwa, debaty pedagogów nad kształtem edukacji oraz podręczników szkolnych oraz prace: (Gigante, Díaz Couder, Pellicer, Olarte Tiburcio, 2001); (Tonatiuh, 2011) rozwijają ideę bilingwizmu społecznego, proponując stałe doskonalenie działań edukacyjnych na terenach zamieszkałych przez ludność rdzenną, zob. (Ramírez Castañeda, 2006); (Celote Preciado, 2013); (Schmelkes, 2013). Odnotowują przy okazji nieprawidłowe funkcjonowanie szkół państwowych (m.in. brak infrastruktury, pomocy naukowych, niedostateczną liczbę nauczycieli, zwłaszcza osób posługujących się biegle językami tubylczymi) oraz ograniczony dostęp autochtonów (głównie kobiet) do edukacji na każdym poziomie kształcenia, a w szczególności ponadpodstawowym. Weryfikacja tych założeń dowiodła jednak, że proces akomodacji w szkolnictwie państwowym nie zadowala, a wpisana w programy nauczania wielokulturowość jest bardziej ideologią niż realizowanym projektem. Eduardo Andrés Sandoval Forero i Bernardino Jaciel Montoya Arce wręcz uznali, że organy państwa na szczeblu lokalnym i regionalnym rozmyślnie nie wywiązują się z realizacji programów kształcenia dwujęzycznego i dwukulturowego, a praktyka społeczno-polityczna marginalizuje języki rdzenne poprzez nadal powszechne prowadzenie zajęć wyłącznie w języku hiszpańskim (Sandoval Forero, Montoya Arce, 2013, s. 26).

zacji przez Ministerstwo Edukacji Publicznej zawiera specjalny program dla ludów tubylczych – *Programa Especial de los Pueblos Indígenas 2014-2018*²⁶, zatwierdzony odrębnym rozporządzeniem²⁷. Nacisk pedagogów kładziony na kompetencje międzykulturowe, przede wszystkim zawarte w nich kompetencje językowe, społeczne, obywatelskie, świadomość własnego dziedzictwa, ma na celu potwierdzenie wartości lokalnych kultur indiańskich, natomiast stymulowanie otwartości na inne kultury kształtuje wzorce spójności²⁸.

Wielokulturowość jako tendencja i projekcja edukacji na całym świecie jest oparta na decentralizacji szkolnictwa²⁹, tendencji do pluralizmu oświatowego³⁰ oraz podmiotowości uczącego się³¹. Instytucje szkolne oraz ogromna liczba instytucji pozaszkolnych mają ogromne możliwości autonomicznego kształtowania swoich wielokulturowych planów edukacyjnych, w tym zarządzania różnorodnością kulturową. Wśród ważnych tendencji w kształtowaniu międzykulturowości należy zauważyć rozwój edukacji multimedialnej, wykorzystanie w nauczaniu nowoczesnych technologii kształcenia oraz kształcenie na odległość. Dla jej kreatorów istotne są możliwości poznawania, szybkość informacji oraz możliwość wyboru treści (Niemiec, 1999, s. 57).

Cyfrowa Kolekcja Języków Tubylczych i jej założenia teoretyczne

Cyfrowa Kolekcja Języków Tubylczych (Acervo Digital de Lenguas Indígenas – dalej ADLI) to wyspecjalizowany internetowy serwis informacyjny (dostępny pod adresem: <http://lenguasindigenas.mx>), którego zadaniem jest szerzenie wiedzy o językach tubylczych Meksyku w celu ich

²⁶ Tekst: *Programa Especial de los Pueblos Indígenas 2014 – 2018 [texto] / Comisión Nacional para el Desarrollo de los Pueblos Indígenas*. – México : CDI, 2014. Zob.: https://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCAQFjAAahUKEwj_to_J2ojJAhXF8A4KHcxvDoY&url=http%3A%2F%2Fwww.cdi.gob.mx%2Findex.php%3Fopcion%3Dcom_docman%26task%3Ddoc_download%26gid%3D219%26Itemid%3D200019&usg=AFQjCjCNEJFF0j6soQczuWcZr655ic9AeDw&sig2=AL1gzW4acvko2vkwAbaVPg.

²⁷ Tekst: *Decreto por el que se aprueba el Programa Especial de Educación Intercultural 2014-2018* : http://www.dof.gob.mx/nota_detalle.php?codigo=5342483&fecha=28/04/2014.

²⁸ Sposoby ujmowania wielokulturowości oraz mechanizmy jej kształtowania, a także wiodące nurty edukacji/pedagogiki międzykulturowej na gruncie polskim opisują Jerzy Nikitorowicz (Nikitorowicz, 2001; 2007; 2009) i Tadeusz Lewowicki (Lewowicki, 2011; Lewowicki, Ogrodzka-Mazur, red., 2010).

²⁹ O organizacji, strukturze, a przede wszystkim celach i treściach edukacji decydują społeczności lokalne.

³⁰ Różnorodność organizacyjna (instytucje państwowe, społeczne, prywatne) połączona z wielością ofert edukacyjnych.

³¹ Idea ta eksponuje nie tylko oczekiwania, ale zakłada konieczność respektowania i możliwie w pełni realizowanie treści będących ofertą edukacyjną uczącego się (a nie tylko nauczającego).

rewitalizacji³². Twórcy wortalu, będącego jednocześnie instytucją edukacji równoległej, udostępniają w bibliotece cyfrowej zdigitalizowane tradycyjne publikacje papierowe oraz multimedialne. W celu skorzystania z dodatkowych funkcji przeglądania i pobierania publikacji wymagana jest rejestracja.

Zebrane materiały źródłowe pełnią istotną rolę w standaryzacji gramatyki i ortografii języków indiańskich, służą do analizy lingwistycznej oraz ochrony dziedzictwa kultury duchowej, jakim są etnolekty. Źródła owe przede wszystkim są wykorzystywane w dydaktyce do nauczania dzieci języków autochtonicznych: wspomagają rozwój mowy, służą zachowaniu słownictwa, wyrażaniu form ekspresji oraz tworzeniu konstrukcji syntaktycznych i form dyskursywnych w komunikacji poza wąskim kontekstem społeczności lokalnej.

ADLI to projekt realizowany przez kilka podmiotów. Patronuje mu językoznawca, specjalista w zakresie rodzin językowych Mezoameryki Victor Manuel Franco Pellotier (1954-2004)³³, którego imieniem nazwano wortal. Instytucjonalny koordynator projektu – Centrum Badań i Studiów Wyższych Antropologii Społecznej (Centro de Investigación y Estudios Superiores en Antropología Social – dalej CIESAS)³⁴ odpowiada za tworzenie środków społecznego komunikowania o szerokim zasięgu, wykorzystując do tego celu wybrane języki narodowe Meksyku – hiszpański oraz dziesięć języków autochtonicznych: Maya (Maaya t'aan), Nahuatl (Nahuatlachtolli), Mixe (Ayüük), Mixteco (Tu'un savi), Otomí (Hñähñü), Zapoteco (Bini-zaa), Huichol (Wixárika), Seri (Cmiique iitom), Huave (Ikoods), Mazateco (Ha shuta enima)³⁵. Cennym uzupełnieniem ADLI jest sekcja prezentująca zawartość strony w meksykańskim języku migowym LSM (Lengua de señas mexicana). W ten sposób ADLI wpisuje się we współczesną komunikację społeczną, którą zdominowały przekazy oparte na technikach rejestrujących i odtwarzających audiowizualne aspekty i wymiary świata oraz zachowania ludzi.

³² Informacje na temat opublikowanych monografii i artykułów naukowych (Lecturas del Acervo Digital de Lenguas Indigenas) znajdują się pod adresem: <https://lecturasadli.wordpress.com/>, natomiast informacje o wydarzeniach są dostępne w serwisie społecznościowym Facebook: <https://es-es.facebook.com/adlenguasindigenas>.

³³ Sylwetka V.M. Franco Pellotiera oraz wspomnienie pośmiertne są dostępne pod adresem: <http://lenguasindigenas.mx/quien-es-victor-franco.html>.

³⁴ Założone w 1973 r. jako Centrum Zaawansowanych Badań Narodowego Instytutu Antropologii i Historii (CISINAH) przekształcone w 1980 r. w Centrum Badań i Studiów Wyższych Antropologii Społecznej (CIESAS). CIESAS to publiczny ośrodek badawczy specjalizujący się w badaniach z zakresu antropologii społecznej, historii, językoznawstwa, etnohistorii. Przy CIESAS działają także pracownie: Audiowizualna, Systemów Informacji Geograficznej oraz Języka i Kultury.

³⁵ Dodatkowo jedną sekcję poświęcono treściom w języku rdzennych mieszkańców prowincji Chaco w Argentynie.

II. 1. Strona portalu ADLI. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://lenguasindigenas.mx>

ADLI merytorycznie wspiera również organizacja Linguapax Amèrica Llatina³⁶, zaś współpraca z portalem DoBeS – Dokumentation Bedrohter Sprachen (Dokumentacja zagrożonych języków)³⁷, koordynowanym i finansowanym przez Instytut Maxa Plancka zapewnia pomoc technologiczną umożliwiającą dokumentowanie języków autochtonicznych w ich otoczeniu kulturowym w postaci elektronicznych plików tekstowych, graficznych, muzycznych i filmowych.

Pracownia Języka i Kultury CIESAS zaangażowana w projekt *Rozwój multimedialnych materiałów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w kontekstach różnorodności językowej i kulturowej* (Desarrollo de materiales educativos multimedia para niños y jóvenes en contextos de diversidad lingüística y cultural) tworzy dokumenty³⁸, które wspierają rozwój umiejętności językowych i metajęzykowej refleksji dziecięcych użytkowników języków tubyl-

³⁶ Linguapax, organizacja pozarządowa powołana przez UNESCO w 1987 r., jej misją jest przyczynianie się do ochrony i promowania różnorodności językowej na całym świecie. Poprzez delegatury ustanowiła interaktywną sieć z organizacjami różnych kontynentów, np. Linguapax Amèrica Llatina od 2006 r. ściśle współpracuje z CIESAS.

³⁷ Projekt DoBeS czyli Dokumentacja zagrożonych języków uruchomiono w 2000 r. (portal pod adresem: <http://dobes.mpi.nl/>). Prace nad nim prowadzi Instytut Maxa Plancka (niezależna niemiecka instytucja naukowo-badawcza o charakterze non-profit, finansowana z budżetu federalnego) w ramach MPI for Psycholinguistics.

³⁸ Materiały i dane źródłowe są szczególnie cenne dla prowadzonych badań z zakresu lingwistyki stosowanej; zdigitalizowane, sklasyfikowane i chronione w bazach danych tworzą korpusy do badań.

czych, a także służą promocji i aprecjacji rdzennych kultur i języków. Nad zebraniem owych dokumentów, jak i opracowaniem, twórczym przetworzeniem oraz upublicznieniem w Internecie w formie dostosowanej do percepcji dzieci pracują lingwiści z CIESAS, ale także miejscowi nauczyciele i inni native speakerzy.

ADLI zapewnia dwujęzyczny³⁹ dostęp zarówno do materiałów edukacyjnych, jak i informacji o samym wortalu (jego historii, twórcach i współpracownikach, warsztatach i wydarzeniach, a poprzez hiperłącza do istotnych stron o tematyce międzykulturowej). Strony języków rdzennych (opatrzone charakterystycznym dla poszczególnych kultur znakiem graficznym) podzielono na sekcje tematyczne (strona główna, historia, książki, zdjęcia, gry, dokumenty wideo i audio). Nowi użytkownicy cyfrowej kolekcji mają możliwość zarejestrowania się na portalu. Wypełnienie formularza pozwala pozyskać informacje na temat ich rodzimego języka i kultury, aby następnie tworzyć konkretne treści adresowane do poszczególnych grup odbiorców oraz umożliwić im udział w losowaniu materiałów edukacyjnych, wykorzystywanych w środowisku rodziny, szkoły lub społeczności, tzw. pueblo.

Książka dziecięca w ADLI i jej cechy morfologiczne jako atrybuty kulturowej tożsamości

Publikowane oraz promowane w ADLI zdigitalizowane dokumenty oraz materiały multimedialne kierowane do publiczności dziecięcej⁴⁰ mają przede wszystkim charakter edukacyjny i zabawowy. Publikacje te można bez trudu rozpoznać jako przeznaczone dla tej grupy odbiorców. Decyduje o tym przede wszystkim treściowa organizacja tekstów (mała objętość o prostej strukturze), a także porządek wyrazu typograficzno-plastycznego (kształt artystyczny ilustracji, liternictwo). Część tytułów, funkcjonujących jako książki elektroniczne w sieci, jest wiernym odwzorowaniem swego klasycznego drukowanego pierwowzoru (można je czytać poprzez wortal, pobrać na własne urządzenie lub wydrukować), inne zostały uzupełnione o audiobooki. Natomiast część przybrała postać interaktywnych książeczek-zabawek z ruchomymi ilustracjami i ścieżką dźwiękową.

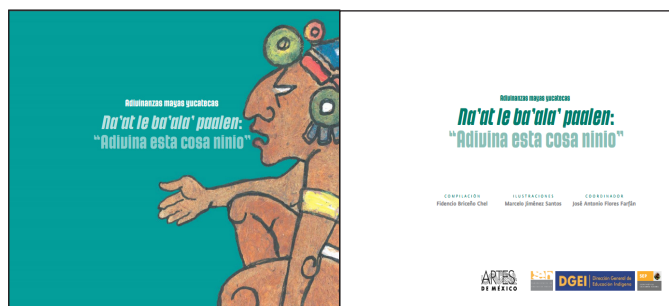
Analiza dziecięcych książek elektronicznych w ADLI pod względem ich cech konstytutywnych – treści i formy – dowodzi, że przede wszystkim funkcjonują w wymiarze narodowościowym, ponieważ są nośnikami komunikatów tekstowych i obrazowych nawiązujących do zwyczajów, tradycji

³⁹ Wszystkie teksty opublikowano w hiszpańskiej wersji językowej, równoważnej treściowo dokumentom w poszczególnych językach autochtonicznych.

⁴⁰ Pojęcie 'książka dziecięca' jest rozumiane zgodnie z ustaleniami Michała Zająca na temat morfologicznych cech książki dla dzieci, w tym opracowany przez R. Cybulskiego system dzieł wiciu „porządków” książki (Zajac, 2000, s. 17-29).

i sposobu życia społeczności indiańskich⁴¹ (akcent kładziony jest na międzygeneracyjną transmisję dziedzictwa kulturowego). Ze względu na obecność tekstów wielojęzycznych (równolegle hiszpański i język rdzenny, a czasem języki obce, np. angielski, francuski) dodatkowo wpisują się w nurt edukacji międzykulturowej. Wszystkie wydawnictwa zachęcają do korzystania z rodzimych języków w konkretnych tradycyjnych sytuacjach komunikacyjnych, ale także wywołują zainteresowanie technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi. Spełniają zatem wymóg autentyczności, a jednocześnie przyczyniają się do zasypania przepaści cyfrowej i działają na rzecz równości w edukacji poprzez aktywne uczestnictwo w społeczeństwie wiedzy⁴².

Kolumna redakcyjna zdigitalizowanej wielojęzycznej⁴³ antologii zagadek Majów z Jukatanu – *Adivinanzas mayas yucatecas* = *Na'at le ba'ala paalen: "Adivina esta cosa ninio"* posłuży jako przykład rozpoznania elementów prezentujących i identyfikujących tożsamość kulturową⁴⁴.

II. 2. Okładka i strona tytułowa *Adivinanzas mayas yucatecas*. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://anthroweb.ucsd.edu/~jhaviland/Publications/AdivinanzasMayas.pdf>

W tym aspekcie istotne są formalne cechy wydawnicze: tytuł publikacji (język oryginału i przekładu), oznaczenie odpowiedzialności (autor, ilustrator, tłumacz), seria, adres wydawniczy, a także wyszczególnione instytucje sprawcze i ich logotypy. Funkcję identyfikującą tożsamość kulturową książek pełnią również symbole klasyfikacji dziesiętnej Deweya oraz hasła przedmiotowe.

⁴¹ Podobnie realizowany przez zapatystów program edukacji zakłada: „nasze dzieci chodzą do szkół, w których uczy się ich własnej historii, historii ich ojczyzny i świata, jak również nauk i technik potrzebnych, aby rozwijać się, nie przestając być Indianami” (Prądzyńska, 2014, s. 46).

⁴² W ten sposób ADLI wciela w życie zalecenia IFLA. Por.: (Lewandowicz-Nosal, Zybert, red., 2009).

⁴³ Zawiera równolegle teksty w językach: hiszpańskim, Maya, angielskim, należącym do rodziny języków majańskich Tsotsil, francuskim.

⁴⁴ Dotyczy wszystkich książek firmowanych przez ADLI.

Strona przytytułowa omawianej antologii zagadek dla dzieci zawiera rozbudowaną metrykę wydawniczą i drukarską⁴⁵, w tym jej opis bibliograficzny zgodny z meksykańską normą opracowania wydawnictw zwartych (il. 3).

Sistema de clasificación Melvil Dewey DGME

808.068

B259

2009 Briceño Chel, Fidencio

Adivinanzas mayas yucatecas = Na'at le ba'ala paalen: "Adivina esta cosa ninio" / Comp. Fidencio Briceño Chel; ilus. Marcelo Jiménez Santos; coord. José Antonio Flores Farfán.

– México : SEP : Artes de México , 2009.

48 p. : il.

ISBN: 978-607-461-022-2, Artes de México

1. Literatura indígena mexicana 2. Indios de México

– Adivinanzas 3. Mayas – Adivinanzas. I. Jiménez Santos,

Marcelo, il. II. Flores Farfán, José Antonio, coord. III. t. IV. Ser

II. 3. Fragment metryki wydawniczej – opis bibliograficzny *Adivinanzas mayas yucatecas*.

Metryka wydawnicza podaje również – istotne w kontekście identyfikacji tożsamości kulturowej – nazwiska osób współuczestniczących w przygotowaniu książki: tłumaczy, autorów wstępu i zawartości ilustracyjnej książki, redaktorów wydania:

© De la compilación: Fidencio Briceño Chel, 2002

© De la versión castellana: José Antonio Flores Farfán, 2002

© De la versión inglesa: John B. Haviland, Jette Bolle, 2002

© De la versión francesa: Aurore Monod Becquelin, 2002

© De la versión tzotzil: John B. Haviland, 2002

© Del prólogo: Jette Bolle y José Antonio Flores Farfán, 2002

© De las ilustraciones: Marcelo Jiménez Santos, 2002

⁴⁵ W charakterystyce zawartości metryki pominięto te wszystkie elementy wydawniczych i technicznych aspektów wydania książki, które nie identyfikują jej tożsamości kulturowej.

Secretario de Educación Pública
 Alonso Lujambio Irazábal
 Subsecretario de Educación Básica
 José Fernando González Sánchez
 Directora General de Educación Indígena
 Rosalinda Morales Garza

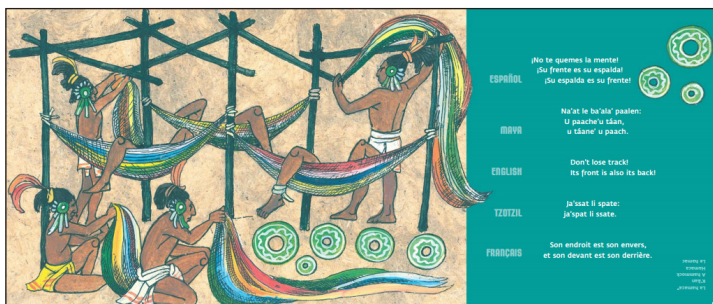
Z kolei metryka drukarska identyfikuje instytucje wydawnicze (ich nazwy i adresy):

D.R. © Artes de México y del Mundo, S.A. de C.V., 2009
 Córdoba 69, col. Roma,
 06700, México, D.F.
 D.R. © Secretaría de Educación Pública, 2009
 Argentina 28, Centro,
 06020, México D.F.
 ISBN: 978-607-461-022-2 Artes de México

oraz zamieszcza – istotną z punktu widzenia praw autorskich i rozpowszechniania poprzez bibliotekę ADLI – notatkę, że książka jest dystrybuowana nieodpłatnie, ale nie może być powielana i rozpowszechniana w jakikolwiek sposób (w tym także mechaniczny lub elektroniczny) bez pisemnej zgody współpracowników redakcji.

Istotny wkład do identyfikacji tożsamości wnoszą także materiały wprowadzające przed tekstem głównym (przedmowy) oraz zamieszczane na końcu materiały pomocnicze i informacyjne (np. skorowidze pojęć i zagadnień).

Wierszowane enigmaty w *Adivinanzas mayas yucatecas* składają się z części pytajnej i odpowiedzi. Teksty są silnie splecione z ilustracjami, które pełnią szczególną funkcję komunikatywną – przekazują odpowiedź za

II. 4. Enigmat „hamak”. *Adivinanzas mayas yucatecas*, s. 26-27. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://anthroweb.ucsd.edu/~jhaviland/Publications/AdivinanzasMayas.pdf>

pomocą obrazu, głęboko osadzonego w lokalnej historii i tradycji, z licznymi elementami ujawniającymi odrębność kulturalną, obyczajową, społeczną Majów z Jukatanu.

ADLI często łączy treści książek tradycyjnych z wersjami audiowizualnymi. Przykładowo zagadkę „hamak” uzupełniono wersją animowaną, w której treść enigmatu pozostała wprawdzie identyczna, natomiast zasadniczej zmianie uległa jego warstwa wizualna oraz konwencja prezentacji. Na tle humorystycznej scenki rodzajowej przesuwają się obrazy z przeszłości Majów, w tym fragmenty ilustracji książkowej, artefakty i obiekty archeologiczne, a także glyfy symbolizujące mowę; udźwiękowiony tekst uczy prawidłowej wymowy w języku Maya, zaś napisy w języku hiszpańskim sprzyjają bilingwizmowi i transkulturacji (il. 5).

II. 5. Kadr z audio-wizualnej wersji zagadki „hamak”. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://lenguasindigenas.mx/videos/item/213-hamaca.html>

Wśród innych atrybutów tożsamościowych książek w ADLI wymienić należy również oryginalne techniki ich wykonania. Ilustracje do *Adivinanzas mayas yucatecas* zostały sporządzone na papierze *huun*⁴⁶, pozyskanym z liści bananowców i węzownicy (*sansevieria*) w pracowni Marca i Yolitzmy Callaga. W produkcji papieru wykorzystano prehiszpańską metodę ubijania młotkami kory i włókien miejscowej flory.

⁴⁶ Papier *huun* został wynaleziony przez Majów. Służył jako nośnik pisma dla świętego kalendarza, przepowiedni, historycznych rysunków i procedur medycznych.

Wybrane wyznaczniki kulturowej tożsamości książek w ADLI

Tematyka publikacji

Młody odbiorca – adresat kolekcji, znajdzie w ADLI przede wszystkim publikacje w dziesięciu językach autochtonicznych oraz języku hiszpańskim poświęcone szeroko rozumianej tematyce indiańskiej. Są to głównie wydania rodzimych utworów pisanych intencjonalnie dla dzieci, przede wszystkim teksty z zakresu folkloru dziecięcego, książki interakcyjne, a także gry edukacyjne.

Tematyka książek jest zakorzeniona w rodzimej przestrzeni kulturowej i stylu życia oraz mocno związana z konkretnym terytorium zamieszkiwanym przez tubylczą grupę od pokoleń⁴⁷. Przekazy ludowe nie zostały potraktowane jako schematy otwarte na dowolne wypełnienie, ale pozostały światem samoistnym, zgodnym z duchem oryginału mówionego.

ADLI – z perspektywy genologii gatunków uprawianych na gruncie literatury dziecięcej – publikuje głównie utwory epickie oraz poetyckie ukształtowane w kulturze ludowej bądź inspirowane mitami.

⁴⁷ Należy wspomnieć, że literatura indiańska, szczególnie ta tworzona w językach tubylczych, ma przerwana historię i odmienny charakter od europejskiej. W prekolumbijskich teokratycznych państwach indiańskich Ameryki Środkowej używano języka w formie odświętnej, czyli literackiej. Ważną rolę odgrywała sztuka ustnego odtwarzania dziejów oraz wysławiania w hymnach bogów, czynów przodków, piękna, odwagi i miłości. Pieśni indiańskie pełniły funkcje religijne i polityczne, których celem było jednoczenie wspólnoty. Indianie prekolumbijscy nie znali pisma fonetycznego, choć glify Meksyków, Majów czy Mixteków są uważane za jego wczesną fazę. Nie była to więc literatura utrwalana w znaczeniu nowożytnym. Pieśni i relacje o przeszłości odtwarzano w przekazie ustnym, opierając się na zapisach hieroglificznych, strzeżonych przez kapłanów oraz instytucje. Współcześnie brak dostępu do zwartego korpusu tekstów indiańskiej sztuki słowa sprzed konkwisty. Kodeksy indiańskie – *códices* w większości uległy zniszczeniu, podobnie jak w wyniku ewangelizacji ucierpiały świątynne freski i płaskorzeźby. Wiedzy o piśmiennictwie tamtego okresu dostarczają prace Indian *ladinos*, którzy spisywali spuściznę przodków po konkwisie oraz dzieła chrześcijańskich misjonarzy, dokumentujących rugowane obyczaje (Łukaszyk, Pluta, 2010, s. 46-51; Kycler, 2010, s. 105-106). Światopogląd Indian, przekazywany od wieków drogą ustną, został już w połowie XVI w. spisany i usystematyzowany podług europejskich modeli gromadzenia wiedzy o świecie i dziejach przez nowe pokolenie indiańskich humanistów, wykształconych na modłę europejską. Kultura hiszpańska kolonialnym instytucjom literackim narzuciła język, zdeterminowała treści oraz konwencje gatunkowe i estetyczne, nadzorowała zapis spuścizny indiańskiej (Łukaszyk, Pluta, 2010, s. 25-33; 51-56). Rdzenne kultury Meksyku zostały rozbite; izolacja i marginalizacja Indian stanowiły ostatni etap kolonizacji. „Odsunięci od władzy świeckiej, wykluczeni z postępu, pozbawieni głosu w sądownictwie, poddani klerowi innej rasy Indianie stali się cudzoziemcami na własnej ziemi” (Le Clézio, 2010, s. 165). Języki indiańskie wyłącznie z obiegu kultury wysokiej ograniczyły się do funkcjonowania w sferze życia codziennego, a ich dominującą formą transmisji treści kulturowych stał się bezpośredni przekaz oralny, gdzie struktura sposobu myślenia, podejścia do czasu, do rzeczywistości jest zupełnie inna niż w społeczeństwach, których kultura oparta jest na piśmie, a zwłaszcza na druku.

Dwujęzycznymi książkami⁴⁸, które wprowadzają młodych czytelników w krąg prekolumbijskiego myślenia religijnego, są m.in. kosmologiczne *El ajolote = In Axolotl* (1992), *Comcáac ziix aptc iha = Historias de la creación comcáac* (2011) oraz *La Travesía de los mayas* (2012). Tytuły te to przekazywane początkowo drogą ustną przekazy odnoszące się do najodleglejszej przeszłości, gdy rodził się świat, bogowie i ludzie. Traktują o tym, co w różnych formach wciąż jest wśród Indian żywotne, co aktualizuje się w odniesieniu do różnych pokoleń i jednostkowych ludzkich doświadczeń (poprzez obyczaje, zjawiska natury, wierzenia, prawidłowości ludzkiego losu).

*El ajolote = In Axolotl*⁴⁹ przywołuje mit o narodzeniu Słońca i Księżycy w Teotihuacán, jednym z najświętszych miejsc dla Azteków. W języku Nahuatl opowiada o ofierze z krwi, którą złożyli bogowie, aby stworzyć kolejne, piąte już słońce i zapewnić jego ciągły ruch oraz harmonijne trwanie wszechświata. Jednak jeden z bogów – Xolotl, bliźniak Quetzalcoátla, odmówił śmierci i uciekł z przerażenia, ukrywając się wśród pól kukurydzy i agaw, by w końcu zanurzyć się w wodzie i stać aksolotlem.

Napisana w języku Seri (używanym na wybrzeżu Sonory) *Comcáac ziix aptc iha* historia stworzenia opowiada o narodzinach morza, słońca, księżycy i gwiazd, morskich żółwi pływających po morzu na ogromnej tratwie z trzciny, którą stwórca Hant Caał wykorzystał do budowy stałego lądu. Historia ta opisuje prapoczątek świata roślin i zwierząt, a także mężczyzny i kobiety, którym Stwórca wyznaczył określone role społeczne.

La Travesía de los mayas nawiązuje z kolei do mitologii majańskiej i jednego z najważniejszych ceremoniałów – rytuału odnowy. Przeprowa Majów była świętym obrządkiem ku czci Ixchel, bogini księżycy i płodności, której świątynia znajdowała się na wyspie Cozumel. Majowie udawali się tam, by złożyć pokłon bogini, a od wyroczni uzyskać przepowiednię przyszłych losów świata, niszczonego i odradzającego się na nowo. Książka w języku Maya opowiada o przygodach małego wielkiego *dzula* – księcia Majów, który wyrusza w podróż, aby złożyć hołd Ixchel i przez to udowodnić, że może być godnym przedstawicielem swego ludu, łącznikiem między ludźmi i bogami. Treść nawiązuje do *Popol Vuh* i kalendarza majańskiego – upamiętnia nowy cykl odnowy świata i ludzi, początek nowego *b'ak'tuna* (w systemie tzw. długiej rachuby czasu) i początek nowej ery (2012 r.). *Popol Vuh*, święta księga Majów uczy, że w każdej nowej erze bogowie tworzą nową istotę ludzką, człowieka lepszego od poprzednika, którego zadaniem jest utrzymanie równowagi i harmonii kosmosu. Oprócz elementów kosmologicznych młodzi odbiorcy poznają: bóstwa z panteonu Majów, władców

⁴⁸ Wszystkie teksty zostały napisane w jednym z języków tubylczych; towarzyszy im przekład na język hiszpański.

⁴⁹ Aksolotl, czyli salamandra meksykańska, słodkowodny płaz żyjący w jeziorach Xochimilco i Chalco, jest emblematycznym zwierzęciem, którego Aztekowie uważali za istotę przeciwstawiającą się śmierci. W mitologii azteckiej aksolotl był inkarnacją boga Xólotla.

Xibalby (zaświatów), Pierzastego Węża, czyli Kukulkana oraz boską symbolikę związaną z systemem numeracji – każda liczba jest związana z bogiem, a liczby są bóstwami. Uwagę przykuwa również staranna szata graficzna publikacji, nawiązująca do starożytnej ikonografii, zapomnianej współcześnie kosmogonii, prekolumbijskiej sztuki kaligraficznej, m.in. zapis numerów i glify. W książce starannie odtworzono wizerunki bóstw i wojowników przejęte z dawnych malowideł, kodeksów i kamiennych steli.

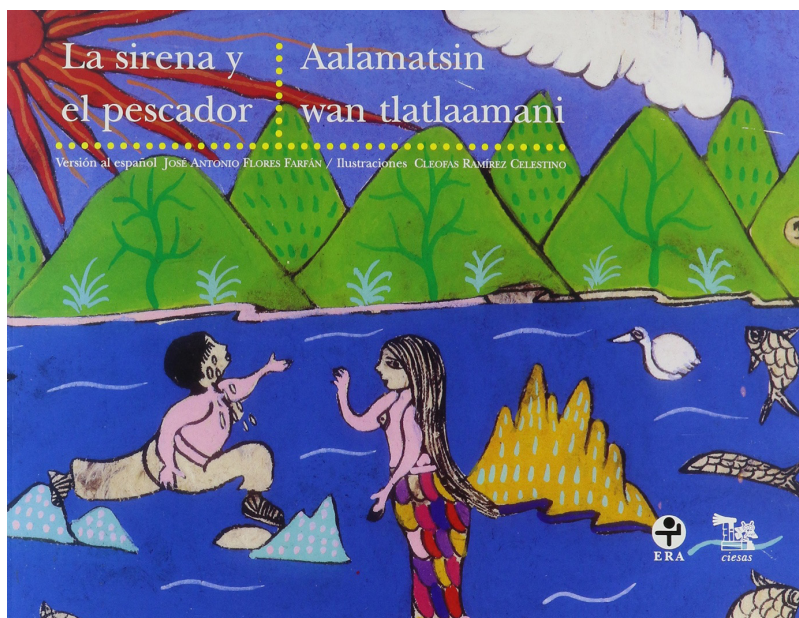
Il. 6. Wejście do Xibalby; przedstawia ślimaka – symbol płodności oraz krzyż reprezentujący pięć kierunków wszechświata. Źródło: *La Travesía de los mayas*, s. 16. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://lenguasindigenas.mx/maya-libros/travesia.pdf>

Wśród publikacji zamieszczonych na wortalu znalazły się również adaptacje ludowych podań, legend i baśni. Ich cechą charakterystyczną jest lokalizacja geograficzna i budowanie akcji w określonym czasie. Utwory te dotyczą początków wspólnot indiańskich i rzekomo magicznych wydarzeń z głębokiej przeszłości związanej z określonymi miejscami, ich topografią i wyjaśniających ich niezwykłość.

Za przykład pochodzącego z tradycji ludowej utworu fabularnego, w których wydarzenia autentyczne (historyczne) przeplatają się z fikcyjnymi, silnie nasycenymi fantastyką, może posłużyć tekst w języku Mixe pt. *Xaamkējxpēt kājp nyēmātyājky* = *La historia de Tlahuitoltepec* (b.r.), opowieść o wędrowce i poszukiwaniu ziemi obiecanej przez wspólnotę Tlahuitoltepec (stan Oaxaca). Grając na instrumentach i kierując się wskazówkami mędrców, plemię przemierzało świat, wypatrywało miejsca, które bogowie przeznaczyli im na ich siedzibę. Po wielu bezowocnych latach poszukiwań pewnego ranka ujrzeli polanę, a na niej pawia kąpiącego się w jeziorze i właśnie tam znaleźli przestrzeń sprzyjającą życiu w dialogu z naturą.

W prezentowanych tekstach motywy baśni magicznej przeplatają się z elementami baśni zwierzęcej, a sceny z życia indiańskich wspólnot są ujęte realistycznie. W języku Nahuatl wydano dwie baśnie pochodzące ze stanu Guerrero: *La sirena y el pescador* = *Aalamatsin wan tlatlaamani* (2002) oraz *Tlatlamaniichichitsiin, Aaketspalin iuwaan Kowaatl* = *El escuinclito, el caimán y la serpiente* (2008). Pierwsza z nich to nasycona elementami fantastyki i cudowności opowieść o syrenie i rybaku znad rzeki Balsas. Historia chłopca, który musi uciekać przed gniewem syreny – matki wszystkich ryb pragnącej ofiary za rabunkową eksploatację rzeki przez ojca-rybaka przypomina o szacunku dla natury, roli ludzi w utrzymaniu równowagi ekologicznej, a także uczy odpowiedzialności za swoje czyny. Syrena, starożytny symbol w wielu kulturach, tutaj wciela się w rolę obrońcy środowiska, uosabia idee i wartości sprzed konkwisty. Baśń została udostępniona w dwóch wersjach: dokumencie PDF oraz multimedialnej.

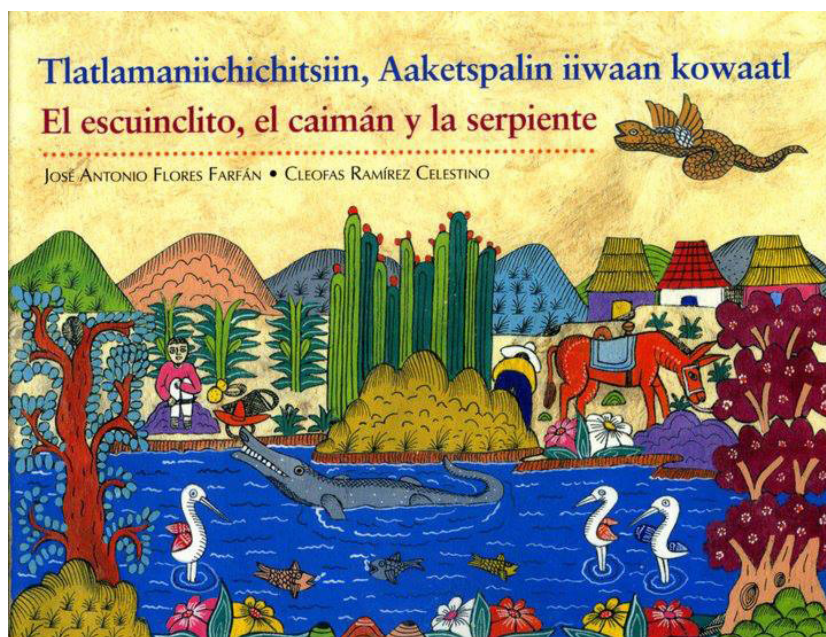
Syn rybaka jest również bohaterem baśni *Tlatlamaniichichitsiin, Aaketspalin iuwaan Kowaatl* = *El escuinclito, el caimán y la serpiente* (2008). Jest to archetypowa opowieść o chłopcu, który pokonuje tysiąc niebezpieczeństw, aby osiągnąć dorosłość. Towarzyszami przygód oraz pomocnikami w unieszkodliwieniu gigantycznego węża, żadnego ofiar z młodych dziewcząt, są zaprzyjaźnione zwierzęta.

II. 7. Okładka baśni *La sirena y el pescador* = *Aalamatsin wan tlatlaamani* (2002). Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://lenguasindigenas.mx/sirena-y-el-pescador/337/>.pdf

II. 8. Kadr z filmowej wersji baśni. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <https://www.youtube.com/watch?v=kqcREisXmGs>

II. 9. Okładka baśni *Tlatlamaniiichitsiin, Aaketspalin iüwaan Kowaatl* = *El escuinclito, el caimán y la serpiente*. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://lenguasindigenas.mx/escuinclito-el-caiman/378/.pdf>

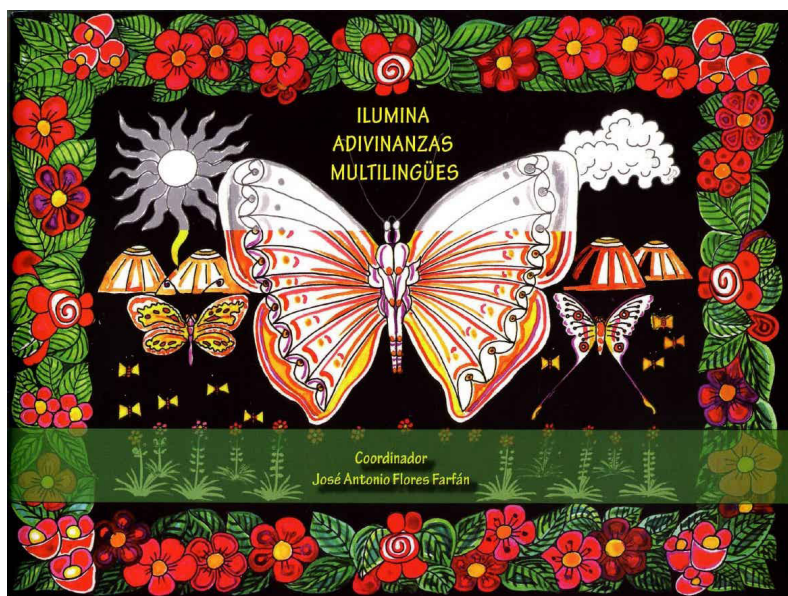
W indiańskich tradycjach ustnych istnieje szereg postaci zwierzęcych, które pojawiają się cyklicznie i są częścią wspólnego dziedzictwa kulturowego, systemu myślenia, kodów grupy społecznej. Przypisywane są im różne charakterologiczne lub magiczne cechy. Bohaterami meksykańskich baśni zwierzęcych oferowanych poprzez bibliotekę cyfrową ADLI są m.in.: wspomniana już salamandra meksykańska *El ajolote* = *In Axolotl* (1992); orzeł – *Määjx weejts* = *El aguila grande* (b.r.); jaguar, król meksykańskiej dżungli, któremu w baśniach towarzyszą królik *Iin Toochtli waan iin Teekwaani* = *El cuento del tigre y el conejo* (2012) oraz opos *Ja Pooj Mëët Ja Kää* = *El tlacuate y el tigre* (b.r.). Ten ostatni w kulturze meksykańskiej jest zwierzęciem niewątpliwie cechującym się dużą inteligencją i sprytem oraz umiejętnościami dobrego dostosowania się do (często niekorzystnych) warunków. Opos w rozwiązywaniu problemów kieruje się rozumem, nie siłą. Baśń *Ja Pooj Mëët Ja Kää* napisana w Mixe to tradycyjna opowieść o tym, jak opos przechrztył jaguara. Aby dostarczyć ludziom ogień (źródło ciepła i gotowanej strawy), wykrał go, podpalając swój ogon, a ofiarując swe życie stał się dobroczyńcą ludzkości.

Odrębną grupę tworzą utwory zaczerpnięte z folkloru dziecięcego o charakterze ludycznym. Są to przede wszystkim antologie zagadek edukacyjnych o przeróżnej tematyce. Wiersze, rymowanki i kalambury odnoszą się do otaczającej natury, życia codziennego, obyczajów i obrzędów, a nawet dotyczą życia i obyczajów Azteków w prekolumbijskim Meksyku opisanych w XVI-wiecznym *Kodeksie Florentino*. W tradycji ludów tubylczych zagadki są nie tyle rozrywką i grami słownymi, co elementem wiedzy kulturowej i językowej popularyzującej mądrość ludową. Zgadywanki zebrane i opracowane przez badaczy CIESAS opublikowano zarówno w wielojęzycznych zbiorach, np. *Ilumina adivinanzas multilingües* (2011; il. 10), który tworzą teksty w trzech rdzennych językach: Nahuatl, Zapoteco, Huave, jak i napisanych w kilku odmianach jednego języka np. Mixteco *Ka'yu ta kutu'a kun ñuu savi* (2005; il. 11) bądź Maya *Ach unin nanab'eli!* (2010); z kolei *Na'at le bal'ala' paalen* (2002; il. 12) adresowana jest do dzieci posługujących się Maya, Tsotsil oraz uczących się angielskiego i francuskiego; obowiązującym językiem wszystkich wymienionych książek jest hiszpański.

Ciekawą propozycją są zbiory zagadek w języku Otomí stworzone przez tamtejsze dzieci: *Ya nt'ägi thuhu Hñähñu* (2011; il. 13, 17, 18) i *Adivinanzas en hñähñu* (2012; il. 14, 15, 16).

Wszystkie książeczki cechuje równorzędność słowa i obrazu, a w niektórych przypadkach również dźwięku. Warto podkreślić, że zagadki pierwotnie wydane w wersji papierowej są również dostępne online oraz w wersji do wydruku, która jednocześnie pełni rolę książki-kolorowanki.

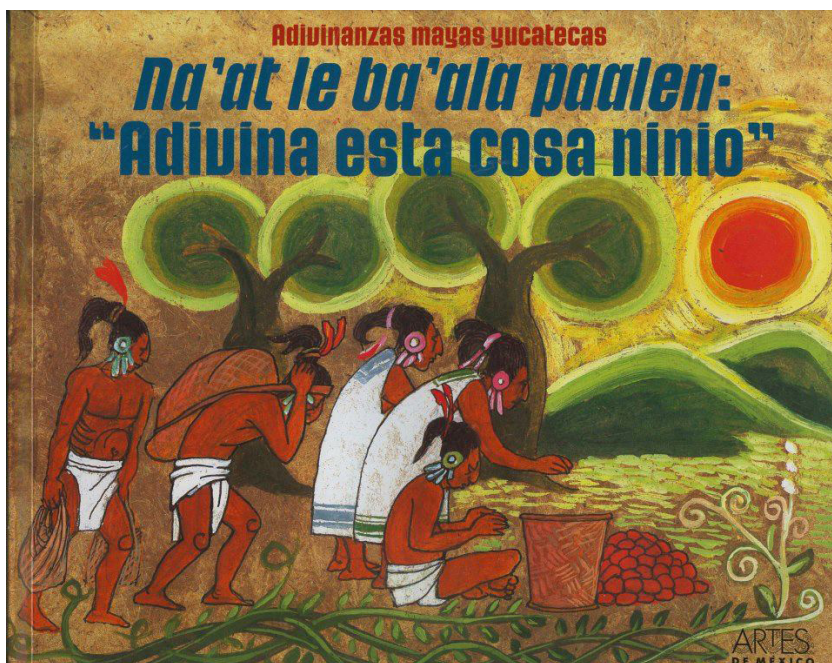
Opublikowane równolegle nagrania dźwiękowe tekstów sprzyjają szybkiemu zapamiętywaniu słów, uczą poprawnej wymowy i zachęcają do posługiwania się tymi językami. Temu celowi podporządkowane było

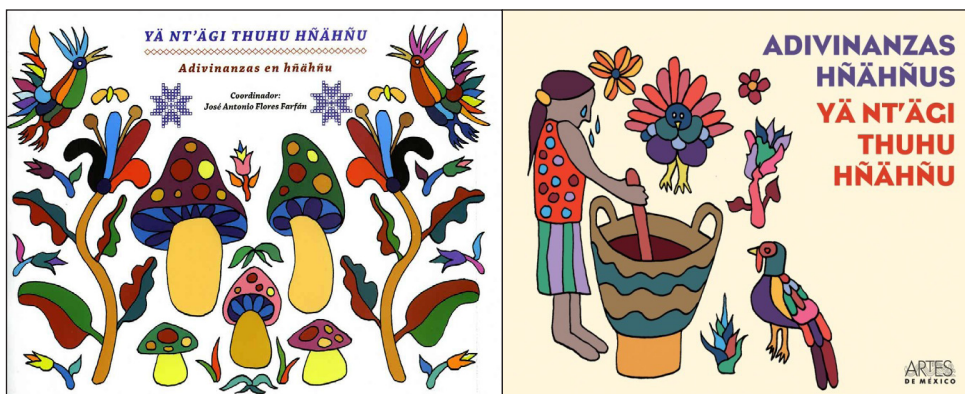
II. 10. Okładka zbioru zagadek *Ilumina adivinanzas multilingües*. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://lenguasindigenas.mx/illumina-advinanzas-multilingues/.pdf>

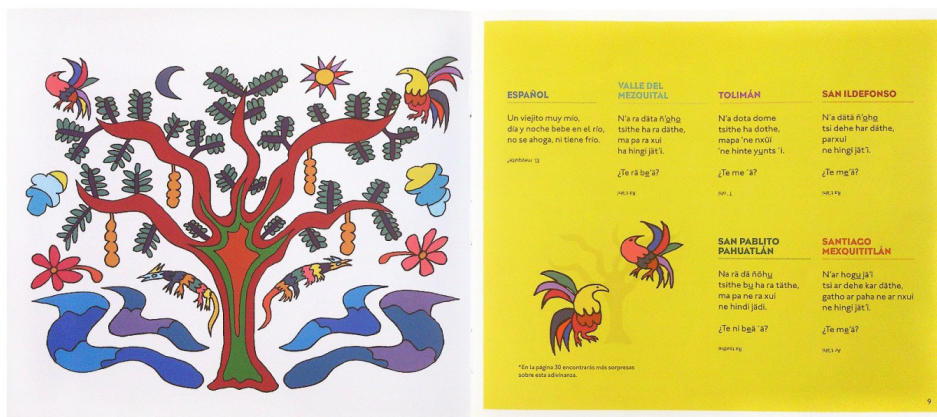
II. 11. Okładka zbioru zagadek *Ka'yu ta kutu'a kun ñuu savi*. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://lenguasindigenas.mx/illumina-advinanzas-multilingues/.pdf>

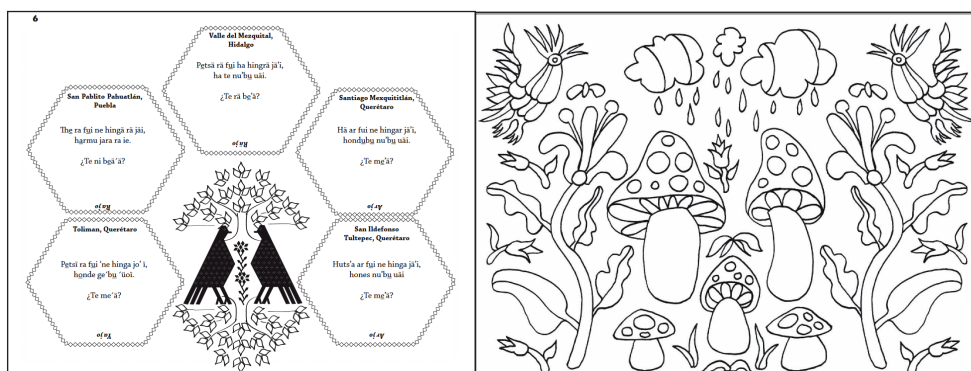
II. 12. Okładka zbioru zagadek *Na'at le ba'ala' paalen*. Pobrane 6 czerwca 2016' z: <http://anthroweb.ucsd.edu/~jhaviland/Publications/AdivinanzasMayas.pdf>

II. 13 i 14. Okładki zbiorów zagadek *Ya nt'ägi thuhu Hñähñu* (2011) i *Adivinanzas hñahñus* (2012). Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://lenguasindigenas.mx/>

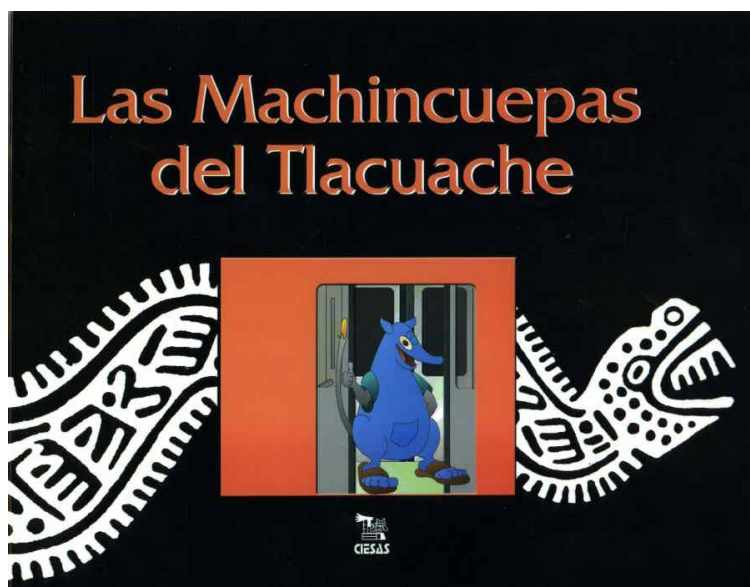
II. 15 i 16. *Adivinanzas en hñahñu* (2012), s. 8-9. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://lenguasindigenas.mx/>

II. 17 i 18. Książka kolorowanka *Ya nt'ägi thuhu Hñahñu* (2011), s. 6-7. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://lenguasindigenas.mx/>

również wydanie *Las machincuepas del Tlacuache* (2006; il. 19). Przyjacieli dzieci – opos Tlacuache – prowadzi je przez podziemia metra i stacje kolei stolicy Meksyku, aby rozszyfrować słowa w Nahuatl – nauczyć ich etymologii i różnych znaczeń słów. W krótkich filmikach Tlacuache, podczas zwiedzania stacji „pomarańczowego węża”, zadaje kolejne zagadki.

ADLI z myślą o najmłodszych odbiorcach zamieszcza też książki zabawki. Znalazły się tutaj przede wszystkim książki kolorowanki, ale także interaktywne: rebusy, karty do kolorowania oraz gry – układanki. Ich tematyka ściśle nawiązuje do tradycyjnego stylu życia Indian i otacza-

II. 19. Okładka *Las machincuepas del Tlacuache* (2006). Pobrane 6 czerwca 2016 z: <http://lenguasindigenas.mx/nahuatl-libros/machincuepas-del-tlacuache.pdf>

jące ich natury. Dzieci malując wydrukowane obrazki bądź korzystając z aplikacji do kolorowania i układania puzzli na portalu, uczą się świata – poznają obrzędowość doroczną, rytuały i ceremonie związane z tradycyjną uprawą ziemi, handlem, charakterystyczne cechy pór roku, nazwy roślin i zwierząt, instrumentów muzycznych, elementy ubioru. Narracja wizualna uczy rozpoznawania znaczeń w obrazach i ich krytycznego wartościowania, a przy okazji przyswajania zasad komponowania barw, rozwijania umiejętności manualnych i koncentracji.

ADLI, oprócz literatury rodzimej, proponuje także przekłady i adaptacje europejskiej klasyki literatury dziecięcej, utworów wartościowych i zrozumiałych dla młodych czytelników. Tłumaczenia tekstów – napisanych w odmiennych epokach i kulturach – na języki indiańskie to ciekawy przyczynek do refleksji nad komunikacją międzykulturową i możliwościami wyrażenia wartości uniwersalnych, uprzystępnienia wzorców z płaszczyzn narodowej, europejskiej i światowej wspólnoty kulturowej.

Chan Ajau – Mały Książę (2010) Antoine’a de Saint-Exupéry’ego w przekładzie Amedée Colli Colli na język Maya to przykład wierności i ekwiwalencji tłumaczeniowej tego arcydzieła literatury światowej (il. 20). Poetycka baśń zarówno w warstwie tekstowej, jak i graficznej dostarcza bogatych przeżyć i pobudza do refleksji na temat hierarchii wartości i więzi między

II. 20. Wydanie *Małego Księcia* w języku Maya (okładka i strona tytułowa). Pobrało 6 czerwca 2016, z: <http://lenguasindigenas.mx/el-principito.htm>

ludźmi. Uczy, że najcenniejszą wartością jest prawdziwa przyjaźń i kierowanie się sercem.

Kolejnym przykładem adaptacji, tym razem adaptacji, klasycznej baśni Jacoba i Wilhelma Grimmów o *Muzykantach z Bremy*, w zbiorach ADLI jest *Los músicos de Bremen*. To kilkunastominutowe nagranie o losach czwórki niepotrzebnych już w gospodarstwie zwierząt: osła, psa, kota i koguta, które chcąc uniknąć śmierci wyruszają w podróż, aby poszukać nowego miejsca do życia. Utwór, mimo uproszczonej fabuły, wyraża marzenie o spokojnym i godnym życiu na stare lata.

Tożsamość autorów i odbiorców

ADLI i publikowane w niej treści to dzieło grupy twórców, którzy na marginesie swych prac naukowych, dydaktycznych i artystycznych związanych z badaniem, rewitalizacją i dokumentacją rozwoju językowego i kulturowego rodzimych języków Meksyku podjęli się tworzenia książek dla dzieci, czyli zbierania i pisanie tekstów, ich przekładów, komentarzy realioznawczych czy wreszcie opracowania graficznego nawiązującego do estetyki ludów indiańskich oraz przygotowywania innych materiałów edukacyjnych.

Działalność zespołu koordynuje i merytorycznie nadzoruje prof. José Antonio Flores Farfán, którego wspierają asystenci: Itzel Vargas García – odpowiedzialna za projektowanie publikacji i Guillermo Hernandez Santana – znawca języka migowego. Wszyscy oni są lingwistami i etatowymi pracownikami CIESAS.

José Antonio Flores Farfán specjalizuje się w lingwistyce stosowanej i socjolingwistyce języków rdzennych, przede wszystkim Nahuatl oraz Maya.

Z tego względu najczęściej podejmuje się pisanie tekstów w tych językach, ich przekładów na język hiszpański oraz opracowuje wstępy i opracowanie krytyczne. Pod jego kierunkiem ukazała się większość książek dla dzieci oraz cykl kreskówek-zagadek (*See tosaasaanil*, *see tosaasaanil* oraz *Na'at le ba'ala paalen*).

Autorzy i tłumacze książek udostępnianych w ADLI wychowali się w sferze oddziaływania jakiegoś konkretnego języka rdzennego, który jednocześnie jest dla nich językiem pierwotnym. Pisanie i redakcji tekstów, zgodnie ze swą specjalizacją i pochodzeniem, podjęli się: Itzel Vargas García oraz Nicandro González Peña – język Otomí, Guillermo Hernandez Santana – Seri, Alejandra Cruz – Mixteco, Fidencio Briceño Chel – Maya, Faustino Hernández – Huichol, a także Bernardo Galindo Sánchez, który specjalizuje się w języku Mixteco i jego licznych dialektach. Translacją na język hiszpański zajęli się Josep Cru Tala-verón z języków Nahuatl i Mixteco oraz Adriana Roque Corona z języka Otomí.

ADLI opatruje również część swoich publikacji ścieżką z odrębnym językiem migowym, tzw. LSM – Lengua de señas mexicana, w obrębie którego istnieją lokalne odmiany różniące się nieco znakami i sposobami ich używania – na podobieństwo gwar i dialektów w językach mówionych. Dzięki temu młode pokolenie niesłyszących, dla którego mową macierzystą jest język migowy, oraz dzieci z niedosłuchem wprowadzane są w świat książki, czytania i czytelnictwa zarówno w ich własnym języku, jak i języku fonicznym.

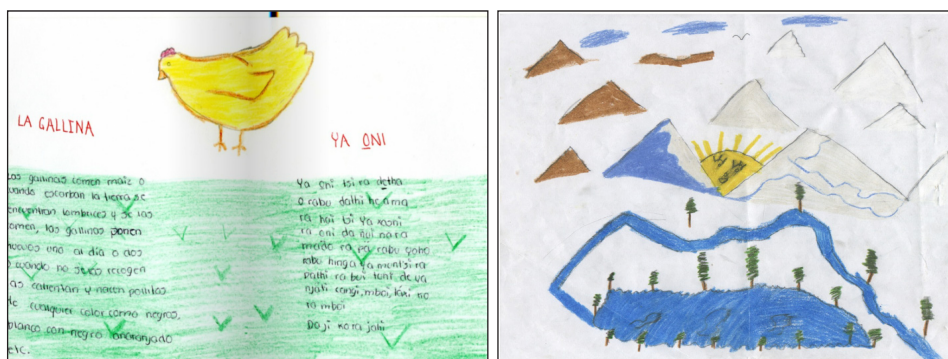
Pieczę nad skuteczną komunikacją z dziećmi głuchymi lub słabosłyszącymi przejął Guillermo Hernandez Santana (il. 21).

II. 21. Adaptacja baśni *Czterej muzykanci z Bremy* (*Los músicos de Bremen*) w tłumaczeniu na język migowy. Pobrałe 6 czerwca 2016, z: <http://lenguasindigenas.mx/signos/item/271-cuento-en-lsm.html>

Z książką dziecięcą nieodłącznie związana jest twórczość ilustratorska. Do współpracy zostali zaproszeni znani meksykańscy artyści, wykorzystujący tradycyjne motywy i wzornictwo. Kształt artystyczny oraz organizację typograficzną i liternictwo książkom, opowieściom, legendom, zagadkom i kolorowankom osadzonym w kulturze Nahuatl nadaje artystka, rzemieślniczka i ilustratorka Cleofas Ramírez Celestino. Prace malarza i rysownika Marcelo Jiménez Santosa ilustrują ustne tradycje społeczności Majów. Artysta czerpie motywy m.in. z folkloru oraz prekolumbijskich malowideł zachowanych w kompleksach architektonicznych na Jukatanie. Malarz Octavio Moctezuma oraz artysta plastyk Adrián Lay Ruiz podejmują zlecenia graficzne związane z kulturą książki ludów Mixteco. Efektem ich pracy są ilustracje tworzone w różnych technikach (m.in. olej, akwarela, akryl, tusz). Podwójny wkład wnosi Enrique Toussaint, który jako artysta wizualny projektuje ilustracje do książek Otomi, natomiast jako muzyk skomponował muzykę do animowanej wersji Syreny – *El Tlacuache*.

Interesującą inicjatywą jest wykorzystywanie twórczości dziecięcej. Przykładem może być książeczka, zawierająca rysunki i dwujęzyczne opisy zwierząt, wykonana przez anonimowych uczniów dziecięcej społeczności Otomi (il. 22a). Z kolei twórcami ilustracji do opowieści – *El cuento* jest rodzeństwo Cintia i Luis Miranda Aquino (il. 22b).

Il. 22a i 22b. Rysunki dziecięce. Pobrałe 6 czerwca 2016, z: http://lenguas.ciesas.edu.mx/corpora/Lenguas_yutonahuas/Mexicano/Annotations/cuento2007.pdf

Tożsamość etniczną dziecięcych użytkowników ADLI określają języki publikacji, wykorzystywane podczas lektury, zabawy i nauki. Są to przede wszystkim wybrane języki autochtoniczne, ale także hiszpański, narodowy język Meksyku, obecny w każdym utworze. Można zatem uznać, że potencjalnym odbiorcą są w pierwszym rzędzie dzieci indiańskie, poznające tą drogą skodyfikowane wersje swych języków ojczystych. Równoległa obecność

tekstów w języku hiszpańskim pomaga im lepiej opanować, bądź poznać mowę, która jest środkiem komunikacji między różnojęzycznymi grupami ludzi w Meksyku. Stosowanie podwójnej wersji językowej znacząco poszerza również grono odbiorców, przede wszystkim o dzieci hiszpańskojęzyczne. To samo dotyczy przekładów utworów na język angielski, francuski czy włoski.

Wydawcy

Instytucją sprawczą podejmującą inicjatywę i sprawującą nadzór merytoryczny nad publikacjami dla młodych czytelników prezentowanymi w ADLI jest CIESAS, które pełni jednocześnie funkcję współwydawcy. Organem wspomagającym bywa Secretaría de Educación Pública (Ministerstwo Edukacji Publicznej) odpowiedzialne za właściwą realizację ustawy o powszechnej edukacji, w tym w językach tubylczych. Regułą jest, że książki – przygotowane i opracowane przez twórców CIESAS – wydały stołeczne meksykańskie oficyny: „Artes de México y del Mundo” (firma wydawnicza, która jako istotny segment swojego asortymentu rozwija edycje dla najmłodszych), wydawnictwo „Corunda” (specjalizuje się m.in. w książce dziecięcej i młodzieżowej) oraz „Lirio” (celem wydawnictwa jest promocja książki jako sposobu zdobywania wiedzy). Przekład *Małego Księcia* na język Maya – *Chan Ajau* ukazał się staraniem oficyny „Tintenfaß” z siedzibą w Neckarsteinach (RFN)⁵⁰.

Podsumowanie

Cyfrowa Kolekcja Języków Tubylczych ADLI jest istotnym narzędziem służącym nauce i rozrywce dzieci pochodzących ze wspólnot indiańskich Meksyku. Opublikowane tam utwory przyczyniają się do rozbudzania i rozwijania zainteresowań dzieci, kształcenia wyobraźni i wzbogacania ich doświadczeń społecznych. ADLI umożliwia bezpłatny dostęp do opracowanych z najwyższą starannością adaptacji przekazów ustnych, wprowadza w dorobek kulturowy społeczności indiańskich, w znacznym stopniu odwołując się do ich przeszłości i czerpiąc wartości z ich tradycji. Kolekcja przyczynia się do lepszego opanowania podstawowych narzędzi międzyludzkiego kontaktu, jakimi są język i wartości społeczne, tradycyjne normy i zasady współżycia we wspólnotach tubylczych.

Postscriptum

Badanie przeprowadzono w latach 2016-2017. Baza ADLI została wkrótce po tym zamknięta (2017).

---

⁵⁰ „Tintenfaß” specjalizuje się w literaturze obcojęzycznej; wydaje przede wszystkim książki w językach rzadkich i ginących.

Bibliografia

- Abeyta, M.P. (2007). Postnationalism, Globalization and the "Post-Mexican Condition" in Roger Bartra. *Forum on Public Policy Online*, 2. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://forumonpublicpolicy.com/archivespring07/abeyta.pdf>
- Baraniecka, K., Hummel, A., Wądołowska, A. (2003). *Mix Mex. Zapiski antropologiczne z Meksyku*. Kęty: Antyk.
- Brzechczyn, K. (2004). *O wielości linii rozwojowych w procesie historycznym. Próba interpretacji ewolucji społeczeństwa meksykańskiego*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Carrière, J.-C. (2009). *Alfabet zakochanego w Meksyku*. Warszawa: Drzewo Babel.
- Celote Preciado, A. (2013). *El nacimiento de la primera universidad intercultural de México. Cuando el sueño se hizo palabra*. Mexico D.F.: Secretaría de Educación Pública, Coordinación General de Educación Intercultural y Bilingüe.
- (Constitución, 1824). Constitución Federal de los Estados Unidos Mexicanos, Artículo 1. Pobrane 6 czerwca 2016, z: <http://historico.juridicas.unam.mx/infjur/leg/conshist/pdf/1824.pdf>
- (Constitución, 1917). Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos, que reforma la de 5 de febrero de 1857 (5 febrero 1917). Pobrane 6 czerwca 2016, z: http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/ref/cpeum/CPEUM_orig_05feb1917_ima.pdf
- (Constitución, 2001). Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos. Título 1, Capítulo 1, De los Derechos Humanos y sus Garantías (Capítulo cambio de denominación, mediante Decreto publicado en el Diario Oficial de la Federación el 10 de junio de 2011). Pobrane 6 czerwca 2016, z: <https://www.juridicas.unam.mx/legislacion/ordenamiento/constitucion-politica-de-los-estados-unidos-mexicanos#10534>
- (Decreto, 1992). Decreto por el que se reforma el Artículo 4o. de la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos. Pobrane 6 czerwca 2016, z: http://dof.gob.mx/nota_detalle.php?codigo=4646755&fecha=28/01/1992
- Derwich, K. (2014). *W krainie pierzastego węża. Historia Meksyku od podboju do czasów współczesnych*. Kraków: TAIWPN Universitas.
- Florescano, E. (1996). Kształtowanie się poczucia tożsamości zbiorowej w Meksyku: etnia, państwo i naród. *Ameryka Łacińska*, 4, 13-21.
- Gigante, E., Díaz Couder, E., Pellicer, A. Olarte Tiburcio, E. (2001). Libros de texto y diversidad cultural. Los libros en lenguas indígenas. *Revista Mexicana de Investigación Educativa*, 6(12), 283-315.
- Kaganiec-Kamieńska, A. (2008). *Tożsamość na pograniczu kultur. Meksykańska grupa etniczna w Stanach Zjednoczonych*. Kraków: TAIWPN Universitas.

- Kaganiec-Kamieńska, A. (2009). Polityka językowa Meksyku w kontekście praw kulturowych ludności rdzennej. W: K. Derwich (red.), *Meksyk w XXI wieku. Polityka – społeczeństwo – gospodarka* (s. 144-167). Kraków: TAIWPN Universitas.
- Kapuściński, R., Domosławski, A. (2001). Wiosna ludów latynoskich. *Gazeta Wyborcza*, 2001, 7 lipca. Pobrańe 6 czerwca 2016, z: <http://kapuscinski.info/wiosna-ludow-latynoskich.html>
- Kycler, M. (2010). Biblioteka Palafoxiana w Puebli. Relacja z pobytu. *Bibliotheca Nostra*, 3/4, 99-107.
- Le Clézio, J.-M. G. (2010). *Meksykański sen albo Przerwana myśl indiańskiej Ameryki*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Lewandowicz-Nosal, G., Zybert, E.B. (red.). (2009). *Dzieci, młodzież – Internet – biblioteka. Wytyczne IFLA Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży*. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.
- Lewowicki, T., Ogrodzka-Mazur, E. (red.). (2010). *Edukacja międzykulturowa. Teorie, poglądy, doświadczenia społeczne. Praca zbiorowa*. Toruń: Adam Marszałek.
- Lewowicki, T. (2011). Cztery spojrzenia na wielokulturowość i edukację międzykulturową. W: J. Nikitorowicz, A. Sadowski, D. Misiejuk (red.), *Edukacja międzykulturowa*. Cz. 1. (s. 28-38). Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- (Ley General, 2003). La Ley General de Derechos Lingüísticos de los Pueblos Indígenas. Pobrańe 12 marca 2019, z: http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/257_200618.pdf.
- Lepkowski, T. (1986). *Historia Meksyku*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Łukaszuk, E., Pluta, N. (2010). *Historia literatur iberoamerykańskich*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Máynez, P. (2003). La literatura en las lenguas indígenas de México. Retos y conquistas. *Caravelle*, 81, 187-202. Pobrańe 14 stycznia 2016, z: http://www.persee.fr/doc/carav_1147-6753_2003_num_81_1_1444
- Montemayor, C. (2001). *La literatura actual en las lenguas indígenas de México*. México D.F.: Universidad Iberoamericana.
- Niemiec, J. (1999). Wielokulturowość jako tendencja i projekcja edukacji. W: J. Nikitorowicz, M. Sobecki (red.), *Edukacja międzykulturowa w wymiarze instytucjonalnym* (s. 56-59). Białystok: Trans Humana.
- Nikitorowicz, J. (2001). *Edukacja międzykulturowa w wymiarze instytucjonalnym* (wyd. 2). Białystok: Trans Humana.
- Nikitorowicz, J. (2007). *Edukacja międzykulturowa. Kreowanie tożsamości dziecka* (wyd. 2). Gdańsk: Gdańskie Towarzystwo Psychologiczne.

- Nikitorowicz, J. (2009). *Edukacja regionalna i międzykulturowa*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Olechnicki, K., Załęcki, P. (1997). *Słownik socjologiczny*. Toruń: Graffiti BC.
- Pellicer, D. (1997). *Derechos lingüísticos en México: Realidad y Utopía*. Pobrane 14 stycznia 2016, z: <http://biblioteca.clacso.edu.ar/ar/libros/lasa97/pellicer.pdf>
- Pindel, T. (2009). Fascynacja i ucieczka. Meksyk w literaturze własnej i obcej (1950-2008). W: K. Derwich (red.), *Meksyk w XXI wieku. Polityka – społeczeństwo – gospodarka* (s. 168-184). Kraków: Kraków: TAIWPN Universitas.
- Posern-Zieliński, A. (2011). Indianie a państwo w Ameryce Łacińskiej: tubylczy aktywizm wobec etnopolitycznej dominacji władzy. W: K. Derwich, M. Kania (red.), *Ruchy społeczne i etniczne w Ameryce Łacińskiej* (s. 29-54). Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Posern-Zieliński, A. (2003). Wprowadzenie. W: Baraniecka, K., Hummel, A., Wądołowska, A., *Mix Mex. Zapiski antropologiczne z Meksyku* (s. 3-8). Kęty: Antyk.
- Prądyńska, B. (wybór, tł. i oprac.). (2014). *Inny Meksyk. Opowieści zapatystów*. Poznań: Oficyna Wydawnictwa „Trójka”.
- (Programa, 2009). Programa de Revitalización, Fortalecimiento y Desarrollo de las Lenguas Indígenas Nacionales. 2008-2012, PINALI. Méxicio: Instituto Nacional de Lenguas Indígenas.
- (Programa, 2014). Programa Institucional del Instituto Nacional de Lenguas Indígenas PROINALI 2014-2018. Pobrane 6 czerwca 2016, z: http://dof.gob.mx/nota_detalle.php?codigo=5344355&fecha=13/05/2014
- Ramírez Castañeda, E. (2006). *La educación indígena en México*. Mexico: Universidad Nacional Autónoma de México.
- Rycerz, D. (1995). Ochrona języków Indian meksykańskich. *Ameryka Łacińska*, 4, 176.
- Sandoval-Forero, E.A., Montoya Arce B.J. (2013). La educación indígena en el Estado de México. *Papeles de Población*, 75, 1-28. Pobrane 14 czerwca 2016, z: <http://www.redalyc.org/pdf/112/11226433009.pdf>
- Schmelkes, S. (2013). Educación y pueblos indígenas: problemas de medición. *Realidad, Datos y Espacio. Revista Internacional de Estadística y Geografía*, 4(1), 5-13. Pobrane 14 czerwca 2016, z: http://www.inegi.org.mx/RDE/RDE_08/Doctos/RDE_08_opt.pdf
- Smolicz, J.J. (1990). *Kultura i nauczanie w społeczeństwie wieloetnicznym*. Przeł. E. Grabczak-Ryszka. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Stavenhagen, R. (1979). México: minorías étnicas y política cultural. *Nexos*, 7. Pobrane 14 czerwca 2016, z: <http://www.nexos.com.mx/?p=3377>

- Tonatiuh, A. (2011). El libro de texto gratuito en la actualidad: logros y retos de un programa cincuentenario. *Revista Mexicana de Investigación Educativa*, 16(49). Pobrane 14 czerwca 2016, z: http://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1405-66662011000200003
- Walendziak, T. (1996). Sytuacja mniejszości autochtonicznych w Meksyku. *Ameryka Łacińska*, 2, 34-36.
- Wojnar, I. (1996). Światowa Dekada Rozwoju Kulturalnego – nowe propozycje dla edukacji. W: J. Kubin, I. Wojnar (red.), *Edukacja wobec wyzwań XXI wieku : zbiór studiów = Education in the face of XXI century challenges* (s. 129-149). Warszawa: Dom Wydaw. „Elipsa”.
- Wódz, J. (2015). Niedokończone tożsamości polityczne. Kilka słów o polskiej niedokończonej tożsamości narodowej. W: J. Wódz, G. Libor (red.), *Niedokończone tożsamości społeczne – szkice socjologiczne* (s. 11-34). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Zajac, M. (2000). *Promocja książki dziecięcej. Podręcznik akademicki*. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Maria Kycler

Cultural identity of the Mexican children's book in the Digital Collection of Indigenous Languages (Acervo Digital de Lenguas Indígenas) and the cultural rights of indigenous peoples

Abstract

The paper discusses the problem of Mexican identity, including actions taken to protect indigenous languages, rooted in the tradition and history of Indian communities. Above all, it defines the principles and foundations of intercultural bilingual education in Mexico. In contrast, the article presents the project of the Digital Collection of Indigenous Languages (Acervo Digital de Lenguas Indígenas) and discusses the determinants of the cultural identity of the books it contains, primarily the creators, language, and subject matter of books for the youngest readers.

Keywords: Intercultural Bilingual Education, Digital Collection of Native Languages, Mexico, Ethnic Book, Children's Book, National Identity, Multicultural Identity.

Maria Kycler

Tożsamość kulturowa meksykańskiej książki dla dzieci w Cyfrowej Kolekcji Języków Tubylczych (Acervo Digital de Lenguas Indígenas) na tle praw kulturowych ludności rdzennej

Streszczenie

Autorka pracy omawia problem tożsamości meksykańskiej, w tym zakorzenionych w tradycji i historii wspólnot indiańskich działań podejmowanych na rzecz ochrony języków autochtonicznych, m.in. charakteryzuje zasady i podstawy międzykulturowej edukacji dwujęzycznej w Meksyku. Na tym tle przedstawia projekt Cyfrowej Kolekcji Języków Tubylczych (Acervo Digital de Lenguas Indígenas) oraz omawia wyznaczniki kulturowej tożsamości zamieszczonych w niej książek. Koncentruje uwagę przede wszystkim na twórcach, języku i tematyce książek dla najmłodszych czytelników.

Słowa kluczowe: międzykulturowa edukacja dwujęzyczna, Cyfrowa Kolekcja Języków Tubylczych, Meksyk, książka etniczna, książka dla dzieci, tożsamość narodowa, tożsamość wielokulturowa

RECENZJE I OMÓWIENIA

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w pięćdziesięciolecie istnienia / red. Maria Kycler, Dariusz Pawelec, Bogumiła Warzachowska. – Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek : Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego : Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka, 2018. – 415 s. : il.; 20 cm. – (Biblioteka Otwarta). – ISBN 9788365694584

Pięćdziesięciolecie istnienia Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego dało asumpt do podsumowań i wspomnień, ale także stało się przyczyną radości. Radość z jubileuszu śląskiej książki wyrażono w sposób godny i nierozzerwalnie kojarzący się z biblioteką i czytelnikiem – wydano książkę. Zawarto w niej wszystko to, co stanowi o wyjątkowości Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Sporo uwagi poświęcono w niej osiągnięciom pracowników, dynamicznemu i wszechstronnemu rozwojowi tej śląskiej książki, a także dotychczasowemu wkładowi jednostki w życie wspólnoty akademickiej, mieszkańców Katowic, regionu i kraju.

Publikacja *Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w pięćdziesięciolecie istnienia*, której redaktorami są Maria Kycler, Dariusz Pawelec i Bogumiła Warzachowska, ukazała się jako trzecia pozycja w serii „Biblioteka Otwarta” (wcześniejsze publikacje to: *Biblioteka Otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* oraz *Światła Biblioteki Otwartej. Rola biblioteki akademickiej w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego*). Książka została wydana przez Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego oraz Centrum Informacji Naukowej i Bibliotekę Akademicką w 2018 r. Stanowi naukowe opracowanie dekady dziejów akademickiej książki.

Na treść omawianej publikacji składa się wstęp autorstwa Dariusza Pawelca, 16 artykułów badaczy oraz siedem biogramów dyrektorów Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Wszystkie artykuły opatrzone zostały aparatem naukowym w postaci bibliografii wykorzystanych źródeł, streszczenia i słów kluczowych. Książka zawiera również indeks osobowy.

Analityczno-dokumentacyjny artykuł Jadwigi Witek i Katarzyny Wyszynskiej zatytułowany *Historia Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* podzielony został na dwie części, dla których cezurą jest rok 2012 – otwarcie Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej dla użytkowników. Ten intere-

---

¹ Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Literaturoznawstwa.

sujący szkic, wzbogacony kalendarium wydarzeń, wykresami, zestawieniami danych odzwierciedlającymi działalność biblioteki przez ostatnie 50 lat, opisuje drogę, jaką pokonano, by przeobrazić tradycyjną księżnicę uniwersytecką w nowoczesne i otwarte centrum informacji, oddane dla dobra i rozwoju wspólnoty akademickiej oraz użytkowników spoza tej społeczności.

Rozwinięcie przedstawionej we wcześniejszym tekście historii śląskiej księżnicy ze szczególnym uwzględnieniem zmian, jakie dokonały się w strukturze jednostki, zwłaszcza po roku 2004, odnaleźć można w artykule Katarzyny Wyszyńskiej *Struktura organizacyjna systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu Śląskiego po roku 2004*. Oprócz tytułowego zagadnienia dodatkową wartością artykułu jest przejrzysty opis współczesnego stanu systemu biblioteczno-informacyjnego oraz szczegółowa analiza funkcjonowania Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w ramach CINIb-y.

Iwona Blicharska w tekście *Gromadzenie zbiorów w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego – kontynuacja i zmiany* położyła szczególny akcent na przedstawienie zasad gromadzenia zbiorów, mechanizmów pozyskiwania strategicznych informacji dla polityki gromadzenia, jak również opisała formy współpracy z czytelnikami w zakresie doboru nowych tytułów.

O celach, zasadach i uwarunkowaniach prowadzenia wymiany wydawnictw oraz organizacji i warsztacie pracy, a także budowie i funkcjach modułu WiD (Wymiana i Dary) wykorzystywanego do obsługi wymiany, a będącego częścią zintegrowanego systemu bibliotecznego PROLIB, obszernie traktuje artykuł Romany Nowak i Sylwii Szabuckiej. Autorki, poza precyzyjnym zaprezentowaniem zasadniczych funkcjonalności wspomnianego modułu umożliwiającego zarządzanie procesem gromadzenia oraz wysyłki materiałów na zasadzie wymiany wydawnictw, zaprezentowały zestawienie liczbowe dotyczące wymiany krajowej i zagranicznej BUŚ w latach 2008–2016.

Z artykułu Marzeny Smyłły o *Zbiorach specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* czytający może rozeznac się w zbiorach oraz historii i działalności Oddziału Zbiorów Specjalnych BUŚ (od 2007 r. Pracownia Zbiorów Specjalnych). Tekst wzbogacony został ilustracjami, m.in. fotografią *Biblii łacińskiej z prologami – Stary i Nowy Testament* (rękopis z I połowy XIII w.) oraz *Postylli Catholica to jest Kazania na Ewangelie Niedzielne i odświętne przez cały rok* Jakuba Wujka. Autorka opisała wybrane zbiory specjalne (m.in. pochodzące z kolekcji Franciszki i Stefana Themersonów).

Marta Bleszyńska scharakteryzowała praktykę opracowania wydawnictw zwartych wraz z przykładami. Interesująco przedstawiła zagadnienia związane z opracowaniem wydawnictw zwartych w Bibliotece UŚ. Jak przystało na tekst w tomie jubileuszowym o wyraźnym charakterze historycznym, w artykule nie zabrakło informacji dotyczących najważniejszych dat związanych z przekształceniami w Oddziale Opracowania Zbiorów.

Tym, którzy pragną poznać schemat rozmieszczenia dokumentów bibliotecznych w magazynach zamkniętych i w wolnym dostępie, zadanie ułatwi

lektura artykułu Janiny Wieczorek *Z organizacji przechowywania i udostępniania zbiorów w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej*. Autorka poruszyła w swoim tekście również kwestie związane z wyzwaniem, jakim było przygotowanie księgozbioru do transportu do nowej siedziby biblioteki. Rzecz z pozoru wydawać się może nieskomplikowana i nienastręczająca problemów. Lektura tekstu podważa jednak ten osąd.

O udostępnianiu prezencyjnym w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej w kontekście oferowanych usług i pracy bibliotekarzy napisała Renata Mateusiak. Autorka opisała czytelnie: Mediatekę, Czytelnię na poziomie pierwszym, Pracownię Komputerową i Czytelnię Prasy Bieżącej. Przybliżając wyniki ankiety „Badania satysfakcji użytkowników Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej”, która stanowi załącznik do artykułu, scharakteryzowała potrzeby informacyjne i oczekiwania czytelników.

Kolejny artykuł, zatytułowany *Z zagadnień wypożyczania zbiorów w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej* autorstwa Renaty Mateusiak przy współpracy Izabeli Dziwis-Kiki oraz Katarzyny Pyrek, koncentruje się na zagadnieniach związanych z wypożyczaniem zbiorów, a także na zasadach udostępniania na zewnątrz. Zaprezentowano działalność Wypożyczalni Miejscowej i Wypożyczalni Międzybibliotecznej. Interesująco przedstawiono statystykę czytelników, którzy mają aktywne konto w CINIb-ie.

Aneta Drabek w tekście *Udostępnianie baz danych w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego* dzieli się doświadczeniem związanym z rozpoczętymi w latach 90. XX w. przemianami dotyczącymi udostępniania baz danych w Uniwersytecie Śląskim. Autorka ze znanostwem opisała kolejne systemy i programy, które umożliwiały korzystanie z baz danych w całym kampusie katowickiej uczelni, a następnie poza siecią komputerową Uniwersytetu Śląskiego (OneLog i HAN). Do artykułu dołączono aneks zawierający wykaz baz danych dostępnych w 1996 i 2017 r.

Andrzej Koziara w opracowaniu *Automatyzacja procesów informacyjno-bibliotecznych Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* przybliżył kwestię przełomu w automatyzacji bibliotek szkół wyższych, do jakiego doszło w ostatnim ćwierćwieczu. W interesujący sposób przedstawił osiągnięcia pracowników Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w modernizacji organizacji informacji w bibliotece. Nie bez znaczenia okazały się środki finansowe pozyskane z Unii Europejskiej.

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego jest miejscem, gdzie rejestruje się oraz upowszechnia dorobek badawczy i artystyczny pracowników śląskiej *Alma Mater*. Baza danych, jaką stanowi „Bibliografia Dorobku Pracowników Naukowych Uniwersytetu Śląskiego”, opisana w artykule przez Aleksandrę E. Adamczyk, ciągle się rozwija i rozbudowuje, by stać się źródłem danych referencyjnych dla systemów informacyjnych uczelni i państwa.

We współczesnym świecie nie do przecenienia są działania, które służą wyrównywaniu szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych. O stosowanych przez Uniwersytet Śląski i Uniwersytet Ekonomiczny rozwiązaniach systemowych w tym zakresie ciekawie pisze Aleksandra E. Adamczyk w artykule *Rola Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w procesie włączania społecznego*. Warto odnotować, że autorka przybliżyła również pełny wachlarz inicjatyw naukowych, kulturalnych i techniczno-usługowych, który CINIbA kieruje do społeczności akademickiej i regionu.

W jubileuszowej publikacji księżnicy UŚ nie mogło zabraknąć informacji na temat podejmowanych działań informacyjno-promocyjnych biblioteki. Interesujący tekst autorstwa Jadwigi Witek, który podzielony został na trzy zasadnicze części (cezury czasowe wyznaczają lata: 2008 – rozpoczęcie realizacji projektu CINIbA i 2012 – otwarcie CINIb-y) i ma charakter analityczno-syntetyczny, nosi znamieny tytuł *Akademicka księżnica w otoczeniu społecznym – budowanie relacji poprzez działania public relations*. Tekst wzbogacony został wykresami i zestawieniami informującymi o aktywności biblioteki w społeczeństwie w ostatnich 50 latach.

O niezwykle ważnym i cennym uczestnictwie bibliotekarzy w działalności stowarzyszeń oraz organizacji zawodowych i naukowych traktuje artykuł Marii Kycler, Bogumiły Warzachowskiej i Marty Kunickiej. Przedstawiono w nim działania kolejnych dyrektorów BUŚ oraz pracowników w ramach Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich i Polskich Bibliotek Prawniczych. Warto dodać, co podkreśliły autorki tekstu, że – czerpiąc z dobrych praktyk akademickich bibliotek zrzeszonych w konsorcjach, stowarzyszeniach i związkach – biblioteki kościelne powołały do życia Federację Bibliotek Kościelnych Fides.

W artykule *Działalność naukowo-wydawnicza pracowników Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w latach 2004–2016* Maria Kycler i Bogumiła Warzachowska poruszają kwestię pracy naukowo-badawczej pracowników księżnicy, która ma na celu rozwój kadry bibliotecznej. Zwieńczeniem tekstu jest zestawienie obejmujące bibliografię dorobku naukowego pracowników Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego za lata 2004–2016, które stanowi kontynuację wydanego już dorobku publikacyjnego z lat 1968–2003. Lektura przytoczonych w wykazie licznych – bo aż 692 – opisów bibliograficznych wskazuje jednoznacznie na szerokie i często pozabiblioteczne zainteresowania autorów, publikujących zarówno w wydawnictwach i periodykach bibliotekarskich, jak i w czasopismach oraz monografiach humanistycznych.

Osobnym blokiem w prezentowanym tomie jubileuszowym jest materiał dotyczący dyrektorów Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Ujednolicony układ biogramów (m.in. składający się z takich informacji, jak: zainteresowania zawodowe, stanowiska, członkostwa, osiągnięcia zawodowe,

nagrody, wyróżnienia, odznaczenia i bibliografia) osób zarządzających śląską książnicą pozytywnie wpływa na odbiór zaprezentowanego materiału. W publikacji znalazły się – przygotowane w większości przez pracowników Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – noty biograficzne Piotra Stasiaka (oprac. Małgorzata Gwadera), Jerzego Ratajewskiego (oprac. Joanna Kamińska, Karol Makles), Henryka Kota (oprac. Maria Kycler), Włodzimierza Goriszowskiego (oprac. Edyta Kosik), Antoniego Molendy (oprac. Agnieszka Łakomy-Chłosta), Wandy Dziadkiewicz (oprac. Ewa Żurawska) oraz Dariusza Pawelca (oprac. Lucyna Sadzikowska).

Nie ulega wątpliwości, że zaprezentowane na kartach publikacji jubileuszowej zagadnienia są rozległe i ściśle związane z przeszłością i teraźniejszością Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Publikacja stanowi rzetelne kompendium wiedzy o 50-letnim funkcjonowaniu śląskiej książnicy. Autorzy tekstów to profesjoniści i znawcy podejmowanych zagadnień. Lektura *Biblioteki...* może stać się dla czytelnika, który nie jest zawodowym znawcą tematu, „niewinnym darem rozkoszowania się dziełem” (Nussbaum, 2000, s. 9).

Bibliografia

Nussbaum, M. (2002). Czytać, aby żyć. Przeł. A. Bielik-Robson. *Teksty Drugie*, 1/2, 7-24.

Biblioteki specjalistyczne Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach / red. Maria Kycler, Dariusz Pawelec, Bogumiła Warzachowska. – Katowice: Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek : Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego : Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka, 2018. – 309 s. : il. ; 20 cm. – (Biblioteka Otwarta). – ISBN 9788365694591

W 2018 r. Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego (BUŚ) w Katowicach, działająca od 2012 r. w ramach Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej (CINiBA), wraz z macierzystą uczelnią – Uniwersytetem Śląskim (UŚ), świętowała półwiecze swojego istnienia. Z tej okazji, w ramach serii „Biblioteka Otwarta”, ukazały się trzy jubileuszowe publikacje: *Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w pięćdziesięciolecie istnienia*, *Biblioteki specjalistyczne Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach* oraz *Kolekcje w zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego* – monografie zbiorowe zredagowane przez: Marię Kycler, Dariusza Pawelca i Bogumiłę Warzachowską. Wydawnictwa te, jakkolwiek pomyślane i wydane jako komplementarna całość, pozostają zarazem odrębnymi pozycjami, które można czytać oddzielnie, a nawet – z uwagi na to, że stanowią wieloautorski zbiór artykułów – wybiórczo.

Omawiana praca zbiorowa, zatytułowana *Biblioteki specjalistyczne Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, dotyczy księżnic, które wraz z Biblioteką Uniwersytetu Śląskiego tworzyły system biblioteczno-informacyjny uczelni. Funkcjonuje on od 1968 r. i w ciągu minionych pięćdziesięciu jeden lat przechodził liczne przeobrażenia. W jego skład wchodziły biblioteki istniejące przy wydziałach, instytutach, jednostkach międzywydziałowych i pozawydziałowych oraz jednostkach wspólnych (współtworzonych przez Uniwersytet z podmiotami zewnętrznymi). Nosiły one nazwę „bibliotek specjalistycznych”, a ich zadaniem było gromadzenie zbiorów oraz tworzenie warsztatu informacyjnego zgodnego z kierunkami kształcenia i potrzebami badań naukowych jednostek, w których działały (s. 28). Pod względem administracyjnym i finansowym placówki te podlegały kierownikom jednostek organizacyjnych, w ramach których funkcjonowały, a nadzór merytoryczny nad nimi sprawował Dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego.

---

¹ Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu.

Publikacja jest zbiorem 20 artykułów, napisanych przez 28 autorów. Każdy z tekstów poświęcony jest przedstawieniu dziejów i charakterystyki jednej biblioteki specjalistycznej. Autorzy nie są przypadkowi – to bibliotekarze (również emerytowani), z jednej strony praktycy i znawcy tematyki bibliotecznej, z drugiej – osoby najczęściej bezpośrednio związane z opisywaną przez siebie instytucją, którą kierowały albo w niej pracowały. Każdy z artykułów zachowuje ujednoliconą strukturę formalną, zawiera bibliografię, streszczenie oraz słowa kluczowe, a także – w wielu przypadkach – aneks. Monografia została wyposażona w indeks osobowy, pozbawiona jest natomiast wstępu i zakończenia. Wchodzące w skład pracy artykuły zostały ułożone w kolejności alfabetycznej, według nazwisk ich autorów.

Na okolicznościowy charakter publikacji wskazują wzmianki czynione przez niektórych autorów artykułów. Jak pisze np. Maria Kycler: „Jubileusz 50-lecia Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach jest okazją do przypomnienia historii i dorobku tworzących go jednostek, w tym podsumowania dotychczasowych dokonań bibliotek” (s. 124). Obchodzony przez uczelnię jubileusz stał się znakomitą przesłanką do przedstawienia jej historycznych i istniejących bibliotek specjalistycznych, których przeszła i bieżąca działalność wpisuje się nie tylko w dzieje katowickich książnic, ale też w historię Uniwersytetu, w tym stopniowego rozrostu i przekształceń struktury organizacyjnej, rozwoju prowadzonych badań naukowych czy poszerzania oferty kierunków kształcenia. Rozwój uczelni, wszelkie reorganizacje i zmiany, powoływanie oraz łączenie wydziałów, instytutów i innych jednostek znacząco wpływały na kształt systemu biblioteczno-informacyjnego, w ramach którego – zależnie od potrzeb badawczo-dydaktycznych – tworzone nowe biblioteki, przekształcano dotychczasowe, niektóre likwidowano bądź łączono. Placówki te zmieniały się więc i rozwijały wraz z Uniwersytetem. Autorom monografii niejednokrotnie udało się uchwycić te przeobrażenia, wpisując je w szerszy kontekst dziejów uczelni, co stanowi ogromny walor prezentowanego opracowania.

Dokonując przedstawienia bibliotek specjalistycznych Uniwersytetu Śląskiego, zestawiono ze sobą instytucje, które w momencie przekazania książki do druku wciąż funkcjonowały w sieci bibliotecznej uczelni, jak również siedem placówek, których dzieje, dorobek i osiągnięcia przeszły już do historii. Tym bardziej więc należy docenić zamysł redaktorów i autorów publikacji, którzy za celowe uznali przypomnienie działalności zwłaszcza tych nieistniejących, historycznych bibliotek, pełnionych przez nie funkcji, gromadzonych zbiorów oraz świadczonych usług, a także przybliżenie sylwetek ich pracowników.

W chwili ukazania się monografii zapewne nie można było przewidzieć, że wkrótce zmieni się również status pozostałych, tych wciąż działających, bibliotek specjalistycznych. W wyniku dalszych przekształceń struktury systemu biblioteczno-informacyjnego w 2018 r. zlikwidowano

Bibliotekę Brytyjską i Bibliotekę Szkoły Zarządzania. Kolejny zwrot w sytuacji dokonał się wraz z wprowadzeniem w 2019 r. nowego regulaminu organizacyjnego Uniwersytetu Śląskiego, który dostosowuje uczelnię do wyzwań związanych z obowiązującą od 20 lipca 2018 r. ustawą *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Wskutek przeprowadzonych zmian, dwie spośród istniejących uprzednio bibliotek wydziałowych włączono do Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego, a pozostałe przekształcono w Oddziały Specjalistyczne BUŚ, co należy rozumieć jako odejście od dotychczasowej zasady decentralizacji sieci bibliotecznej. System biblioteczno-informacyjny tworzy obecnie Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego, która stanowi jego podstawę, oraz jej oddziały. Dla bibliotek specjalistycznych oznacza to niewątpliwie największą z dotychczasowych zmian, a tym samym zakończenie pewnego etapu ich funkcjonowania. Nową kartę swojej historii będą pisać już jako Oddziały Specjalistyczne BUŚ. W ten sposób omawiana praca zyskuje nowy istotny wymiar, choć przez autorów niezamierzony, przynosi bowiem charakterystykę tych bibliotek, ich organizacji, działalności i osiągnięć, uchwyconą niemal w przededniu dokonanej zmiany.

Zasadniczym celem monografii jest zatem upamiętnienie działalności i dorobku bibliotek specjalistycznych, pokazanie, w jaki sposób realizowały one cele i zadania, do których zostały powołane, a także ukazanie, jak te jednostki ewoluowały, dostosowując się do potrzeb społeczności akademickiej i wyzwań otoczenia, w tym postępu technologicznego. Autorzy tekstów kompleksowo ujmują i przedstawiają historię poszczególnych placówek, piszą o ich organizacji, przeobrażeniach i dążeniu do ciągłego optymalnego dostosowywania oferty do użytkowników, aby jak najpełniej zaspokajając potrzeby badawcze, dydaktyczne oraz edukacyjne pracowników i studentów Uniwersytetu. Wskazują przy tym na różnorakie zmagania bibliotekarzy, problemy lokalowe, finansowe, kadrowe, ale także na znaczące osiągnięcia w zakresie działalności dydaktycznej, organizacyjnej, promocyjnej, naukowej czy współpracy z otoczeniem bliższym i dalszym.

Zbiór otwiera tekst autorstwa Dominiki Bary i Danuty Gburskiej *O (ponad) półwieczu funkcjonowania Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*. Historia tej ksiąznicy sięga 1963 r. Autorki bardzo szeroko opisują dzieje biblioteki, ukazując przekształcenia organizacyjne, w wyniku których wyłonił się jej obecny kształt. Omawiają wiele aspektów działalności placówki, w tym kształtowanie się jej księgozbioru. W szczególny sposób podkreślają wypracowaną i przynoszącą efekty współpracę z innymi instytucjami naukowymi, zwłaszcza z bibliotekami prawniczymi, konstatując, że: „współpraca przynosi więcej korzyści niż rywalizacja. Na tym właśnie polega efekt synergii” (s. 25).

Renata Ćmiel i Urszula Iwańska są autorkami artykułu *Biblioteka Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego w latach 2008-2016 – prze-*

miany i stan obecny. Omawiają w nim ostatni okres działalności placówki, nawiązując i kontynuując napisaną wcześniej historię biblioteki za lata 1975-2007. W tekście przedstawiono pełną charakterystykę jednostki, omawiając różne obszary jej funkcjonowania, w tym szczególnie kwestie organizacyjne, związane z polityką personalną i zarządzaniem zbiorami, a także z działalnością na rzecz społeczności akademickiej.

Artykuł pt. *Biblioteka Niemiecka i Mediateka Języka Niemieckiego w latach 1994-2017* został napisany przez Elżbietę Grabarską i Annę Kwiecień. Scharakteryzowana biblioteka powstała w 1994 r., z inicjatywy Instytutu Goethego, na mocy porozumienia z Rektorem UŚ. W 2010 r. włączono do niej przeniesioną z Gliwic Mediatekę Języka Niemieckiego. W tekście, oprócz omówienia działalności instytucji w obszarze gromadzenia i udostępniania zbiorów, zaakcentowano jej aktywność w zakresie promocji zarówno księgozbioru, jak i języka niemieckiego oraz kultury Niemiec, wskazując tym samym miejsce biblioteki w życiu kulturalnym Górnego Śląska.

W roku 1993 powołano w Katowicach Międzynarodową Szkołę Nauk Politycznych – jako jednostkę wspólną Uniwersytetu Śląskiego, Instytutu Nauk Politycznych w Bordeaux oraz Wydziału Nauk Politycznych Katolickiego Uniwersytetu w Louvain. Od 1996 r. zaczęto organizować bibliotekę, która jest tematem kolejnego artykułu *Biblioteka Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych w Katowicach*. Autorzy, Stefan Gutowski i Mirosław Kucharczak, opisują początki i historię książnicy, kwestie związane z organizacją i zarządzaniem zbiorami oraz działalność dydaktyczną i promocyjną. Po likwidacji Szkoły w 2013 r. księgozbiór jej biblioteki włączono do Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego.

Kolejny artykuł, autorstwa Elżbiety Kawulok i Ireny Żórawik, nosi tytuł: *Biblioteka Brytyjska Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w latach 1991-2016*. Przedstawiono w nim działalność biblioteki powstałej wskutek umowy między uczelnią a British Council. Szeroko scharakteryzowano zgromadzoną kolekcję, a także uwypuklono prowadzoną działalność dydaktyczną i promocyjną, której celem jest promowanie języka oraz dorobku kulturalnego i naukowego Wielkiej Brytanii.

Autorkami tekstu *Biblioteka Wydziału Informatyki i Nauki o Materiałach w Sosnowcu w latach 1959-2013* są Agnieszka Koprowska i Stanisława Nawrot. Mowa w nim o jednej z nieistniejących już w tej chwili bibliotek, sięgającej swymi początkami najdalej, a zarazem imponująco długo działającej. W artykule omówiono historię książnicy, w tym jej personelu, zarządzania zbiorami i ich udostępniania, a także działalność dydaktyczną. Placówka została zlikwidowana w 2013 r. w wyniku reorganizacji systemu biblioteczno-informacyjnego, a jej księgozbiór został przejęty przez CiNiB-ę.

Podobny los spotkał kolejną instytucję, przedstawioną w artykule Danuty Kowalskiej-Caban *Biblioteka Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – czterdzieści dwa lata dzia-*

talności (1972-2014). Funkcjonowała ona jako biblioteka jednostki pozawydziałowej uczelni, gromadząc księgozbiór na jej potrzeby. W tekście omówiono zagadnienia dotyczące zarządzania zbiorami oraz oferowane usługi.

W artykule Elżbiety Kudelskiej *Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego Oddział w Cieszynie – jej powstanie, przeobrażenia w latach 1971-2017 na tle uwarunkowań środowiska lokalnego* ukazano historię powołania i działania placówki, która obecnie jest Oddziałem BUŚ, podległym bezpośrednio jej Dyrektorowi. Przedstawiono zagadnienia związane ze zbiorami i ich udostępnianiem oraz modernizacją bazy lokalowej i sprzętu, jak również przybliżono politykę personalną i zadania realizowane przez pracowników.

Barbara Kulas w tekście zatytułowanym *Biblioteka Szkoły Zarządzania Uniwersytetu Śląskiego w latach 2000-2017* zarysowuje historię działalności biblioteki jednostki międzywydziałowej UŚ w Chorzowie. Przedstawia organizację instytucji, gromadzenie, opracowanie i udostępnianie zbiorów oraz personel biblioteczny. W 2018 r. Biblioteka Szkoły Zarządzania została zlikwidowana.

Losy kolejnej nieistniejącej placówki bibliotecznej ukazuje Maria Kycler w artykule *Biblioteka w Ośrodku Dydaktycznym w Rybniku (2002-2013). Rekonesans badawczy*. Autorka omawia historię powstania biblioteki, jej bazę lokalową i strukturę organizacyjną. Charakteryzuje ponadto zasadnicze obszary działalności księżnicy: zarządzanie zbiorami, działalność informacyjno-dydaktyczną i promocyjną oraz współpracę zewnętrzną, stwierdzając, że biblioteka w pełni realizowała cele i zadania, dla których została powołana.

Autorką tekstu *Centrum Kultury i Informacji Amerykańskiej American Corner 2012-2017* jest Monika Laber. Tytułowe Centrum działa w strukturze Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego na mocy porozumienia Rektora UŚ i Konsula Generalnego USA. W artykule zaprezentowano jego wieloaspektową działalność – udostępnianie zbiorów, aktywny kontakt z użytkownikami poprzez organizowanie wydarzeń edukacyjnych i kulturalnych, współpracę ze szkołami – w celu promowania wiedzy o Stanach Zjednoczonych.

W artykule *Biblioteka Studium Wojskowego (1982-1991) i losy jej księgozbioru po likwidacji Studium Wojskowego* Renata Mateusiak zwraca uwagę na studia wojskowe – działające w uczelniach międzywydziałowe jednostki organizacyjne, umożliwiające studentom odbycie służby wojskowej. Tekst dotyczy funkcjonowania Biblioteki Studium Wojskowego (BSW) w sieci bibliotecznej UŚ, w tym szczególnie gromadzenia i udostępniania zbiorów. Po likwidacji BSW jej księgozbiór został przekazany do Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. W latach 2005-2006 zbiory te poddawano selekcjom i inwentaryzacjom, by w 2012 r. przenieść je do CINIb-y. Wartość tego artykułu najlepiej oddają słowa Autorki: „Dzieje BSW to także niewielki wycinek historii polskich bibliotek szkół wyższych, gdzie na podobnych zasadach do roku 1991 organizowano i utrzymywano biblioteki dla potrzeb Szkół Wojskowych” (s. 162).

Kilka kart z historii księgozbioru germanistycznego Biblioteki Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Sosnowcu z lat 1982-2006 to tytuł artykułu Marii Myszkowskiej-Matusiak. Zaprezentowano w nim historię i rozwój tworzonego od 1973 r. księgozbioru germanistycznego, który umieszczony był najpierw w Bibliotece Instytutu Filologii Obcych, następnie w Bibliotece Zakładu Germanistyki, a wreszcie w Bibliotece Instytutu Filologii Germańskiej w Sosnowcu. W 2006 r., po rozwiązaniu tej ostatniej, księgozbiór germanistyczny włączono do Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu. Treść artykułu została ułożona chronologicznie, a następnie przedstawiona rzeczowo, przy czym szczególnie nacisk położono na gromadzenie, opis księgozbioru, jego udostępnianie i działalność informacyjną.

Charakterystykę jednej z przywołanych wcześniej ksiąźnic przedstawia tekst Anety Nocuń *Biblioteka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Sosnowcu w latach 2007-2017*. Powstała ona z połączenia: Biblioteki Instytutu Filologii Angielskiej, Biblioteki Instytutu Filologii Romańskiej, Biblioteki Instytutu Filologii Germańskiej, Biblioteki Instytutu Filologii Słowiańskiej, Biblioteki Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej i Międzyinstytutowej Czytelni Neofilologicznej. Autorka opisuje problemy z bazą lokalową oraz wyzwania związane z dążeniem do stworzenia nowoczesnej biblioteki wydziałowej, podkreślając ogromną rolę bibliotekarzy w kreowaniu placówki przyjaznej i atrakcyjnej dla użytkowników.

Teresa Sowa jest autorką artykułu na temat kolejnej biblioteki specjalistycznej: *Biblioteka Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego (1973-2016). Tradycja i nowoczesność*. Krótko zarysowując historię, Autorka omawia wielopłaszczyznową działalność instytucji: poczynając od bazy lokalowej i pracowników, poprzez zarządzanie zasobami i usługi informacyjne, po dydaktykę biblioteczną, tworzenie bibliografii dorobku naukowego pracowników UŚ, promocję tegoż dorobku oraz współpracę ze środowiskiem bibliotecznym i bibliotekoznawczym. Wskazuje, jak biblioteka łączy tradycję z postępem i wykorzystuje nowe technologie.

Historię jednej z pierwszych bibliotek specjalistycznych przywołuje Alina Stokłosa w tekście *Biblioteka Instytutu Fizyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (1965-2012)*. Autorka opisuje początki biblioteki i jej działalność, pracowników, organizację i zarządzanie zbiorami, w tym szczególnie gromadzenie i udostępnianie. W 2012 r. zbiory biblioteki trafiły do CINIb-y.

Artykuł Ewy Strzelec *Biblioteka Wydziału Radia i Telewizji w latach 1978-2017* dotyczy historii działalności kolejnej biblioteki specjalistycznej. W tekście zaprezentowano organizację funkcjonowania ksiąźnicy, charakterystykę i kształtowanie zbiorów oraz zasady ich udostępniania. Autorka podkreśla wyjątkową aurę biblioteki, która sprzyja odwiedzinom czytelników – nie tylko w celu skorzystania z jej zasobów.

Jedną z największych bibliotek specjalistycznych, a zarazem najkrócej pozostającą w sieci bibliotecznej uczelni, jest placówka scharakteryzowana

przez Bogumiłę Warzachowską w artykule *Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w latach 2001-2016. Rekonesans badawczy w piętnastolecie działalności*. Autorka przedstawia zagadnienia gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów wraz z ich charakterystyką, szeroko omawia różne rodzaje działalności ksiąźnicy: naukową i popularyzatorską, dydaktyczną, promocyjną, jak również współpracę z otoczeniem, akcentując m.in. przynależność do Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”. W załączonym aneksie zaprezentowano biogramy pracowników, ich osiągnięcia zawodowe i dorobek publikacyjny.

Kolejny tekst, *Długa i kręta droga od Biblioteki Wydziału Humanistycznego do Biblioteki Wydziału Filologicznego w Katowicach (1968-2017)*, został napisany przez Katarzynę Wojtek i Justynę Januszewską. Przybliżono w nim historię tytułowej ksiąźnicy i scharakteryzowano jej różnorodną działalność. Jednym z celów – jak piszą Autorki – było również: „ukazanie jej znaczenia oraz zwrócenie uwagi na zależności pomiędzy strukturą i funkcjonowaniem księgozbioru a procesem dydaktycznym i badaniami naukowymi prowadzonymi na macierzystym wydziale biblioteki” (s. 266).

Całości zbioru dopełnia artykuł Ewy Zembskiej i Marii Goldy Wczoraj, dziś, jutro. *Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (1978-2016)*, będący próbą ukazania czterdziestoletniej działalności ksiąźnicy, a także jej roli i znaczenia na przestrzeni lat. Rozpoczynając od rysu historycznego, Autorki opisują kolejne etapy rozwoju biblioteki, specyfikę i zasady funkcjonowania oraz przeobrażenia, którym podlegała. Koncentrują się na zagadnieniach dotyczących personelu, księgozbioru, dostępu do informacji, usług wyszukiwawczych, działalności dydaktycznej i organizacji wystaw. Słowa kończące artykuł – mimo, że odnoszą się do tej konkretnej biblioteki – mają wymiar uniwersalny i mogą być znakomitą podsumowaniem tematyki całej monografii. Autorki piszą bowiem, w odniesieniu do swojej ksiąźnicy, że: „Z biblioteki tradycyjnej powoli przekształciła się w bibliotekę cyfrową, wykraczającą już poza swoje mury. Jakie czeka ją jutro? Czas pokaże” (s. 300).

Dokonany przegląd zebranych w pracy artykułów wyraźnie pokazuje, z jakim bogactwem treści i informacji mamy do czynienia. Autorzy przygotowali swoje teksty w oparciu o literaturę przedmiotu oraz szeroki zestaw źródeł, wykorzystując m.in.: zarządzenia rektora, uchwały senatu, zarządzenia dyrektora, sprawozdania z działalności bibliotek, sprawozdania do GUS, księgi inwentarzowe, zestawienia i raporty z systemu bibliotecznego, publikowane wspomnienia pracowników Uniwersytetu, fotografie, dokumenty, wspomnienia pracowników bibliotek. Wśród zastosowanych metod badawczych znalazły się następujące: źródłowa, historyczna, analityczna, bibliograficzna, biograficzna, statystyczna. W rezultacie przeprowadzonych analiz, poszukiwań bibliograficznych oraz dociekań badawczych powstało dzieło obszerne, imponujące, spójne pod względem treści i formy.

Reasumując, należy stwierdzić, że od początku swojego funkcjonowania biblioteki specjalistyczne Uniwersytetu Śląskiego przejęły odpowiedzialność za organizację dostępu do wiedzy, stając się pośrednikami w przekazie i wymianie informacji, a wiele z nich było istotnymi elementami krajobrazu edukacyjnego oraz kulturalnego miasta. Pozostawały niestrudzone w służbie na rzecz społeczności akademickiej, nieustannie dążąc do własnego rozwoju oraz aktywnie mierząc się z oczekiwaniami użytkowników i potrzebami społeczeństwa wiedzy, a tym samym wykraczając daleko poza swoje mury.

Mając na uwadze, że działalność kilku z przedstawionych w monografii bibliotek – jak pisze Maria Kycler: „jest już zamkniętą kartą w dziejach uczelni” (s. 124), tym bardziej zasadne jest ukazanie ich historii i dorobku, aby ocalić pamięć o nich dla potomności. Obecnie dotyczy to również bibliotek specjalistycznych, które z początkiem października 2019 r. zmieniły swój charakter i nowy rozdział swoich dziejów rozpoczęły w strukturze Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Przedstawienie ich dotychczasowej działalności i podsumowanie dokonań zwiększa historyczny walor publikacji, czyniąc ją tym cenniejszą.

Kolekcje w zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach / red. Maria Kycler, Dariusz Pawelec, Bogumiła Warzachowska. – Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek : Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego : Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka, 2018. – 431 s. : il. ; 20 cm – (Biblioteka Otwarta). – ISBN 9788365694607

W 2018 r. ukazała się kolejna starannie wydana książka poświęcona Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego. Przygotowana została pod redakcją Marii Kycler, Dariusza Pawelca oraz Bogumiły Warzachowskiej. Stanowi ona piąty tytuł w serii „Biblioteka Otwarta” i jest trzecią pozycją w cyklu publikacji jubileuszowych z okazji 50-lecia BUŚ. We wcześniejszych tomach ukazana została sama biblioteka, jej dzieje, zasoby, działalność i wyzwania przyszłości, a także biblioteki specjalistyczne. Ten tom poświęcono kolekcjom w zbiorach bibliotecznych.

Wstęp pióra Dariusza Pawelca, dyrektora instytucji, wprowadza czytelnika w problematykę i znaczenie pojęcia „kolekcja”. A może być ono różne. Kolekcja to przede wszystkim zbiór książek zebranych przez jednego człowieka – prywatna przestrzeń kolekcjonera, jego azyl, a także „swoisty mikrokosmos”. Szczególnie interesujące są prywatne zbiory i warsztaty badawcze naukowców. Kolekcje to również zbiory dzieł połączonych tematyką lub cechami formalnymi – formą wydawniczą (np. czasopisma, mapy), serie wydawnicze i publikacje wydawnictw. Z założenia kolekcje są niekompletne – książek o podobnej tematyce stale ukazują się wiele, a serie są niezakończone. Prywatne zbiory również narastają, a ich granicą może okazać się przestrzeń mieszkania i brak dalszych półek. Naturalnym kresem narastania zbiorów staje się „utrata właściciela”.

W prezentowanym tomie zawartych zostało dwadzieścia artykułów prezentujących wybrane fragmenty zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego oraz bibliotek specjalistycznych, współtworzących uniwersytecki system biblioteczno-informacyjny. Teksty te ukazują właśnie ową wieloznaczność pojęcia „kolekcja”.

---

¹ Biblioteka Śląska w Katowicach.

Większość tekstów reprezentuje pierwsze znaczenie pojęcia „kolekcja”. Dzięki staraniom autorów możemy bliżej poznać zbiory prywatne pracowników nauki, ich zainteresowania, warsztaty badawcze, wykorzystanie zbiorów, a także sfery kontaktów, o których świadczą liczne dedykacje. Odmienne pola działań badawczych przedstawianych osób spowodowały, że ich spuścizna trafiła do bibliotek różnych jednostek Uniwersytetu.

Książkę otwiera artykuł przybliżający postać doktora Ireneusza Jakubczaka, cenionego dydaktyka i osobowości Instytutu Filologii Angielskiej (M. Dębóróg-Bylczyński, *Ireneusz Jakubczak i jego księgozbiór w zbiorach anglistycznych Biblioteki Wydziału Filologicznego UŚ w Sosnowcu*). Książki do niego należące, które oznaczono specjalną pieczęcią, to głównie słowniki, literatura filozoficzno-teologiczna, beletrystyka.

W trzech artykułach przedstawiono warsztaty badawcze i księgozbiory uczonych prawników: lwowianina Romana Józefa Longchamps de Beriera i krakowianina Jana Gwiazdomorskiego (M. Kunicka, *Roman Józef Longchamps de Berier i jego księgozbiór*; A. Maruszczyk, *Profesor Jan Gwiazdomorski i jego księgozbiór jako warsztat pracy naukowej*). Księgozbiór Romana Longchamps de Berier, zastrzelonego przez Niemców na Wzgórzach Wuleckich we Lwowie w lipcu 1941 r., nabyto od żony Profesora i jego syna. Kolekcja dzieł prawniczych stanowiła warsztat pracy, a na kartach książek można znaleźć liczne notatki. Służy obecnie czytelnikom Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji. Zbiór profesora Gwiazdomorskiego, cywiliisty, więźnia obozu koncentracyjnego Sachsenhausen, to około 1800 woluminów znajdujących się w bibliotece wydziałowej oraz w BUŚ. To głównie dzieła z różnych dziedzin nauk prawnych, a także z historii, biografistyki, encyklopedie i słowniki oraz liczne przewodniki odzwierciedlające jego pasję podróżnicze. W Bibliotece Wydziału Prawa i Administracji odnaleźć można również kolekcje innych prawników, m.in. Kazimierza Przybyłowskiego, Mieczysława Sośniaka, Stefana Rozmaryna, Karola Koranyiego, Ludwika Ehrlicha (D. Potempa, *Księgozbiory profesorskie w Bibliotece Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego*).

Do biblioteki młodego Uniwersytetu Śląskiego w 1970 r. przekazał swoją bibliofilską kolekcję Mieczysław Neustein. To 2658 woluminów, w tym 95 tzw. klocków intrologatorskich, obejmujących 2886 dzieł. To przeważnie prace polskie, dotyczące historii Polski, z XIX i XX w., ale jest też siedem starych druków (T. Sowa, *Kolekcja M. Neusteina w zbiorach Biblioteki Wydziału Nauk Społecznych*).

Bardzo cennym nabytkiem dla Uniwersytetu była również kolekcja Ludwika Brożka, bibliofila, bibliotekarza, wybitnego znawcy piśmiennictwa Śląska Cieszyńskiego. Wśród książek z jego zbioru zachowało się 124 podręczniki szkolne, wydane na przestrzeni 120 lat (od 1856 do 1976 r.). Przeważnie są to podręczniki do nauki języka polskiego, a także matema-

tyki, historii, geografii, muzyki (K. Wojtek, *Kolekcja podręczników szkolnych z księgozbioru Ludwika Brożka*).

W wydzielonym zbiorze książki dawnej (z lat 1801-1950), przechowywanym obecnie w specjalnej części magazynu Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego CINIbA, znajdują się fragmenty kilku kolekcji prywatnych. Tu wyodrębniono m.in. kolekcję profesora Bogdana Suchodolskiego, znakomitego pedagoga i historyka nauki. Jego postać, zbiory oraz zainteresowania badawcze przybliżają dwa artykuły. Pierwszy prezentuje zbiory związane z osobą i działalnością Jana Amosa Komeńskiego, teologa, pedagoga i filozofa, drugi omawia zgromadzone przez Profesora publikacje z zakresu sztuki (M. Kycler, *Komeniana w księgozbiorze Profesora Bogdana Suchodolskiego*; K. Ossolińska, „*Sztuka oprócz życia chwilą pozwala także doznawać wartości wiecznych...*”. *Kolekcja książek z zakresu sztuki w księgozbiorze profesora Bogdana Suchodolskiego*). Niestety, nie wszystkie prywatne kolekcje można było wyodrębnić, są one rozproszone w całości zbioru. Odnaleziono dotychczas m.in. 260 woluminów będących własnością Adama Münnicha oraz 62 tomy należące do Mariana Tyrowicza. Na ich kartach zachowały się podpisy, pieczątki i ekslibrisy posiadaczy (R. Mateusiak, *Ślady kolekcji rozproszonych w wydzielonych zbiorach XIX-XX wieku (do 1950 roku)*). Na przykładzie księgozbioru Adama Münnicha i Mariana Tyrowicza).

Czytelnikom Biblioteki Teologicznej w nauce i pracach naukowych służą książki należące wcześniej do arcybiskupów Szczepana Wesołego i Damiana Zimonia (E. Sasiadek, *Pamiętkowe polonica zagraniczne w kolekcji arcybiskupa Szczepana Wesołego jako źródło do badań nad polską emigracją i Polonią*; B. Warzachowska, *Arcybiskup Damian Zimoń i Jego dary dla Biblioteki Teologicznej*). Swoistymi „kolekcjami prywatnymi” stały się też biblioteki katedr na Wydziale Teologicznym kształtujące się i modyfikujące wedle wymagań i potrzeb ich użytkowników (B. Kołodziej, *Biblioteki katedralne w służbie teologii akademickiej*).

W bibliotece uniwersyteckiej znajdują się również kolekcje tematyczne. Do takich można zaliczyć francuskojęzyczną literaturę krajów Afryki oraz francuskiego obszaru językowego Kanady, Belgii i Szwajcarii (A. Frymus, *Francuskojęzyczna literatura krajów Afryki subsaharyjskiej, Maghrebu, Mauritiusa oraz regionu Karaibów w zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu*; A. Kopińska-Trzop, *Literatura francuskiego obszaru językowego Kanady, Belgii oraz Szwajcarii w zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu*).

Poznajemy też kolekcje łączące się cechami formalnymi. To między innymi zbiór publikacji o określonej formie wydawniczej. Taki sposób rozumienia pojęcia przedstawiają prace poświęcone czasopismom matematycznym i ich znaczeniu oraz mapom, głównie pochodzącym z XIX w. (M. Fick, *Polskie czasopisma matematyczne w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego źródłem wiedzy na temat historii matematyki*; M. Gil, I. Nowak, *Składnica Map Biblioteki Wydziału Nauk o Ziemi*).

Kolekcją może być też seria wydawnicza. Przybliżona została seria prac naukowych wydawanych przez Księgarnię Św. Jacka pod auspicjami Wydziału Teologicznego. Od 2001 do 2016 r. ukazały się 84 tomy (E. Lubojańska, „*Studia i Materiały Wydziału Teologicznego*” (2001-2016). *Charakterystyka serii wydawniczej*). Analizie poddano także publikacje z cyklu „Sympozja Piekarskie”, które zawierają referaty wygłaszane podczas corocznych konferencji odbywających się od 25 lat w Piekarach Śląskich. Uzupełnieniem tekstu jest zestawienie publikacji w ramach serii (G. Łacka, *Publikacje z Piekarskich Sympozjów Naukowych w zbiorach Biblioteki Teologicznej*).

Bliżej zaprezentowana została działalność wydawnictwa Gaberbocchus założonego w 1948 r. przez artystów Franciszkę i Stefana Themersonów, którego publikacje przechowywane są w BUŚ (M. Smyła, K. Wysznińska, *Wydawnictwo Gaberbocchus w świetle Kolekcji Themersonów*). Scharakteryzowane też zostały edycje Górnośląskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, z załączoną bibliografią opatrzoną indeksem osób (A. Muc, *Publikacje Górnośląskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk im. Walentego Roździeńskiego*).

Wszystkie teksty zostały opracowane bardzo starannie, opatrzone ilustracjami, przypisami, bibliografią oraz streszczeniami i słowami kluczowymi w języku polskim i angielskim. Wartość badawczą tomu podnosi także indeks osobowy.

Artykuły zostały uszeregowane alfabetycznie – według nazwisk autorów. Konsekwencją takiego układu treści stało się poczucie chaosu i zagubienia przez przeskok tematyczny – od książek angielskojęzycznych, przez czasopisma matematyczne, książki francuskojęzyczne Afryki, mapy, biblioteki katedr, ponownie dzieła francuskie, tyle że w Kanadzie i Europie. Zbiory prof. Suchodolskiego omówione zostały w dwóch artykułach, ale rozdzielonych kilkoma innymi. Dużo prostsze i czytelniejsze byłoby zebranie artykułów w grupy wedle omawianych bibliotek lub też znaczenia pojęcia „kolekcja” – zbiory prywatne, wydawnictwa, serie, czasopisma. Ale to może stanowić jedyny zarzut, który nie umniejsza ważności i wartości całego tomu.

**XLII FORUM SEKCJI BIBLIOTEK SZKÓŁ WYŻSZYCH
STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH PRZY ZARZĄDZIE
OKRĘGU W KATOWICACH
CZĘSTOCHOWA, 4 KWIETNIA 2019 R.**

XLII Forum Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgowym w Katowicach pt. *70 lat drukiem i bitami spisane* miało miejsce w Częstochowie w dniu 4 kwietnia 2019 r. Organizatorem konferencji była Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej obchodząca Jubileusz 70-lecia istnienia i działalności.

Wśród zaproszonych gości i uczestników znaleźli się m.in.: Zastępca Prezydenta Miasta Częstochowy dr Ryszard Stefaniak, Rektor Politechniki Częstochowskiej prof. dr hab. inż. Norbert Sczygiol, Proroktor ds. Nauki Politechniki Częstochowskiej prof. dr hab. inż. Jerzy Wysłocki, przedstawiciele Wydziałów i innych jednostek organizacyjnych Politechniki Częstochowskiej, Przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich mgr Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, Dyrektor Biblioteki Śląskiej w Katowicach dr hab. prof. UŚ Zbigniew Kadłubek, przedstawiciele Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych SBP przy ZO w Katowicach z przewodniczącą mgr Marią Kycler na czele, emerytowani pracownicy Biblioteki Głównej Politechniki Częstochowskiej oraz przedstawiciele polskich bibliotek szkół wyższych, bibliotek publicznych i innych instytucji.

Otwarcia konferencji dokonał Rektor Politechniki Częstochowskiej Norbert Sczygiol. W tematykę konferencji wprowadziła Maja Wojciechowska z Uniwersytetu Gdańskiego, wygłaszając referat *Formy zasobów kapitału społecznego i ich wpływ na współpracę ze środowiskiem zewnętrznym bibliotek*. Zwróciła uwagę na znaczenie bibliotek akademickich w budowaniu kapitału społecznego.

Diana Pietruch-Reizes z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w wystąpieniu *Zarządzanie informacją w nauce w kontekście Europejskiej Przestrzeni Badawczej* omówiła kluczowe elementy odnowionej strategii lizbońskiej oraz znaczenie Europejskiej Przestrzeni Badawczej dla nauki.

---

¹ Politechnika Częstochowska, Biblioteka Główna.

Ofertę wydawniczą Wydawnictwa Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich zaprezentowała Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, zwracając, w referacie *Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich wobec potrzeb edukacyjnych i rozwojowych środowiska bibliotek akademickich*, uwagę na rolę oficyny w procesie dokształcania środowiska bibliotekarskiego.

Próbie porównania stanu polskiej i ukraińskiej nauki, w referacie *Tendencje rozwoju wirtualnej przestrzeni naukowej w Ukrainie*, podjęła Antonina Kalinichenko reprezentująca Uniwersytet Opolski oraz Połtawską Rolniczą Państwową Akademię na Ukrainie.

Jolanta Chwastyk-Kowalczyk z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach scharakteryzowała zasoby i działalność Biblioteki Polskiej w Londynie w wystąpieniu *Fenomen Biblioteki Polskiej w Londynie. Działalność naukowa i publiczna*.

Zagadnienia związane z aspektami prawno-organizacyjnymi bezpieczeństwa współczesnych usług bibliotecznych poruszył Andrzej Koziara z Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej w Gliwicach w wystąpieniu zatytułowanym *Bezpieczeństwo usług bibliotecznych – aspekty prawno-organizacyjne*. Prelegent odniósł się bezpośrednio do reformy w szkolnictwie wyższym i wpływu „Konstytucji dla Nauki” na działalność bibliotek uczelnianych.

Marta M. Kacprzak z Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie zaprezentowała referat *Biblioteki szkół wyższych w XIX wieku. XIX-wieczna refleksja bibliotekoznawcza i casus Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego*, w którym omówiła historię, zasoby i działalność Biblioteki uczelni warszawskiej.

Z działalnością bibliotek wojskowych zapoznał zebranych Piotr Dobrowolski z Biblioteki Głównej Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie w wystąpieniu *Historia, teraźniejszość, przyszłość bibliotek wojskowych*.

W ostatnim referacie *Biblioteczne pola integracji* Renata Sowada z Sekcji Bibliotekarskiej przy Związku Nauczycielstwa Polskiego w Częstochowie przedstawiła przebieg współpracy Sekcji Bibliotekarskiej ZNP w Częstochowie z Biblioteką Główną Politechniki Częstochowskiej.

W trakcie konferencji Przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska wręczyła Dyrektorowi Biblioteki Głównej Politechniki Częstochowskiej dr hab. Dagmarze Bubel medal *Bibliotheca Magna Perennisque*. Medal przyznany został przez Komisję Odznaczeń i Wyróżnień Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich za 70-letnią wyróżniającą się w środowisku bibliotekarskim działalność częstochowskiej ksiąźnicy.

Konferencji towarzyszyło otwarcie w Bibliotece Głównej Politechniki Częstochowskiej dwóch jubileuszowych wystaw *Nadal młoda – Biblioteka 70+* oraz wystawy *70 lat drukiem i bitami spisane*.

I KONGRES BIBLIOTEK SZKÓŁ WYŻSZYCH – SPRAWOZDANIE Z OBRAD

ŁÓDŹ, 12-14 CZERWCA 2019 R.

I Kongres Bibliotek Szkół Wyższych dedykowany bibliotekarzom akademickim odbył się w dniach 12-14 czerwca 2019 r. w Łodzi. Organizatorami tego niezmiernie ważkiego wydarzenia było środowisko łódzkich bibliotek akademickich (Biblioteka Politechniki Łódzkiej, Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego, Centrum Informacyjno-Biblioteczne UMED w Łodzi) oraz Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, Biblioteka Wyższej Szkoły Bankowej Wydział Zamiejscowy w Chorzowie, a także Stowarzyszenie EBIB.

W ciągu trzech dni trwania Kongresu zaplanowano 6 sesji, obejmujące następujące grupy tematyczne (Sójkowska, Derfert-Wolf, red., 2019):

- sesja 1- Biblioteki uczelniane wobec nowej rzeczywistości w szkolnictwie wyższym,

- sesja 2 - Środowisko bibliotek i bibliotekarzy akademickich,
- sesja 3 - Biblioteczna infotopia, koncepcje dostępu do metainformacji,
- sesja 4 - Zarządzanie bibliotekami,
- sesja 5 - Otwarta nauka, otwarty dostęp, otwarte dane,
- sesja 6 - Biblioteki w przyszłości i dla przyszłości.

Zorganizowano ponadto bardzo ciekawe warsztaty, które poprzedziły oficjalne obrady. Dzięki temu zainteresowane osoby mogły uczestniczyć w zajęciach z zakresu bibliometrii (trener Marzena Marciniak), prawa autorskiego (trener dr Sybilla Stanisławska-Kloc), copywritingu (trener Beata Gamrowska), strategii komunikacji elektronicznej dla bibliotek akademickich (trener Paulina Milewska) oraz zapoznać się z możliwościami narzędzia InCities w zakresie analizy dorobku naukowego (trener Marcin Kapczyński) i bazy SciFinder (trener Veli-Pekka Hyttinen).

Oficjalne otwarcie obrad I Kongresu Bibliotek Szkół Wyższych miało miejsce po części warsztatowej, w murach Wydziału Fizyki Technicznej, Informatyki i Matematyki Stosowanej Politechniki Łódzkiej. Tego dnia,

---

¹ Biblioteka Nauk o Ziemi. Oddział Specjalistyczny BUŚ.

w sesji pierwszej, dyskutowano głównie o wpływie Ustawy 2.0 na biblioteki akademickie. Wystąpienia prelegentów obejmowały zagadnienia oceny parametrycznej uczelni i roli bibliotekarza w tym procesie (dr Aneta Drabek) oraz teraźniejszości i przyszłości systemów informacji o nauce i szkolnictwie wyższym PBN, POL-on (Małgorzata Paszkowska). W czasie panelu dyskusyjnego reprezentanci poszczególnych typów bibliotek akademickich (uniwersyteckich, uczelni technicznych, medycznych, niepublicznych) zrelacjonowali sytuację prawną bibliotek w kontekście nowej rzeczywistości prawnej – zapisy w statutach uczelni związane z miejscem biblioteki w jej strukturze, regulacje dotyczące warunków pracy bibliotekarzy, oceny pracowników oraz kryteria awansowania.

Zwieńczeniem pierwszego dnia Kongresu był spacer po zrewitalizowanych budynkach Politechniki Łódzkiej oraz uroczysta kolacja w Bibliotece Głównej Politechniki Łódzkiej.

Sesje drugiego dnia Kongresu odbyły się w budynku Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego. Był to dzień aż trzech sesji tematycznych, w których referaty obejmowały takie zagadnienia, jak:

- kształt środowiska bibliotek i bibliotekarzy akademickich (sesja 2),
- dostęp do metainformacji, biblioteczna infotopia (sesja 3),
- zarządzanie bibliotekami (sesja 4).

W sesji 2 przedstawiono charakterystykę kondycji środowiska bibliotekarskiego, dokonaną na podstawie analizy funkcjonowania bibliotek akademickich w Polsce – AFBN (Lidia Derfert-Wolf, Maciej Rymarzewski). Dwa wystąpienia dotyczyły działalności stowarzyszeń bibliotekarskich – na świecie (dr Sabina Cisek) oraz funkcjonowania Stowarzyszenia EBIB (Marzena Marcinek, dr Iwona Sójkowska), z zaakcentowaniem potencjału tych organizacji, wynikającego z kompetencji jej członków.

W części poświęconej bibliotecznej infotopii (sesja 3) prelegenci zastanawiali się nad użytecznością katalogów bibliotecznych w dobie społeczeństwa informacyjnego. Identyfikacja oczekiwań użytkowników w XXI w. powinna pomóc w stworzeniu narzędzi technologicznych poprawiających ich funkcjonalność oraz efektywność (referaty dr. Aleksandra Radwańskiego oraz dr. hab. Marka Nahotki). W tej sesji przewidziano również panel dyskusyjny nawiązujący do tematów wywołanych przez prelegentów. W panelu omawiano m.in. usługę e-OMNIS oraz rolę katalogu NUKAT.

Sesja związana z aspektami zarządzania bibliotekami charakteryzowała się różnorodnością tematyki. Była wypełniona referatami obejmującymi kwestie wizerunku bibliotekarza z różnych perspektyw, m.in. z perspektywy zarządzających uczelnią (dr Dariusz Woźniak) oraz kwestie zarządzania zasobami ludzkimi w bibliotece akademickiej w świetle kryteriów Modelu Wspólnej Oceny (Jacek Marek Radwan). Pojawiły się referaty dotyczące: pomiaru satysfakcji użytkowników (Edyta Strzelczyk), kształtowania świadomości marki biblioteki akademickiej (dr Hanna Grabowska), budo-

wania strategii komunikacji (Paulina Milewska), kształtowania kolekcji na podstawie statystyk, wykorzystania zasobów online (Justyna Seiffert).

Dzień drugi organizatorzy postanowili zakończyć wspólnym ogniskiem, które pozwoliło na chwilę wytchnienia po dniu pełnym rozmów, dyskusji i rozważań.

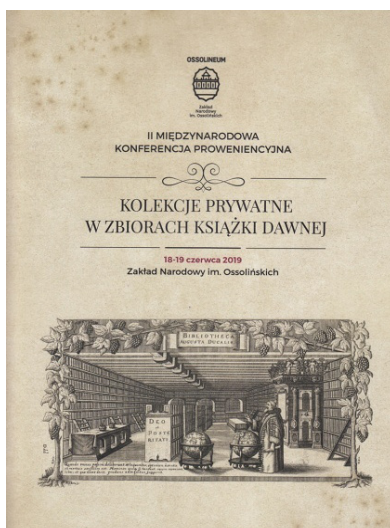
Kolejny dzień Kongresu składał się z dwóch sesji: sesji piątej poświęconej kwestiom otwartej nauki, otwartego dostępu, otwartych danych oraz sesji szóstej, która była podsumowaniem Kongresu i próbą zaprogramowania przyszłości bibliotek.

Jak czytamy na stronie internetowej wydarzenia, głównym celem Kongresu była „integracja środowiska bibliotekarzy szkół wyższych, stworzenie szerokiego forum wymiany doświadczeń i myśli na najbardziej aktualne i istotne tematy, a także wskazanie obszarów współpracy” (Idea Kongresu). Ten cel posłużył do wyjścia z propozycją stworzenia nowej organizacji bibliotekarskiej, która wybrzmiała już na samym początku spotkania. Ostatecznie komitet organizacyjno-programowy I Kongresu Bibliotek Szkół Wyższych wystosował do środowiska bibliotekarskiego *List intencyjny w sprawie utworzenia Stowarzyszenia Bibliotek Szkół Wyższych*, nowej struktury skierowanej do bibliotekarzy szkół wyższych. Zaproponowano szereg celów oraz obszarów działania, którymi mogłoby zająć się Stowarzyszenie, wskazując jednocześnie, że taka inicjatywa wymaga szerokiej akceptacji środowiska, a dalsza działalność – aktywnego zaangażowania wielu osób (Stowarzyszenie Bibliotek Szkół Wyższych).

Bibliografia

- Idea Kongresu. (2019). W: *I Kongres Bibliotek Szkół Wyższych, Łódź, 12-14.07.2019*. Pobrane 15 listopada 2019, z: https://1kbsw.p.lodz.pl/?page_id=352
- Sójkowska, I., Derfert-Wolf, L. (red.). (2019). *I Kongres Bibliotek Szkół Wyższych, Łódź, 12-14 czerwca 2019 r.* W: *Materiały KOnferencyjne EBIB*, 26. Pobrane 6 grudnia 2019, z: http://open.ebib.pl/ojs/index.php/Mat_konf/issue/view/146
- Stowarzyszenie Bibliotek Szkół Wyższych – list intencyjny. (2019). W: *EBIB – Elektroniczna BIBlioteka*. Pobrane 15 listopada 2019, z: <http://www.ebib.pl/?p=19409>

II MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA PROWENIENCYJNA „KOLEKCJE PRYWATNE W ZBIORACH KSIĄŻKI DAWNEJ” WROCŁAW, 18–19 CZERWCA 2019 R.

II. 1. Program II Międzynarodowej Konferencji Proweniencyjnej. Pobrane 10 września 2019, z: <http://fundacjalanckoronskich.org/fundacja-lanckoronskich-objela-patronatem-organizowana-przez-zaklad-narodowy-im-ossolinski-ve-wroclawiu-ii-miedzynarodowa-konferencje-proweniencyjna-kolekcje-prywatne-w-zbiorach-ksiazki/>

W dniach 18-19 czerwca br. odbyła się w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu II Międzynarodowa Konferencja Proweniencyjna *Kolekcje prywatne w zbiorach książki dawnej*. Radę naukową konferencji stanowili: prof. dr hab. Paulina Buchwald-Pelcowa (Biblioteka Narodowa Uniwersytet Warszawski), prof. dr hab. Marcin Cieński (Uniwer-

---

¹ Miejska Biblioteka Publiczna w Jaworznie.

sytet Wrocławski), dr Adolf Juzwenko (Zakład Narodowy im. Ossolińskich), dr Tomasz Makowski (Biblioteka Narodowa), prof. dr hab. Arvydas Pacevičius (Vilniaus universitetas), dr Urszula Paszkiewicz (Warszawa), dr hab. Peter Sjökvist, prof. UU (Uppsala Universitetsbibliotek), dr hab. Ihor Skoczył, prof. UKU (Ukrainskij katolickij universitet), dr hab. Jacek Soszyński, prof. PAN (Polska Akademia Nauk) i prof. dr hab. Anna Żbikowska-Migoń (Uniwersytet Wrocławski). Natomiast sekretarzami konferencji były: dr Dorota Sidorowicz-Mulak i dr Agnieszka Franczyk-Cegła (Zakład Narodowy im. Ossolińskich). Z kolei komitet organizacyjny tworzyły: dr Dorota Sidorowicz-Mulak, dr Agnieszka Franczyk-Cegła, mgr Alicja Kliber i dr Agnieszka Topolska (Zakład Narodowy im. Ossolińskich).

II Międzynarodowa Konferencja Proweniencyjna *Kolekcje prywatne w zbiorach książki dawnej* została objęta patronatem Fundacji Lanckorońskich i Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, a patronat medialny nad konferencją objęły „Spotkania z Zabytkami” i portal sbp.pl.

Ideą tego przedsięwzięcia było przedstawienie losów rozproszonych kolekcji prywatnych książki dawnej, pochodzących z terenów historycznie polskich (Rzeczpospolitej Obojga Narodów, Śląska i Pomorza). Referaty były uzupełniane prezentacjami, bogatymi w informacje faktograficzne i dokumentację fotograficzną. Wszystkie prelekcje stanowiły cenne źródło wiedzy, albowiem dotyczyły niezwykle wartościowych kolekcji lub pojedynczych cymeliów.

W celu uporządkowania przedstawionej tematyki, Organizatorzy pogrupowali referaty w bloki, według krain historycznych Polski.

W pierwszym dniu konferencji prelegenci przedstawili łącznie 21 referatów w pięciu sesjach i trzech blokach tematycznych: *Sesja główna, Ziemie wschodnie oraz Wielkopolska*.

W drugim dniu spotkania obrady prowadzono również w pięciu sesjach, podzielonych na cztery bloki tematyczne: *Ziemie centralne i północne, Ziemie północne, Śląsk, Kraków i inne*. Łącznie zostały wygłoszone 23 referaty.

Przybyłych gości zagranicznych i polskich powitał Dyrektor Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, dr Adolf Juzwenko, dziękując za udział i podjęte tematy, nawiązując jednocześnie do I Konferencji i jej pozytywnego odbioru w środowisku. W *Sesji głównej*, którą moderował dr Adolf Juzwenko, zaprezentowano następujące referaty: *Kolekcje prywatne w zbiorach Uniwersytetu Wileńskiego – litewskie badania z ostatnich 20 lat* (prof. dr hab. Arvydas Pacevičius, Vilniaus Universitetas), *Kierunki przemieszczeń książkowych łupów wojennych z Polski do Szwecji* (dr hab. Peter Sjökvist, prof. UU, Uppsala Universitetsbibliotek), *Rękopisy z kolekcji Leona Pinińskiego (1857-1938) w zbiorach Ossolineum* (dr Agnieszka Knychalska-Jaskulska, Zakład Narodowy im. Ossolińskich), *Biblioteka Zygmunta Czarnieckiego w Rusku – źródła do zawartości rozproszonej kolekcji* (dr Urszula Paszkiewicz).

wicz, Warszawa), *Biblie rękopiśmienne w zbiorach Baworowskich* (dr hab. Jacek Soszyński, prof. PAN Instytut Historii Nauki PAN).

Sesja główna, stanowiąca wprowadzenie do pierwszego dnia konferencji, komasowała referaty o niejednorodnej tematyce. Rozpoczął ją Arvydas Pacevičius, prezentując litewski dorobek badawczy ostatniego dwudziestolecia w zakresie zasobów proveniencyjnych zbiorów Uniwersytetu Wileńskiego. Kierunki przemieszczeń książkowych łupów wojennych z Polski do Szwecji poddane zostały analizie przez Petera Sjökvista. Manuskrypty, pochodzące z kolekcji Leona Pinińskiego, a przechowywane obecnie w zbiorach Ossolineum, stanowiły przedmiot zainteresowania Agnieszki Knychalskiej-Jaskulskiej. Natomiast źródła do badań rozproszonych kolekcji niezwykle cennej biblioteki Zygmunta Czarneckiego zaprezentowała Urszula Paszkiewicz. Sesję zakończyło omówienie przez Jacka Soszyńskiego Biblii rękopiśmiennych w zbiorach Baworowskich.

Sesja *Ziemie wschodnie* była podzielona na dwa bloki tematyczne. W pierwszym, moderowanym przez dr Urszulę Paszkiewicz, zaprezentowano następujące referaty: *Książki z kolekcji Aleksandra Konstantego Batowskiego (1760-1841) w zbiorach Baworovianum we Lwowie* (dr hab. Jolanta Gwioździk, Uniwersytet Śląski), *Książki z puławskiej biblioteki Czartoryskich w zbiorach biblioteki krasicyńskiej Sapiehów* (mgr Stanisław Siess-Krzyszkowski, Centrum Badawcze Bibliografii Polskiej Estreicherów), *Księgozbiór Mikoszewskich h. Dąbrowa w zbiorach Biblioteki Narodowej Ukrainy im. Wernadskiego: historia, zawartość, proveniencje* (dr Irena Ciborowska-Rymarowicz, Biblioteka Narodowa Ukrainy im. W. I. Wernadskiego), *Zbiory Józefa Kraińskiego z Bełza, w zbiorach ossolińskich* (dr Dorota Sidorowicz-Mulak, Zakład Narodowy im. Ossolińskich), *Stare druki z księgozbioru Józefa Maksymiliana Ossolińskiego w zbiorach Lwowskiej Narodowej Naukowej Biblioteki Ukrainy im. Stefanyka: rekonesans* (dr Irina Kachur, Lwowska Narodowa Naukowa Biblioteka Ukrainy im. W. Stefanyka). Referaty tej części konferencji dotyczyły dokumentów i kolekcji z Kresów Wschodnich. Należy podkreślić, że zarówno sprawowanie pieczy nad zabytkami piśmiennictwa, które są tam przechowywane, jak i ich badanie są nadal utrudnione, a dostęp do nich ograniczony. Choć część z nich w konsekwencji podziałów historycznych po II wojnie światowej znalazła się na obecnych terenach państwa polskiego, to uległa rozproszeniu, zagubieniu, a często zniszczeniu.

Występujący w sesji *Ziemie wschodnie* koncentrowali się na księgozbiorach prywatnych, które po II wojnie światowej podlegały próbom ocalenia przed zniszczeniem lub wywiezieniem w nieznanym kierunku. Rozpoczęła ją Jolanta Gwioździk, omawiając księgozbiór Aleksandra Konstantego Batowskiego, który pozostał w zbiorach Baworovianum we Lwowie. Kolejna kolekcja, zbiory z puławskiej biblioteki Czartoryskich, znalazły swoje miejsce w krasicyńskiej bibliotece Sapiehów, co było przedmiotem omówie-

nia Stanisława Siess-Krzyszkowskiego. Kolejny ważny z punktu widzenia zawartości, księgozbiór Mikoszewskich h. Dąbrowa, pozostał na dawnych Kresach Wschodnich i obecnie jest przechowywany w zbiorach Biblioteki Narodowej Ukrainy im. Wernadskiego. Ten zbiór provenieniczny przedstawiła Irena Ciborowska-Rymarowicz. Losy księgozbioru Józefa Kraińskiego z Bełza były tematem omówienia Doroty Sidorowicz-Mulak. Pierwszą część sesji zamykał referat Iriny Kachur, stanowiący wstępne rozeznanie po kolekcji starych druków z księgozbioru Józefa Maksymiliana Ossolińskiego, przechowywanej obecnie w Lwowskiej Naukowej Bibliotece im. Stefanyka. W części drugiej bloku *Ziemie wschodnie*, wygłoszone zostały referaty: „*Icones*” Tomasza Trettera - zagadkowa oprawa ossolińskiego cymelium. Komunikat (mgr Urszula Wencka i mgr Małgorzata Mikuła Zakład Narodowy im. Ossolińskich), *Muzykalia w Ossolineum? Nieznane inwentarze muzykaliów i zbiory muzyczne dawnego Ossolineum we Lwowie* (dr Grzegorz Joachimiak Instytut Muzykologii Uniwersytetu Wrocławskiego), *Kolekcje prywatne a zbiór klasztorny - grodzieński zbiór Dominika Siwickiego OP* (dr Iwona Pietrzkiewicz Instytut Nauk o Informacji Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), „*Spisy książek*” jako źródło do badań historii prywatnych bibliotek prawosławnych i unickich (bazylikańskich) zakonników eparchii lwowskiej końca XVII-XVIII w. (dr Iwan Almes Ukraiński Katolicki Uniwersytet), *Druki czcionką łacińską z księgozbiorów metropolitów i biskupów unickich w kolekcji starych druków Muzeum Narodowego we Lwowie* (dr Olga Tkaczuk Lwowskie Muzeum Narodowe im. A. Szeptyckiego). Ta część tematyczna bloku moderowana była przez prof. dr hab. Arvydas Pacevičius. Referaty poświęcono problematyce znaczenia proveniencji w przypadku badań nad zbiorami rzadkimi i zbiorami specjalnymi.

Część druga bloku wschodniego obejmowała już tematykę bardziej heterogeniczną. Rozpoczęła się ona od przedstawienia komunikatu Urszuli Wenckiej i Małgorzaty Mikuły z Ossolineum, których badanie obejmowało jeden wolumen, cymelium ze zbiorów Ossolineum. Grzegorz Jachimiak poddał analizie inwentarze muzykaliów i zbiory muzyczne z dawnego Ossolineum, co pozwala snuć przypuszczenia o istnieniu takiego rodzaju zbiorów specjalnych. Grodzieńska kolekcja Dominika Siwickiego stanowiła przedmiot zainteresowań Iwony Pietrzkiewicz. Sesję zamykały dwa referaty młodych naukowców ze Lwowa. Iwan Almes zaprezentował spisy książek, stanowiących źródło do badań historii bibliotek prawosławnych i unickich prowincji lwowskiej końca XVII-XVIII w. Olga Tkaczuk przedstawiła księgozbiór metropolitów i biskupów unickich, drukowany czcionką łacińską, a będący w zbiorach Muzeum Narodowego we Lwowie.

Sesja „*Wielkopolska*” również podzielona została na dwa bloki tematyczne. W pierwszym z nich, moderowanym przez prof. dr hab. Paulinę Buchwald-Pelcowa, zaprezentowane zostały referaty: *Sic non nobis. O nieistniejącym już (lub wciąż istniejącym acz rozproszonym) księgozbiórze Kaspra*

Goskiego, lekarza i burmistrza poznańskiego (dr hab. Rafał Wójcik, Biblioteka Uniwersytetu Poznańskiego), *Szcątki księgozbioru Abrahama Zbąskiego h. Nałęcz, obecnie w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu* (mgr Jakub Łukaszewski, Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu), *Kraków - Florencja – Poznań. Losy atlasu ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich. Komunikat* (mgr Karolina A. Zalewska).

Pierwsza część bloku odnosiła się do szcątkowych lub nieistniejących pozostałości dużych kolekcji. Otwierająca sesję prelekcja, wygłoszona przez Rafała Wójcika, o tytule znaczącym, zaczynającym się od słów: „Sic nos non nobis” („Pracujemy, ale nie dla siebie”), poświęcona była rozważaniom nad księgozbiorem Kaspra Goskiego. W kolejnym referacie Jakub Łukaszewski przedstawiał zebrane wyniki badań nad pozostałościami księgozbioru Abrahama Zbąskiego h. Nałęcz, znajdującego się obecnie w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Pierwszą część sesji *Wielkopolskiej* zamykał komunikat Karoliny Zalewskiej o drodze przemieszczenia wolumenu z Biblioteki Raczyńskich – atlasu, który pokonał trasę z Krakowa przez Florencję i wrócił do polskiego Poznania.

Drugi blok tematyczny w sesji *Wielkopolska* moderował dr Mariusz Dworsatschek. Zaprezentowano następujące referaty: *Prywatne wpisy własnościowe w drukach dawnego księgozbioru rezydencji jezuitów w Międzyrzeczu. Komunikat* (lic. Aleksandra Wajner, Instytut Historii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu), *Struktura proveniencyjna księgozbioru opata trzemeszyńskiego Wojciecha Mielńskiego* (lic. Wojciech Graś, Instytut Historii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu), *Wpisy proveniencyjne w drukach z księgozbioru kanonika gnieźnieńskiego Jakuba Dubickiego. Komunikat* (mgr Michał Muraszko, Instytut Historii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu).

Drugi blok tematyczny sesji *Wielkopolska* to przedstawienie analiz struktur proveniencyjnych księgozbiorów prywatnych. Wyniki badań zbioru proveniencyjnego opata trzemeszyńskiego Wojciecha Mielńskiego zebrał i omówił Wojciech Graś. Następnie goście wysłuchali komunikatu Aleksandry Wajner o prywatnych wpisach własnościowych, poczynionych w dawnej kolekcji jezuitów w Międzyrzeczu. Sesję wielkopolską zamykał referat Michała Muraszko, omawiający badania nad wpisami proveniencyjnymi w kolekcji kanonika gnieźnieńskiego, Jakuba Dubickiego. Wystąpienia, referaty i komunikaty zakończyły pierwszy dzień trwania konferencji.

Kolejny dzień konferencji rozpoczęła sesja *Ziemie centralne i północne*, moderowana przez dr Dorotę Sidorowicz-Mulak. Zaprezentowane zostały następujące referaty: *Księgozbiór kanonika Mikołaja Ruszkowskiego w świetle zachowanych egzemplarzy* (mgr Marianna Czapnik, Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego), *Stare druki z kolekcji biskupów warmińskich okresu renesansu przechowywane w bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie* (dr Tomasz Garwoliń-

ski, Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum”), *Prywatny księgozbiór Mikołaja Kopernika* (mgr Michał Kłosiński, Dom Mikołaja Kopernika, Muzeum Okręgowe w Toruniu), *Z daleka i z bliska. Bibliofilskie kolekcje mieszczan toruńskich z XVI-I poł. XVII w. w świetle opraw książkowych* (dr hab. Arkadiusz Wagner, Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu), *Personalizacja tekstu jako cecha proveniencyjna. O kolekcji i praktykach czytelniczych Jana Bernarda Bonifacio* (dr Beata Gryzio, PAN Biblioteka Gdańska). Jako pierwsza głos zabrała Marianna Czapnik i omówiła dotychczasowy stan wiedzy na temat księgozbioru kanonika Mikołaja Ruszkowskiego. Następnie Tomasz Garwoliński zaprezentował zasób proveniencyjny starych druków z kolekcji biskupów warmińskich z okresu renesansu, znajdujący się w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie. Michał Kłosiński podzielił się swoimi wnioskami z badań nad prywatnym księgozbiorem Mikołaja Kopernika. Arkadiusz Wagner poddał badaniom oprawy książkowe kolekcji bibliofilskich mieszczan toruńskich od wieku XVI do pierwszej połowy XVII. Sesję zakończyła Beata Gryzio omawiając praktyki czytelnicze Jana Bernarda Bonifacio, traktowane jako cecha proveniencyjna. Następna sesja: *Ziemie północne* została również podzielona na dwa bloki. W pierwszej, moderowanej przez dr. hab. Jacka Soszyńskiego z PAN, zaprezentowano referaty: *Rekonstrukcja księgozbiorów prywatnych na podstawie ksiąg inwentarzowych. Wyzwania i możliwości* (dr Maria Michalska, PAN Biblioteka Gdańska), *Szesnastowieczne druki ze spuścizny Gotthilfa Samuela Falbego w bibliotece dawnego gimnazjum Gröninga w Stargardzie i ich powojenne rozproszenie* (mgr Agata Michalska, Książnica Pomorska), *David Friedrich Ebert (1740-1789) - bibliotekarz i bibliofil* (dr Agnieszka Borysowska, Książnica Pomorska).

W tej sesji swoje referaty przedstawili pomorscy badacze proveniencji. Maria Michalska zwróciła uwagę na wyzwania i możliwości, jakie stoją przed badaczami ksiąg inwentarzowych w aspekcie możliwości rekonstrukcji księgozbiorów. Analiza spuścizny Gotthilfa Samulela Falbego z biblioteki dawnego gimnazjum Gröninga w Stargardzie oraz jej powojenne rozproszenie było przedmiotem badań Agaty Michalskiej. Ten blok tematyczny zakończyła Agnieszka Borysowska przedstawiając sylwetkę bibliotekarza i bibliofila Dawida Friedricha Eberta.

Natomiast drugą część sesji *Ziemie północne*, moderowała dr Agnieszka Franczyk-Cegła. Przedstawiono w niej referaty: *Rozproszone zbiory pomorskiej biblioteki prywatnej po II wojnie światowej* (dr Vanessa de Senarclens, Uniwersytet Humboldtów Berlin), *Śladami pomorskich dworów – fragmenty księgozbiorów Nawry i Pluskowęs w zbiorach Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy* (dr Joanna Matyasik, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy), *Biblioteka Skórzewskich w Czarniejewie i Lubostroni – fragmenty księgozbioru w Bibliotece Uniwersyteckiej*

w Poznaniu (mgr Renata Wilgosiewicz-Skutecka, Biblioteka Uniwersytecka Poznań), *Rękopisy ze zbiorów zabezpieczonych w Sobowidzu w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie* (mgr Agnieszka Fabiańska, Biblioteka Uniwersytecka Warszawa, Instytut Historii Nauki PAN).

W drugiej części sesji „*Ziemie północne*” prelegenci koncentrowali się na tematyce rozproszeń księgozbiorów na Pomorzu, najczęściej spowodowanych konsekwencjami II wojny światowej. W tę część sesji wprowadziła tematycznie słuchaczy Vanessa de Senarclens, która omówiła rozproszone zasoby księgozbiorów prywatnych Biblioteki Pomorskiej po II wojnie światowej. Temat był kontynuowany w następnych referatach: Joanny Matyasik, która podażyła śladami rozproszonych księgozbiorów z Nawry i Pluskowęs, przechowywanych w bibliotece publicznej w Bydgoszczy. Następna analiza, dokonana przez Renatę Wielgosiewicz-Skutecką poświęcona była ocalałym fragmentom księgozbiorów Skórzewskich z Czerniejewa i Lubostroń, które znalazły swoje miejsce w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu. Natomiast w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie znalazły się rękopisy z Sobowidza, co było przedmiotem zainteresowania Agnieszki Fabiańskiej.

W sesji *Śląsk*, moderowanej przez prof. dr hab. Annę Migoniową, wygłoszono referaty: *Jan Ernest Benscheim ze Wschowy i jego biblioteka. Przyczynek do badań nad księgozbiorami mieszczańskimi ewangelików na pograniczu wielkopolsko-śląskim* (mgr Krzysztof Soliński, Biblioteka Narodowa), *Jakob Monnau (1546-1603) i jego księgozbiór* (mgr Weronika Karlak, Biblioteka Uniwersytecka Wrocław), *Książki barona Georga von Schönaiacha (1557-1619) z kolekcji starych druków Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie* (dr Joanna Milewska-Kozłowska, Biblioteka Uniwersytecka, Warszawa), „*Libri necessari et utiles*” czyli o księgozbiorach prywatnych niższego nowożytnego duchowieństwa śląskiego. *Studium wybranych przypadek*ów (dr hab. Halina Dudała, Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie), *Wokół Schlesierbücherai Maxa Pinkusa. Stare druki z kolekcji prudnickiego bibliofila w zbiorach Biblioteki Śląskiej* (dr Weronika Pawłowicz, Biblioteka Śląska), *Stare druki w kolekcji Zygmunta Żuławskiego* (mgr Maria Kycler, Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach).

Następnym terenem historycznym, do którego odniesiono się na konferencji, był Śląsk. Blok ten był poświęcony przedstawieniu sylwetek wybitnych kolekcjonerów i bibliofilów. Ta część rozpoczęta została referatem Krzysztofa Solińskiego, który nakreślił sylwetkę kolekcjonera Jana Ernesta Benscheima ze Wschowy. Badania nad charakterem jego księgozbioru stanowiły przyczynek do szerszych badań nad księgozbiorami mieszczańskimi ewangelików, zamieszkujących pogranicze wielkopolsko-śląskie. Kolejne sylwetki wraz z charakterystyką gromadzonych zbiorów prezentowali: Jakoba Monnau – Weronika Karlak; barona Georga von Schönaiacha – Joanna Milewska-Kozłowska; Maxa Pinkusa przedstawiła Weronika

Pawłowicz i – Zygmunta Żuławskiego – Maria Kycler. Ten blok tematyczny uzupełniał referat Haliny Dudały, będący studium wybranych przykładów księgozbiorów niższego nowożytnego duchowieństwa śląskiego.

Sesja *Kraków i inne*, moderowana przez prof. dr. hab. Marcina Cieńskiego, zawierała referaty: *Prywatny księgozbiór dominikanina i profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego Mateusza (Jana Pawła) Kozłowskiego (1758-1839) w zbiorach Biblioteki Kolegium Filozoficzno-Teologicznego OO. Dominikanów w Krakowie* (mgr Małgorzata Habuda, Biblioteka Kolegium Filozoficzno-Teologicznego OO. Dominikanów w Krakowie), *Donatorki zbiorów starodručných Biblioteki PAU i PAN w Krakowie* (dr Agnieszka Fluda-Krokos, Instytut Nauk o Informacji Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie), *Książkowe znaki własnościowe jako źródło do biografii wybitnych uczonych na przykładzie księgozbioru Jana Włodka* (dr Anna Bujko, Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie), *Wojenne losy kochanowianów przechowywanych obecnie w zbiorach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich* (dr Agnieszka Franczyk-Cegła, Zakład Narodowy im. Ossolińskich), *Ex libris Sadoci Barącz. Badania nad biblioteką prywatną dominikańskiego historyka Sadoka Wincentego Barącza (1814-1892). Komunikat* (mgr Marek Miławicki, OP Dominikański Instytut Historyczny w Krakowie).

Sesja *Kraków i inne* kończyła konferencję. Tę część obrad rozpoczął komunikat Małgorzaty Habudy, przedstawiający stan badań nad księgozbiorem Mateusza Kozłowskiego, dominikanina i profesora krakowskiego UJ, obecnie w zbiorach bibliotecznych Kolegium Filozoficzno-Teologicznego OO. Dominikanów w Krakowie. Kolejny referat Agnieszki Fludy-Krokos wyczerpywał tematykę donatorek zbiorów starodručných Biblioteki PAU i PAN w Krakowie. Następny referat przedstawiła Anna Bujko, dla której proveniencyjne znaki własnościowe, pojawiające się jako oznaczenia księgozbioru Jana Włodka, stanowiły źródło do rekonstrukcji jego biografii. Losy kochanowianów, naznaczone transportem ze Lwowa przez Kraków do Wrocławia, stanowiły przedmiot zainteresowań Agnieszki Franczyk-Cegły. Ten blok i konferencję zakończył komunikat Marka Miławieckiego, przedstawiający wyniki badań nad księgozbiorem Sadoka Wincentego Barącza. Źródłem badań proveniencyjnych były jego exlibrisy.

Po przedstawieniu referatów w poszczególnych blokach, uczestnicy konferencji wzięli udział w dyskusji. Zadawano pytania, wyjaśniane były wątpliwości. Zwrócono uwagę na duże zainteresowanie konferencją przedstawicieli z dawnych Kresów Wschodnich: Ukrainy i Litwy. Ci prelegenci stanowili, najliczniejszą po polskich badaczach, grupę.

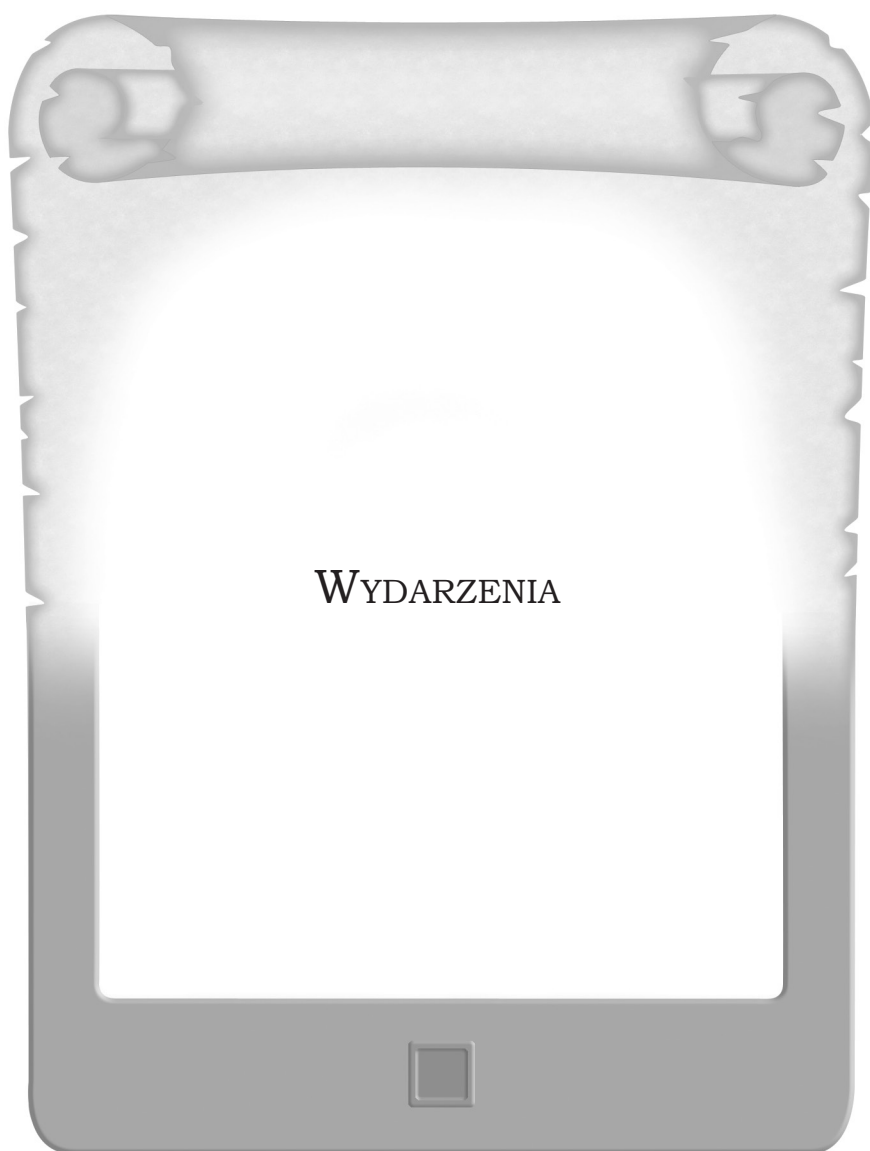
Druga już z kolei, organizowana przez Ossolineum, konferencja proveniencyjna w zakresie książki dawnej, wskazuje na znaczne zainteresowanie tym zagadnieniem i pozwala na bliższe poznanie księgozbiorów, które na przestrzeni wieków ulegały rozproszeniu. Znaczna liczba prelegentów

i uczestników była świadectwem zainteresowania tematyką i zapowiadała, że problematyka ta będzie kontynuowana na kolejnej, już trzeciej konferencji, w roku przyszłym. Warto podkreślić, że sami organizatorzy wskazywali na duże zainteresowanie konferencją, o czym świadczyła znaczna liczba nadesłanych referatów, co rokuję dobre prognozy w dalszych badaniach. Pozostaje mieć nadzieję, że w kolejnych latach książką dawną, jej właścicielami oraz sposobem jej przechowywania i udostępniania będą interesowali się coraz młodszy naukowcy: bibliolodzy, historycy, muzealnicy, bibliofile zajmujący się nie tylko profesjonalnie ochroną dziedzictwa kulturowego. Cieszy więc fakt, że w II Konferencji Proweniencyjnej, obok doświadczonych naukowców, wzięli udział młodzi badacze, którzy z pasją i imponującym zapałem, przybliżyli uczestnikom rezultaty swoich badań.

Konferencji towarzyszył wernisaż wystawy *Ossolińskie cymelia proveniencyjne XV-XVIII w.* Zaprezentowane skarby z ossolińskiej księżnicy stanowiły znakomitą oprawę treści wygłoszonych referatów. Organizatorzy wystawy przygotowali również folder, w którym znalazły się fotografie najciekawszych eksponatów i ich krótka charakterystyka.

Link do strony II Międzynarodowej Konferencji Proweniencyjnej:

<https://ossolineum.pl/index.php/proveniencyjna-grupa-robocza/ii-miedzynarodowa-konferencja-proveniencyjna-kolekcje-prywatne-w-zbiorach-ksiazki-dawnej/>

Weekend Księgarń Kameralnych

Między 25 a 28 kwietnia ponad 70 księgarń z wielkich miast i ośrodków lokalnych wzięło udział w Weekendzie Księgarń Kameralnych, zainicjowanym po raz czwarty przez Kolektyw Księgarń Kameralnych z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich, a po raz trzeci o charakterze ogólnopolskim.

Księgarnia kameralna „to taka, w której o zawartości półek decyduje konkretny człowiek, nie polityka dystrybutora czy przypadek (...) W małych miejscowościach księgarz bywa dla lokalnej społeczności równie ważny jak ksiądz czy długoletni barman, a do księgarni przychodzi się także na rozmowę” – uważa Anna Karczevska, inicjatorka całego zamieszania. Wg danych Biblioteki Analiz w Polsce jest około 2 tys. miejsc, gdzie sprzedawane są książki. Karczevska szacuje, że z tego ok. 150 to księgarnie, które można nazwać „kameralnymi” i których liczba powoli acz stabilnie rośnie. To pozwala mieć nadzieję, że i w Polsce dojdzie do renesansu placówek świadomego kupowania książek.

Dla miłośników słowa pisanego Weekend Księgarń Kameralnych to atrakcyjne cztery dni bezpłatnych wydarzeń: warsztatów z kaligrafii, sitodruku i konserwowania papieru; wspólnego głośnego czytania książek; spotkań z autorami, artystami, dziennikarzami i blogerami; zabaw dla najmłodszych; korzystania ze spółdzielczych – i nie tylko – kiermaszów książek, seansów „silent reading”, intymnych wieczorów z poezją, aukcji sztuki, spacerów tematycznych, czytania performatywnego oraz wielu innych. Bezpłatność tych atrakcji, oczywiście, przyciąga, ale najważniejszy jest bezpośredni, twarzą w twarz, kontakt z księgarzami, antykwariuszami i innymi miłośnikami książek.

Swoją udział w wydarzeniu zgłosiły placówki z: Brzegu Dolnego, Bydgoszczy, Cieszyna, Trójmiasta, Katowic, Kołuszek, Krakowa, Krapkowic, Krynicy-Zdroju, Lublina, Łodzi, Otwocka, Poznania, Przemyśla, Pułtuska, Puszczykowa, Sandomierza, Sieradza, Szczecina, Torunia, Warszawy, Wągrowca i Wrocławia.

Tegoroczny Weekend Księgarń Kameralnych został wsparty przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, dzięki dotacji w ramach programu Partnerstwo dla Książki.

Źródło: <https://katowice.wyborcza.pl/katowice/7,35018,24695479,weekend-ksiegarn-kameralnych-po-raz-trzeci-w-calej-polsce.html> ; <https://instytutksiazki.pl/aktualnosci,2,weekend-ksiegarn-kameralnych-po-raz-trzeci-w-calej-polsce,3452.html>

Izabela Jurczak

Wystawa „Zagraniczna literatura naukowa” w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej w Katowicach

21 i 22 maja 2019 r. w CINIb-ie po raz drugi odbyła się wystawa zagranicznej literatury naukowej oferowanej przez jej importera i dystrybutora – spółkę JolJur. Firma zajmuje się sprowadzaniem, prezentacją i sprzedażą obcojęzycznego piśmiennictwa naukowego ze wszystkich dziedzin wiedzy. Sala Konferencyjna CINIb-y na dwa dni została przekształcona w przestrzeń ekspozycyjną, gdzie książki ułożono zgodnie z ich przynależnością dziedzinową. Dominowały pozycje z zakresu nauk humanistycznych i społecznych, ale nie zabrakło również wydawnictw z dziedzin nauk teologicznych, ścisłych, przyrodniczych i medycznych. Ekspozycję odwiedzili przedstawiciele wszystkich wydziałów Uczelni – naukowcy, studenci i doktoranci, pracownicy bibliotek specjalistycznych, odpowiadający za kształtowanie księgozbiorów w tych jednostkach. Bogata oferta zagranicznej literatury, przyjaźnie zorganizowana przestrzeń wystawiennicza oraz możliwość przejrzenia i oceny merytorycznej oferowanych książek zachęcały do kupna nowości. Zasoby bibliotek Uniwersytetu Śląskiego jak i prywatne księgozbiory badaczy wzbogaciły się o piśmiennictwo takich znanych i prestiżowych oficyn wydawniczych, jak: Oxford University Press, Cambridge University Press, CRC Press, Polity, Yale, Harvard, Wiley, Wiley-VCH, Springer, Blackwell, Sage, Taylor and Francis, Penquin Books, Norton, Bloomsbury, Belknap Press oraz Pan Stanford.

Maria Kycler

Warsztat Pracy Infobrokera

Warsztaty Pracy Infobrokera to wydarzenie, które gromadzi praktyków i pasjonatów pracy z informacją. W tym roku odbyły się po raz czwarty i wyjątkowo trwały aż dwa dni (28-29 maj 2019 r.). Organizatorzy (Stowarzyszenie Profesjonalistów Informacji SPI i Instytut Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego) zdecydowali się na ten krok, pamiętając doświadczenia poprzednich lat. Informacja i wszystko, co z nią związane – jako jeden z najważniejszych aspektów współczesnego świata – wciąż zmienia się i rozwija, dlatego wymaga od osób z nią związanych zawodowo stałego doskonalenia swoich umiejętności. Stąd aż dwa dni robocze spotkań, rozmów, nauki i pracy ze specjalistami oraz praktykami. Wydarzenie zgromadziło 250 osób.

Pierwszy dzień odbył się na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ w Krakowie i miał charakter konferencyjny. Prezentowane treści

zostały podzielone na trzy panele tematyczne: źródła informacji, narzędzia i aplikacje oraz techniki pracy.

Konferencję otworzyła dr hab. prof. UJ Magdalena Szpunar, wykładem „Sieć ukryta a sieć widzialna. O zasobach www nieindeksowanych przez wyszukiwarki”. Okazuje, że internauci, aby zaspokoić swoje potrzeby, w poszukiwaniach sieciowych, zadowolają się pierwszymi wynikami, jakie otrzymują dzięki ogólnodostępnym wyszukiwarkom. A tymczasem jest cały ogromny zasób informacji ukryty w deep web, o którym większość użytkowników sieci nie zdaje sobie sprawy.

W panelu o źródłach informacji uczestnicy spotkania poznali m.in.: definicję i znaczenie bańki informacyjnej; na przykładach z życia zrozumieli sposoby manipulowania informacją; różnicę między informacją publiczną a informacją sektora publicznego wraz z dogłębną analizą obu pojęć; różnicę między ustawą o dostępie do informacji publicznej, a ustawą o ponownym wykorzystaniu informacji sektora publicznego; definicję i sposób działania sieci TOR jako przykładu anonimowej sieci dystrybucji informacji.

Panel drugi został poświęcony aplikacjom i narzędziom, które warto znać w pracy z informacją. Przedstawiono biblioteki akademickie jako beneficjentów źródeł finansowych dla projektów własnych, działań statutowych i nie tylko (wskazano, gdzie szukać dofinansowania; jakie są rodzaje budżetów do zagospodarowania; omówiono zrealizowane dotychczas projekty). Informacja gospodarcza to kolejne zagadnienie, któremu poświęcono uwagę. Omówiono jakość informacji gospodarczej, źródła i sposoby jej wykorzystania, a także koszty dostępu do niej, brak standardów licencyjnych, znormalizowanych infrastruktur samych danych i całych systemów IT, a w tym przede wszystkim przyczyny ogromnej niechęci dzielenia się nią. Temat znacznie „lżejszy” od poprzedniego dotyczył wyszukiwarki odkrywka.pl, która służy do wyszukiwania trudnych językowo researchów, oraz metod wyszukiwania informacji w myśl przesłania „i sięgać, gdzie Google nie sięga”. Ostatnim akcentem tego panelu było wystąpienie przedstawiciela Ministerstwa Cyfryzacji, który przedstawił postępy prac rządu nad dopasowaniem przepisów RODO do polskiego systemu prawnego.

W obszarze technik pracy, czyli trzeciego panelu konferencyjnego, przedstawiciel SPI pokazał, jak odnaleźć poszukiwanego przedsiębiorcę czy kontrahenta przy pomocy wywiadu jawnoźródłowego w celu dochodzenia należności. Wprowadzenie przepisów RODO skomplikowało nawet najprostszą działalność, dlatego nie mogło zabraknąć wystąpienia odpowiadającego na pytanie, w jaki sposób spełnić obowiązek informacyjny i przestrzegać przepisów, aby uniknąć kary. Wizualna prezentacja danych to codzienność w świecie biznesu, dlatego nigdy za dużo nowych technik i możliwości prezentowania danych i informacji przy pomocy grafik oraz infografik. Swoją obecnością krakowskie wydarzenie zaszczylił także przedstawiciel sił zbrojnych, który

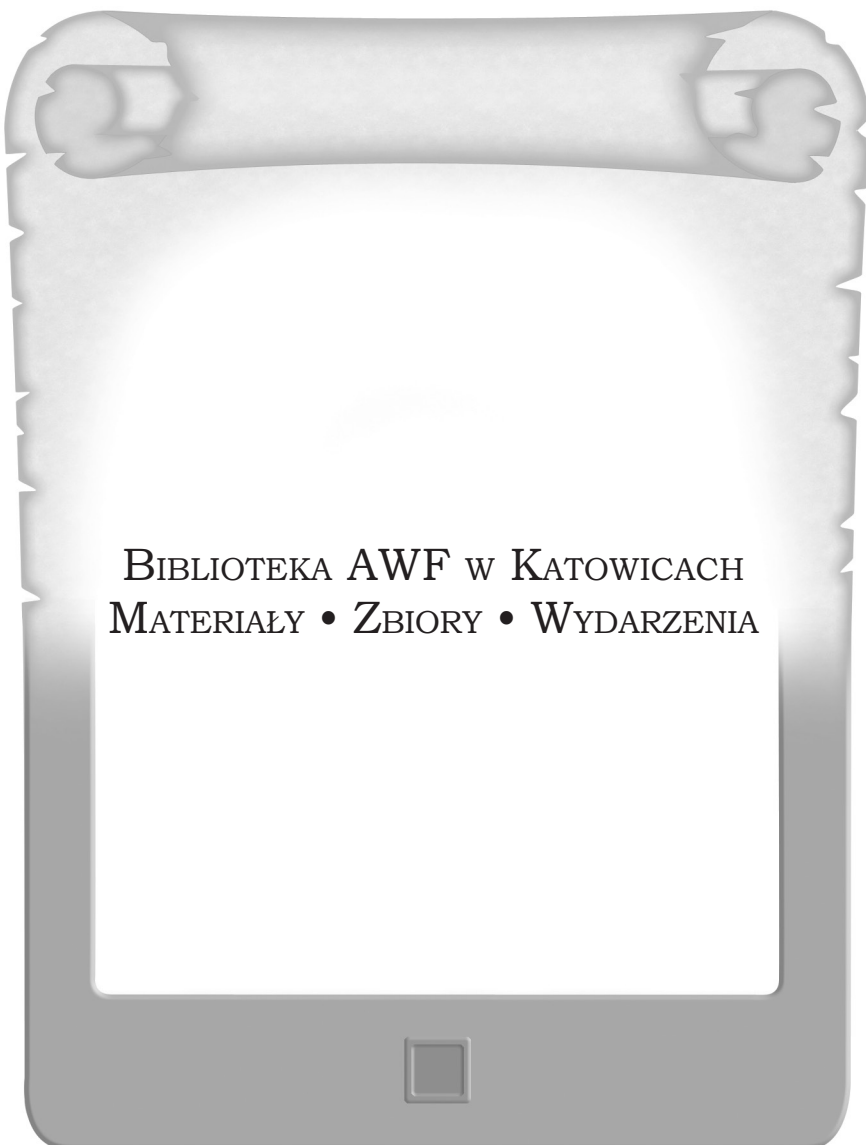
opowiedział o rodzaju działań informacyjnych i dezinformacyjnych prowadzonych przez służby w kraju i poza jego granicami.

Drugi dzień wydarzenia całkowicie poświęcono ćwiczeniom praktycznym i został on wypełniony warsztatami prowadzonymi przez specjalistów i praktyków z branży informacyjnej szeroko rozumianej. Tematy tych warsztatów to: *Praktyczne warsztaty dla kreatorów projektów bibliotek akademickich służących upowszechnianiu zasobów nauki*; *OSINT w rekrutacji IT*; *Inwentyka w pracy menadżera. Warsztat praktyczny*; *Prowadzenie badań przez internet. Specyfika badań online na przykładzie platformy ebadania.pl*; *Prześwietl.pl w praktyce, czyli przydatność narzędzi RegTech w poszukiwaniu informacji o firmach*; *Jak poprawnie monitorować Internet z pomocą profesjonalnego narzędzia – Unamo Social Media Monitoring*; *Wykorzystywanie i przetwarzanie informacji finansowych i gospodarczych z sektora publicznego. Rejestr.io i inne narzędzia*.

Przedsięwzięcie zostało wsparte przez Małopolską Agencję Rozwoju Regionalnego SA oraz Instytut Bezpieczeństwa i Strategii z Warszawy jako partnerów strategicznych. Z kolei patronat medialny objęli: Rynek Informacji, Lustro Biblioteki, Magiczny Kraków, EBIB, Uniwersytet Warszawski Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego, Sztuka Szukania, Daily Web, CyfrowyUrząd.pl, QBusiness.pl Biznes Informacje, Instytut Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego; FABLAB Małopolska oraz Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

Źródło: <https://www.spi.org.pl/wpi4/>

Izabela Jurczak

BIBLIOTEKA AWF w KATOWICACH
MATERIAŁY • ZBIORY • WYDARZENIA

**AKTUALNY WYKAZ CZASOPISM DOSTĘPNYCH
W BIBLIOTECIE GŁÓWNEJ AWF
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH**

Czasopisma zagraniczne

1. Acta Universitatis Carolinae. Kinanthropologica
2. Archives of Physical Medicine and Re- habilitation
3. Exercise and Sport Sciences Reviews
4. Fussballtraining
5. International Journal of Sports Medicine
6. JOPERD - Journal of Physical Education, Recreation and Dance
7. Leichtathletiktraining
8. Manuelle Medizin
9. Marketing Science
10. Medicine & Science In Sports & Exercise
11. Physio Active
12. Physio Science
13. Pt Zeitschrift fur Physiotherapeuten
14. Research Quarterly for Exercise and Sport
15. Swimming World Magazine
16. Teoria i Praktyka Fizycznej Kultury

Czasopisma polskie

I. BIBLIOTEKOZNAWSTWO. INFORMACJA NAUKOWA. BIBLIOGRAFIA

1. Bibliografia Bibliografii Polskich
2. Bibliotekarz
3. Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy
4. Polska Bibliografia Bibliologiczna
5. Rocznik Biblioteki Narodowej

II. NAUKI EKONOMICZNE. ZARZĄDZANIE. SOCJOLOGIA. PRACA. STATYSTYKA

1. Auxilium Sociale Novum
2. Controlling i Rachunkowość Zarządcza
3. Ekonomiczne Problemy Turystyki / US
4. Ekonomista

5. European Journal of Service Management
6. Harvard Business Review Polska
7. Health Problems of Civilization
8. Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula
9. Logistyka
10. Marketing i Rynek
11. Marketing w Praktyce
12. MICE Poland
13. Nowe Zarządzanie Kryzysowe w Praktyce (pozycja wymiennokartkowa)
14. Organizacja i Kierowanie
15. Personel i Zarządzanie
16. Problemy Jakości
17. Przegląd Organizacji
18. Przegląd Polsko-Polonijny
19. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej
20. Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego
21. Rozprawy Społeczne = Social Dissertations
22. Studia Periegetica. Zeszyty Naukowe WSB w Poznaniu
23. Turystyka (seria Informacje i Opracowania Statystyczne) (tylko dostęp elektroniczny)
24. Zeszyty Historyczne AWF we Wrocławiu
25. Zeszyty Naukowe MWSE w Tarnowie
26. Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula

III. NAUKA. EDUKACJA. PEDAGOGIKA. SZKOLNICTWO

1. Academia : magazyn PAN
2. Akademicki Przegląd Sportowy
3. Auxilium Sociale Novum
4. Chowanna
5. Deutsch Aktuell
6. Edukacja Ustawiczna Dorosłych
7. English Matters
8. Forum Akademickie
9. Forum PWSZ w Raciborzu
10. Homines Hominibus. Zeszyty Naukowe WSPiA w Poznaniu
11. Nowa Szkoła
12. Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze
13. Rozprawy Społeczne = Social Dissertations
14. Studies in Sport Humanities / AWF Kraków
15. Szkoła Specjalna
16. Świat Nauki
17. Wiedza i Życie
18. Wychowanie Fizyczne w Szkole
19. Zeszyty Historyczne AWF we Wrocławiu

IV. WOJSKO. OBRONNOŚĆ

1. Kwartalnik Policyjny
2. Nowe Zarządzanie Kryzysowe w Praktyce (pozycja wymiennokartkowa)
3. Wiedza Obronna

V. NAUKI BIOLOGICZNE. EKOLOGIA. ANTROPOLOGIA. BIOCHEMIA

1. Anthropological Review
2. Antropomotoryka

VI. MEDYCYNĄ. HIGIENA.**REHABILITACJA**

1. Acta Balneologica
2. Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wiek
3. Ból
4. Fizjoterapia Polska
5. Food Forum
6. Health Problems of Civilization
7. Journal of Physical Education & Health. Social Perspective
8. Medicina Sportiva Practica
9. Medicina Sportiva Supplement
10. Medycyna Manualna
11. Medycyna Sportowa
12. Niepełnosprawność i Rehabilitacja
13. Ortopedia, Traumatologia i Rehabilitacja
14. Polski Merkurusz Lekarski
15. Postępy Rehabilitacji
16. Praktyczna Fizjoterapia & Rehabilitacja
17. Rehabilitacja Medyczna
18. Rehabilitacja w Praktyce
19. Roczniki PZH
20. Studia Medyczne = Medical Studies
21. Terapia : uzależnienia i współuzależnienia
22. Współczesna Dietetyka
23. Żywnienie Człowieka i Metabolizm

VII. WYCHOWANIE FIZYCZNE. SPORT. KULTURA FIZYCZNA. KULTURYSTYKA

1. Akademicki Przegląd Sportowy
2. Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wiek
3. Antropomotoryka
4. Asystent Trenera
5. Biuletyn Sekcji Historii PTNKF
6. Body Challenge
7. Cross
8. Forum trenera
9. Góry : górski magazyn sportowy
10. Handball Polska
11. Jeżyk : biuletyn informacyjny Stowarzyszenia Olimpiady Specjalne Polska
12. Journal of Human Kinetics - dostęp online
13. Journal of Physical Education & Health. Social Perspective
14. Magazyn Olimpijski
15. Medicina Sportiva Practica
16. Medicina Sportiva Supplement
17. Medycyna Sportowa
18. Men's Health

19. Olimpionik
20. Physical Culture and Sport. Studies and Research
21. Piłka Nożna : tygodnik
22. Polish Journal of Sport & Tourism / AWF Warszawa. ZWWF Biała Podlaska
23. Przegląd Sportowy
24. Rocznik Naukowy / AWF Gdańsk
25. Runner's World
26. SKI : magazyn dla narciarzy
27. Sport
28. Sport dla Wszystkich
29. Sport dla Wszystkich : bodybuilding, fitness
30. Sport i Turystyka: środkowoeuropejskie czasopismo naukowe
31. Sport Wyczynowy
32. Trends in Sport Sciences
33. Trener
34. Women's Health
35. Wychowanie Fizyczne i Opieka Trenerska
36. Wychowanie Fizyczne i Sport
37. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne
38. Wychowanie Fizyczne w Szkole
39. Zeszyty Metodyczno-Naukowe / AWF Katowice - dostęp online
40. Zeszyty Naukowe WSKFiT / Pruszków
41. Żagle

VIII. KRAJOZNAWSTWO. TURYSTYKA. REKREACJA

1. Cross
2. Ekonomiczne Problemy Turystyki / US
3. Folia Turistica
4. Góry : górski magazyn sportowy
5. Hotelarz
6. National Geographic Polska
7. Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego
8. Physical Culture and Sport. Studies and Research
9. Płaj
10. Problemy Turystyki i Hotelarstwa
11. Rynek Turystyczny
12. Sport i Turystyka: środkowoeuropejskie czasopismo naukowe
13. Studia Periegetica : zeszyty naukowe WSB w Poznaniu
14. Sudety
15. Tatarnik
16. Turystyka (seria: Informacje i Opracowania Statystyczne)
17. Turystyka i Rekreacja / AWF Warszawa
18. Turyzm
19. Wiadomości Turystyczne
20. Wierchy
21. Zeszyty Naukowe WSKFiT / Pruszków
22. Zeszyty Naukowe WSTiJO w Warszawie. Turystyka i Rekreacja

---

IX. DZIENNIKI, TYGODNIKI, MIESIĘCZNIKI - OGÓLNE

1. Do Rzeczy : tygodnik Lisickiego
2. Dziennik Gazeta Prawna
3. Polska Dziennik Zachodni
4. Focus
5. Gazeta Wyborcza
6. Newsweek Polska
7. Rzeczpospolita
8. Uważam Rze
9. Wprost

BAZY DANYCH DOSTĘPNE W BIBLIOTECIE GŁÓWNEJ AWF IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

Bazy własne biblioteki:

- PROLIB
Obejmuje całość zbiorów zgromadzonych w Bibliotece Głównej Akademii Wychowania Fizycznego.
- BIBLIOGRAFIA M21
Zawiera dorobek naukowy pracowników AWF (prace zwarte, artykuły, udział w konferencjach naukowych), prace magisterskie i doktorskie oraz Bibliografię Zawartości Czasopism (informacje bibliograficzne o zawartości wybranych tytułów czasopism polskich z zakresu kultury fizycznej, sportu, edukacji obronnej, nauk biologiczno-medycznych, rehabilitacji oraz turystyki i rekreacji).

W ramach serwisu EBSCO:

- project EIFL (m.in. Academic Search Complete, Medline)
- SPORTDiscuss with Full Text
- Hospitality and Tourism Complete

W ramach krajowej licencji (na platformie WBN):

- Wydawnictwo ELSEVIER
- Wydawnictwo SPRINGER
- WILEY Online Library
- Czasopismo NATURE
- Czasopismo SCIENCE
- Baza WEB OF SCIENCE
- Baza SCOPUS

Na platformie OVID – czasopisma elektroniczne:

- Exercise and Sport Science Reviews
- Journal of Strength and Conditioning Research
- Strength and Conditioning Journal

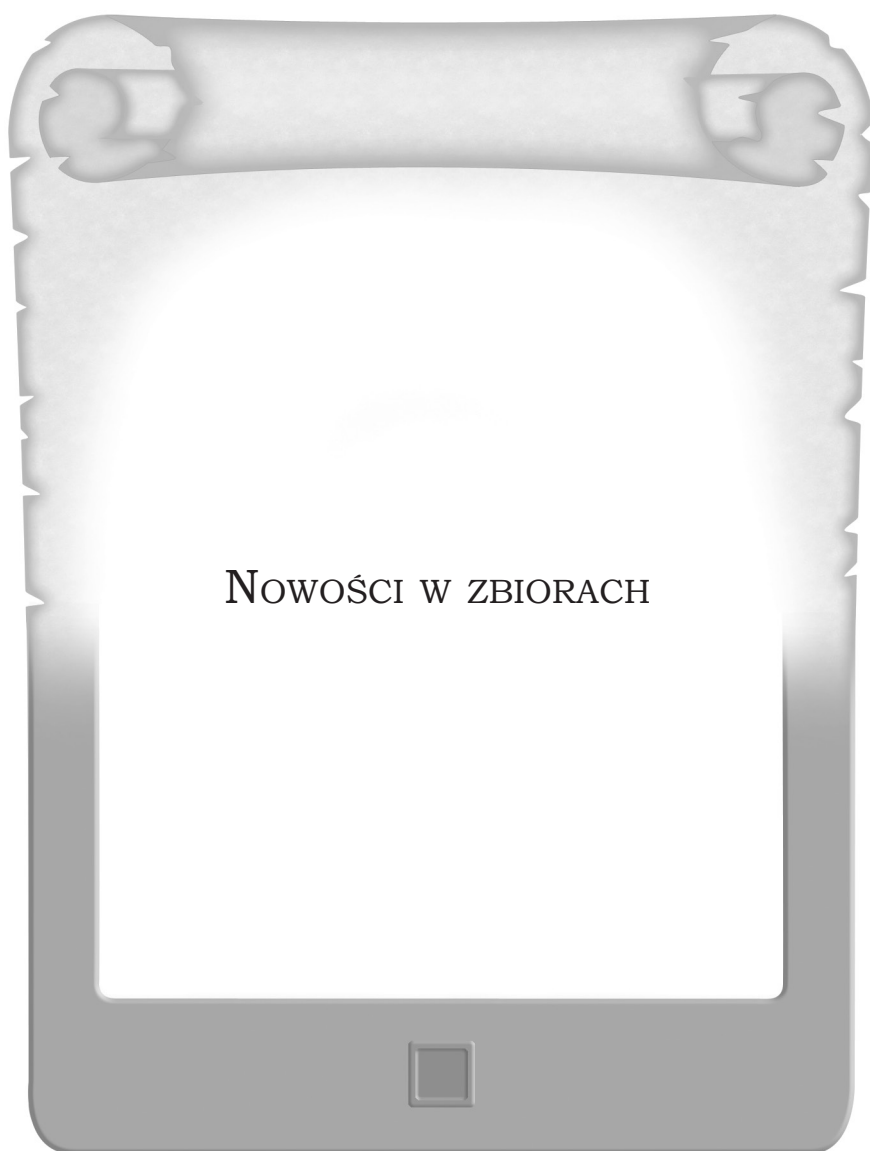
Na platformie Biblioteki Narodowej:

- ACADEMICA

Czasopisma elektroniczne:

- International Journal of Applied Information and Communication Technology

NOWOŚCI W ZBIORACH

WYKAZ KSIĄŻEK ZAREJESTROWANYCH W BIBLIOTECĘ GŁÓWNEJ AWF W KATOWICACH W II KWARTALE 2019 ROKU

Encyklopedie ogólne, informatyka, bibliotekoznawstwo, bibliografie, ogólne podstawy wiedzy i kultury

Aktywność fizyczna z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych / red. nauk. J. Berbecka, K. Lipecki ; aut J. Berbecka [i in.]. Warszawa : „Difin”, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 796

BINIEK Z.: *Wybrane elementy zarządzania projektem informatycznym* / [Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie]. Warszawa : „Vizja Press & IT”, 2010. Sygn.: CZYT. 00

The contemporary threats in management and security services. T. 2 / red. nauk. J. Kuck ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2014. Sygn.: CZYT. 32; W 56103/T.2

FAZLAGIĆ A.: *Innowacyjne zarządzanie wiedzą*. Warszawa : „Difin”, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 005

JASHAPARA A.: *Zarządzanie wiedzą*. Wyd. 2 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2014. Sygn.: CZYT. 005

MASŁOWSKI K.: *Excel : funkcje w przykładach*. Wyd. 2. Gliwice : „Helion”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 00

Nowe media w reklamie i public relations / pod red. nauk. A. Limańskiego i I. Drabika ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2014. Sygn.: CZYT. 658/659; W 56091

OCHOA SIGUENCIA L., SADOWSKA E.: *Zarządzanie wirtualną przestrzenią edukacyjną : podręcznik dla trenerów*. Częstochowa ; Warszawa : Fund. Inst. Badań i Innowacji w Edukacji, 2019. Sygn.: CZYT. 37

Society, integration, education : proceedings of the International Scientific Conference, May 24th-25th, 2019. Vol. 5, *Lifelong learning information technologies in education* / [ed. V. Lubkina, K. Laganovska, S. Usca] ; Rezekne Academy of Technologies. Faculty of Education, Language and Design. Rezekne : Rezekne Academy of Technologies, 2019. (Society, Integration, Education. Proceedings of the International Scientific Conference, vol. 5). Sygn.: W 56122

TRAJER J., PASZEK A., IWAN S.: *Zarządzanie wiedzą*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2012. (ZIP Zarządzanie i Inżynieria Produkcji). Sygn.: CZYT. 005

Zarządzanie wiedzą / red. nauk. D. Jemielniak, A.K. Koźmiński ; [aut. A. Chrostowski i in.]. Wyd. 2. Warszawa : Wolters Kluwer, 2012. Sygn.: CZYT. 005

Filozofia, psychologia, religia

ADLER R.B., ROSENFELD L.B., PROCTOR L.F.: *Relacje interpersonalne : proces porozumiewania się*. Wyd. 3 zm. (na podstawie XIII wyd. oryg.). Poznań : Dom Wydaw. REBIS, 2018. Sygn.: CZYT. 316

ARONSON E.: *Człowiek - istota społeczna* / oraz J. Aronson. Wyd. 12 zm., dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. (Biblioteka Psychologii Współczesnej). Sygn.: CZYT. 316.6

BENNEWICZ M.: *Coaching, kreatywność, zabawa : narzędzia rozwoju dla pasjonatów i profesjonalistów*. Gliwice : „Helion – Onepress”, cop. 2014. (Sensus). Sygn.: CZYT. 159.9

BIAŁEK E.: *Psychosomatyczne, emocjonalne i duchowe aspekty chorób ze stresu : choroby z autoimmunoagresji : integralne podejście do zdrowia i choroby*. Warszawa : Inst. Psychosyntezy. Centrum Zrównoważonego Rozwoju Człowieka, 2013. Sygn.: CZYT. 159.9

CAMERON K.S., QUINN R.E.: *Kultura organizacyjna - diagnoza i zmiana : model wartości konkurujących*. Wyd. 2, poszerz. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. Sygn.: CZYT. 005

CIALDINI R.B.: *Pre-swazja : jak w pełni wykorzystać techniki wpływu społecznego*. Sopot : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2017. Sygn.: CZYT. 3

CIALDINI R.B.: *Wywieranie wpływu na ludzi : teoria i praktyka*. Wyd. 7 w jęz. pol. Sopot : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2016. Sygn.: CZYT. 316

Coaching : teoria, praktyka, studia przypadków / pod red. M. Sidor-Rządkowskiej. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2009. (HR). Sygn.: CZYT. 005

DANIECKI W.: *Dobór, adaptacja, motywowanie i rozwój pracowników : psychologiczno-organizacyjne doradztwo dla firm*. Warszawa : „Difin”, 2014. Sygn.: CZYT. 005

DAWSON R.: *Sekrety negocjacji dla biznesmenów*. Wyd. w nowej szacie graficznej. Warszawa : „MT Biznes” : „Wamex”, 2018. Sygn.: CZYT. 005

FAIRBURN C.G.: *Jak pokonać objadanie się*. Kraków : Wydaw. Uniw. Jagiellońskiego, 2014. (Psychologia). Sygn.: CZYT. 159.9

FILIPOWICZ G.: *Zarządzanie kompetencjami : perspektywa firmowa i osobista*. Wyd. 2 poszerz. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. (HR). Sygn.: CZYT. 005

GIBLIN L.: *Umiejętność obcowania z ludźmi*. Warszawa : „Studio Emka”, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 316

GOLEMAN D.: *Inteligencja emocjonalna*. Wyd. jubileuszowe światowego bestselleru. Poznań : „Media Rodzina”, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 159.9

GOLEMAN D.: *Umysł medytujący*. Bydgoszcz : Dom Wydaw. „Limbus”, 2013. Sygn.: CZYT. 159.9

GOMAN C.K.: *Komunikacja pozawerbalna : znaczenie mowy ciała w miejscu pracy*. Warszawa : „Studio Emka”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 159.9

GRZESIAK M.: *Psychologia nauczania czyli Jak skutecznie prowadzić szkolenia, zarządzać grupami i występować przed publicznością*. Gliwice : „Helion – Onepress”, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 37.013

HARTLEY G., KARINCH M.: *Podręcznik manipulacji*. Warszawa : „Bellona”, 2018. Sygn.: CZYT. 316.6

KAWASAKI G., FITZPATRICK P.: *Jak Cię widzą, tak Cię piszą : sztuka autopromocji w mediach społecznościowych*. Gliwice : „Helion”, cop. 2016. (Onepress Power). Sygn.: CZYT. 159.9

Konflikt, negocjacje, kultura, komunikacja : psychospołeczne uwarunkowania i aplikacje / red. nauk. A. Stefańska, A. Knocińska, E. Kwiatkowska. Toruń : Adam Marszałek ; Lublin : Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, cop. 2014. (Komunikacja Społeczna w Edukacji). Sygn.: CZYT. 005

KOSCINSKI C.: *Interwencje sensoryczno-motoryczne : jak za pomocą ruchu poprawić ogólne funkcjonowanie ciała*. Gdańsk : „Harmonia Universalis”, 2019. (Biblioteka SI). Sygn.: CZYT. 159.9; W 55850

KOWALIK S.: *Stosowana psychologia rehabilitacji*. Warszawa : Wydaw. Nauk. „Scholar”, 2018. (Wykłady z Psychologii ; t. 17). Sygn.: CZYT. 615.8

LEWICKI R.J., BARRY B., SAUNDERS D.M.: *Zasady negocjacji*. Wyd. 4 uaktual. Poznań : Dom Wydaw. REBIS, 2018. Sygn.: CZYT. 005

LUBRAŃSKA A.: *Psychologia pracy : podstawowe pojęcia i zagadnienia*. Wyd. 2 rozszerz. Warszawa : „Difin”, 2017. (Engram). Sygn.: CZYT. 331

LUNDEN B., ROSELL L.: *Techniki negocjacji : jak odnieść sukces w negocjacjach*. Wyd. 5. Gdańsk : „BL Info Polska”, 2014. Sygn.: CZYT. 005

MALINOWSKA-PARZYDŁO J.: *Jesteś marką : jak odnieść sukces i pozostać sobą*. Gliwice : „Helion”, cop. 2015. (Onepress Exclusive). Sygn.: CZYT. 159.9

MICHALSKI M.: *Jak zmienić nawyki i wzmacnić silną wolę*. Poznań : Michał Michalski, 2018. Sygn.: CZYT. 159.9; W 55713

Motywacja w sporcie, edukacji i życiu : olimpiada wiedzy i wartości w sporcie / red. Z. Borysiuk, J. Kostorz. Opole : Studio „Impresio” [i in.], 2018. Sygn.: CZYT. 796:159.9; W 55805,55817-55818

PEASE A., PEASE B.: *Mowa ciała*. Wyd. 1 poszerz., dodr. Poznań : Dom Wydaw. REBIS, 2019. Sygn.: CZYT. 159.9

Poprawa jakości życia - spektrum terapii / red. nauk. M. Białas ; [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFis, 2019. Sygn.: CZYT. 615.8

Problemy dzieci i młodzieży z nadpobudliwością psychoruchową z deficytem uwagi (ADHD) : XXX Ogólnokrajowy Dzień Rehabilitacji Dziecka, Wrocław 2006 (1975-2006) / red. J. Patkiewicz ; Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem Oddział Wojewódzki we Wrocławiu. Wrocław : Studio Wydawniczo-Typograficzne „Typoscript” : PTWzK OW, 2006. Sygn.: CZYT. 159.9

Psychologia akademicka : podręcznik. T. 1 / red. nauk. J. Strelau, D. Doliński ; [aut. J. Strelau i in.]. Wyd. 2 popr. Gdańsk ; Sopot : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2018. Sygn.: CZYT. 159.9

Psychologia akademicka : podręcznik. T. 2 / red. nauk. J. Strelau, D. Doliński ; [aut. J. Strelau i in.]. Wyd. 2 popr. Gdańsk ; Sopot : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2018. Sygn.: CZYT. 159.9

Psychologia w biznesie : nowe perspektywy / red. Z. Ratajczak ; współpr. D. Ochnik. Warszawa : „Difin”, 2015. (Engram / Difin). Sygn.: W 55872

ROGERS J.: *Coaching*. Wyd. 2 w jęz. pol. Sopot : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2017. Sygn.: CZYT. 005

STĘPOWSKI R.: *Personal branding : praktyczny poziom marki osobistej*. Rawa Mazowiecka : „Roster”, 2017. Sygn.: CZYT. 339.138

Sztuka skutecznego prowadzenia mediacji i negocjacji : zagadnienia psychologiczne i komunikacyjne / pod red. A. Binsztoka. Wrocław : „Marina”, 2013. Sygn.: CZYT. 005

TRACY B.: *Negocjowanie*. Warszawa : „MT Biznes”, 2017. (Biblioteka Sukcesu Briana Tracy). Sygn.: CZYT. 005

UBERTOWSKI A.: *Psychologia biznesu*. Wyd. 2. Gdańsk : „Oficynka”, 2015. Sygn.: CZYT. 005

WEBER M.: *Etyka protestancka a duch kapitalizmu ; Protestantckie „sekty” a duch kapitalizmu*. Warszawa : „Aletheia”, 2010. Sygn.: CZYT. 2

WISZANIAKOWA-ZELINSKIY N.: *Psychologia rozwoju kreatywnego potencjału człowieka*. Kraków : Oficyna Wydaw. AFM, 2016. Sygn.: CZYT. 159.9

ZAWARTKA M.: *Agresywne zachowania widzów sportowej / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach*. Katowice : Wydaw. AWF, 2019. Sygn.: CZYT. 796; W 56006-56007

Zespół wypalenia w przebiegu opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym : XXVI Ogólnokrajowy Dzień Rehabilitacji Dziecka (1975-2002) / red. J. Patkiewicz ; Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem Oddział Wojewódzki we Wrocławiu. Wrocław : PTWzK OW, 2002. Sygn.: CZYT. 36

ZIELONKA P.: *Giełda i psychologia : behawioralne aspekty inwestowania na rynku papierów wartościowych*. Wyd. 5 zm. Warszawa : „CeDeWu”, 2019. Sygn.: CZYT. 336

ZIMBARDO P.G., GERRIG R.J.: *Psychologia i życie / red. nauk. pol. wyd. M. Mater-ska*. Wyd. 4, dodr. 7. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2019. Sygn.: CZYT. 159.9

Socjologia, statystyka, demografia, etnologia

ACZEL A.D., SOUNDERPANDIAN J.: *Statystyka w zarządzaniu / red. nauk. przekł. B. Witkowski*. Wyd. 2, dodr. 1 popr. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2018. Sygn.: CZYT. 005; W 55784

ADLER R.B., ROSENFELD L.B., PROCTOR L.F.: *Relacje interpersonalne : proces porozumiewania się*. Wyd. 3 zm. (na podstawie XIII wyd. oryg.). Poznań : Dom Wydaw. REBIS, 2018. Sygn.: CZYT. 316

ARONSON E.: *Człowiek - istota społeczna / oraz J. Aronson*. Wyd. 12 zm., dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. (Biblioteka Psychologii Współczesnej). Sygn.: CZYT. 316.6

BIELECKA A.: *Statystyka dla menedżerów : teoria i praktyka*. Wyd. 2 zm. [Warszawa] : „Nieoczywiste”, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 3

Biznes, etyka, odpowiedzialność : podręcznik akademicki / red. nauk. W. Gasparski ; współpr. A. Lewicka-Strzałecka [i in.] ; aut. M. Arszułowicz [i in.]. Wyd. 1, dodr. 1. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2013. (Wydawnictwa Profesjonalne PWN). Sygn.: CZYT. 33; W 55762

CIALDINI R.B.: *Pre-swazja : jak w pełni wykorzystać techniki wpływu społecznego*. Sopot : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2017. Sygn.: CZYT. 3

CIALDINI R.B.: *Wywieranie wpływu na ludzi : teoria i praktyka*. Wyd. 7 w jęz. pol. Sopot : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2016. Sygn.: CZYT. 316

CYCH P.: *Wybrane elementy stylu życia młodych sportowców z Dolnego Śląska*. Wrocław : Wydaw. AWF, 2019. (Studia i Monografie Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, nr 134). Sygn.: CZYT. 796:316

DARMAS M.: *Na dystans : rozważania socjologiczne o boksie*. Warszawa : Wydaw. Uniw. Warszawskiego, 2019. Sygn.: CZYT. 796.8

Dobór personelu : koncepcje, narzędzia, konteksty / pod red. T. Witkowskiego. Wyd. 2 popr. i rozsz. Taszów : „Moderator”, 2007. (Biblioteka Moderadora). Sygn.: CZYT. 005

Doświadczenie niepełnosprawności w rodzinie / red. nauk. B. Szluz. Rzeszów : Wydaw. Uniw. Rzeszowskiego, 2019. Sygn.: CZYT. 316

Edukacja medialna w dobie współczesnych zmian kulturowych, społecznych i technologicznych / red. nauk. A. Ogonowska, G. Ptaszek. Wyd. 2. Kraków : Oficyna Wydaw. „Impuls”, 2016. Sygn.: CZYT. 316

GIBLIN L.: *Umiejętność obcowania z ludźmi*. Warszawa : „Studio Emka”, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 316

GRZYWNA Z.: *Bezpieczeństwo i zagrożenia w aglomeracjach* / Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSMiJO, 2012. Sygn.: CZYT. 35; W 56083

GRZYWNA Z.: *Wpływ urbanizacji i gettyzacji na bezpieczeństwo publiczne w mieście Katowice*. Katowice : WSMiJO, 2014. (Monografia Naukowa / Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach). Sygn.: CZYT. 35; W 55759-55760

HARTLEY G., KARINCH M.: *Podręcznik manipulacji*. Warszawa : „Bellona”, 2018. Sygn.: CZYT. 316.6

KAWASAKI G., FITZPATRICK P.: *Jak Cię widzą, tak Cię piszą : sztuka autopromocji w mediach społecznościowych*. Gliwice : „Helion”, cop. 2016. (Onepress Power). Sygn.: CZYT. 159.9

Konflikt, negocjacje, kultura, komunikacja : psychospołeczne uwarunkowania i aplikacje / red. nauk. A. Stefańska, A. Knocińska, E. Kwiatkowska. Toruń : Adam Marszałek ; Lublin : Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, cop. 2014. (Komunikacja Społeczna w Edukacji). Sygn.: CZYT. 005

MODRZYŃSKA J.: *Protokół dyplomatyczny, etykieta i zasady savoir-vivre'u*. Wyd. 2 poszerz. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. Sygn.: CZYT. 34

MORRIS I.: *Dlaczego Zachód rządzi - na razie : co schematy historyczne mówią o przyszłości*. Poznań : Zysk i S-ka, 2015. Sygn.: CZYT. 93/94

Nowe media w reklamie i public relations / pod red. nauk. A. Limańskiego i I. Drabika ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSMiJO, 2014. Sygn.: CZYT. 658/659; W 56091

OKÓLSKI M., FIHEL A.: *Demografia : współczesne zjawiska i teorie*. Warszawa : Wydaw. Nauk. „Scholar”, 2012. Sygn.: CZYT. 3

OLAK A.: *Bezpieczeństwo rodziny w warunkach globalizacji*. Katowice : WSZMiJO, 2013. (Monografia Naukowa / Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych). Sygn.: CZYT. 316.6; W 56077

PABIAN A., PABIAN B.: *Wielokulturowość w szkolnictwie wyższym : zarządzanie i komunikacja z cudzoziemcami z perspektywy różnic kulturowych : monografia*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 378

Poprawa jakości życia - spektrum terapii / red. nauk. M. Białas ; [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFis, 2019. Sygn.: CZYT. 615.8

ROMANIUK A.: *Z miłości? to współczuję : opowieści z Omanu*. Poznań : Wydaw. Poznańskie, cop. 2019. (Seria Reporterska Wydawnictwa Poznańskiego). Sygn.: CZYT. 316; W 55991

SAJNA R.: *Media, polityka i sport : od idei olimpijskiej i fair play do idei ekologicznych i sportowej rewolucji cyfrowej*. Bydgoszcz : Wydaw. Uniw. Kazimierza Wielkiego, 2019. Sygn.: CZYT. 796.032

Society, integration, education : proceedings of the International Scientific Conference, May 24th-25th, 2019. Vol. 5, Lifelong learning information technologies in education / [ed. V. Lubkina, K. Laganovska, S. Usca] ; Rezekne Academy of Technologies. Faculty of Education, Language and Design. Rezekne : Rezekne Academy of Technologies, 2019. (Society, Integration, Education. Proceedings of the International Scientific Conference, vol. 5). Sygn.: W 56122

STAWICKI R.: *Współczesne bezpieczeństwo człowieka : dystans społeczny, uchodźcy, percepcja zagrożeń*. Warszawa : „Difin”, 2019. Sygn.: CZYT. 32

Sztuka skutecznego prowadzenia mediacji i negocjacji : zagadnienia psychologiczne i komunikacyjne / pod red. A. Binsztoka. Wrocław : „Marina”, 2013. Sygn.: CZYT. 005

SZYMCZAK W.F.: *Etykieta w biznesie i administracji publicznej z elementami protokołu dyplomatycznego*. Warszawa : „Difin”, 2018. Sygn.: CZYT. 3

WEBER M.: *Etyka protestancka a duch kapitalizmu ; Protestanckie „sekty” a duch kapitalizmu*. Warszawa : „Aletheia”, 2010. Sygn.: CZYT. 2

ZAWARTKA M.: *Agresywne zachowania widzów sportowej* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2019. Sygn.: CZYT. 796; W 56006-56007

ZENDEROWSKI R., KOZIŃSKI B.: *Różnice kulturowe w biznesie*. Wyd. 2 uzup., dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 316

ZIMBARDO P.G., GERRIG R.J.: *Psychologia i życie* / red. nauk. pol. wyd. M. Mater-ska. Wyd. 4, dodr. 7. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2019. Sygn.: CZYT. 159.9

Polityka, nauki ekonomiczne, gospodarka, prawo, wojskowość, opieka społeczna

ANTONOWICZ L.: *Podręcznik prawa międzynarodowego*. Wyd. 14, stan prawny na 1 lipca 2015 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. Sygn.: CZYT. 34

BAC A., ALEKSANDER-SZYMANOWICZ P., ŻYCHOWICZ P.: *Ergonomia i adaptacja w terapii zajęciowej* / red. nauk. A. Bac ; patr. meryt. Komitet Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 331; W 55961

BARTA J., MARKIEWICZ R.: *Prawo autorskie i prawa pokrewne*. Wyd. 8, stan prawny na 25 lutego 2019 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2019. (Przepisy z Wprowadzeniem). Sygn.: CZYT. 34

BARTOSIK-PURGAT M.: *Otoczenie kulturowe w biznesie międzynarodowym*. Wyd. 2. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2010. (Marketing bez Tajemnic). Sygn.: CZYT. 339.138

BEGG D.K.H.: *Makroekonomia* / [oraz] G. Vernasca, S. Fischer, R. Dornbusch ; red. nauk. przekł. R. Rapacki. Wyd. 5 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2014. Sygn.: CZYT. 33

Bezpieczeństwo i ratownictwo wodne, lądowe i powietrzne / red. nauk. I. Michniewicz. Kalisz : Wydaw. PWSZ, 2017. (Monografie / Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu ; 8). Sygn.: CZYT. 797.1/.2

Bezpieczeństwo prawne państw demokratycznych w procesie integracji europejskiej : Polska, Słowacja, Ukraina / red. nauk. J. Krukowski, J. Potrzeszcz, M. Sitarz ; [aut. B. Szlachta i in]. Lublin : Tow. Nauk. KUL Jana Pawła II, cop. 2016. (Prace Wydziału Nauk Prawnych / Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Polska Akademia Nauk, Oddz. w Lublinie ; 67). Sygn.: CZYT. 32

BIEŃ W.: *Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*. Wyd. 9. Warszawa : „Difin”, 2018. Sygn.: CZYT. 658/659; W 55887

BILIŃSKI M., JAŚ-NOWOPOLSKA M., ZINKIEWICZ O.: *Arbitraż sportowy*. Stan prawny na 15.1.2019 r. Warszawa : C.H Beck, 2019. (Monografie Prawnicze). Sygn.: CZYT. 796.06

Biznes, etyka, odpowiedzialność : podręcznik akademicki / red. nauk. W. Gasparski ; współpr. A. Lewicka-Strzałecka [i in.] ; aut. M. Arszułowicz [i in.]. Wyd. 1, dodr. 1. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2013. (Wydawnictwa Profesjonalne PWN). Sygn.: CZYT. 33; W 55762

BORTNOWSKI A.W.: *Współczesny protokół dyplomatyczny, savoir-vivre i ceremoniał w praktyce*. Toruń : Adam Marszałek, 2017. Sygn.: CZYT. 34

BRIGHAM E.F., HOUSTON J.: *Zarządzanie finansami*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2015. Sygn.: CZYT. 658/659

BUDZYŃSKI W.: *Negocjowanie i zawieranie umów handlowych : uwarunkowania, ryzyka, pułapki, zabezpieczenia*. Warszawa : „Poltext”, 2014. (Biblioteka Nowoczesnego Menedżera). Sygn.: CZYT. 005

BUKAŁA W.: *Ergonomiczne warunki pracy : podręcznik do nauki zawodu technik bhp : kwalifikacja Z.13.2*. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 331

CIUPIŃSKI A.: *Wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej : geneza, rozwój, funkcjonowanie*. Warszawa : „Difin”, 2013. Sygn.: CZYT. 32

CLARK G.: *Pożegnanie z jałmużną : krótka historia gospodarcza świata*. Poznań : Zysk i S-ka, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 33

The contemporary threats in management and security services. T. 2 / red. nauk. J. Kuck ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSMiJO, 2014. Sygn.: CZYT. 32; W 56103/T.2

CZAPLIŃSKI W., WYROZUMSKA A.: *Prawo międzynarodowe publiczne : zagadnienia systemowe*. Wyd. 3. zm. i uaktual. Warszawa : C.H. Beck, 2014. (Studia Prawnicze). Sygn.: CZYT. 34

CZECH T.: *Prawa konsumenta : komentarz*. Stan prawny na 1 lutego 2017 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2017. (Komentarze Praktyczne). Sygn.: CZYT. 34

CZERWONKA L.: *Zarządzanie finansami : wprowadzenie, przykłady i zadania*. Warszawa : C.H. Beck, 2018. (Finanse). Sygn.: CZYT. 658/659

DATKO M.: *Sponsoring : klucz nowoczesnego marketingu*. Warszawa : „Placet”, 2012. Sygn.: CZYT. 339.138; W 55985

DRUCKER P.F.: *Menedżer skuteczny : efektywności można się nauczyć*. Wyd. w nowej szacie graf. Warszawa : „MT Biznes”, 2017. (Światowe Bestsellery Biznesowe). Sygn.: CZYT. 005

Elementy finansów i bankowości : praca zbiorowa / pod red. S. Flejterskiego i B. Świeckiej ; [aut. A. Bera i in.]. Wyd. 3, dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2010. Sygn.: CZYT. 336

ETEL M.: *Pojęcie przedsiębiorcy w prawie polskim i prawie Unii Europejskiej oraz w orzecznictwie sądowym*. Stan prawny na 1 października 2011 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. (Monografie LEX). Sygn.: CZYT. 33

Finansowanie ochrony zdrowia : wybrane zagadnienia / red. nauk. J. Suchecka. Wyd. 2 zm., rozsz. i uaktual., stan prawny na 1 września 2015 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. Sygn.: CZYT. 614

GAWŁOWSKI R., MACHALSKI P., MAKOWSKI K.: *Samorząd terytorialny w systemie administracji publicznej*. Wyd. 2 zm. i uaktual. Warszawa : „CeDeWu”, 2019. Sygn.: CZYT. 35

GLUCHOWSKI J.: *Na saksy i do Bułgarii : turystyka handlowa w PRL*. Warszawa : „Bellona”, cop. 2019. Sygn.: MCZYT 55977

GOMUŁOWICZ A., MACZYŃSKI D.: *Podatki i prawo podatkowe*. Wyd. 8, stan prawny na 10 sierpnia 2016 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. (Seria Akademicka). Sygn.: CZYT. 336

GÓRALCZYK W., SAWICKI W.: *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*. Wyd. 17, stan prawny na 1 maja 2017 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2017. (Seria Akademicka). Sygn.: CZYT. 34

GRYCNER S.: *Polityka zdrowotna*. Warszawa : CeDeWu”, 2015. Sygn.: CZYT. 614

GRZESIOK-HOROSZ A.: *Prawne uwarunkowania bezpieczeństwa : zbiór aktów prawnych z omówieniem dla studentów kierunku Bezpieczeństwo wewnętrzne /* sl. wstępnym opatrzył P. Tyrała ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2012. Sygn.: CZYT. 32; W 56081

GRZYWNA Z.: *Bezpieczeństwo i zagrożenia w aglomeracjach /* Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2012. Sygn.: CZYT. 35; W 56083

GRZYWNA Z.: *Logistyka jako element systemu bezpieczeństwa : zarys problematyki /* Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2013. Sygn.: CZYT. 35; W 56087

GRZYWNA Z.: *Wpływ urbanizacji i gettyzacji na bezpieczeństwo publiczne w mieście Katowice*. Katowice : WSZMiJO, 2014. (Monografia Naukowa / Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach). Sygn.: CZYT. 35; W 55759-55760

GRZYWNA Z., GRZYWNA A.: *Zarys bezpieczeństwa z uwzględnieniem infrastruktury krytycznej /* Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2011. Sygn.: CZYT. 32; W 56093

Handel zagraniczny : organizacja i technika / red. nauk. J. Rymarczyk ; aut. F. Adamczuk [i in.]. Wyd. 6 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 339

Handel zagraniczny : poradnik dla praktyków / red. nauk. B. Stępień ; aut. R. Andrzejewski [i in.]. Wyd. 2 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 339

HÜBNER W.: *Szlak Jedwabny i Chiny : historia i dzień dzisiejszy*. Warszawa : Akademia Finansów i Biznesu Vistula, 2018. (Monografie). Sygn.: CZYT. 33

Instytucje edukacyjne, zagrożenia, bezpieczeństwo : konteksty prawne, społeczne, edukacyjne i zdrowotne / red. nauk. B. Wiśniewska-Paź. Toruń : Adam Marszałek, 2018. (Bezpieczeństwo a Edukacja). Sygn.: CZYT. 35

Inwestycje alternatywne : fundusze hedgingowe, nieruchomości, venture capital i private equity, fuzje i wykupy, rynki i kolekcjonerskie produkty strukturyzowane / I. Pruchnicka-Grabias (red.). Wyd. 2. Warszawa : „CeDeWu”, 2017. Sygn.: CZYT. 33; W 56038

JACEK A., SARNACKA E.: *Prawo medyczne i orzecznictwo lekarskie : repetytorium do LEK i LDEK*. Stan prawny na dzień 5 lipca 2015 r. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: CZYT. 614

JARUGA A.A., KABALSKI P., SZYCHTA A.: *Rachunkowość zarządcza* / red. nauk. A. Szychta. Wyd. 2 rozsz. i zaktual. Warszawa : Wolters Kluwer, 2014. Sygn.: CZYT. 336; W 55999

JEDEL J., FAL A.: *Ekonomiczne i prawne aspekty funkcjonowania sportu* / [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFis, 2018. Sygn.: CZYT. 796.06

Język rosyjski w sferze biznesu / L. Kłobukowa [i in. ; red. A. Kędziorek, B. Wewiór]. Wyd. 1, dodr. 7. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. Sygn.: CZYT. 33

KACZMAREK T.T.: *Finanse przedsiębiorstw : teoria i praktyka*. Warszawa : Wolters Kluwer, 2014. Sygn.: CZYT. 658/659

KANIA M.: *Zamówienia publiczne, partnerstwo publiczno-prywatne, koncesje na roboty budowlane lub usługi w prawie polskim : instytucje prawne realizacji przedsięwzięć publicznych*. Warszawa : „Difin”, 2014. Sygn.: CZYT. 35

KELLER K.L.: *Strategiczne zarządzanie marką : kapitał marki - budowanie, mierzenie i zarządzanie* / wstęp do wyd. pol. J. Kall. Wyd. pol. / [uzup. i aktual. J. Kułaczkowski]. [Warszawa] : „Nieoczywiste”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 339.138

KIERCZYŃSKI Z.: *Uwarunkowania stosowania mediacji i arbitrażu do rozstrzygania sporów gospodarczych : projekt badawczy : I etap*. Poznań : Wydaw. Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I, 2018. Sygn.: CZYT. 33

KIERCZYŃSKI Z.: *Uwarunkowania stosowania mediacji i arbitrażu do rozstrzygania sporów gospodarczych : projekt badawczy : II etap*. Poznań : Wydaw. Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I, 2018. Sygn.: CZYT. 33

KLISIŃSKI J.: *Rynek dóbr i usług sportowych* / Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej. Bielsko-Biała : Wydaw. Nauk. ATH, 2011. Sygn.: CZYT. 796.06

Komercjalizacja i transfer wyników badań naukowych i prac rozwojowych z uczelni do gospodarki : komentarz - nowe regulacje / J. Sieńczyło-Chlabicz (red.) ; aut. K. Felchner [i in.]. Stan prawny na 1.1.2019 r. Warszawa : C.H. Beck, 2019. (Komentarze & Linia Orzecznicza). Sygn.: CZYT. 378

Komercjalizacja produktów żywnościowych / red. nauk. B. Sojkin ; aut. M. Ankiel-Homa [i in.]. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2012. Sygn.: CZYT. 33

Konflikt, negocjacje, kultura, komunikacja : psychospołeczne uwarunkowania i aplikacje / red. nauk. A. Stefańska, A. Knocińska, E. Kwiatkowska. Toruń : Adam Marszałek ; Lublin : Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, cop. 2014. (Komunikacja Społeczna w Edukacji). Sygn.: CZYT. 005

Konkurencyjność podmiotów gospodarczych i jej determinanty / pod red. nauk. A. Limańskiego i R. Milic-Czerniak ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZiJO, 2013. Sygn.: CZYT. 339; W 56099

Konkurencyjność podmiotów gospodarczych w warunkach niepewności / pod red. nauk. A. Limańskiego i R. Milic-Czerniak ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZiJO, 2011. Sygn.: CZYT. 339; W 56097

Kontrola, audyt, rachunkowość i finanse : praktyczne rozwiązania / red. nauk. T. Gabrusewicz, K. Marchewka-Bartkowiak, M. Wiśniewski. Warszawa : „CeDeWu”, 2015. Sygn.: CZYT. 658/659

KOPERTYŃSKA M.W.: *Motywowanie pracowników : teoria i praktyka*. Wyd. 2 uzup. Warszawa : „Placet”, 2009. (Zarządzanie Zasobami Ludzkimi). Sygn.: CZYT. 331

KOSIKOWSKI C.: *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej : komentarz*. Wyd. 7, stan prawny na 1maja 2013 r. Warszawa : „LexisNexis”, 2013. (Komentarze LexisNexis). Sygn.: CZYT. 33

KOTOWSKA B., UZIĘBŁO A., WYSZKOWSKA-KANIEWSKA O.: *Analiza finansowa w przedsiębiorstwie : przykłady, zadania i rozwiązania*. Wyd. 4, dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 658/659

KOZŁOWSKI W.R.: *Motywowanie pracowników w organizacji*. Wyd. 1, dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2019. Sygn.: CZYT. 331

KOZŁOWSKI W.R.: *Zarządzanie motywacją pracowników*. Wyd. 2, dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2019. Sygn.: CZYT. 331

KROPIELNICKI K., GRADZIK M.: *Sponsoring sportowy w Polsce : raport branżowy* / [współpr. P. Matecki]. Poznań : „SportWin”, cop. 2011. Sygn.: CZYT. 796.06

LANDES D.S.: *Bogactwo i nędza narodów : dlaczego jedni są tak bogaci, a inni tak ubodzy*. Wyd. 5. Warszawa : Warszawskie Wydaw. Literackie „Muza”, 2018. Sygn.: CZYT. 33

LIMAŃSKI A., DRABIK I.: *Zarządzanie bezpieczeństwem ekonomicznym w warunkach niepewności*. Katowice : WSZMiJO, 2013. (Monografia Naukowa / Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach). Sygn.: CZYT. 33; W 56085

LUBRAŃSKA A.: *Psychologia pracy : podstawowe pojęcia i zagadnienia*. Wyd. 2 rozszerz. Warszawa : „Difin”, 2017. (Engram). Sygn.: CZYT. 331

Makroekonomia ze szczególnym uwzględnieniem polityki pieniężnej / M. Noga (red.). Wyd. 2. Warszawa : „CeDeWu” ; Wrocław : Wyższa Szkoła Bankowa, 2017. Sygn.: CZYT. 33

MICHALSKI M.: *Jak zmienić nawyki i wzmacnić silną wolę*. Poznań : Michał Michalski, 2018. Sygn.: CZYT. 159.9; W 55713

MARCZAK M., BOGUSZEWICZ-KREFT M.: *Promocja usług*. Warszawa : „CeDeWu”, 2015. Sygn.: CZYT. 658/659

Marketing i sponsoring w biznesie sportowym / pod red. P. Godlewskiego i P. Mateckiego. Poznań : „SportWin”, 2018. Sygn.: CZYT. 796.06; W 55896-55898

Marketing produktów systemowych / red. nauk. L. Żabiński. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2012. Sygn.: CZYT. 339.138

Marketing sportowy : nowoczesne aspekty zarządzania sportem / pod red. P. Godlewskiego i P. Mateckiego. Poznań : „SportWin”, 2019. Sygn.: CZYT. 796.06; W 55892-55894

Marketing usług / A. Czubala [i in.]. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. Sygn.: CZYT. 33

MARKIEWICZ R.: *Zabawy z prawem autorskim*. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. Sygn.: CZYT. 34

Meritum - prawo pracy 2019 / [red. meryt. K. Jaśkowski ; aut. M. Ambroziewicz i in.]. Wyd. 16. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2019. (Meritum). Sygn.: CZYT. 331

MICHALAK D., FITAS A.: *Partnerstwo publiczno-prywatne w modelu koncesyjnym : wybrane zagadnienia praktyczne*. Stan prawny na 1 listopada 2014 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. Sygn.: CZYT. 33

MICHALSKI E.: *Marketing : podręcznik akademicki*. Wyd. 2. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2017. (Marketing). Sygn.: CZYT. 339.138; W 55773

MODRZYŃSKA J.: *Protokół dyplomatyczny, etykieta i zasady savoir-vivre'u*. Wyd. 2 poszerz. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. Sygn.: CZYT. 34

MOŁONIEWICZ J.M.: *Ciemna strona gastronomii : jak skutecznie przeciwdziałać kradzieżom pracowniczym*. Wyd. 4. Warszawa : „Moja Consulting”, 2018. Sygn.: CZYT. 64

MOTYLSKA-KUŹMA A.: *Zarządzanie finansami w organizacji z wykorzystaniem alternatywnych źródeł finansowania : rynek, ryzyko, procedury*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 658/659

MRUK H.: *Marketing : satysfakcja klienta i rozwój przedsiębiorstwa*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. (Marketing). Sygn.: CZYT. 339.138

MUĆKO P., SOKÓŁ A.: *Jak założyć i prowadzić własną firmę : praktyczny poradnik z przykładami*. Wyd. 9 popr., stan prawny na dzień 1 stycznia 2014 r. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 658/659

NAROLSKI M., ŁOKAJ M.: *Działalność lecznicza : podmioty wykonujące działalność leczniczą. Stan prawny na 31 października 2012 r.* Warszawa : Wolters Kluwer, 2013. (Prawo Ochrony Zdrowia w Pytaniach i Odpowiedziach). Sygn.: CZYT. 35

NARUĆ W.: *Planowanie finansowe efektywnym narzędziem zarządzania : teoria i praktyka*. Wrocław : „Marina”, 2013. Sygn.: CZYT. 658/659

NESTEROWICZ M.: *Prawo medyczne : komentarze i glosy do orzeczeń sądowych*. Wyd. 3, stan prawny na 1 stycznia 2017 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2017. Sygn.: CZYT. 614

NOWACKI J., TOBOR Z.: *Wstęp do prawoznawstwa*. Wyd. 5. [popr. i uzup.]. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. (Seria Akademicka). Sygn.: CZYT. 34

NOWAK E.: *Rachunkowość zarządcza w przedsiębiorstwie*. Wyd. 2, dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2019. Sygn.: CZYT. 658/659

NOWAK M.: *Podstawy prawa w Polsce : prawo dla nieprawników*. Wyd. 2 zm. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 34

NOWOTARSKA-ROMANIAK B.: *Marketing usług zdrowotnych*. Wyd. 3 zm., stan prawny na 1 stycznia 2013 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2013. Sygn.: CZYT. 614

Ochrona zdrowia na świecie / pod red. K. Rycia, Z. Skrzypczak ; aut. M. Czech [i in.]. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2011. Sygn.: CZYT. 614

OLAK A.: *Bezpieczeństwo rodziny w warunkach globalizacji*. Katowice : WSiM, 2013. (Monografia Naukowa / Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych). Sygn.: CZYT. 316.6; W 56077

Opieka zdrowotna : zagadnienia ekonomiczne / red. nauk. I. Rudawska, E. Urbańczyk. Warszawa : „Difin”, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 614

ORDYŁOWSKI M., DSZYMAŃSKI L.: *Nadzór komunistycznej partii i służb specjalnych w Polsce Ludowej nad ruchem sportowym, PKOl i ekipami olimpijskimi*. Wrocław : Dolnośląska Szkoła Wyższa, 2018. Sygn.: CZYT. 796(091); W 55835

ORŁOWSKI T.: *Protokół dyplomatyczny : między tradycją a nowoczesnością*. Warszawa : Polski Inst. Spraw Międzynarodowych, 2015. Sygn.: CZYT. 34

OSTROWSKA D., WARELIS A., SOWA P.: *Ubezpieczenia zdrowotne w Polsce i na świecie*. Warszawa : „CeDeWu”, 2017. Sygn.: CZYT. 36

OWSIAK S.: *Finanse publiczne : współczesne ujęcie*. Wyd. 1, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2018. (FFF. Finanse). Sygn.: CZYT. 336

PACEK B.: *Wojska Specjalne Sił Zbrojnych RP*. Warszawa : Oficyna Wydaw. Rytm ; Siedlce : Uniw. Przyrodniczo-Humanistyczny, 2019. Sygn.: CZYT. 35

PAHL B.: *Podatki i opłaty lokalne : teoria i praktyka*. Stan prawny na 1 lutego 2017 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2017. (Prawo w Praktyce). Sygn.: CZYT. 336

Państwo demokratyczne, prawne i socjalne : księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Zbigniewowi Antoniemu Maciągowi. T. 1, *Studia konstytucyjne* / red. nauk. M. Grzybowski, P. Tuleja. Kraków : Krakowskie Tow. Edukacyjne - Oficyna Wydaw. AFM : na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2014. Sygn.: MCZYT 56072/T.1

Państwo demokratyczne, prawne i socjalne : księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Zbigniewowi Antoniemu Maciągowi. T. 2, *Studia historyczno-prawne i ustrojowo-porównawcze* / red. nauk. M. Grzybowski, B. Naleziński. Kraków : Krakowskie Tow. Edukacyjne - Oficyna Wydaw. AFM : na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2014. Sygn.: MCZYT 56072/T.2

Państwo demokratyczne, prawne i socjalne : księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Zbigniewowi Antoniemu Maciągowi. T. 3, *Studia prawne* / red. nauk. M. Grzybowski. Kraków : Krakowskie Tow. Edukacyjne - Oficyna Wydaw. AFM : na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2014. Sygn.: MCZYT 56072/T.3

Państwo demokratyczne, prawne i socjalne : księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Zbigniewowi Antoniemu Maciągowi. T. 4, *Studia społeczne, polityczne i ekonomiczne* / red. nauk. M. Grzybowski. Kraków : Krakowskie Tow. Edukacyjne - Oficyna Wydaw. AFM : na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2014. Sygn.: MCZYT 56072/T.4

Partnerstwo publiczno-prywatne w szpitalach / I. Herbst [i in. ; słowo wstępne M. Balicki]. Stan prawny na 1 lipca 2014 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2014. Sygn.: CZYT. 614

PAWLICZ A.: *Ekonomia współdzielenia na rynku usług hotelarskich : niedoskonałości, pośrednicy, regulacje*. Szczecin : Wydaw. Nauk. Uniw. Szczecińskiego, 2019. (Rozprawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński, t. (1141) 1067). Sygn.: CZYT. 64

PAZIEWSKA E.: *Samorząd terytorialny : wczoraj i dziś*. Warszawa : „Vipart”, 2011. Sygn.: CZYT. 35

PIOTROWSKI S.: *Wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej : wymiar praktyczny* / Akademia Sztuki Wojennej. Warszawa : Wydaw. ASW, 2018. Sygn.: CZYT. 32

PODHORODECKA K.: *Turystyka na obszarach wyspiarskich wobec światowego kryzysu gospodarczego*. Warszawa : Wydaw. Nauk. „Scholar”, 2019. Sygn.: CZYT. 338.486

Podstawy rachunkowości : od teorii do praktyki / P. Szczypa (red.). Wyd. 3 zm. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 658/659

POMYKALSKI A.: *Zarządzanie i planowanie marketingowe*. Wyd. 1, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. Sygn.: CZYT. 339.138; W 55787

Prawa konsumenta : [trafny i praktyczny dobór przepisów] / red. A. Flisek, K. Karnas]. Stan prawny: 1 sierpnia 2014 r. Warszawa : C.H. Beck, cop. 2014. (Twoje Prawo). Sygn.: CZYT. 34

Prawna ochrona zdrowia pacjenta / red. nauk. J. Pacian. Stan prawny na dzień 01.01.2017 r. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2017. Sygn.: CZYT. 614

Prawo gospodarcze : kompendium / red. J. Olszewski ; aut. R. Bielaszka [i in.]. Wyd. 7. Warszawa : C.H. Beck, 2016. (Skrypty Becka). Sygn.: CZYT. 33

Prawo o działalności leczniczej w praktyce : przekształcenia zakładów opieki zdrowotnej / red. nauk. D. Brzezińska-Grabarczyk, M. Narolski ; aut. D. Brzezińska-Grabarczyk [i in.]. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. Sygn.: CZYT. 614

Prowadzenie działalności leczniczej : zakłady opieki zdrowotnej, praktyki lekarskie i pielęgniarskie oraz inne podmioty w świetle ustawy o działalności leczniczej / pod red. G. Moroza i Z. Orła. Stan prawny: czerwiec 2012 r. Warszawa : C.H. Beck, 2012. (Finanse dla Praktyków).(Beck Info Biznes). Sygn.: CZYT. 614

Psychologia w biznesie : nowe perspektywy / red. Z. Ratajczak ; współpr. D. Ochnik. Warszawa : „Difin”, 2015. (Engram / Difin). Sygn.: W 55872

Publiczne prawo gospodarcze : zarys wykładu / red. nauk. R. Blicharz ; aut. R. Blicharz [i in.]. Wyd. 2, stan prawny na 1 kwietnia 2017 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2017. (Seria Akademicka). Sygn.: CZYT. 33

PUCIATO D.: *Przedsiębiorstwo hotelowe : aspekty ekonomiczne, finansowe i organizacyjne*. Warszawa : „Difin”, 2016. Sygn.: W 55868

PYTLARZ M.: *Praktyka zawodowa fizjoterapeuty : formalności, obowiązki, wzory dokumentów*. Warszawa : „Wiedza i Praktyka”, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 615.8; W 55865/+CD

Rachunkowość : zasady i metody / red. E. Nowak ; aut. A. Lew [i in.]. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 336

Regulacja a orientacja marketingowa touroperatorów / red. nauk. A. Panasiuk. Szczecin : Wydaw. Nauk. US, 2017. (Rozprawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński, t. 973). Sygn.: CZYT. 338.486

ROGALL H.: *Ekonomia zrównoważonego rozwoju : teoria i praktyka* / ze słowem wstępnym E.U. von Weizsäckera. Poznań : Zysk i S-ka, cop. 2010. Sygn.: CZYT. 33

RUTKOWSKI A.: *Zarządzanie finansami*. Wyd. 4 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2016. Sygn.: CZYT. 658/659

RYBAK M.: *Etyka menedżera : społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa*. Wyd. 1, dodr. 5. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, [dr. 2018]. Sygn.: CZYT. 658/659; W 55767

SAJNA R.: *Media, polityka i sport : od idei olimpijskiej i fair play do idei ekologicznych i sportowej rewolucji cyfrowej*. Bydgoszcz : Wydaw. Uniw. Kazimierza Wielkiego, 2019. Sygn.: CZYT. 796.032

SAMUELSON W.F., MARKS S.G.: *Ekonomia menedżerska* / red. nauk. przekł. R. Rappacki. Wyd. 2 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2009. Sygn.: CZYT. 33

SIDOR-RZĄDKOWSKA M.: *Kształtowanie nowoczesnych systemów ocen pracowników*. Wyd. 5. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. (HR). Sygn.: CZYT. 331

SKAWIŃSKA E., ZALEWSKI R.I.: *Klasy biznesowe w rozwoju konkurencyjności i innowacyjności regionów : świat, Europa, Polska*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2009. Sygn.: CZYT. 33

SKOCZYLAS-TWOREK A.: *Audyt we współczesnej gospodarce rynkowej*. Łódź : Wydaw. Uniw. Łódzkiego, 2014. Sygn.: CZYT. 005

STAŃCZYK I.: *Doradztwo personalne i zawodowe*. Warszawa : „Difin”, 2013. Sygn.: CZYT. 331

STAWICKI R.: *Współczesne bezpieczeństwo człowieka : dystans społeczny, uchodźcy, percepcja zagrożeń*. Warszawa : „Difin”, 2019. Sygn.: CZYT. 32

STĘPLEWSKI B.: *Podstawy logistyki bezpieczeństwa*. Warszawa : „Difin”, 2016. (Zarządzanie Bezpieczeństwem). Sygn.: CZYT. 35

STĘPLEWSKI B.: *Podstawy niemilitarnego zarządzania kryzysowego : podręcznik*. Kraków : Oficyna Wydaw. AFM : na zlec. Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2017. (Bezpieczeństwo i Obronność / Wydział Nauk o Bezpieczeństwie Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego 8). Sygn.: CZYT. 35

STĘPLEWSKI B.: *Wprowadzenie do inżynierii logistyki bezpieczeństwa*. Warszawa : „Difin”, 2019. (Bezpieczeństwo). Sygn.: CZYT. 32

STĘPOWSKI R.: *Personal branding : praktyczny poziom marki osobistej*. Rawa Mazowiecka : „Roster”, 2017. Sygn.: CZYT. 339.138

STĘPOWSKI R.: *Promocja marki : poradnik dobrych praktyk*. Lublin : „Słowa i Myśli”, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 339.138

SZCZYPA P.: *Rachunkowość zarządcza : klucz do sukcesu*. Wyd. 5 popr. i uaktual., dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2017. Sygn.: CZYT. 336

SZLĘZAK-MATUSEWICZ J.: *Zarządzanie podatkami osób fizycznych*. Stan prawny na 18 stycznia 2013 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2013. (Vademecum Doradcy Podatkowego). Sygn.: CZYT. 336

SZROMNIK A.: *Marketing terytorialny : miasto i region na rynku*. Wyd. 5 poszerz. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2016. Sygn.: CZYT. 339.138

SZYMCZAK W.F.: *Etykieta w biznesie i administracji publicznej z elementami protokołu dyplomatycznego*. Warszawa : „Difin”, 2018. Sygn.: CZYT. 3

TRACY B.: *Zjedz tę żabę : [21 metod podnoszenia wydajności w pracy i zwalczania skłonności do zwlekania]*. Wyd. 3 rozsz. i uzup. Warszawa : „MT Biznes” ; Göteborg : „Wamex”, 2017. Sygn.: CZYT. 331

TYRAŁA P., LIMAŃSKI A., DRABIK I.: *Zarządzanie bezpieczeństwem w warunkach procesów globalizacyjnych* / Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2013. Sygn.: CZYT. 32; W 56089

UBERTOWSKI A.: *Psychologia biznesu*. Wyd. 2. Gdańsk : „Oficynka”, 2015. Sygn.: CZYT. 005

ULLJASZ B.: *Wykonywanie i organizowanie sportu w Polsce : studium administracyjno-prawne*. Toruń : Adam Marszałek, 2019. Sygn.: CZYT. 796.06

Umowy w obrocie gospodarczym / red. nauk. A. Koch, J. Napierała ; [aut.] J. Grykiel [i in.]. Wyd. 4, stan prawny na 1 paźdz. 2015 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. (Seria Akademicka). Sygn.: CZYT. 33

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie 2019 z komentarzem ekspertów / K. Trzpięła [i in.]. Warszawa : „Wiedza i Praktyka”, 2019. (Biblioteka Jednostek Publicznych i Pozarządowych). Sygn.: CZYT. 34

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów : komentarz / red. nauk. A. Stawicki, E. Stawicki ; [aut.] Jerzy B. [i in.]. Wyd. 2, stan prawny na 1 sierpnia 2016 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. (Komentarze). Sygn.: CZYT. 34

Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Wyd. 25, stan prawny: 22 stycznia 2018 r. Warszawa : C.H. Beck, cop. 2018. (Twoje Prawo). Sygn.: CZYT. 33

VARIAN H.R.: *Mikroekonomia : kurs średni - ujęcie nowoczesne* / red. nauk. przekł. S. R. Domański, M. Rojek ; przedm. i posł. do pol. wyd. S.R. Domański. Wyd. 4 zm., dodr. 1. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2016. Sygn.: CZYT. 33

W poszukiwaniu prawdy : rozważania o prawie, historii i sprawiedliwości / red. K. Banasik [i in.]. Kraków : Oficyna Wydaw. AFM : na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2018. Sygn.: MCZYT 56113

WEBER M.: *Etyka protestancka a duch kapitalizmu ; Protestantkie „sekty” a duch kapitalizmu*. Warszawa : „Aletheia”, 2010. Sygn.: CZYT. 2

WINIARSKA K.: *Audyt wewnętrzny : teoria i zastosowanie*. Wyd. 1 zaktual. na 1 stycznia 2019 r. Warszawa : „Difin”, 2019. (Vademecum Rachunkowości). Sygn.: CZYT. 005

WOLAŃSKI R.: *System podatkowy w Polsce*. Wyd. 4, stan prawny na 1 stycznia 2016 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. (Seria Akademicka). Sygn.: CZYT. 336

Współczesne problemy bezpieczeństwa i marketingu. T. 1, Marketing / pod red. nauk. A. Limańskiego ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2015. (Monografia Naukowa). Sygn.: CZYT. 339.138; W 56105/T.1

Współczesne problemy bezpieczeństwa i marketingu. T. 2, Bezpieczeństwo publiczne / pod red. nauk. Z. Grzywny ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2015. (Monografia Naukowa). Sygn.: CZYT. 35; W 56108/T.2

Współczesne problemy bezpieczeństwa i marketingu. T. 3, Bezpieczeństwo w obszarze nowych technologii / pod red. nauk. J. Kuck ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2015. (Monografia Naukowa). Sygn.: CZYT. 35; W 56110/T.3

Współczesne problemy zarządzania bezpieczeństwem w aspekcie zagrożeń w Polsce, na Słowacji i Ukrainie / pod red. nauk. A. Limańskiego i I. Drabika ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2012. Sygn.: CZYT. 32; W 56112

Współczesne problemy zarządzania, obronności i bezpieczeństwa. T. 1 / red. nauk. A. Wysokińska-Senkus, D. Kurek ; [zesp. aut. S. Cichoń i in.] ; Akademia Sztuki Wojennej. Warszawa : Wydaw. ASW, 2018. Sygn.: CZYT. 35

Współczesne problemy zarządzania, obronności i bezpieczeństwa. T. 2 / red. nauk. T. Zieliński, I. Horzela ; [zesp. aut. J. Antczak i in.] ; Akademia Sztuki Wojennej. Warszawa : Wydaw. ASW, 2018. Sygn.: CZYT. 35

Współczesne zagrożenia w zarządzaniu i bezpieczeństwie. T. 1 / red. nauk. J. Kuck ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2014. Sygn.: CZYT. 32; W 56101/T.1

Wybrane systemy współpracy międzynarodowej w zapewnieniu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa / red. nauk. T. Kownacki ; Instytut Nauk Politycznych. Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych. Uniwersytet Warszawski. Warszawa : Dom Wydaw. „Elipsa”, 2019. Sygn.: CZYT. 34

ZAJDEL-CALKOWSKA J.: *Prawo medyczne*. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 614

ZAREMBA A.: *Giełda : podstawy inwestowania*. Wyd. 3 zaktual. Gliwice : „Helion”, cop. 2014. (Onepress Exclusive). Sygn.: CZYT. 336

ZAWARTKA M.: *Agresywne zachowania widzów sportowej* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2019. Sygn.: CZYT. 796; W 56006-56007

ZAWARTKA M.: *Walidacja metod analizy dynamiki zmienności wybranych wskaźników organizacji piłkarskich widowisk sportowych w latach 2013-2017* / Akademia

Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2019. Sygn.: CZYT. 796.332; W 55794-55795

ZDYB M., SIERADZKA M.: *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej : komentarz*. Stan prawny na 30 kwietnia 2013 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2013. (Praktyczne Komentarze Lex). Sygn.: CZYT. 33

ZENDEROWSKI R., KOZIŃSKI B.: *Różnice kulturowe w biznesie*. Wyd. 2 uzupełn., dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 316

ZIELONKA P.: *Giełda i psychologia : behawioralne aspekty inwestowania na rynku papierów wartościowych*. Wyd. 5 zm. Warszawa : „CeDeWu”, 2019. Sygn.: CZYT. 336

Szkolnictwo, oświata, pedagogika, wychowanie

CHOJAK M.: *Neuropedagogika, neuroedukacja i neurodydaktyka : fakty i mity*. Warszawa : „Difin”, 2019. (Engram). Sygn.: CZYT. 37.013

Edukacja medialna w dobie współczesnych zmian kulturowych, społecznych i technologicznych / red. nauk. A. Ogonowska, G. Ptaszek. Wyd. 2. Kraków : Oficyna Wydaw. „Impuls”, 2016. Sygn.: CZYT. 316

Edukacja zdrowotna : podstawy teoretyczne, metodyka, praktyka / red. nauk. B. Woynarowska. Wyd. 1, dodr. 1. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2018. Sygn.: CZYT. 613; W 55765

GRZESIAK M.: *Psychologia nauczania czyli Jak skutecznie prowadzić szkolenia, zarządzać grupami i występować przed publicznością*. Gliwice : Helion - Onepress, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 37.013

Instytucje edukacyjne, zagrożenia, bezpieczeństwo : konteksty prawne, społeczne, edukacyjne i zdrowotne / red. nauk. B. Wiśniewska-Paź. Toruń : Adam Marszałek, 2018. (Bezpieczeństwo a Edukacja). Sygn.: CZYT. 35

KAŹMIERCZAK A.: *Zarys pedagogiki sportu : podręcznik dla studentów nauk o wychowaniu*. Łódź : Wydaw. Uniw. Łódzkiego, 2019. Sygn.: CZYT. 796:37; W 56151

Komercjalizacja i transfer wyników badań naukowych i prac rozwojowych z uczelni do gospodarki : komentarz - nowe regulacje / J. Sieńczyło-Chłabicz (red.) ; aut. K. Felchner [i in.]. Stan prawny na 1.1.2019 r. Warszawa : C.H. Beck, 2019. (Komentarze & Linia Orzecznicza). Sygn.: CZYT. 378

KUKOWSKA M.: *Przepis na wolontariat*. Warszawa : Narodowe Centrum Kultury, 2015. Sygn.: CZYT. 35

Logopedia : standardy postępowania logopedycznego : podręcznik akademicki / red. nauk. S. Grabias, J. Panasiuk, T. Woźniak. Lublin : Wydaw. Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, 2015. Sygn.: CZYT. 376

NOWAK P.F.: *Postawy nauczycieli wychowania fizycznego wobec edukacji zdrowotnej*. Warszawa : „Difin”, 2019. Sygn.: CZYT. 37.091

OCHOA SIGUENCIA L., SADOWSKA E.: *Zarządzanie wirtualną przestrzenią edukacyjną : podręcznik dla trenerów*. Częstochowa ; Warszawa : Fund. Inst. Badań i Innowacji w Edukacji, 2019. Sygn.: CZYT. 37

PABIAN A., PABIAN B.: *Wielokulturowość w szkolnictwie wyższym : zarządzanie i komunikacja z cudzoziemcami z perspektywy różnic kulturowych : monografia*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 378

RAPACKI Z., ANTCHAK J., POZNAŃSKI G.M.: *Warsztaty jako nowoczesna forma zajęć akademickich*. Warszawa : Akad. Finansów i Biznesu Vistula, 2017. (Monografie). Sygn.: CZYT. 378

Society, integration, education : proceedings of the International Scientific Conference, May 24th-25th, 2019. Vol. 5, Lifelong learning information technologies in education / [ed. V. Lubkina, K. Laganovska, S. Usca] ; Rezekne Academy of Technologies. Faculty of Education, Language and Design. Rezekne : Rezekne Academy of Technologies, 2019. (Society, Integration, Education. Proceedings of the International Scientific Conference, vol. 5). Sygn.: W 56122

SZARK-ECKARDT M.: *Wybrane predyspozycje studentów wychowania fizycznego przygotowujących się do zawodu nauczyciela*. Toruń : Adam Marszałek, 2019. Sygn.: CZYT. 378

WĘDZIŃSKA M.: *Młodzież wobec wartości i osób z niepełnosprawnością ruchową*. Bydgoszcz : Wydaw. Uniw. Kazimierza Wielkiego, 2018. Sygn.: CZYT. 316.6

WOŹNIAK-ZAPÓR M.: *Istotność komponentów kształcenia na odległość dla procesu dydaktycznego*. Kraków : Oficyna Wydaw. AFM : na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2017. Sygn.: CZYT. 37

ZENDEROWSKI R.: *Technika pisania prac magisterskich i licencjackich*. Wyd. 10. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 378

Turystyka, rekreacja, czas wolny, hotelarstwo, gastronomia

BOBER P.: *Zarządzanie ryzykiem w działalności touroperatora : ryzyko specyficzne a efektywność gospodarowania*. Warszawa : „CeDeWu”, 2019. Sygn.: CZYT. 338.486

CIEŚLIKOWSKI K., BRUSOKAS A.: *Report meetings industry in Kaunas : market research of international conference participants on the example of Erasmus+ International Week 2018 in Kauno Kolegija / University of Applied Sciences / Kauno Kolegija, Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach*. Katowice : Wydaw. AWF, 2019. Sygn.: CZYT. 338.48-6; W 56009-56010

CZERWIŃSKI J.: *Podstawy turystyki*. Wyd. 3, dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2017. Sygn.: CZYT. 338.48

GLUCHOWSKI J.: *Na saksy i do Bułgarii : turystyka handlowa w PRL*. Warszawa : „Bellona”, cop. 2019. Sygn.: MCZYT 55977

Kanon krajoznawczy województwa mazowieckiego / pod red. S. Bijaka i N. Wojtyry ; [aut. tekstów P. Ajdacki i in.]. Warszawa : Mazowieckie Forum Oddziałów PTTK : Samorząd Województwa Mazowieckiego, 2018. Sygn.: CZYT. 91

KMIOŁEK-GIZARA A.: *Podstawy gastronomii i technologii żywności. Cz. 1, Podręcznik do nauki zawodu : technik żywienia i usług gastronomicznych, kucharz*. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 2017. Sygn.: CZYT. 64

KMIOŁEK-GIZARA A.: *Podstawy gastronomii i technologii żywności. Cz. 2, Podręcznik do nauki zawodu : operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego, piekarz, cukiernik, wędliniarz, przetwórcza ryb, technik technologii żywności, technik przetwórstwa mleczarskiego*. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 2017. Sygn.: CZYT. 64

LEKSIŃSKI M.: *Projekt: wyprawa : #travelmarketing*. Gliwice : „Helion – Bezdroża”, cop. 2019. Sygn.: W 56167

MACIĄG R.: *Podręcznik przygody rowerowej / oraz przyjaciele*. Wyd. 2 rozsz. Gliwice : „Helion „ Bezdroża”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 338.48-52

MICHNIEWICZ I., PEĆ M.: *Organizacja imprez i usług turystycznych : podręcznik : technik obsługi turystycznej : kwalifikacja T.13. Cz. 1. Wyd. 3. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 2016. (Turystyka ; t. 5.). Sygn.: CZYT. 338.48*

MICHNIEWICZ I., PEĆ M.: *Organizacja imprez i usług turystycznych : podręcznik : technik obsługi turystycznej : kwalifikacja T.13. Cz. 2. Wyd. 2. Warszawa : „Rea” : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 2015. (Turystyka ; t. 5.). Sygn.: CZYT. 338.48*

Między swobodą a zakazem czyli O bezpiecznym korzystaniu z przestrzeni turystycznej / pod red. nauk. A. Stasiaka i J. Śledzińskiej. Warszawa : Wydaw. PTTK „Kraj”, 2017. Sygn.: CZYT. 338.482/.483

MILEWSKA M., PRĄCZKO A., STASIAK A.: *Podstawy gastronomii : od żywności do turystyki kulinarnej*. Wyd. 2 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 64

MOŁONIEWICZ J.M.: *Ciemna strona gastronomii : jak skutecznie przeciwdziałać kradzieży pracowniczej*. Wyd. 4. Warszawa : „Moja Consulting”, 2018. Sygn.: CZYT. 64

PANASIUK A.: *Rynek turystyczny : struktura, procesy, tendencje*. Wyd. 2 zm. i rozsz. Warszawa : „Difin”, 2019. Sygn.: CZYT. 338.486; W 56025

PAWLICZ A.: *Ekonomia współdzielenia na rynku usług hotelarskich : niedoskonałości, pośrednicy, regulacje*. Szczecin : Wydaw. Nauk. Uniw. Szczecińskiego, 2019. (Rozprawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński, t. (1141) 1067). Sygn.: CZYT. 64

PODHORODECKA K.: *Turystyka na obszarach wyspiarskich wobec światowego kryzysu gospodarczego*. Warszawa : Wydaw. Nauk. „Scholar”, 2019. Sygn.: CZYT. 338.486

Polska bez barier : 500 tras turystycznych dla osób niepełnosprawnych : przewodnik / S. Francuz [i in.]. Wrocław : „Interior” Multimedia i Wydaw. : na zlec. Stow. Inicjatyw Obywatelskich „Progres”, 2016. Sygn.: CZYT. 91

Regulacja a orientacja marketingowa touroperatorów / red. nauk. A. Panasiuk. Szczecin : Wydaw. Nauk. US, 2017. (Rozprawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński, t. 973). Sygn.: CZYT. 338.486

SALA J.: *Hotelarstwo : usługi, zarządzanie, procesy koncentracji*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2019. Sygn.: CZYT. 64

Studia i materiały z dziejów krajoznawstwa polskiego : krajoznawcy - współtwórcy Niepodległej / [wybór mat. oraz układ t. T. Kłosiewicz-Prokop, E. Wieczorek] ; Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Zarząd Główny. Komisja Historii i Tradycji. Kraków : Oficyna Wydaw. „Wierchy” Centralnego Ośrodka Turystyki Górskiej PTTK ; Warszawa : na zlec. Zarządu Głównego PTTK, cop. 2018. (Studia i Materiały z Dziejów Krajoznawstwa Polskiego ; t. 11). Sygn.: CZYT. 338.48-52

SZAJNA R., ŁAWNICZAK D.: *Usługi gastronomiczne : technik żywienia i usług gastronomicznych T.15.3 : podręcznik*. Wyd. 3. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 2017. Sygn.: CZYT. 64

Turystyka zdrowotna : problemy ekonomiczne i społeczne / red. nauk. D. Czekaj ; Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych w Warszawie. Warszawa : WSTiJO, 2018. Sygn.: CZYT. 338.48-6

Matematyka, nauki przyrodnicze i biologiczne

ASIENKIEWICZ R., TATARCZUK J., WANDYCZ A.: *Dziecko lubuskie : poziom rozwoju fizycznego chłopców i dziewcząt w wieku 7-18 lat w świetle wybranych czynników społecznych i środowiskowych : normy biologiczne* / [Uniwersytet Zielonogórski]. Zielona Góra : Oficyna Wydaw. UZ, 2019. Sygn.: CZYT. 612

BANAŚ J.: *Podstawy matematyki dla ekonomistów*. Wyd. 2, dodr. 1. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2018. Sygn.: CZYT. 5

CZAJEWSKI J.: *Meteorologia dla żeglarzy*. Wyd. 6. Warszawa : Oficyna Wydaw. „Alma-Press”, cop. 2017. (Książki dla Żeglarzy ; 246). Sygn.: CZYT. 5

KOWALSKA-NAPORA E.: *Inżynieria systemów i analiza systemowa w zarządzaniu*. Kęty : Marek Derewiecki, 2015. Sygn.: CZYT. 005

PREŚ J.: *Zarządzanie ryzykiem pogodowym*. Warszawa : „CeDeWu”, 2007. Sygn.: CZYT. 005

PROVOST F., FAWCETT T.: *Analiza danych w biznesie : sztuka podejmowania skutecznych decyzji*. Gliwice : „Helion – Onepress”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 005

ROGALL H.: *Ekonomia zrównoważonego rozwoju : teoria i praktyka / ze słowem wstępnym E.U. von Weizsäckera*. Poznań : Zysk i S-ka, cop. 2010. Sygn.: CZYT. 33

SACZUK J.: *Rozwój morfofunkcjonalny dzieci i młodzieży ze wschodniej Polski w okresie transformacji ustrojowej* / Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. Filia, 2018. (Monografie i Opracowania / AWF w Warszawie Filia w Białej Podlaskiej ; nr 31). Sygn.: CZYT. 612

Medycyna

Aktywność fizyczna z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych / red. nauk. J. Berbecka, K. Lipecki ; aut. J. Berbecka [i in.]. Warszawa : „Difin”, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 796

BAC A., ALEKSANDER-SZYMANOWICZ P., ŻYCHOWICZ P.: *Ergonomia i adaptacja w terapii zajęciowej* / red. nauk. A. Bac ; patr. meryt. Komitet Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 331; W 55961

Bezpieczeństwo i ratownictwo wodne, lądowe i powietrzne / red. nauk. I. Michniewicz. Kalisz : Wydaw. PWSZ, 2017. (Monografie / Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu ; 8). Sygn.: CZYT. 797.1/.2

BIAŁEK E.: *Psychosomatyczne, emocjonalne i duchowe aspekty chorób ze stresu : choroby z autoimmunoagresji : integralne podejście do zdrowia i choroby*. Warszawa : Inst. Psychosyntezy. Centrum Zrównoważonego Rozwoju Człowieka, 2013. Sygn.: CZYT. 159.9

BUCK I.: *Gimnastyka izometryczna dla zdrowia i urody* / il. R. Angerer ; posł. O. Schwinger. Wyd. 4, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2016. Sygn.: CZYT. 796.41

BUKŁAHA E.: *Outsourcing w opiece zdrowotnej*. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 614

CHOJAK M.: *Neuropedagogika, neuroedukacja i neurodydaktyka : fakty i mity*. Warszawa : „Difin”, 2019. (Engram). Sygn.: CZYT. 37.013

Dietetyka kliniczna / red. nauk. M. Grzymisławski ; [aut. Z. Adamski i in.]. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 613

Dietetyka sportowa / red. nauk. B. Frączek, J. Krzywański, H. Krysztofiak ; [aut. Z. Bartuzi i in.]. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 796:61

Dietoterapia / D. Włodarek [i in.]. Wyd. 1, dodr. 3. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: CZYT. 613; W 55828

DOBSKA M., DOBSKI P.: *Zarządzanie jakością w podmiotach leczniczych*. Stan prawny na 1 stycznia 2012 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. Sygn.: CZYT. 614

DROBNER Z.: *Cztery proste masaże*. Wyd. 3 zm. Białystok : „Vital”, 2019. Sygn.: CZYT. 615.8; W 55715

Edukacja zdrowotna : podstawy teoretyczne, metodyka, praktyka / red. nauk. B. Woynarowska. Wyd. 1, dodr. 1. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2018. Sygn.: CZYT. 613; W 55765

Elektromiografia w sporcie : wybrane zastosowania praktyczne / red. Z. Borysiuk. Opole : Politech. Opolska. Wyd. Wychowania Fizycznego i Fizjoterapii : Studio „Impreso”, 2015. Sygn.: CZYT. 796:61

FAIRBURN C.G.: *Jak pokonać objadanie się*. Kraków : Wydaw. Uniw. Jagiellońskiego, 2014. (Psychologia). Sygn.: CZYT. 159.9

Finansowanie ochrony zdrowia : wybrane zagadnienia / red. nauk. J. Suchecka. Wyd. 2 zm., rozsz. i uaktual., stan prawny na 1 września 2015 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. Sygn.: CZYT. 614

Fizjologia wysiłku i treningu fizycznego / red. nauk. J. Górski ; aut. Z. Adach [i in.]. Wyd. 2 rozsz. i uzupeł., dodr. 1. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 796.012; W 55968-55969

GÓRNICKA J.: *Bóle kręgosłupa i stawów*. Janki k. Warszawy : Agencja Wydaw. Jerzy Mostowski, cop. 2016. (Biblioteka Zdrowia ; 6). Sygn.: CZYT. 616.7

GRYCNER S.: *Polityka zdrowotna*. Warszawa : „CeDeWu”, 2015. Sygn.: CZYT. 614

HANSEN J.T.: *Anatomia Nettera do kolorowania* / ryc. z kolekcji F.H. Nettera, modyfikacja ryc. C.A.G. Machadon oraz Dragonfly Media Group. Wyd. 2 pol., dodr. / red. nauk. J. Moryś. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2017. Sygn.: MCZYT 56177

JACEK A., SARNACKA E.: *Prawo medyczne i orzecznictwo lekarskie : repetytorium do LEK i LDEK*. Stan prawny na dzień 5 lipca 2015 r. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: CZYT. 614

KOSCINSKI C.: *Interwencje sensoryczno-motoryczne : jak za pomocą ruchu poprawić ogólne funkcjonowanie ciała*. Gdańsk : „Harmonia Universalis”, 2019. (Biblioteka SI). Sygn.: CZYT. 159.9; W 55850

KOWALIK S.: *Stosowana psychologia rehabilitacji*. Warszawa : Wydaw. Nauk. „Scholar”, 2018. (Wykłady z Psychologii ; t. 17). Sygn.: CZYT. 615.8

KOZAKIEWICZ M.: *Slow jogging : japońska droga do vitalności*. Bielsko-Biała : „Pascal”, 2019. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

MAGIERA L., KASPERCZYK T.: *Segmentarny masaż leczniczy : teoria i praktyka*. Wyd. 2 popr. Kraków : „Bio-Styl”, 2008. Sygn.: CZYT. 615.8

MICHNIEWICZ I.: *Leksykon ratownictwa wodnego* / Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu. Stan prawny na dzień 1 paźdz. 2016. Kalisz : Wydaw. Uczelniane PWSZ, 2016. Sygn.: CZYT. 797.1/.2

MOORE J., WESTMAN E.C.: *Dieta keto pod lupą : niskowęglowodanowa i wysokotłuszczowa dieta w teorii i praktyce*. Łódź : „Galaktyka”, cop. 2018. Sygn.: CZYT. 613

MROWICKA J., MAŁECKI-TEPICHT Ł., JABŁOŃSKA M.: *Zarządzanie podmiotem leczniczym akredytowanym* / red. nauk. J. Mrowicka. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2017. Sygn.: CZYT. 614

Muscle and exercise physiology / ed. by J.A. Zoladz ; [contrib. R.J. Bache i in.]. London : Academic Press an imprint of Elsevier, cop. 2019. Sygn.: W 56106

NAROLSKI M., ŁOKAJ M.: *Działalność lecznicza : podmioty wykonujące działalność leczniczą*. Stan prawny na 31 października 2012 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2013. (Prawo Ochrony Zdrowia w Pytaniach i Odpowiedziach). Sygn.: CZYT. 35

NESTEROWICZ M.: *Prawo medyczne : komentarze i glosy do orzeczeń sądowych*. Wyd. 3, stan prawny na 1 stycznia 2017 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2017. Sygn.: CZYT. 614

NOWAK P.F.: *Postawy nauczycieli wychowania fizycznego wobec edukacji zdrowotnej*. Warszawa : „Difin”, 2019. Sygn.: CZYT. 37.091

Nowoczesny menadżer ochrony zdrowia : 18 kluczowych kompetencji / [aut. E. Borzechowski i in.]. Warszawa : „Wiedza i Praktyka”, 2016. (Profesjonalne Publikacje dla Kadry Zarządzającej Podmiotami Leczniczymi). Sygn.: CZYT. 614

NOWOTARSKA-ROMANIAK B.: *Marketing usług zdrowotnych*. Wyd. 3 zm., stan prawny na 1 stycznia 2013 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2013. Sygn.: CZYT. 614

Ochrona zdrowia na świecie / pod red. K. Rycia, Z. Skrzypczak ; aut. M. Czech [i in.]. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2011. Sygn.: CZYT. 614

Opieka zdrowotna : zagadnienia ekonomiczne / red. nauk. I. Rudawska, E. Urbańczyk. Warszawa : „Difin”, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 614

OSSOWSKI Z.: *Trening zdrowotny a sarkopenia u kobiet w okresie pomenopauzalnym* / [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFIS, 2019. Sygn.: CZYT. 613

OSTROWSKA D., WARELIS A., SOWA P.: *Ubezpieczenia zdrowotne w Polsce i na świecie*. Warszawa : „CeDeWu”, 2017. Sygn.: CZYT. 36

Partnerstwo publiczno-prywatne w szpitalach / I. Herbst [i in. ; słowo wstępne M. Balicki]. Stan prawny na 1 lipca 2014 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2014. Sygn.: CZYT. 614

Poprawa jakości życia - spektrum terapii / red. nauk. M. Białas ; [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFIS, 2019. Sygn.: CZYT. 615.8

Prawna ochrona zdrowia pacjenta / red. nauk. J. Pacian. Stan prawny na dzień 01.01.2017 r. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2017. Sygn.: CZYT. 614

Prawo o działalności leczniczej w praktyce : przekształcenia zakładów opieki zdrowotnej / red. nauk. D. Brzezińska-Grabarczyk, M. Narolski ; aut. D. Brzezińska-Grabarczyk [i in.]. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. Sygn.: CZYT. 614

Problemy dzieci i młodzieży z nadpobudliwością psychoruchową z deficytem uwagi (ADHD) : XXX Ogólnokrajowy Dzień Rehabilitacji Dziecka, Wrocław 2006 (1975-2006) / red. J. Patkiewicz ; Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem Oddział Wojewódzki we Wrocławiu. Wrocław : Studio Wydawniczo-Typograficzne „Typoscript” : PTWzK OW, 2006. Sygn.: CZYT. 159.9

Profesjonalne zarządzanie kadrami w podmiotach leczniczych / red. nauk. M.D. Głowacka, E. Mojs. Wyd. 2. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. Sygn.: CZYT. 614

Prowadzenie działalności leczniczej : zakłady opieki zdrowotnej, praktyki lekarskie i pielęgniarskie oraz inne podmioty w świetle ustawy o działalności leczniczej / pod red. G. Moroza i Z. Orła. Stan prawny: czerwiec 2012 r. Warszawa : C.H. Beck, 2012. (Finanse dla Praktyków).(Beck Info Biznes). Sygn.: CZYT. 614

PYTŁARZ M.: *Praktyka zawodowa fizjoterapeuty : formalności, obowiązki, wzory dokumentów*. Warszawa : „Wiedza i Praktyka”, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 615.8; W 55865/+CD

RADZIMIŃSKA A.: *Ocena skuteczności ćwiczeń mięśni dna miednicy u kobiet z wysiłkowym nietrzymaniem moczu*. Toruń : Wydaw. Nauk. Uniw. Mikołaja Kopernika, 2019. Sygn.: CZYT. 615.8

Reumatologia wieku rozwojowego : kompendium / red. nauk. E. Smolewska. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 616.7

SHACKLOCK M.: *Neurodynamika kliniczna : nowa metoda leczenia zaburzeń układu ruchu*. Wyd. 1 pol., dodr. / red. E. Saulicz. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 615.8

SOJKA-KRAWIEC K.: *Gimnastyka dla seniora : [podręcznik akademicki]*. Opole : Oficyna Wydaw. Politech. Opolskiej, 2018. Sygn.: CZYT. 613

STANKIEWICZ R.R.: *Krajowe systemy ochrony zdrowia a Unia Europejska : przykład Polski*. Stan prawny na 1 lipca 2016 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. Sygn.: CZYT. 614

Strategia, finanse i koszty szpitala : praca zespołu badawczego UJ / J. Stępniewski [i in.] ; pod red. J. Stępniewskiego. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2008. Sygn.: CZYT. 614

SYGIT M.: *Zdrowie publiczne*. Wyd. 2. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2017. Sygn.: CZYT. 614

System ochrony zdrowia w Polsce / P. Bromber [i in.]. Warszawa : „CeDeWu”, 2015. Sygn.: CZYT. 614

TIXA S., EBENEGGER B.: *Atlas osteopatycznych technik stawowych*. T. 1, *Kończyny*. Wyd. pol. / red. nauk. M. Majchrzycki. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 615.8

TIXA S., EBENEGGER B.: *Atlas osteopatycznych technik stawowych*. T. 2, *Miednica i przejście lędźwiowo-krzyżowe*. Wyd. pol. / red. nauk. M. Majchrzycki. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 615.8

TIXA S., EBENEGGER B.: *Atlas osteopatycznych technik stawowych*. T. 3, *Odcinek szyjny, piersiowy i lędźwiowy kręgosłupa oraz żebra*. Wyd. pol. / red. nauk. M. Majchrzycki. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 615.8

Turystyka zdrowotna : problemy ekonomiczne i społeczne / red. nauk. D. Czekaj ; Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych w Warszawie. Warszawa : WSTiJO, 2018. Sygn.: CZYT. 338.48-6

WŁODARCZYK C.: *Współczesna polityka zdrowotna : wybrane zagadnienia*. Wyd. 2, stan prawny na 1 września 2014 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2014. (Seria Akademicka). Sygn.: CZYT. 614

WOJTCZAK A.: *Zdrowie publiczne : najważniejsze zagadnienia dla studiujących i zainteresowanych nauką o zdrowiu*. Warszawa : „CeDeWu”, 2017. Sygn.: CZYT. 614

Zagrożenia zdrowia dzieci i młodzieży u schyłku XX wieku : XXIV Ogólnokrajowy Dzień Rehabilitacji Dziecka (1975-2000) / red. J. Patkiewicz ; Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem Oddział Wojewódzki we Wrocławiu. Wrocław : PTWzK. OW, 2000. Sygn.: CZYT. 614

ZAJDEL-CAŁKOWSKA J.: *Prawo medyczne*. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 614

Zarządzanie w opiece zdrowotnej : nowe wyzwania / pod red. M. Kautscha. Wyd. 2 rozsz., stan prawny na 1 stycznia 2015 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. Sygn.: CZYT. 614

Zespół wypalenia w przebiegu opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym : XXVI Ogólnokrajowy Dzień Rehabilitacji Dziecka (1975-2002) / red. J. Patkiewicz ; Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem Oddział Wojewódzki we Wrocławiu. Wrocław : PTWzK. OW, 2002. Sygn.: CZYT. 36

ZIELIŃSKI K.W.: *Słownik pochodzenia nazw i określeń medycznych : antyczne i nowożytne dzieje chorób w ich nazwach ukryte / opieką filologiczną w zakresie hellenistyki i indoeuropeistyki objęła H. Zalewska-Jura*. Wyd. 2 (popr. i uzup.). Bielsko-Biała : „Alfa-Medica Press”, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 61

Nauki techniczne, rolnictwo

KMIOŁEK-GIZARA A.: *Podstawy gastronomii i technologii żywności*. Cz. 1, *Podręcznik do nauki zawodu : technik żywienia i usług gastronomicznych, kucharz*. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 2017. Sygn.: CZYT. 64

KMIOŁEK-GIZARA A.: *Podstawy gastronomii i technologii żywności. Cz. 2, Podręcznik do nauki zawodu : operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego, piekarz, cukiernik, wędliniarz, przetwórcza ryb, technik technologii żywności, technik przetwórstwa mleczarskiego.* Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 2017. Sygn.: CZYT. 64

Komercjalizacja produktów żywnościowych / red. nauk. B. Sojkin ; aut. M. Ankiel-Homa [i in.]. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2012. Sygn.: CZYT. 33

MILEWSKA M., PRĄCZKO A., STASIAK A.: *Podstawy gastronomii : od żywności do turystyki kulinarnej.* Wyd. 2 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 64

Organizacja i zarządzanie

ACZEL A.D., SOUNDERPANDIAN J.: *Statystyka w zarządzaniu* / red. nauk. przekł. B. Witkowski. Wyd. 2, dodr. 1 popr. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2018. Sygn.: CZYT. 005; W 55784

APPELO J.: *Zarządzanie 3.0 : kierowanie zespołami z wykorzystaniem metodyk agile.* Gliwice : „Helion”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 005

ARMSTRONG M., TAYLOR S.: *Zarządzanie zasobami ludzkimi.* Wyd. 6 zm. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. (HR). Sygn.: CZYT. 005

BENNEWICZ M.: *Coaching, kreatywność, zabawa : narzędzia rozwoju dla pasjonatów i profesjonalistów.* Gliwice : „Helion – Onepress”, cop. 2014. (Sensus). Sygn.: CZYT. 159.9

BIELECKA A.: *Statystyka dla menedżerów : teoria i praktyka.* Wyd. 2 zm. [Warszawa] : „Nieoczywiste”, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 3

BIEŃ W.: *Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa.* Wyd. 9. Warszawa : „Difin”, 2018. Sygn.: CZYT. 658/659; W 55887

BINIEK Z.: *Wybrane elementy zarządzania projektem informatycznym* / [Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie]. Warszawa : „Vizja Press & IT”, 2010. Sygn.: CZYT. 00

BITKOWSKA A., WEISS E.: *Wybrane koncepcje zarządzania przedsiębiorstwem : teoria i praktyka.* Warszawa : „Vizja Press & IT”, 2015. Sygn.: CZYT. 658/659

BITKOWSKA A.: *Zarządzanie procesowe we współczesnych organizacjach.* Warszawa : „Difin”, 2013. Sygn.: CZYT. 658/659

BOBER P.: *Zarządzanie ryzykiem w działalności touroperatora : ryzyko specyficzne a efektywność gospodarowania.* Warszawa : „CeDeWu”, 2019. Sygn.: CZYT. 338.486

BRIGHAM E.F., HOUSTON J.: *Zarządzanie finansami.* Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2015. Sygn.: CZYT. 658/659

BUDZYŃSKI W.: *Negocjowanie i zawieranie umów handlowych : uwarunkowania, ryzyka, pułapki, zabezpieczenia*. Warszawa : „Poltext”, 2014. (Biblioteka Nowoczesnego Menedżera). Sygn.: CZYT. 005

BUKŁAHA E.: *Outsourcing w opiece zdrowotnej*. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 614

CAMERON K.S., QUINN R.E.: *Kultura organizacyjna - diagnoza i zmiana : model wartości konkurujących*. Wyd. 2, poszerz. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. Sygn.: CZYT. 005

CIEKANOWSKI Z., NOWICKA J., WYRĘBEK H.: *Zarządzanie zasobami ludzkimi w sytuacjach kryzysowych*. Warszawa : „CeDeWu”, 2017. Sygn.: CZYT. 005

Coaching : teoria, praktyka, studia przypadków / pod red. M. Sidor-Rządkowskiej. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2009. (HR). Sygn.: CZYT. 005

CONNORS R.J.: *Warren Buffett o biznesie : zasady guru z Omaha* / wybór i ukł. Richard J. Connors. Warszawa : „MT Biznes”, 2017. (Zarządzanie i Strategia). Sygn.: CZYT. 005

The contemporary threats in management and security services. T. 2 / red. nauk. J. Kuck ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSMiJO, 2014. Sygn.: CZYT. 32; W 56103/T.2

CZAKON W.: *Sieci w zarządzaniu strategicznym*. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. Sygn.: CZYT. 005

CZERWONKA L.: *Zarządzanie finansami : wprowadzenie, przykłady i zadania*. Warszawa : C.H. Beck, 2018. (Finanse). Sygn.: CZYT. 658/659

DANIECKI W.: *Dobór, adaptacja, motywowanie i rozwój pracowników : psychologiczno-organizacyjne doradztwo dla firm*. Warszawa : „Difin”, 2014. Sygn.: CZYT. 005

DAWSON R.: *Sekrety negocjacji dla biznesmenów*. Wyd. w nowej szacie graficznej. Warszawa : „MT Biznes” : „Wamex”, 2018. Sygn.: CZYT. 005

Dobór personelu : koncepcje, narzędzia, konteksty / pod red. T. Witkowskiego. Wyd. 2 popr. i rozsz. Taszów : „Moderator”, 2007. (Biblioteka Moderadora). Sygn.: CZYT. 005

DOBSKA M., DOBSKI P.: *Zarządzanie jakością w podmiotach leczniczych*. Stan prawny na 1 stycznia 2012 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. Sygn.: CZYT. 614

Doradztwo organizacyjne : ujęcie systemowe / red. nauk. M. Kostera. Warszawa : „Poltext”, cop. 2013. Sygn.: CZYT. 005

DRUCKER P.F.: *Menedżer skuteczny : efektywności można się nauczyć*. Wyd. w nowej szacie graf. Warszawa : „MT Biznes”, 2017. (Światowe Bestsellery Biznesowe). Sygn.: CZYT. 005

DRUCKER P.F.: *Praktyka zarządzania : najstynniejsza książka o zarządzaniu*. Wyd. w nowej szacie graf. Warszawa : „MT Biznes”, 2017. (Światowe Bestsellery Biznesowe). Sygn.: CZYT. 005

FAZLAGIĆ A.: *Innowacyjne zarządzanie wiedzą*. Warszawa : „Difin”, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 005

FILIPOWICZ G.: *Zarządzanie kompetencjami : perspektywa firmowa i osobista*. Wyd. 2 poszerz. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. (HR). Sygn.: CZYT. 005

GOŁEMBSKA E., BENTYN Z., GOŁEMBSKI M.: *Logistyka usług : aktualne trendy rozwoju, najnowsze wyniki badań, sprawdzone metody zarządzania*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2017. Sygn.: CZYT. 005

HAMROL A.: *Strategie i praktyki sprawnego działania : lean, six sigma i inne*. Wyd. 2. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2018. Sygn.: CZYT. 005

Harvard Business Review : podręcznik menedżera : 17 najważniejszych umiejętności lidera / [red. meryt. T. Żórawski]. Wyd. 1, dodr. Poznań : Dom Wydaw. REBIS, 2019. Sygn.: CZYT. 005

Innowacje i procesy transferu technologii w strategicznym zarządzaniu organizacjami / red. nauk. J. Wiśniewska, K. Janasz. Warszawa : „Difin”, 2015. Sygn.: CZYT. 658/659

JARUGA A.A., KABALSKI P., SZYCHTA A.: *Rachunkowość zarządcza* / red. nauk. A. Szychta. Wyd. 2 rozsz. i zaktual. Warszawa : Wolters Kluwer, 2014. Sygn.: CZYT. 336; W 55999

JASHAPARA A.: *Zarządzanie wiedzą*. Wyd. 2 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2014. Sygn.: CZYT. 005

KACZMAREK T.T.: *Finanse przedsiębiorstw : teoria i praktyka*. Warszawa : Wolters Kluwer, 2014. Sygn.: CZYT. 658/659

KELLER K.L.: *Strategiczne zarządzanie marką : kapitał marki - budowanie, mierzenie i zarządzanie* / wstęp do wyd. pol. J. Kall. Wyd. pol. / [uzup. i aktual. J. Kułaczkowski]. [Warszawa] : „Nieoczywiste”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 339.138

KŁOS M.: *Outsourcing w polskich przedsiębiorstwach*. Wyd. 2. Warszawa : „CeDeWu”, 2017. Sygn.: CZYT. 005; W 55731

KNOSALA R., WASILEWSKA B, BORATYŃSKA-SALA A.: *Poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, cop. 2018. (NPI Nauka i Praktyka Innowacji). Sygn.: CZYT. 005

Kompendium wiedzy o logistyce / pod red. E. Gołembskiej ; aut. E. Gołembska, M. Sławińska, M. Szymczak. Wyd. 4 zm., dodr. 1. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2013. (Kompendium Wiedzy o...). Sygn.: CZYT. 005

Konflikt, negocjacje, kultura, komunikacja : psychospołeczne uwarunkowania i aplikacje / red. nauk. A. Stefańska, A. Knocińska, E. Kwiatkowska. Toruń : Adam Marszałek ; Lublin : Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, cop. 2014. (Komunikacja Społeczna w Edukacji). Sygn.: CZYT. 005

Konkurencyjność podmiotów gospodarczych i jej determinanty / pod red. nauk. A. Limańskiego i R. Milic-Czerniak ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZiJO, 2013. Sygn.: CZYT. 339; W 56099

Konkurencyjność podmiotów gospodarczych w warunkach niepewności / pod red. nauk. A. Limańskiego i R. Milic-Czerniak ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZiJO, 2011. Sygn.: CZYT. 339; W 56097

Kontrola, audyt, rachunkowość i finanse : praktyczne rozwiązania / red. nauk. T. Garbusewicz, K. Marchewka-Bartkowiak, M. Wiśniewski. Warszawa : „CeDeWu”, 2015. Sygn.: CZYT. 658/659

KOPERTYŃSKA M.W.: *Motywowanie pracowników : teoria i praktyka*. Wyd. 2 uzup. Warszawa : „Placet”, 2009. (Zarządzanie Zasobami Ludzkimi). Sygn.: CZYT. 331

KOPIJER P.: *Zarządzanie szkoleniami : jak skutecznie realizować politykę szkoleniową w firmie*. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. (HR). Sygn.: CZYT. 005

KOTOWSKA B., UZIEBŁO A., WYSZKOWSKA-KANIEWSKA O.: *Analiza finansowa w przedsiębiorstwie : przykłady, zadania i rozwiązania*. Wyd. 4, dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 658/659

KOZŁOWSKI W.R.: *Motywowanie pracowników w organizacji*. Wyd. 1, dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2019. Sygn.: CZYT. 331

KOZŁOWSKI W.R.: *Zarządzanie motywacją pracowników*. Wyd. 2, dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2019. Sygn.: CZYT. 331

KOWALSKA-NAPORA E.: *Inżynieria systemów i analiza systemowa w zarządzaniu*. Kęty : Marek Derewiecki, 2015. Sygn.: CZYT. 005

LEWICKI R.J., BARRY B., SAUNDERS D.M.: *Zasady negocjacji*. Wyd. 4 uaktual. Poznań : Dom Wydaw. REBIS, 2018. Sygn.: CZYT. 005

LIMAŃSKI A., DRABIK I.: *Zarządzanie bezpieczeństwem ekonomicznym w warunkach niepewności*. Katowice : WSMiJO, 2013. (Monografia Naukowa / Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach). Sygn.: CZYT. 33; W 56085

LUNDEN B., ROSELL L.: *Techniki negocjacji : jak odnieść sukces w negocjacjach*. Wyd. 5. Gdańsk : „BL Info Polska”, 2014. Sygn.: CZYT. 005

ŁOBOS K., PUCIATO D.: *Dekalog współczesnego zarządzania : najnowsze nurty, koncepcje, metody*. Warszawa : „Difin”, 2013. Sygn.: CZYT. 005

Metody organizacji i zarządzania : kształtowanie relacji organizacyjnych / red. nauk. W. Błaszczuk ; aut. W. Błaszczuk [i in.]. Wyd. 1, dodr. 3. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2013. Sygn.: CZYT. 658/659; W 55776

Metody zarządzania kulturą organizacyjną / red. nauk. Ł. Sułkowski, C. Sikorski. Warszawa : „Difin”, 2014. (Metody i Techniki Zarządzania). Sygn.: CZYT. 005

MOELLER R.: *Nowoczesny audyt wewnętrzny*. [Warszawa] : Wydaw. „Nieoczywiste”, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 005

MOTYLSKA-KUŻMA A.: *Zarządzanie finansami w organizacji z wykorzystaniem alternatywnych źródeł finansowania : rynek, ryzyko, procedury*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 658/659

MROWICKA J., MAŁECKI-TEPICHT Ł., JABŁOŃSKA M.: *Zarządzanie podmiotem leczniczym akredytowanym* / red. nauk. J. Mrowicka. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2017. Sygn.: CZYT. 614

MUĆKO P., SOKÓŁ A.: *Jak założyć i prowadzić własną firmę : praktyczny poradnik z przykładami*. Wyd. 9 popr., stan prawny na dzień 1 stycznia 2014 r. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 658/659

NARUĆ W.: *Planowanie finansowe efektywnym narzędziem zarządzania : teoria i praktyka*. Wrocław : „Marina”, 2013. Sygn.: CZYT. 658/659

Nauka o organizacji : ujęcie dynamiczne / red. nauk. A. Adamik. [Łódź] : „Nieoczywiste”, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 658/659

Negocjacje : analiza i wspomaganie decyzji / red. nauk. E. Roszkowska, Tomasz Wachowicz. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. Sygn.: CZYT. 005

NOWAK E.: *Rachunkowość zarządcza w przedsiębiorstwie*. Wyd. 2, dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2019. Sygn.: CZYT. 658/659

Nowe media w reklamie i public relations / pod red. nauk. A. Limańskiego i I. Drabika ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSiM i O, 2014. Sygn.: CZYT. 658/659; W 56091

Nowoczesny menadżer ochrony zdrowia : 18 kluczowych kompetencji / [aut. E. Borzechowski i in.]. Warszawa : „Wiedza i Praktyka”, 2016. (Profesjonalne Publikacje dla Kadry Zarządzającej Podmiotami Leczniczymi). Sygn.: CZYT. 614

OCHOA SIGUENCIA L., SADOWSKA E.: *Zarządzanie wirtualną przestrzenią edukacyjną : podręcznik dla trenerów*. Częstochowa ; Warszawa : Fund. Inst. Badań i Innowacji w Edukacji, 2019. Sygn.: CZYT. 37

Outsourcing w praktyce / red. nauk. D. Ciesielska, M.J. Radło. Wyd. w nowej szacie graf. Warszawa : „Poltext”, 2014. Sygn.: CZYT. 005

PALISZKIEWICZ J.: *Zaufanie w zarządzaniu*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2013. Sygn.: CZYT. 005

PAWLIKOWSKA-OLSZTA M.: *Skuteczny menedżer : czego nie uczą w szkole o zarządzaniu ludźmi*. Warszawa : „Edgard - Samo Sedno”, 2015. (Biznes Samo Sedno). Sygn.: CZYT. 005

Podejście innowacyjne w zarządzaniu przedsiębiorstwem / red. nauk. R. Nowacki, M.W. Staniewski. Warszawa : „Difin”, cop. 2010. Sygn.: CZYT. 005

Podstawy rachunkowości : od teorii do praktyki / P. Szczypa (red.). Wyd. 3 zm. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 658/659

POMYKALSKI A.: *Zarządzanie i planowanie marketingowe*. Wyd. 1, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. Sygn.: CZYT. 339.138; W 55787

PREŚ J.: *Zarządzanie ryzykiem pogodowym*. Warszawa : „CeDeWu”, 2007. Sygn.: CZYT. 005

Profesjonalne zarządzanie kadrami w podmiotach leczniczych / red. nauk. M.D. Głowacka, E. Mojs. Wyd. 2. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. Sygn.: CZYT. 614

PROVOST F., FAWCETT T.: *Analiza danych w biznesie : sztuka podejmowania skutecznych decyzji*. Gliwice : „Helion – Onepress”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 005

RICHARDS G.: *Zarządzanie logistyką magazynową*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2016. Sygn.: CZYT. 658/659

ROGERS J.: *Coaching*. Wyd. 2 w jęz. pol. Sopot : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2017. Sygn.: CZYT. 005

RUTKOWSKI A.: *Zarządzanie finansami*. Wyd. 4 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2016. Sygn.: CZYT. 658/659

RYBAK M.: *Etyka menedżera : społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa*. Wyd. 1, dodr. 5. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, [dr. 2018]. Sygn.: CZYT. 658/659; W 55767

SAMUELSON W.F., MARKS S.G.: *Ekonomia menedżerska* / red. nauk. przekł. R. Rapacki. Wyd. 2 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2009. Sygn.: CZYT. 33

SCOULAR A.: *Coaching biznesowy*. Sopot : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2014. (Przewodnik Financial Times). Sygn.: CZYT. 005

SIDOR-RZĄDKOWSKA M.: *Kształtowanie nowoczesnych systemów ocen pracowników*. Wyd. 5. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. (HR). Sygn.: CZYT. 331

SIDOR-RZĄDKOWSKA M.: *Profesjonalny coaching : zasady i dylematy etyczne w pracy coacha*. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. (HR). Sygn.: CZYT. 005

SKAWIŃSKA E., ZALEWSKI R.I.: *Klasy biznesowe w rozwoju konkurencyjności i innowacyjności regionów : świat, Europa, Polska*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2009. Sygn.: CZYT. 33

SKOCZYLAS-TWOREK A.: *Audyt we współczesnej gospodarce rynkowej*. Łódź : Wydaw. Uniw. Łódzkiego, 2014. Sygn.: CZYT. 005

Society, integration, education : proceedings of the International Scientific Conference, May 24th-25th, 2019. Vol. 6, Economics, innovative business and public administration finance, accounting and tax administration / [ed. V. Lubkina, A. Zvaigzne, I. Kotane] ; Rezekne Academy of Technologies. Faculty of Education, Language and Design. Rezekne : Rezekne Academy of Technologies, 2019. (Society, Integration, Education. Proceedings of the International Scientific Conference, vol. 6). Sygn.: W 56123

STAŃCZYK I.: *Doradztwo personalne i zawodowe*. Warszawa : „Difin”, 2013. Sygn.: CZYT. 331

STARR J.: *Podręcznik coachingu : sprawdzone techniki treningu personalnego*. Wyd. 2 zm. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. (HR). Sygn.: CZYT. 005

STĘPLEWSKI B.: *Podstawy logistyki bezpieczeństwa*. Warszawa : „Difin”, 2016. (Zarządzanie Bezpieczeństwem). Sygn.: CZYT. 35

STĘPLEWSKI B.: *Wprowadzenie do inżynierii logistyki bezpieczeństwa*. Warszawa : „Difin”, 2019. (Bezpieczeństwo). Sygn.: CZYT. 32

STEPOWSKI R.: *Personal branding : praktyczny poziom marki osobistej*. Rawa Mazowiecka : „Roster”, 2017. Sygn.: CZYT. 339.138

SZATKOWSKI K.: *Zarządzanie innowacjami i transferem technologii*. Warszawa ; Wydaw. Nauk. PWN, 2016. Sygn.: CZYT. 005

SZCZYPA P.: *Rachunkowość zarządcza : klucz do sukcesu*. Wyd. 5 popr. i uaktual., dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2017. Sygn.: CZYT. 336

Sztuka skutecznego prowadzenia mediacji i negocjacji : zagadnienia psychologiczne i komunikacyjne / pod red. A. Binsztoka. Wrocław : „Marina”, 2013. Sygn.: CZYT. 005

SZUKALSKI S.M., WODNICKA M.: *Outsourcing : metodyka przygotowywania procesów i ocena efektywności*. Warszawa : „Difin”, 2016. Sygn.: CZYT. 005

SZYMCZAK W.F.: *Etykieta w biznesie i administracji publicznej z elementami protokołu dyplomatycznego*. Warszawa : „Difin”, 2018. Sygn.: CZYT. 3

TIDD J., BESSANT J.: *Zarządzanie innowacjami : integracja zmian technologicznych, rynkowych i organizacyjnych*. Wyd. 2. Warszawa ; Wolters Kluwer, 2013. Sygn.: CZYT. 005; W 55757

TRACY B.: *Negocjowanie*. Warszawa : „MT Biznes”, 2017. (Biblioteka Sukcesu Briana Tracy). Sygn.: CZYT. 005

TRACY B.: *Zjedz tę żabę : [21 metod podnoszenia wydajności w pracy i zwalczania skłonności do zwlekania]*. Wyd. 3 rozsz. i uzup. Warszawa : „MT Biznes” ; Göteborg : „Wamex”, 2017. Sygn.: CZYT. 331

TYRAŁA P., LIMAŃSKI A., DRABIK I.: *Zarządzanie bezpieczeństwem w warunkach procesów globalizacyjnych* / Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2013. Sygn.: CZYT. 32; W 56089

TRAJER J., PASZEK A., IWAN S.: *Zarządzanie wiedzą*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2012. (ZIP Zarządzanie i Inżynieria Produkcji). Sygn.: CZYT. 005

UBERTOWSKI A.: *Psychologia biznesu*. Wyd. 2. Gdańsk : „Oficynka”, 2015. Sygn.: CZYT. 005

WINIARSKA K.: *Audyt wewnętrzny : teoria i zastosowanie*. Wyd. 1 zaktual. na 1 stycznia 2019 r. Warszawa : „Difin”, 2019. (Vademecum Rachunkowości). Sygn.: CZYT. 005

WOCLAW W.S.: *Etykieta w biznesie, czyli Jak ułatwić sobie życie w pracy* / [il. J. Sokołowska]. Olszanica : BOSZ, 2018. Sygn.: CZYT. 005

Współczesne problemy zarządzania bezpieczeństwem w aspekcie zagrożeń w Polsce, na Słowacji i Ukrainie / pod red. nauk. A. Limańskiego i I. Drabika ; Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków w Katowicach. Katowice : WSZMiJO, 2012. Sygn.: CZYT. 32; W 56112

Współczesne problemy zarządzania, obronności i bezpieczeństwa. T. 1 / red. nauk. A. Wysokińska-Senkus, D. Kurek ; [zesp. aut. S. Cichoń i in.] ; Akademia Sztuki Wojennej. Warszawa : Wydaw. ASW, 2018. Sygn.: CZYT. 35

Współczesne problemy zarządzania, obronności i bezpieczeństwa. T. 2 / red. nauk. T. Zieliński, I. Horzela ; [zesp. aut. J. Antczak i in.] ; Akademia Sztuki Wojennej. Warszawa : Wydaw. ASW, 2018. Sygn.: CZYT. 35

Wywiad biznesowy : praktyczne wprowadzenie / pod red. A. Bielskiej i P. Smółki ; [aut. A. Bielska i in.]. [Warszawa] : „Nieoczywiste”, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 658/659

Zarządzanie przedsiębiorstwem / red. nauk. J. Engelhardt. Wyd. 1, dodr. Warszawa : „CeDeWu”, 2018. Sygn.: CZYT. 658/659

Zarządzanie : teoria i praktyka / red. nauk. A.K. Koźmiński, W. Piotrowski ; aut. A. Chrostowski [i in.]. Wyd. 5 zm., dodr. 11. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2013. Sygn.: CZYT. 005; W 55790

Zarządzanie : wybrane zagadnienia / P. Dziekański, A. Limański, I. Drabik (red. nauk). Katowice : Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych, 2014. Sygn.: CZYT. 005; W 56079

Zarządzanie w opiece zdrowotnej : nowe wyzwania / pod red. M. Kautscha. Wyd. 2 rozsz., stan prawny na 1 stycznia 2015 r. Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. Sygn.: CZYT. 614

Zarządzanie w Polsce : dydaktyczne studia przypadków / red. D. Latusek-Jurczak. Warszawa : „Poltext”, 2017. Sygn.: CZYT. 005

Zarządzanie w XXI wieku : menedżer innowacyjnej organizacji. Cz. 1 / red. nauk. E Gołębiowska. Łódź : Wydaw. Społecznej Akad. Nauk, 2013. (Przedsiębiorczość i Zarządzanie / Społeczna Akademia Nauk, t. 14, z. 12). Sygn.: CZYT. 005

Zarządzanie w XXI wieku : menedżer innowacyjnej organizacji. Cz. 2 / red. nauk. E Gołębiowska. Łódź : Wydaw. Społecznej Akad. Nauk, 2013. (Przedsiębiorczość i Zarządzanie / Społeczna Akademia Nauk, t. 14, z. 12). Sygn.: CZYT. 005

Zarządzanie wiedzą / red. nauk. D. Jemielniak, A.K. Koźmiński ; [aut. A. Chrostowski i in.]. Wyd. 2. Warszawa : Wolters Kluwer, 2012. Sygn.: CZYT. 005

Sport

Aktywność fizyczna z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych / red. nauk. J. Berbecka, K. Lipecki ; aut. J. Berbecka [i in.]. Warszawa : „Difin”, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 796

ALLEN R., ARKUSH M.: *Za trzy : moja podróż przez życie i grę, którą kocham.* Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56168

Bezpieczeństwo i ratownictwo wodne, lądowe i powietrzne / red. nauk. I. Michniewicz. Kalisz : Wydaw. PWSZ, 2017. (Monografie / Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu ; 8). Sygn.: CZYT. 797.1/.2

BILIŃSKI M., JAŚ-NOWOPOLSKA M., ZINKIEWICZ O.: *Arbitraż sportowy.* Stan prawny na 15.1.2019 r. Warszawa : C.H Beck, 2019. (Monografie Prawnicze). Sygn.: CZYT. 796.06

BUCK I.: *Gimnastyka izometryczna dla zdrowia i urody* / il. R. Angerer ; posł. O. Schwinger. Wyd. 4, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2016. Sygn.: CZYT. 796.41

CIEŚLIŃSKI I., CHALIBURDA I.: *Teoretyczne i metodyczne aspekty wykorzystania staropolskich zabaw i gier w procesie edukacji fizycznej* / Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. Filia, 2018. (Monografie i Opracowania / AWF w Warszawie Filia w Białej Podlaskiej ; nr 32). Sygn.: CZYT. 796.1/.2

CYCH P.: *Wybrane elementy stylu życia młodych sportowców z Dolnego Śląska.* Wrocław : Wydaw. AWF, 2019. (Studia i Monografie Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, nr 134). Sygn.: CZYT. 796:316

CZAJEWSKI J.: *Meteorologia dla żeglarzy.* Wyd. 6. Warszawa : Oficyna Wydaw. „Alma-Press”, cop. 2017. (Książki dla Żeglarzy ; 246). Sygn.: CZYT. 5

DANIELEWICZ J.: *Rzut oszczepem* / Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. Filia, 2019. (Monografie i Opracowania / AWF w Warszawie Filia w Białej Podlaskiej). Sygn.: CZYT. 796.42/.43

DARMAS M.: *Na dystans : rozważania socjologiczne o boksie*. Warszawa : Wydaw. Uniw. Warszawskiego, 2019. Sygn.: CZYT. 796.8

DELAVIER F.: *Atlas treningu siłowego* / red. nauk. tł. R. Jasiński. Wyd. 2, dodr. 4. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2018. Sygn.: CZYT. 796.8; W 55825-55826

DELAVIER F., GUNDILL M.: *Metoda Delaviera : atlas treningu siłowego dla kobiet*. Wyd. 1 pol. / red. nauk. R. Jasiński, T. Stefaniak. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 796.8; W 55963-55964

Dietetyka sportowa / red. nauk. B. Frączek, J. Krzywański, H. Krysztofiak ; [aut. Z. Bartuzi i in.]. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 796:61

Elektromiografia w sporcie : wybrane zastosowania praktyczne / red. Z. Borysiuk. Opole : Politechnika Opolska. Wydz. Wychowania Fizycznego i Fizjoterapii : Studio „Impreso”, 2015. Sygn.: CZYT. 796:61

Fizjologia wysiłku i treningu fizycznego / red. nauk. J. Górski ; aut. Z. Adach [i in.]. Wyd. 2 rozsz. i uzupeł., dodr. 1. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 796.012; W 55968-55969

GIERCZUK D.: *Somatyczne i sprawnościowe uwarunkowania wyniku sportowego wysoko kwalifikowanych zapaśniczek i zapaśników* / Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. Filia, 2019. (Monografie i Opracowania / AWF w Warszawie Filia w Białej Podlaskiej ; nr 33). Sygn.: CZYT. 796.8

HESSE U.: *Borussia Dortmund : siła żółtej ściany*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56157

Historia chodu sportowego w Polsce w latach 1945-1970 / K. Kisiel [i in.]. Kalisz : Jarosław Kisiel, 2019. (Świat Chodu Sportowego ; t. 4). Sygn.: CZYT. 796.42/.43

ISKRA J.: *Lekkoatletyczne formy współzawodnictwa w marszach, biegach, skokach i rzutach od prehistorii do 2017 roku*. Opole : Oficyna Wydaw. PO, 2018. (Studia i Monografie / Politechnika Opolska, z. 489). Sygn.: CZYT. 796.42/.43

JEDEL J., FAL A.: *Ekonomiczne i prawne aspekty funkcjonowania sportu* / [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFis, 2018. Sygn.: CZYT. 796.06

KAŹMIERCZAK A.: *Zarys pedagogiki sportu : podręcznik dla studentów nauk o wychowaniu*. Łódź : Wydaw. Uniw. Łódzkiego, 2019. Sygn.: CZYT. 796:37; W 56151

KLISIŃSKI J.: *Rynek dóbr i usług sportowych* / Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej. Bielsko-Biała : Wydaw. Nauk. ATH, 2011. Sygn.: CZYT. 796.06

KOPER M., KOZIEŁŁO-DOHERY D., NADOLSKA A.: *W poszukiwaniu teoretycznych podstaw adaptowanej aktywności fizycznej*. Poznań : AWF, 2017. (Monografie / Akade-

nia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, nr 445).(Studia z Dostosowanej Aktywności Ruchowej ; t. 4). Sygn.: CZYT. 796

KOZAKIEWICZ M.: *Slow jogging : japońska droga do vitalności*. Bielsko-Biała : „Pascal”, 2019. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

KROPIELNICKI K., GRADZIK M.: *Sponsoring sportowy w Polsce : raport branżowy* / [współpr. P. Matecki]. Poznań : „SportWin”, cop. 2011. Sygn.: CZYT. 796.06

KUBKOWSKI P.: *Sprężysci : kulturowa historia warszawskich cyklistów na przełomie XIX i XX wieku*. Warszawa : Narodowe Centrum Kultury, 2018. (Kurs na Kulturę). Sygn.: CZYT. 796.6/.7

KUKUCZKA J.: *Mój pionowy świat*. Wyd. 2 albumowe. Katowice : Fund. Wielki Człowiek, 2014. Sygn.: CZYT. 796.5

KUPER S., SZYMAŃSKI S.: *Futbonomia*. Wyd. uaktual. Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56162

LEKSIŃSKI M.: *Projekt: wyprawa : #travelmarketing*. Gliwice : „Helion – Bezdroża”, cop. 2019. Sygn.: W 56167

LEŚNIEWSKA A.: *Trener personalny na rynku usług fitness*. Wrocław : Wydaw. AWF, 2019. (Studia i Monografie Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, nr 133). Sygn.: CZYT. 796.41

Marketing i sponsoring w biznesie sportowym / pod red. P. Godlewskiego i P. Mateckiego. Poznań : „SportWin”, 2018. Sygn.: CZYT. 796.06; W 55896-55898

Marketing sportowy : nowoczesne aspekty zarządzania sportem / pod red. P. Godlewskiego i P. Mateckiego. Poznań : „SportWin”, 2019. Sygn.: CZYT. 796.06; W 55892-55894

MECNER K.: *Lekkoatletyczne mistrzostwa świata 1983-2017*. Katowice : Krzysztof Mecner Oficyna Wydawniczo-Usługowa „Mecner Media”, 2019. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

MICHNIEWICZ I.: *Leksykon ratownictwa wodnego* / Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu. Stan prawny na dzień 1 paźdz. 2016. Kalisz : Wydaw. Uczelniane PWSZ, 2016. Sygn.: CZYT. 797.1/.2

MOŚCICKI P.: *Lekcje futbolu*. Gdańsk : „W Podwórku”, 2019. Sygn.: MCZYT 55854

Motywacja w sporcie, edukacji i życiu : olimpiada wiedzy i wartości w sporcie / red. Z. Borysiuk, J. Kostorz. Opole : Studio „Impresio” [i in.], 2018. Sygn.: CZYT. 796:159.9; W 55805,55817-55818

Muscle and exercise physiology / ed. by J.A. Zoladz ; [contrib. Robert J. Bache i in.]. London : Academic Press an imprint of Elsevier, cop. 2019. Sygn.: W 56106

NOWAK P.F.: *Postawy nauczycieli wychowania fizycznego wobec edukacji zdrowotnej*. Warszawa : „Difin”, 2019. Sygn.: CZYT. 37.091

ORDYŁOWSKI M., DSZYMAŃSKI L.: *Nadzór komunistycznej partii i służb specjalnych w Polsce Ludowej nad ruchem sportowym, PKOl i ekipami olimpijskimi*. Wrocław : Dolnośląska Szkoła Wyższa, 2018. Sygn.: CZYT. 796(091); W 55835

OSSOWSKI Z.: *Trening zdrowotny a sarkopenia u kobiet w okresie pomenopauzalnym* / [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFIS, 2019. Sygn.: CZYT. 613

RABIJ B.: *Podcięte skrzydła kanarka : blaski i cienie brazylijskiego futbolu*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56166

ROCZNIOK R.: *Identyfikacja czynników determinujących mistrzostwo w hokeju na lodzie* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2019. Sygn.: CZYT. 796.9; W 55797-55798

SAGAN P.: *Mój świat*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56164

SAJNA R.: *Media, polityka i sport : od idei olimpijskiej i fair play do idei ekologicznych i sportowej rewolucji cyfrowej*. Bydgoszcz : Wydaw. Uniw. Kazimierza Wielkiego, 2019. Sygn.: CZYT. 796.032

SOJKA-KRAWIEC K.: *Gimnastyka dla seniora : [podręcznik akademicki]*. Opole : Oficyna Wydaw. Politech. Opolskiej, 2018. Sygn.: CZYT. 613

Sport paraolimpijski : nieograniczone możliwości / [koncepcja, oprac. i wybór zdj. M. Zduńczyk ; teksty A. Andrus i in.]. Warszawa : Polski Kom. Paraolimpijski, [2019]. Sygn.: CZYT. 796.032; W 56071

SZARK-ECKARDT M.: *Wybrane predyspozycje studentów wychowania fizycznego przygotowujących się do zawodu nauczyciela*. Toruń : Adam Marszałek, 2019. Sygn.: CZYT. 378

TOTTI F., CONDO P.: *Kapitan : autobiografia*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56169

ULLJASZ B.: *Wykonywanie i organizowanie sportu w Polsce : studium administracyjno-prawne*. Toruń : Adam Marszałek, 2019. Sygn.: CZYT. 796.06

WILSON J., MURRAY S.: *Anatomia Liverpoolu : historia w dziesięciu meczach..* Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56156

WOLSKA B.: *Sprawność fizyczna a poziom sportowy zawodniczek judo na wybranych etapach wieloletniego szkolenia* / [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFIS, 2018. Sygn.: CZYT. 796.8

Współczesne problemy wychowania fizycznego. Cz. 3 / pod red. K. Skalika i J. Polechońskiego ; Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2019. Sygn.: CZYT. 796.01; W 56003/Cz.3-56004/Cz.3

ZAWADZKI W.: *Mistrzostwa Polski Kobiet w szachach 1992-2018*. Wrocław : Komisja Historyczna PZSzach, 2018. Sygn.: CZYT. 793/794

ZAWARTKA M.: *Agresywne zachowania widzów sportowej* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2019. Sygn.: CZYT. 796; W 56006-56007

ZAWARTKA M.: *Walidacja metod analizy dynamiki zmienności wybranych wskaźników organizacji piłkarskich widowisk sportowych w latach 2013-2017* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2019. Sygn.: CZYT. 796.332; W 55794-55795

Sztuka, architektura, urbanistyka

ZECHLEWSKA Z.: *Historia tańca* / [red. D. Konior]. Warszawa : „SBM”, cop. 2018. Sygn.: CZYT. 793/794

Językoznawstwo, nauka o literaturze

Język rosyjski w sferze biznesu / L. Kłobukowa [i in. ; red. A. Kędziorek, B. Wewiór]. Wyd. 1, dodr. 7. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. Sygn.: CZYT. 33

MOŚCICKI P.: *Lekcje futbolu*. Gdańsk : „w Podwórku”, 2019. Sygn.: MCZYT 55854

ROMANIUK A.: *Z miłości? to współczuje : opowieści z Omanu*. Poznań : Wydaw. Poznańskie, cop. 2019. (Seria Reporterska Wydawnictwa Poznańskiego). Sygn.: CZYT. 316; W 55991

ZIELIŃSKI K.W.: *Słownik pochodzenia nazw i określeń medycznych : antyczne i nowożytnie dzieje chorób w ich nazwach ukryte* / opieką filologiczną w zakresie hellenistyki i indoeuropeistyki objęła H. Zalewska-Jura. Wyd. 2 (popr. i uzupeł.). Bielsko-Biała : „Alfa-Medica Press”, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 61

Geografia, opisy krajów, podróże

Kanon krajoznawczy województwa mazowieckiego / pod red. S. Bijaka i N. Wojtyry ; [aut. tekstów P. Ajdacki i in.]. Warszawa : Mazowieckie Forum Oddziałów PTTK : Samorząd Województwa Mazowieckiego, 2018. Sygn.: CZYT. 91

MACIĄG R.: *Podręcznik przygody rowerowej / oraz przyjaciele*. Wyd. 2 rozsz. Gliwice : „Helion – Bezdroża”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 338.48-52

Polska bez barier : 500 tras turystycznych dla osób niepełnosprawnych : przewodnik / S. Francuz [i in.]. Wrocław : „Interior” Multimedia i Wydaw. : na zlec. Stow. Inicjatyw Obywatelskich „Progres”, 2016. Sygn.: CZYT. 91

Studia i materiały z dziejów krajoznawstwa polskiego : krajoznawcy - współtwórcy Niepodległej / [wybór mat. oraz układ t. T. Kłosiewicz-Prokop, E. Wieczorek] ; Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Zarząd Główny. Komisja Historii i Tradycji. Kraków : Oficyna Wydaw. „Wierchy” Centralnego Ośrodka Turystyki Górskiej PTTK ; Warszawa : na zlec. Zarządu Głównego PTTK, cop. 2018. (Studia i Materiały z Dziejów Krajoznawstwa Polskiego ; t. 11). Sygn.: CZYT. 338.48-52

Historia, biografie

ALLEN R., ARKUSH M.: *Za trzy : moja podróż przez życie i grę, którą kocham*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56168

CLARK G.: *Pożegnanie z jałmużną : krótka historia gospodarcza świata*. Poznań : Zysk i S-ka, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 33

CZECHLEWSKA Z.: *Historia tańca* / [red. D. Konior]. Warszawa : „SBM”, cop. 2018. Sygn.: CZYT. 793/794

HESSE U.: *Borussia Dortmund : siła żółtej ściany*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56157

Historia chodu sportowego w Polsce w latach 1945-1970 / K. Kisiel [i in.]. Kalisz : Jarosław Kisiel, 2019. (Świat Chodu Sportowego ; t. 4). Sygn.: CZYT. 796.42/.43

HÜBNER W.: *Szlak Jedwabny i Chiny : historia i dzień dzisiejszy*. Warszawa : Akademia Finansów i Biznesu Vistula, 2018. (Monografie). Sygn.: CZYT. 33

ISKRA J.: *Lekkoatletyczne formy współzawodnictwa w marszach, biegach, skokach i rzutach od prehistorii do 2017 roku*. Opole : Oficyna Wydaw. PO, 2018. (Studia i Monografie / Politechnika Opolska, z. 489). Sygn.: CZYT. 796.42/.43

KUBKOWSKI P.: *Spreżyści : kulturowa historia warszawskich cyklistów na przełomie XIX i XX wieku*. Warszawa : Narodowe Centrum Kultury, 2018. (Kurs na Kulturę). Sygn.: CZYT. 796.6/.7

LANDES D.S.: *Bogactwo i nędza narodów : dlaczego jedni są tak bogaci, a inni tak ubodzy*. Wyd. 5. Warszawa : Warszawskie Wydaw. Literackie „Muza”, 2018. Sygn.: CZYT. 33

MECNER K.: *Lekkoatletyczne mistrzostwa świata 1983-2017*. Katowice : Krzysztof Mecner Oficyna Wydawniczo-Usługowa „Mecner Media”, 2019. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

MORRIS I.: *Dlaczego Zachód rządzi - na razie : co schematy historyczne mówią o przyszłości*. Poznań : Zysk i S-ka, 2015. Sygn.: CZYT. 93/94

ORDYŁOWSKI M., DSZYMAŃSKI L.: *Nadzór komunistycznej partii i służb specjalnych w Polsce Ludowej nad ruchem sportowym, PKOl i ekipami olimpijskimi*. Wrocław : Dolnośląska Szkoła Wyższa, 2018. Sygn.: CZYT. 796(091); W 55835

RABIJ B.: *Podcięte skrzydła kanarka : blaski i cienie brazylijskiego futbolu*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56166

SAGAN P.: *Mój świat*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56164

TOTTI F., CONDO P.: *Kapitan : autobiografia*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56169

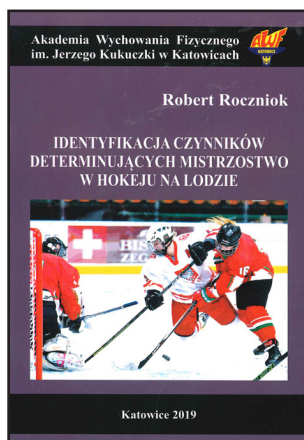
W poszukiwaniu prawdy : rozważania o prawie, historii i sprawiedliwości / red. K. Banasik [i in.]. Kraków : Oficyna Wydaw. AFM : na zlec. Krakowskiej Akad. im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2018. Sygn.: MCZYT 56113

WILSON J., MURRAY S.: *Anatomia Liverpoolu : historia w dziesięciu meczach*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2019. Sygn.: MCZYT 56156

ZAWADZKI W.: *Mistrzostwa Polski Kobiet w szachach 1992-2018*. Wrocław : Komisja Historyczna PZSzach, 2018. Sygn.: CZYT. 793/794

WYDAWNICTWA AWF

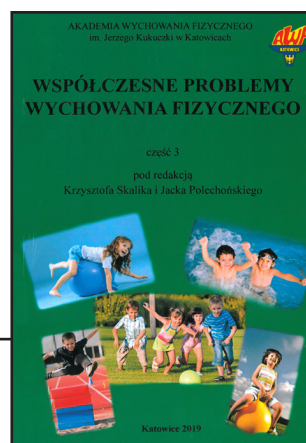
R. Rocznik

Identyfikacja czynników determinujących mistrzostwo w hokeju na lodzie
2019

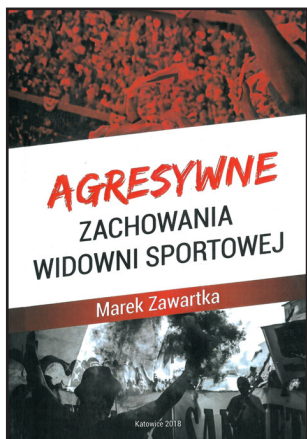
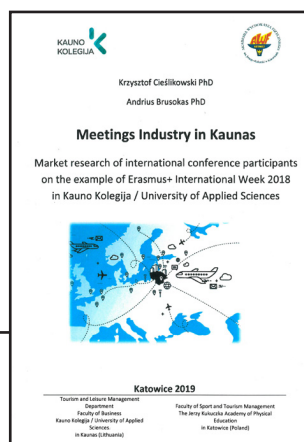
Współczesne problemy wychowania fizycznego
Cz.3
pod red. K. Skalika i J. Polechońskiego
2019

K. Cieślowski, A. Brusokas

*Report meetings industry in Kaunas :
market research of international conference
participants on the example of Erasmus+
International Week 2018 in Kauno Kolegija*
2019

M. Zawartka

Agresywne zachowania widzów sportowej
2018

M. Zawartka

*Walidacja metod analizy dynamiki
zmienności wybranych wskaźników
organizacji piłkarskich widowisk sportowych
w latach 2013-2017*
2019

